

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פאדק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגדאו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קורן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

עבודת אידן - פרק ראשון דף א עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רנא רש"י

נתפירה חבילה - אהבתנו שנקשרה נפש בנפש. גונרא = גודר. נפיורא נקט נורא לאפיורא - נוטל ומולך האבוקה לפני אפיוור. כולן מיני שררה חן זה למעלה מזה. קומא = מלך. שני גיים - כתיב, וקרין: "גוים", אפיוניטו ורבי - זה בא מעשו וזה בא מעקב. חזרת, חזרת "שטיינזלץ" בלעז. צנון = רפניא בלעז. חיתוך והפוך מועילין למאכל. פלחי

בה - עושין אותו יום איד קבע כל ימי בעו העומד תחתיו. אלמא - מדלא חלי רבי מאיר טעמא בשריפה. אלמא לאו חק הגרים הוא לשם עבודה וזה. ורבנן - דרילו טעמיהו בה. סקרי: חוקה היא להם. ולא מדרבי האמורי - אינה מדרבי האמורי לחוש לילא תעשה במעשיהם" (שמות כג). חשיבותא הוא - מי ששורפין עליו מראין שמתתו חשובה להם. חשיבא להם המיתה ששרפו עלה ופלחו לעבודה וזה. בשלום תמות - בדרקדו כתיב. שבעים מנה צורי - משום הבספ שרפה. צורי - משקל של צור. וזהו עשרים חומשים שלעים, וסעלה ארבעה דינרים, והדינר הוא משקל חובב קושטנטיני. בשבעים מנה - כלי תשמיש היו שוין שבעים מנה. וידי אחרניא לא - מופסדין. אללא מראין שמתתו שורפין - בזהמה. הדין לרב שעל פרסותיה עוקר חותך, אפוגריט בלעז. כסוס שרכב עליו - דהוא כלי תשמיש. עיקור שיש בה טריפה - שהחבמה נטרפת בו. אסור לעשות. ואף על פי שאין סופו להידיח מנמנה, אסור לגרום לבהמה טריפות בידיים.

עולם, איגרי. תו לא שדר בתריה. "ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך" - אמר רב יהודה אמר רב: אל תקרי "גוים" אלא "גיים", זה אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון, לא בימות ההפכה ולא בימות הגשמים, דאמר מר: צנון מחתך אוכל, חזרת מהפך מאכל קישות מרחיב מעיים. - והא תנא דבי רבי ישמעאל: למה נקרא שמו קישואין? מפני שקשין לגופו של אדם בתרבות! - לא קשאי: הא ברברבי, הא בויורבי. "וים הלידה ויום המיתה", מכלל דרבי מאיר סבר: לא שגא מיתה שיש בה שריפה, ולא שגא מיתה שאין בה שריפה - פלחי בה לעבודה וזה, אלמא: שריפה לאו חוקה היא; מכלל דרבנן סברי: שריפה חוקה היא. והא תנא: שורפין על המלכים ולא מדרבי האמורי; ואי חוקה היא, אנה כיכי שרפין? והכתוב: "ובחקתיהם לא תלכו!" אלא, דכולי עלמא - שריפה לאו חוקה היא, אלא חשיבותא היא; והכא בהא קמפלגי, רבי מאיר סבר: לא שגא מיתה שיש בה שריפה, ולא שגא מיתה שאין בה שריפה - פלחי בה לעבודה וזה, ורבנן סברי: מיתה שיש בה שריפה - חשיבא להו ופלחי בה, ושאיין בה שריפה - לא חשיבא ולא פלחי בה. גופא: שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי, שנאמר: "בשלום תמות ובכשפות אבותיך המלכים" וגו'; וכשם ששורפין על המלכים, כך שורפין על הגשאים; ומה הם שורפין על המלכים? מיתתן וכלי תשמישין; ומעשה שמת רבן גמליאל תוקן, ושורפין עליו אונקלוס הגר שבעים מנה צורי. והאמרנן: מה הן שורפין עליהם? מיתתן וכלי תשמישין! - אימא: בשבעים מנה צורי. - ומדי אחרניא לא? והתניא: עוקרין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי! אמר רב פפא: סוס שרכב עליו. - ובהמה טוהרה לא? והתניא: עיקור שיש בה טריפה - אסור, ושאיין בה טריפה - מותר; ואיזהו עיקור שאין בה טריפה חמשה

איכא למימר דקופין הוא בכלל חרב. ורבנן סברי דאיכא טעמא דהם, דקופין מיתה מנוולת לא עבדין, כדאמרין דהם. עוקרין על המלכים - ר' תנאי לא פריק; והאיכא צער בעלי חיים, כדפריך לקמן (ג. א) גבי נושא ונותן בשוק של עבודה וזה; בדשלא משום "כל תשחית" ליכא, דכיון דלכבודו של מלך עושין כן אין כאן השחיתא, אלא הוי כמו תברכיין של מאה מנה. אלא צער בעלי חיים איך חותר? ויש לומר: דשאני כבוד המלך כבוד לכל ישראל, ואחי כבוד רבים ודחי צער בעלי חיים.

עיקור שיש בה טריפה - פירש הקונטרס: דאסור לגרום טריפות לבהמה טהורה בידיים. ותמיה: וכי קרישם זה שיהא אסור לגרום להם טריפות? ואי משום "כל תשחית" הוא, אמ כן דיכי מוכח מהבא דמיירי בהמה וזה: אפילו לבהמה מנאה נמי שייך אסור! "כל תשחית" ועד קרישם! דבתוספתא משמע דאסור ומותר אבאבילה אלא לכך נראה לפשר: אסור באבילה. והכי תניא בהדיא בתוספתא דשבת (פרק שמיני): עוקרין על המלכים ולא מדרבי האמורי, עיקור שיש בה טריפה אסור באבילה מותר בהנאה, עיקור שאין בה טריפה מותר באבילה. ואם תאמר: מאי קא שמענן בן רישא? פשיטא דאסור באבילה ויש לומר דמותר בהנאה אצטריכא ליה, שלא לאסור בהנאה מפני כבוד המלך. וגם סיפא אצטריכא לאשמעין אף היתר אבילה, שלא יאסור מפני כבוד המלך.

החלטה

תגלית תקנו והעברת בלוטיות – נראה דלחבי קתני תגלית זקנו גבי העברת בלוטיות והנחתו, לפי שבשתייהו דיו רגילין לגלח. **מתקל** וזא פזא – ואם תאמר: וזא אמרינן בפרק "הנוקין" (גיטין נט, א); תרין איסתרי פזא נחית לעלמא, חד ברומי וחד בכל העולם כולו, ואסתירא אמור בפרק "בית כור" (בבא בתרא קד, א) מאי אסתירא – פלגא

דחוא, ואם כן אין שר מותקל וזאת ברמיזת וזאמר
 לו יתירין אסתרי אלך אלא רצרה רצרה
 מועתת, כדאמרינן ב'ירושאלימ' מקדש' (קדושין מט.
 ב:) עשרה כבין. **סך** קריי פלסתר - פירש
 הקונטנער: יעקב "קריי". ולא נודריא
 שיקראו ליעקב שרון. לפי פירש רבינו שם זה:
 יצחק שקרויין קריי, ולכן פירש (קונטנ) (וקונט) זה
 נהגין בו בכבוד. כלומר, הדבריות שנתן ליעקב
 פלסתר הם. ואף על גב שם הוא אמר "יהיה"
 כאשר תריד' (בראשית כו) שכל מקום אינו נוטל
 עשוי הדבריות.

עמלוות של עוה – פירש הקונטרס: שוק של עוה. והוא חוץ לעני מוכרין בו בשב"ה. לשון "נשחטין באיטליה", ומביע על מה שרי משא ומתן עם בני עטלות, איה איה של בני גוים שבעיר או לא, מה שריא מתנתין בקרוב כל כך או לא. ורבינו שמואל בן אמיר פירש: עטלות הוא שם עברדו וזה שמחזין לעוה, ועברדן ארשה בני הגושר שמחזין לעוה יום אחד בשבוע, ומביעא אם מותר לשאת איה עני בני עוה ביום איה שחוצה לה. ושקשיא להרב רבינו אלחנן על פירושם, דאם חגוי איה חשוב מנה כחומר – לא נישחט חמיר עברדו וזה ביד בני, בין שיהיה חגוי משוק העברדו וזה ובין שאינו משוק העברדו וזה לכך פירש רבינו יצחק: דמיייר וזכא ששוק ששחזין לשם עברדו וזה, ולא עני איה אורא. לזה יש לומר חגוי עברדו וזה ביד בני בתרומה ולפי זה יש לומר חלקל מה שחלקל רשין בני חגוי שחוצה לה בין מבני העיר, כי אפילו הוא מבני העיר לא חיישין לרמי עברדו וזה ביד בני חוצה לה. דלמא

הַמְנִיֶּשֶׁת פְּרִסְמוּתָהּ מִן הָאֲרֻכָּה וְלִמְסֹא! תִּרְגְּמָא רַב
פֶּאָ: בְּעִנְיַת הַמּוֹשְׁבֶת בְּקִרְוֹן. "יֹס תִּגְלַחַת וְקִנּוּ".
אִיבְעִיָא לָהּ: הִכִּי קִתְּנִי? יֹס תִּגְלַחַת וְקִנּוּ וְהִנַּחַת
בְּלוּרִיתוֹ, אִו דְּלָמָא יֹס תִּגְלַחַת וְקִנּוּ וְהִנַּחַת בְּלוּרִיתוֹ?
תָּא שְׁמַע, דְּרִמְיָא תְּרִיבִיּוּ: יֹס תִּגְלַחַת וְקִנּוּ וְהִנַּחַת
בְּלוּרִיתוֹ, יֹס תִּגְלַחַת וְקִנּוּ וְהִנַּחַת בְּלוּרִיתוֹ. אֲמַר רַב
יְהוּדָה אָמַר שְׁמֹאנָל: עוֹד אַחֲרָת יֵשׁ [לְהַם] בְּרֹמִי,
אֶחָת לִשְׂבָעִים שָׁנָה מְבֵאִין אָדָם שְׁלָם וּמְרַבִּין אוֹתוֹ
עַל אָדָם חֲזִיר, וּמְבַלְשִׁין אוֹתוֹ בְּגִיד אָדָם הִרְאִשׁוּן,
וּמְנִיחִין לוֹ בְּרֹאשׁוֹ קִרְקִפּוֹלֵי שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעֲלָל, וְתֵלֹ
לֵיה [בְּצוֹאָרֶיהָ] מִתְקַל [מֵאֵתָן] וְזוֹא דְּפִיזָא, וּמִפּוֹפִין
אֶת הַשְּׁוֹקִים בְּאַיְנָה, וּמִכְרִיּוֹן לִפְנֵי: סָד קוּרִי פִלְסְתֵּר,
אֲחִיה דְּמִרְנָא וְיִפְנָא, דְּחִמִּי חִמִּי וְדִלָא חִמִּי לֹא חִמִּי,
מֵאִי אֲהִנִּי לְרִמְיָה בְּרַמְאֻתִּיה וְלִיִּפְנָא בְּיוּיִפְנֻתִּיה,
וּמִכְרִיּוֹן בַּהּ הִכִּי: וְוִי לְדִין בַּד קָוֹם דִּין. אֲמַר רַב
אֲשִׁי: הַכְּשֵׁלֹן פְּהִים לְרִשְׁעִים, אִי אֲמַרְוּ: "וְיִפְנָא אֲחִיה
דְּמִרְנָא" - בְּדִקְאֲמֹר, הִשְׁתָּא דְּאֲמַרְוּ: "דְּמִרְנָא וְיִפְנָא"
מִרְנָא גּוֹפִיה וְיִפְנָא הוּא. אֲתָא דִּידִן שְׁתָּא מַעֲמָא
לֹא קַחְשִׁיב לֵיה לֵה אִי? - דְּרִמְיָא בְּכָל שְׁמָא וְשְׁמָא
קַחְשִׁיב, לְדִיתָא בְּכָל שְׁמָא וְשְׁמָא לֵיה קַחְשִׁיב. הִנֵּי
דְּרִמְיָא, וְדִפְרִסָּא מֵאִי? מוֹתְרִי וּמוֹתְרִסְקִי, מוֹתְרִנִּי
וּמוֹתְרִין. הִנֵּי דִפְרִסָּא וְדוֹרְמָא, דְּבִכְבָּלֵי מָאִי? מוֹתְרִנִּי
וּמִתְרִיתִּיה, בְּחִנְיָו וְעֵשֶׂר בְּאֲדָר. אֲמַר רַב חֲנִן בַּר
חֲסִדָא אֲמַר רַב, וְאֲמִר לֵה אֲמַר רַב חֲנִן בַּר רַבָּא אֲמַר
קוֹ, אֵלֹו הֵן: בֵּית בַּל בְּכָבָל, בֵּית נָבוֹ בְּכֹרֶס, תְּרִיעֻתָא
וְעֶצְרִיבָא. פִּי אֲתָא רַב דִּימִי, חוֹסִיפִּי עֲלֵיהֶן: יִרֵד שְׁבָעִין
נִתְבָּרָא שְׁבָעֻבֹ. רַב דִּימִי מוֹתְרֵדְעָא מִתְּנִי אִיפְכָא: יִרֵד
רַב חֲנִן בַּר רַב חֲסִדָא לְרַב חֲסִדָא: מֵאִי קְבוּעִין הֵן? אֲמַר
הֵן לְעוֹלָם, תְּדִירָא כּוֹלָה שְׁמָא פִּלְחִי לָהּ. אֲמַר שְׁמֹאנָל:
בַּר. וְיוֹם אִידָם גְּמִי מִי אִסִּיר? וְהָא רַב יְהוּדָה שְׂרָא לֵיה
- לְזוּבִי חִיטִין בְּחִגְתָּא דְּמִיִּיעִין - שְׂאֵנִי חִגְתָּא דְּמִיִּיעִין,
וּבֹדֶה יְרֵה - חוּצָה לֵה מוֹתֵר. הִנֵּה חוּצָה לֵה עֲבֹדָה יְרֵה
בְּזִמְן שְׁתִּדְרֹד מִיּוֹחֲדָת לְאוֹתוֹ מְקוֹם - אִסוּר, וְאִם הִנֵּה
גְּמֵרָא הִכִּי דְּמִי חוּצָה לֵה? אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ
עֲזָה. וְאִכָּא דְּאֲמַרְוּ, בְּעָא מִינִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ
אֲמַר לֵיה: לֹא הִלְכְּתָ לְצוּר מִכְּמִיד, וְרִאֲתִי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ

לה מותר – לשאת ולתת עם היושבין חוץ לעיר, שאין נמשכין אחר אותה עבודה וזה. כשן מנהג, זה עובר את שלו חלה אלו. היה חוצה לה עבודה וזה – כלומר, עבודה וזה שהיום עובדין ליראה שלהם. תוכה מותר – שאין בני העיר עובדין עבודה וזה שלהם. לספר עם אחר מבני העיר. בזמן שהיו עובדין ליראה לאתו כיום – שאין חוץ ליראה אותה העיר לה מותרת לאותה העיר לזה – אסור לילך שם חשד, שנתא מותרת לעבודה. ואם – חרף מסלות זה וזה לא ילך לעיר **גמרא** ויחייב דמי חבדה – כמה לילך רחוק אתו שם שחוצה לה מן העיר, ויהא מותר לשאת ולתת עם יושבי? עשאלו של (בבבא בתרא, א): שחשין באיטלו ומכריזין באיטלו. קוח – עיר של פלשתיים, היה בה עבודה וזה היה חוצה לה שישב סמוך לה.

112 | THE GREAT GATSBY | 1925 | THE GREAT GATSBY | THE GREAT GATSBY

רד"ת. מן הארצות ולפתח – אבל מן הארצות
 טרפה – בהרבה טהרה סקניק, וטהרה מאי יל
 קרין – שישוה בן המלך, הדתיו כלי תשמשו. ים
 שנגלח זקנו, וכן בן בינים הדתיו ים שנגלח
 זקנו שער ומנח בלורית, אפודליץ, מאחורי
 העורף לשם עבודה ורה. והעבית בלורית –
 שנה שנגלח אותה בלורית לברד. והנא
 תריוויו הם – תגלח את ונתחת בלוריתו יום
 תגלחת זקנו והעבית בלוריתו – ותרתינו
 נגידו, ולא גבי דרדו נתיא להו. אחרת –
 עוד את אחרת יש לשם תרתינו שנה
 במשנה, ארם – כנגד עשו. ארם חניג
 כנגד יעקב צועל על יריכו, כלומר עדין עשו
 שולט על יעקב, כל ארם הראשון – והן בגדי
 מותרות שולט על יעקב. קרפלין שם יבני
 כהן גדול, ומחרגי מלכות היה, ומתוך יפו
 בנסב כלב בן קיסר והפשיט עור פניו ונתנה
 מאתם שנתהו קיימות ולא שנתה, ועדין
 בפרט בגיניו ורם, דפי"ט, מן, וזאת גבי
 עמד נא ואינו מצוי בעולם. סך קרי' פלסתר =
 חשבון הקצין כוב. [וזאת] בנאות יעקב שקרא
 לבניו לאחירי [הוימים] שספן לנאל, כוב ארם
 = סך, חשבון. קרי' עקץ. אחוז לרמז ארם
 = אחיז של ארזינו עשו זיפן הוא, יעקב שרימה
 לעשו וחשב לטול ברכה לחיות עבד לאחיו.
 דהפי' – הוראה בשמחה זו בעשיו וראה.
 שם שאינו רואה עשיו כל ריאה עזר, ועד
 שבעים שנה אינה נעשית. מאי אחיז לרמזה –
 ליעקב שרימה את עשו ולקח את ברכתו. וזי
 לרין – לעשה. בן יקום רין – בשקום יעקב. הכי
 גרסין: ונא ארין מאי טעמא לא חקשיב את הני
 איתתו בכל שחא חקשיב את לדלח כל שחא
 לא חקשיב. הני דרומאי – דני ימי אידיקן
 דמתניתין, אלא אסורין אלא לבני רומי. מפרשי
 וזויריסקין מוחרגי ומוחין – שמות ימי אידיקן
 בקעות שיש לחן בכל שנה. ועשר בארד –
 בעשרה בארד. בקועין – ולקמן מפרש: בקועין
 כל השנה, כל שני מות השנה עשין ובערדיה הם
 איד ומקריבין זבחים. ואסורים במשא ובמתן
 לעולם. הוריקתא – שם עבודה ורה. ומפ – שם
 העיר. יני שבעין כל שנה נדבכה שבעין ואית
 דאריי נבדבה שבעין – הני גרסין, ואית
 דאמרי איפכא הני תרי לשני. הכי גרסין: ותדיר
 כולה שחא. בגלח – אין גנו יכילין להעמיד
 עומן בעלית – עומן עומן, שביניהם ואית
 יוצבין ופרסותן מוקן, ועוד משני ברא. בנתא
 דהייני – יום לשנה מתקבצין כל סחורי העיר
 לאכול ולשתות ולרזו לשם עבודה ורה מלוגיה,
 ובאן קרין קופנדראי. ולא בקיעא – אן
 חוששין לא כל כך אן עשין כל בכל שנה.
 משנה עיר שיש בה עבודה ורה – שיום איד

יש לבני העיר היום לעבודת ארז בשבעי. חוצה
בד את שלו, ויום אצל של אלו ביום איד של
אותה יראה. ודרך לילך לשם – לאותה העיר שיש
לעיר אחרת, ודרך הבכורה מכאן לאותה העיר
מחרת. מותר – ודחורא אומר: למקום אחר הולך.
זה – עטלוא – שוק של בבהה, כמו "איטליה", דתנן
מאד. עטלואו של עזה – דסמוכה לעיר מאד, מהו?

שפיתת

עבודה זרה
תוספות

פרצופות למה לי – דאף על גב דמנשק לעבודה זרה אינו חמור כמשתחודה, מכל מקום כיון דאיכא נמי איסורא דאורייתא במנשק שמעינן לה מהא דלעיל דאסור.

הבולע נימא מותר להחם לו חמץ – ואף על גב דבכבודות פרק "אלו מומיך" (מוד, ב) משמע שגם אחר ששתה העלוקה הוא יכול לחיות הרבה, מכל מקום מחללין עליו את השבת כיון שיש בה סכנה, מידי דהדור אמכה שעל גב היר וגב

הֲרָגָל (עבדוּה וְהָ כַּהֵּן, א) וְחֻשְׁבִּין מִכֹּהֵן שֶׁלֹּחַל
לִחְלָל אֶת הַשֹּׁהֵן, אָף עַל שֶׁפְּעִמִּים מִרְחָפִים
מֵאֵלֶּיךָ. בְּעוֹרֹךְ גִּרְסָה: "עֲרָקָא", פִּירֵשׁ: שֶׁכֵּן קִטְנָה
וְהוֹצִיאוּ בָּנִים, וְנִשְׁמָעוּלָה עַל הַבֶּשֶׂר תּוֹלֵת בִּר
וְמוֹרָצָת הַדָּם, וְכַל זֶמֶן שֶׁמוֹרָצָת הִיא נִתְמַלְאֶת כִּן
לְהִיחָה שֶׁמוֹרָצָה וּמוֹתִפְחָת עַל שִׁיחָה כְּמוֹ בְּחֵית
קִטְנָה, וּבְכֹאֵף בּוֹלַע בְּחוֹךְ הַמֵּים, מִרְחָצָת לִיחָה
מִשְׁמַעְנֵי וּמוֹתְגַלְתִּים כְּמֵעוֹל וְנִמְצָא כִּירוֹשׁ צִבְהָ.
וְסוֹפְרִים אַחֲרֵיהֶם: "עֲלָקָא", "כִּרוֹם זִלוֹת" (תּוֹהֲלִים יב)
מִתְרַמְּיָן: כִּעֲלָקָא דְמוֹרָצָת דְמִדּוֹן דְבִנְי אִישִׁי.
וְלֹא יִשְׁתָּה אֶדָם - פִּירֵשׁ רִשִׁי: וְלֹא גִרְסִין "מֵן
תַּחֲתוֹת וְלֹא מֵן הָאֲמֵינִם", דְּהוּא הֵיִן כִּן
הַכְלִים, וּפִירֵשׁ כִּן לְסוֹפְרֵי דְגִרְסֵי אַחֲרֵי כִן:
"נִקְרֵשׁ אֲנִכְתָּמָא", רִבְעִי: יִנְחָף פִּירֵשׁ דְּבִרְעִי
"פִּסְחִים" (פִּסְחִים קִיבִּי, א) גִּרְסִין בְּחֹךְ דְּשִׁרְדִּיר: "מֵן
הַתְּרוֹתָהּ וְלֹא מֵן הָאֲמֵינִם בְּלִילִה", וְלֹא גִרְסִין
"נִקְרֵשׁ אֲנִכְתָּמָא", וְלֹא גִרְסִין נָמִי "אִי אִיכָא
אִישִׁי אֲנִכְתָּמָא" בְּחִדְהָ לִימָא לִיָּה פִּלְנָתָא: וְכִי,
בְּכֹל יֵשׁ בְּרִייתָא אַחֲרֵהּ לְעוֹל מִדּוֹךְ, גִּרְסִי:
"אֲבָלִי רִבְעִית וְלִכְלִי בִּשְׁחֻתָּהּ", וְגִרְסִי: "נִקְרֵשׁ:
אֲנִכְתָּמָא", **עִיר** שִׁישׁ בַּה עֲבֻדְהָ וְהָ - פִּירֵשׁ
קִינְטוֹרִס: גִּילְתָּהּ הוּא לְחִיּוֹת קִלְחַן שְׁקוֹ וְיִרְדִּי בִּיּוֹם
אִדָּם. וְשֹׁאֵינִם מְעֻטְרוֹת הֵינִי טַעֲמָא מְדוּמְרֹת -
פִּירֵשׁ: טַעֲמִים וְלֹא מֵמִינֵיהּ הֵנָּה עֲלֵיבְרֵהּ דָּרָה, וְאִי
מִשּׁוֹם נוֹשָׂא וְנוֹחַן בִּיּוֹם אִידִם - הֵנִי מִלִּי לְזוֹנִי,
אִי מִשּׁוֹם תְּקֻרְבָּתָא אִי מִשּׁוֹם דִּדְרֹךְ שִׁרְיָה לְחִיּוֹת
שִׁמּוֹה וְאֵילֵל וְמוֹדֵי, אֲבָל לְזֹמְבִין מִגִּינְיֵיהּ שִׁישׁ, וְסָדֵם
מוֹרָב עֹצֵב כּוֹחַ הוּא, הַכָּא מִשְׁמַע שְׁחוֹר בִּרְשִׁי מִמֶּה
שִׁדְּהִי מִפְרֵשׁ לַעַל (ב) אִי דְלִשְׁאֵת וְלִתֵּת הֵינִי
מִקְחָ מְנַמְכֵּר, וּמִיִּדּוֹ שִׁקָּא, אִי בִיּוֹם אִידּוֹ מִיִּרִי
שִׁדְּהִי הַשּׁוֹב בִּיּוֹם אִידִי, הֵיִךְ לֹקֵחִין מִקְחָ מִמֶּה: וְאִי
מִיִּדּוֹ לַעַל (ו) אִי דֶאֱדָן לֹקֵחִין מִשּׁוֹם דְּבִר שֶׁאִישׁוֹ
מִתְקַיֵּם, וְאֵילֵל בְּגִמְרָא דְהַכָּא (יג) ב) אֲמִרְיָן דְּרַב
רִמְיָהּ זֶכֶן וְחַד פִּירָא, וְעַלֵּה דְהוּאָה וְנִבְרָא אֲמִרְיָן
בְּיוֹשְׁלָמָה: אֲמַר לִיחַ חֹד לְחִיבְרִי: וְאִי לֹא לִקְחַת
לְזֹסְקִין מִמִּינֵיהּ לִכְר פִּירֵשׁ רִבְעִי מֵאִידִי דְהַכָּא

ממירי ביריד שעשוי להניח בו מכס, ושלא ביום אידם מיירי, ולכך בשאינם מעטות אין כאן איסור. **אלא** בוודד והדס דקמתהני מריחא – הקשה רבינו תם: מאי שנא מבת תיהא,

דאמירינן לקמן פרק בתרא (סו. ב) דשרי משום דריחא לאו מילתא היא; ויתרי; דשאנו ודריחא איסורא מיהא איכא. ואפילו לא הוי עיקרייהו לריחא שמא שי לאסור, דהא אדמירנן (פסחים) משמא בעבודה דהא אפילו ללקות נמי לק, מילי דהוא אכלאי הכרם דלוקן עדיין אי שאלא אכלא דבריי קבלה (אבות) כדא, ויראכל מובדי מיהא, ואף על גב דבתיב (דברים) (כל): "ואיראכל" ויראכל מובדי מתיב, "אין מעמיד" (עבודה זרה סו. ב), ואפילו לא אהמ"א איסור עבודה זרה התמיזי בו – דהם ליכא הנאה, כי אדרבה חזק ודין נכנס בחטמו ומזיקו. ודחוק ביותר, ואפילו אם תמצא לומר דשתי גסה תומרת באיסור הנאה, הבא, כיון דאם היה **אכל** מעטות בפירות תומרות – ולרבי יוחנן, שאין מעטות מיהא תומרות. לא היה תאמר: למה עבודה זרה וזה זבין, ומסקי אלא גלימא וזבין וזבין הוה מובין קל, דהם ורעא ולא היה תאמר: למה בהדיא דרעויה שאנין מעטות דלרב איסור! ויש לומר: דהם מיידי בשביל חצויה העיר מיריחא דלקמן מיידי בידד שלוקחין מכס מכל מי שאינו רוצה להניח עשרה, ואחרי כריב נתן תהיב שאינו קבוע, דשרי לכולי עלמא למחוב מינייה כל דבר, אי פתחא וסודלי, בדמשמעט און

ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
רש"י

פרצופות למה לי – הא תנא מעיין, דאיכא סכנת צמא וקא אסר! מש
כיוצא בו לא יניח פיו על גבי סילון – דגבי מעיין תנא שחייה ולא תנא

לא שייך למיתני "כיוצא בו" גביה. אבל בפרצופות תנא הנחת פה, ושייך "כיוצא בו" דאסור נמי הנחת פה, דאילו לשחות ולשתות בידו ליכא סב

בידיה. **בידו אחת** - ממנה

דִּקְבְּעוּ לַמִּתְנִי: פִּזְיָא
 הַסִּילֹן וְיִשְׁתָּה, מִפְּנֵי
 תִּגְנוּ רִבְנָן: לֹא יִשְׁתָּה
 וְלֹא מִן הָאֲנָמִים, לֹא
 שְׁתָּה - דִּמּוּ בְּרָאשׁוֹ,
 סָפְנַת עֲלוּקָה. מְסִיעֵי
 צִי חֲנִינָא: הַבּוֹלֵעַ יִמָּא
 חֲמִין בִּשְׁבָת; וּמַעֲשֵׂה
 יוֹם, וְהַתִּיר רַבִּי נַחֲמִיה
 וְהַכִּי וְהַכִּי? אָמַר רַב
 לִיְיָמַע כֵּאלָא. אָמַר רַב
 דְּבַלֵּעַ יִזְבֹּרָא: מַחֲרִיא
 אֶפְשָׁר לְהֵלֵךְ שְׁמֹנָה, אֶפְשָׁר
 אֶפְשָׁר. תִּגְנוּ רִבְנָן: לֹא
 שְׁתָּה - דִּמּוּ בְּרָאשׁוֹ,
 וְנִבְנָת שְׂבָרֵי. וְאִם צָחִי,
 חֲרִינָא בְּהִדְיָה, לִיתְרִייה
 אִי לֹא, נִקְרָשׁ בְּנִכְתָּמָא
 ה': "פִּלְיָא בַּר פִּלְיָנָא,
 בְּרִי בְּרִי רִי רִי רִי
 שֵׁישׁ בַּה עֲבֹדָה זָרָה,
 וְשֹׁאֵין מְעוּפָרוֹת, זֶה
 הָיָה חֲכָמִים: תַּמְעוּפָרוֹת
 מוֹתָרוֹת. גִּמְרָא אָמַר
 שְׁנֵי אֲלָא מְעוּפָרוֹת
 מִרְחָא, אֲבָל מְעוּפָרוֹת
 נִקְמָא? דְּאָמַר קָרָא: "לֹא
 נִהְיָה הוּא דְאָסוּר,
 אֲבָל

לעבודה זרה בהנך זביני - לית לן בה, כדמפרש: במהנה

דעיקריוו לריחא קימי, דהי כמו טקורה, דאף לאורח שנעשית מצותה תהא
בזאת ארסתן בשנתה אף לוקח לעילא אלץ בדרך הנחת, מכל מקום איה
אין תמוש דלא כתיבא הוה אכילה, וכעבורה וזה נמי לא כתיבא הוה
בזבחה יאכל, מכל מקום לא הוצרכ אכילה אצל איסור. ר' ברבא בר
אמר דמלוקת ליכא. אביסור מדיחא איה, אבל בת תיחא. אף על גב דבין
האוסר – לאו משום הנאת הריח, אלא משום חדשיה ליה כשתייה, שהריח
עצמו אליה היתח לו כשתייה שדה. שי לאסור הריח דהומה למנשא אף ע
היין אף מעשייה (לג, א): דתני: וסדא ההולך ליריד, דמעתה במנאמא ב
איסור – משמע שאני יכול לרשע בן אביסור, וזהו חזק לא:

ותח לרבי איסור, לרבי שמעון בן לקיש בוורד הורס ולרבי יוחנן מדיחא בפי
מוך יסאך בן תנא. ואם תאמר: לקמן בביריתא (נ, א): אמאי לר
עתיק? ויש להגיד דחתם בביריתא מיירי בישראל תגר, דלעולם שקלי מיכ

עבודה אידית לנפני אידית דף יג עמוד א – מותר מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזלץ) חסופות רש"י

אבל מנהג שרי – ואם תאמר: לקמן פרק "כל הצלמים" (מו, ב) גבי מי שהיה כותלו סמוך לעבודה וזה תנפל אסור בנפלות, ופריך: דאף קא שבק רוחא לעבודה וזה ומאי פירכא? הא אמרין הכא דמנהג מותר! ויש לומר: דהתם אינא הנאה יתירה, ונראה בנותן מקום לעבודה וזה. ורבינו חם פירש: דודאי כל מנהג אסור לבד מהכא, מפני שיש באותה הנאה ביוון לעבודה וזה שפוער המכס, לפי שאינו מחשיב העבודה וזה כל כך שישם העטרה

בנפלות שלהן – מקום גדוליהן ושופטיהן, ומעלה שטרותיהן לפניהם לחתום, ואף על פי שבבדו ותרומתו היא להם ואיכא למימר דאזיל ומודה, שהוא כמציל מידם – שמתוך כך יהיו לו עדים, ומסייעין להציל מן העוררין, בית הפרס – שדה שנחרש בה קבר, וחשו חכמים עד מאה אחר דלדל מחדשה את כותיה העצמות, ושמו יעבור על עצם כשעורה ויסטנו, לצידן – להרעה לארץ, וארץ העמים מטמא יורשן בבית הפרס, ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי – ומתאריך רבי יוחנן, שמע מינה: שמייעא ליה לרבי יוחנן דק מתניתין "ולקוחין מזהו בהמה" פליגא ארביי נתן, דשקלי מיניה מיכסא – מן הלווקח, תנצא מנהגו, ואת סוסייה תעקר – ביהושע הנביא, אלמא מותר לדרותן בכך, ואין מחריטין – קסבר: סתם חרמים לבדק הבית, דפלוטא דהי (ומערבין) (כח, ב), וכיון דהשתא ליכא בית המקדש אתי הוה לידן תקלה, דמתניתין ממקדש ומעלה, ונעל

יניח נמצא נהג – פירש הקונטרס: יניח העטרה בראשו ונמצא נהג – מנהגו, ואף על פי שמתניין דאף מן המכס ונהג – אתו נפקא נהג – מעבדא וזה, כיון שהמעות שלו, **מעוֹת** וכלי מתכות יוליכם לים המלח – לכאורה משמע דהני מעות אינם אסורים אלא מטעם קנס, דומיא פירות ושאר דברים, אבל אינם אסורים מטעם חשש דמי עבודה וזה, ותימה: דלמא (ג, א) גבי ישראל החולץ לידד משמע דמעוֹת הנמצאות בידו אינם אסורין מטעם קנסא דנשא ומתן, אלא משמע דאמרין עבודה וזה וכוין, דן הקשה חרב רבינו אמרן, ויתירין רבינו יצחק, דהתם הדי קאמר בחורא אסור אפילו לישא וליתן עמו משום חשש דמי עבודה וזה, כיון דהחל ארץ ימי עבודה וזה חרב, דאי נגלה וכוין חרב הוא מכוין חרב, אבל הכא לא מיייר אלמא כנמצא אם, וקנס דקנסתין ליה – משום דנשא ונתן ביום איד עבודה וזה, ולחכי אין אסורא המעות אלא לדידה דעבד אסורא, ואפילו ולרבי יוחנן דאמר ונתן אסור, מיהו לישא וליתן שמו שרי, ולא חיישין שמוא שיש ויתן באותן המעות, דכולי האי לא קנס. **מנשר** פרסותיהן מן הארכובה ולמטה – פירש הקונטרס: דעיקור של טרפה אסור, ולא נהירא, כדפרישית לעיל (א, א) דבור המתחיל עיקור) גבי ערקין על המלכים, אלא הכי קאמר: דיו בכך, ויכול להיות שמותרת בהנאה, ואף על גב דמעות ופירות וכל אינך אסורין בהנאה, מכל מקום גבי בהמה יכול להיות דרגי בקנסא דעיקור.

ללמוד תורה ולישא אשה – פירוש: ודעתו לחזור לארץ ישראל, דאילו אין דעתו לחזור – אמר בכתובות פרק בתרא (קא, א) אחי של זה נשא (אשה) (עבודה וזה) ומת, ברוך המקום שרנו, וחי ירד ארצו לחצנה לארץ ודקא בתרן מצות שזון חשבות, ללמוד תורה – שגדול תלמודו תורה שמביא ליד מעשה, ואשה נמי – דרבינן (שעריה מה) "לא תהו בראד", אבל לשאר מצות לא, והכי משמע דרבינו דמגילה (ב, א), אבל בשאלותיו דרבא אהא מפרש: דתן דקילי, וכל שכן לשאר מצות שהם חשבות, **אמר** אביי אמר רבא אין אסורא את סוסייה תעקר (הקשה חרב רבינו אלחנן, ואם תאמר: אמר שבת קכב, ב) צער בעלי חיים דאורייתא, מאי ראיא מיהו מקדושת? דלמא שאני התם דעל פי הרוב חורב, וכל אלא בעקט דרבנן אב כיד חכמים לעקור דבר מן התורה ויש לומר: דודאי שיש כן בידם לעקור היכא דנראה טעם קצת לעקור, כדמוכח פרק "דאשה רבה" (יבמות פט, ב) גבי משיאין האשה על פי עד אחד, **אין** מקדישין בזמן הזה – וטעמא, משום דלא יתני ליה ליד תקלה, ומתאי טעמא טבלי מעשר בהמה בזמן הזה, כדאיתא פרק בתרא דבכורות (נג, א), דהקשה רבינו חם מהא דאמרין פרק "במה (אשה) ובמהה" (שבת נד, ב), תריסר אלפי עגליה היה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדרו כל שנתא, ורבי אלעזר לאחור חורבן היה כשבא לכלל מצות, דהא בן שמונה עשרה שנה בלבד היה כשמינתו נשיא, ומנינהו תחת רבן גמליאל היה נשיא שתי שנים קודם לרבי אלעזר, מאשתך בראש השנה צעירי", ורבן יוחנן בן זכאי נשיא נשיא קודם רבן גמליאל משבה נשיאותו עד לאחר חורבן, כדתנן (ראש השנה כט, ב), משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי, אם כן לא היה יכול רבי אלעזר להיות בר מצוה עד לאחר חורבן וארץ לומר כי אפסטרופוס היה לו שהיה מעשר עבודו, אי נמי, לא נתבטלו מיד עד לאחר חורבן כמה שנים, **אין** מהדרין – פירש הקונטרס: דהתם חרמין וכלא חרמין, **ואם** מקדיש וזהו העיקר, דאמר סתם חרמין ליכא למיחש לתקלה, שיכול ליתנה לבתניה מיד, כדאמרין בערכין (כט, א), וכו' שלא: אי הואי התם הואי ידבבא מילוחו ודמיין, **ואם** מקדיש והחרימין והעיקר בהמה חרמין: תימה: דאמרין בערכין סוף פרק "המקדש שנתו" (כ, א), הווא גברא דאדרימניהו לבסיתא, מתא לקמיא דרבי יהודה, אמר ליה: שקלא אברעהו וזוי ושרי נהירא ולישתרי, לא אלמא אית ליה תקנה! ופירש רבינו חם: דשאני התם, דמקדשיה היא שזון קיימות לעולם ואין יוכלין לבלותם, אי לא עבד הוה רבנן תקנה אתי לידד תקלה לעולם, ויכול להיות שאף למטלטלין עלתה התקנה, לפי שדוקדשו בידו עד הקרקעות.

ידיקבו

מהנה לא כל שכן – והא מנהג הוא, שהחוננין שבתוך סודרי מעות של כומרים, חי, נמי, הוא יחייב ליה לבעל המעות מסחרותו שעשה שם ונשיא ליה הנאה, אבל שאינן מעטורות לאו דכומרים הן, נהגה – מן הריח של עשבים או של בשמים, מהנה – נותן מכס, מן הארכובה ולמטה – אבל עיקר שטרף בו אסור לעשות כן בידים בבהמה, ואף על פי שהיא אסורה בהנאה, וכותב – שטרות.

אכל מהנה שרי, ורבי יוחנן אמר: אפילו מעוֹפֹת בפריות נמי אסור, קל וחומר: נהנה אסור, מהנה לא כל שכן! מיתבי, רבי נתן אומר: יום שעבדוה וזה מנחת בו את המקום, מקריין ואומרים: "כל מי ששוגטל עמרה ויניח בראשו ובראש המורו לכבדו עבודה וזה – יניח לו את המקום, ואם לאו – אל יניח לו את המקום", והדי ששוגטל שם מה יעשה? יניח – נמצא נהנה, לא יניח – נמצא מהנה! מפקא אמרו: הנושא ונותן בשוק של עבודה וזה – בהמה תעקור, פירות כסות וכלים ירקבו, מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח, ואיזהו עיקור? המנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה: קתני מיתת: יניח נמצא נהנה, לא יניח נמצא מהנה! אמר רב משרשיא בריה דרב אדי, קסבר רבי שמעון בן לקיש: פליגי רבנן עליה דרבי נתן, ואנא דאמרין ברבנן דפליגי עליה, ורבי יוחנן סבר: לא פליגי. -

ולא פליגי? והא תנא: הולכין ליריד של גוים, ולקוחין מהם בהמה עבדים ושפחות, פתים ושרדות וברמים, וכותב ומעלה בערבאות שלהן, מפני שהוא כמציל מידם; ואם היה פהו – מטמא בחוצה לארץ לדון ולענער עמהם; וכשם שמשמא בחוצה לארץ, כך משמא בבית הקברות. בבית הקברות סלקא דעתך? טומאה דאורייתא היא! אלא בית הפרס דרבנן, ומשמא ללמוד תורה ולישא אשה. אמר רבי יהודה: אימתי? בזמן שאין מוצא ללמוד, אבל בזמן שמוצא ללמוד – אינו מטמא. רבי יוסי אומר: אפילו בזמן שמוצא ללמוד – וטמא, לפי שאין אדם זוכה ללמוד מפל. אמר רבי יוסי: מעשה ביוסף הבהן שהלך אחר רבו לצידן ללמוד תורה; ואמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי! אלמא פליגי! - אמר רבי רבי יוחנן: לעולם לא פליגי, ולא קשיא: פאן בלוקח מן התגר, דשקלי מיכסא מיניה, פאן בלוקח מפעל הבית, דלא שקלי מיכסא מיניה. אמר מר: בהמה תעקור. והא איכא צער בעלי חיים! אמר אביי, אמר רחמנא: "את סוסייה תעקר". אמר מר: ואיזהו עיקור? מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה. ורמינהי: אין מקדישין ואין פסחיתין ואין מעריכין בזמן הזה, ואם הקדיש והחרימין והעקיר – בהמה תעקור, פירות כסות וכלים ירקבו

פירש הקונטרס דעיקור של טרפה אסור, ולא נהירא, כדפרישית לעיל (א, א) דבור המתחיל עיקור) גבי ערקין על המלכים, אלא הכי קאמר: דיו בכך, ויכול להיות שמותרת בהנאה, ואף על גב דמעות ופירות וכל אינך אסורין בהנאה, מכל מקום גבי בהמה יכול להיות דרגי בקנסא דעיקור.

ללמוד תורה ולישא אשה – פירוש: ודעתו לחזור לארץ ישראל, דאילו אין דעתו לחזור – אמר בכתובות פרק בתרא (קא, א) אחי של זה נשא (אשה) (עבודה וזה) ומת, ברוך המקום שרנו, וחי ירד ארצו לחצנה לארץ ודקא בתרן מצות שזון חשבות, ללמוד תורה – שגדול תלמודו תורה שמביא ליד מעשה, ואשה נמי – דרבינן (שעריה מה) "לא תהו בראד", אבל לשאר מצות לא, והכי משמע דרבינו דמגילה (ב, א), אבל בשאלותיו דרבא אהא מפרש: דתן דקילי, וכל שכן לשאר מצות שהם חשבות, **אמר** אביי אמר רבא אין אסורא את סוסייה תעקר (הקשה חרב רבינו אלחנן, ואם תאמר: אמר שבת קכב, ב) צער בעלי חיים דאורייתא, מאי ראיא מיהו מקדושת? דלמא שאני התם דעל פי הרוב חורב, וכל אלא בעקט דרבנן אב כיד חכמים לעקור דבר מן התורה ויש לומר: דודאי שיש כן בידם לעקור היכא דנראה טעם קצת לעקור, כדמוכח פרק "דאשה רבה" (יבמות פט, ב) גבי משיאין האשה על פי עד אחד, **אין** מקדישין בזמן הזה – וטעמא, משום דלא יתני ליה ליד תקלה, ומתאי טעמא טבלי מעשר בהמה בזמן הזה, כדאיתא פרק בתרא דבכורות (נג, א), דהקשה רבינו חם מהא דאמרין פרק "במה (אשה) ובמהה" (שבת נד, ב), תריסר אלפי עגליה היה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדרו כל שנתא, ורבי אלעזר לאחור חורבן היה כשבא לכלל מצות, דהא בן שמונה עשרה שנה בלבד היה כשמינתו נשיא, ומנינהו תחת רבן גמליאל היה נשיא שתי שנים קודם לרבי אלעזר, מאשתך בראש השנה צעירי", ורבן יוחנן בן זכאי נשיא נשיא קודם רבן גמליאל משבה נשיאותו עד לאחר חורבן, כדתנן (ראש השנה כט, ב), משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי, אם כן לא היה יכול רבי אלעזר להיות בר מצוה עד לאחר חורבן וארץ לומר כי אפסטרופוס היה לו שהיה מעשר עבודו, אי נמי, לא נתבטלו מיד עד לאחר חורבן כמה שנים, **אין** מהדרין – פירש הקונטרס: דהתם חרמין וכלא חרמין, **ואם** מקדיש וזהו העיקר, דאמר סתם חרמין ליכא למיחש לתקלה, שיכול ליתנה לבתניה מיד, כדאמרין בערכין (כט, א), וכו' שלא: אי הואי התם הואי ידבבא מילוחו ודמיין, **ואם** מקדיש והחרימין והעיקר בהמה חרמין: תימה: דאמרין בערכין סוף פרק "המקדש שנתו" (כ, א), הווא גברא דאדרימניהו לבסיתא, מתא לקמיא דרבי יהודה, אמר ליה: שקלא אברעהו וזוי ושרי נהירא ולישתרי, לא אלמא אית ליה תקנה! ופירש רבינו חם: דשאני התם, דמקדשיה היא שזון קיימות לעולם ואין יוכלין לבלותם, אי לא עבד הוה רבנן תקנה אתי לידד תקלה לעולם, ויכול להיות שאף למטלטלין עלתה התקנה, לפי שדוקדשו בידו עד הקרקעות.

ידיקבו

ירקבו – פירשו: ויניחם במקום שלא ידא נקל לבא לידי תקלה, ושם ידקבו. **ויליכם** לים המלח – משום דשרי ליה בעיניה, דבלא שחוקא צריך ים המלח. הוא הדין בשאר נדרות על ידי שחוקא, כדמשמע פרק "כל שעה" (פסחים כז א) ובעובדא שהבאת גבי רב יהודה. ואף על פי שלא האריך התלמוד לחסור שחוקא, אפילו הכי ודאי צריך. **נוצל** דלת

בפניה – אין לתמוה על בכור בזמן הזה, אמאי לא הוצרכו לנעול דלת שלא יבא לידי תקלה, ולא נצטרך להמתיק עד שיפול בו מום. דהאי דמזכירין הכא – משום קנסא הוא, שחוקש על חנם, ועוד, אלא נפל ביה מומא הבא לא שרי אלא על ידי פרוין, אבל בכור שהוא קדוש מאליו ולא על ידו באה הקדשה – אין לקנסו, ואזי מתיק עד שיפול בו מום ואיכל במומו בלא שום פתיה. ואף על פי שהוא יכול להטיל בו מום קודם שיצא לאויר העולם ויפקיעו מקדושתו בכור למזבח, רק שיתנו לבחור, לא לא תארו בו עוד תקלה, אם לא שעה – אין לקנסו בכור ולהצריכו לעלות.

ונשחטיה מישחח – פירש הקונטרס: ואי משום שחטי חוץ, אקדשי בידק הבית לא מייחדי. כדחנניא פרק "ושני שעירי" (יומא טז, א) שומע אני דהו, משמע אלא אירי הכא אלא בקדשי הבית. וקשיא, דאם כן כי משי רבא: מפני שרואה כמטיל מום בקדשי בידק הבית – מאי מטיל מום איכא? הא כי כתיב (ויקרא כב) "מאט מומו שחח חוץ ויהי בידק", בקדשי מומא כתיב ועוד, מודקמסי: הני מילי בזמן שובת המקדש קיים דהוי להקריב – אלמא בקדשי מומא איירי! לכך פירש רבינו יצחק: דרבדקשי מומא איירי, ובזמן הזה אין חייב שחח חוץ אמאי שחח שאינו ראוי לביא פתח אוהל מועד, מיד דהוא אשלמסי ששחט בחוץ קודם פתיחת דלתות האהל, דפטור למאן דאמר פרק "שני שעירי" (שם, א) מחסור פתיחה במחוסר מעשה מיד, ועוד יש לומר: דלעולם בקדשי בידק הבית מיידי, ורבא בא לפרש תשעם בקדשי מומא, וגווייה קדשי בידק הבית אטו קדשי מומא, כדאשכחן גבי גידה ועבדה בפרק "ראשית הגז" (חולין קא א) דגורנין קדשי בידק הבית אטו קדשי מומא, דהאי כי (ראשית הגז) שאינו ראוי לביא אקדשי בידק הבית פריך. והוא מצי' לשנויי, גורא משום קדשי מומא, והתם אסור משום שחטי חוץ, אלא שפיר קא משני: **עבר** זר, שחח דמכניסו תחת כנפי שכינה – דחייב בגל המצות ונחשש חיובת, דגמירין "לזה" "לזה" מאשה (גיטין מא, ב), **והרועץ** בהמה דקה – פלוג, אבל של אחרים לא, דאין אדם חוטא להו ולא כדבאר

בפרק קמא דבבא במציעא (טז ב) ובי דהוא ורעיא **הבא** נמי משום מיעוט – ואידך דמפרש מפני שומכיסו, סבר דלא שייך בעבד מעיטתיה, דארבא, הוי ממעט שחח, שאוכל משלו. **והרועץ** כן פתא – ואם אמר, חללא פני גרים אסוריה ויש לומר: דמיידי במקום שאין פלטר ישראל, כדאמרין לקמן פרק שני (לה, ב), ועוד יש לומר: דמיידי הכא לצורך עבדו גוי או לצורך בהמתו, אכן בירושלמי גבי האי עובדא: שניא היא משום דהי נפש – משמע דלצרכו קנאו. והכי גיטין בירושלמי ואתא לא לקחת גלוסקא ממיידי? אמר ליה: שנייא היא משום דהי נפש. ואם תאמר: דהוי פני דרב שאין מקטלים הוא. ואמרין

לעיל (ו, ב) דרב שאין מקטלים אין לוקחין מהו! ויש לומר: דפת דבר חשוב הוא וקפץ עליה זבינא, והוא דבר המתקיים.

וירקבו, מעות וכלי מתכות ויליכם לים המלח, ויאחזו עיקר? נוצל דלת בפניה והיא מותה מאיליה! אמר אביו: שאני התם, משום בזיון קדשים. – **ונשחטיה מושחט!** – **אתו בהו לידי תקלה.** – **ולשניה גיסמרא!** **אמר אביו, אמר קרא:** "ונתתם את מזבחכם וגו' לא תשעון בן לה' אלהיכם". **רבא אמר:** מפני שרואה כמטיל מום בקדשים. – **רנאה? מום מעליה הוא!** – **הני מילי בזמן שפית המקדש קיים, דהוי להקריב השחח דלא חוי להקריבה לית לו פה.** – **וליהו כמטיל מום כבעל מום, דאף על גב דלא חוי להקריבה אסור!** – **בעל מום, נהי דלא חוי לגופיה – לרמי חוי, לאפוקי הכא, דלא לרמי חוי ולא לגופיה חוי. אשכחיה רבי יונה לרבי עילאי דקא אפיתחא דצור, אמר ליה: קתני "בהמה תיעקר", עבד מאי? עבד ישראל לא קא מיבעיא לי, כי קא מיבעיא לי עבד גוי, מאי? אמר ליה: מאי קא מיבעיא קד? תנאי:**

הגויים והרועץ בהמה דקה – לא מעלין ולא מורדין. **אמר ליה רבי ירמיה לרבי יואל, קתני: לוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות; עבד ישראל או דלמא אפילו עבד גוי?** **אמר ליה: מסתברא עבד ישראל, דאי עבד גוי, למאי מיבעי ליה? כי אתא רבין אמר רבי שמעון בן לקיש: אפילו עבד גוי, מפני שמכניסו תחת כנפי השכינה. אמר רב אשי: אטו בהמה מאי מכניס תחת כנפי השכינה איכא? אלא משום מעוממיה, והכא נמי דממעטי שרי. רבי יעקב זבן סנדלא, רבי ירמיה זבן פיתא. אמר ליה חד להכריה: יתמא, עבד רבך הכי? אמר ליה אידך: יתמא, עבד רבך הכי? ותירויהו מפעל הבית זבון, וכל חד חד סבר: תבראי מתגר זבן, דאמר רבי אבא בריה דרבי חיאי בר אבא: לא שנו אלא בלוקח מן התגר, דשקלי מיכסא מיניה, אבל בלוקח מפעל הבית, דלא שקלי מיניה מיכסא מותר. אמר רבי אבא בריה דרבי חיאי בר אבא: איילמלא היה רבי יוחנן לא זימנא באתרא דקא שקלי מיכסא, אפילו מפעל הבית הוה אסר. – **אלא אינהו הכי זבון? מופעל הבית שאינו קבוע זבון. משנה אלו דברים אסורים למכור לגוי: אצטרובלין, ובערת שוח, ופטוסרות, ולבונה, ותרגול הלבן. רבי יהודה****

אומר: מותר למכור לו תרגול לכן בין התרגולין, וזבון שהוא בפני עצמו – קומע את אצבעו ומוכרו לו, לפי שאין מקדשים חסר לעבודה זרה. וישאר כל הדברים – סתמן מותר, ופירושן אסור; רבי מאיר אומר: אף דקל טב וחצב ונקלב – אסור למכור לגויים. גמרא

נוצל דלת – ואין לה מה תאכל, ותמות. התם משום בזיון קדשים – דאי אמרת תיעקר – אינה מתה מתרה, נראה חיונה לזמן מרובה. ונשחטיה מישחח – דאי משום שחטי חוץ אבדק הבית לא מייחדי, וכדחנניא (ב"שני שעירי" (יומא טז, א) שומע אני אפילו קדשי בידק הבית שנקרא קרבן וכו', לידי תקלה – לאכלה מותר – ויתבנה רבין: הוה אלא ליכא בזיון קדשים – דמותה מזה, ותקלה ליכא – דלא אכלי מיניה. הני מילי – הוא דהוי מטיל מום גמור, ואסור משום "כל מום לא חוי ביה". בזמן שפית המקדש קיים – דקרינא ביה "מיתיה חיי" – ויתבנה רבין: הוה אלא ליכא לרצון (ויקרא כב) להקריב, אבל השתא נראה כבעל מום הוא. ולא אסור מדאורייתא, וניחוי כמטיל מום כבעל מום – לרבא פריך, דאמר, נראה כמטיל מום, כדלמד מרבינו יהודה דאסור, אמאי לא עבר מדאורייתא משום דלא חוי להקריבה? הוי מטיל מום כבעל מום דמבעיא לא חוי להקריבה, ופליגי ביה תנאי בכבודות (לג, ב) גבי בכור שאחיו זר, וקרינא ביה "מיתיה חיי" אסור להקרי אפילו הוא מת משום "לא ידחה בו מום", וזהו ליה למיתני: מפני שמשיל מום כבעל מום, ואמאי תנא "נראה? לרמי חוי" – לחללו באזה, כמטיל חלופי, וקרינא ביה "מיתיה חיי" – לרצון משום חלופי. לאפוקי – השתא כשאין בית המקדש קיים, דשום בהמה לא חויא לא לגופיה ולא לרמי, הלכך נראה כבעלמא הוא ולא מיתמר מדאורייתא אלא מדרבנן. עבד גוי – לקח עם שבו עבד מאי? לרבי נתן מה יעשה לו, יעקבנו או לא? הכי גיטין: הניחם והורישם בהמה דקה – הן ישראל והן גזליים – הרי הן כגויים. ואין מעלין – אותן מן הכור אם נפלו לתוכה, אלא יניחם ומוותו. ואין מורדין – אותן לכור להמית אותן בידם, אלמא: עבד גוי אסור להמיתו בידם. קתני – לרבנן דפלגי עליה דרבי נתן: לוקחין מהן עבדים ושפחות, וישא מיבעי ליה, כלומר, מאי מוצא יש שם דנשרי ליה משום מעוממיה – שממעט הגויים ומדלדלי, שילוקח בהמתם שמשחטמין בהן, וכן סבירא – ביריב של עבדות רבא דלא סבדל מן הגוי. תפא בלא דעת. עבד רבא הכי – תרגול סחורה בשוק של עבודה זרה, דשקלי מיניה מכסא ומנהגה. איילמלא היה רבי יוחנן בארתא – דשקלי מכסא כמבעלי בתים, הוה אסור ליקח אפילו מפעל הבית. והשתא רבין רמיה קים לן דשקלי כמבעלי בתים. שאינו קבוע – ולא מסקי מוכסי אדעיתיהו למינבי מיניהו, דלא תגר ולא עבדיתיה קבוע. **משנה** אצטרובלין ובערת שוח – מפרש בגמרא. אסור לכפור לגוי ודלצור עבדה זרה קבוע לה. מוכר – לתנוול לבן בין התרגולים – לקח גוי משראלי תרגוליים הרבה – מותר למכור בניהם תרגול לבן, וכיון דשקל מיניה אדרימי, לאו לעבודה זרה קא בעי לה. סתמן ופירושן – מפרש בגמרא. דקל טב וחצב ונקלב – מפרש בגמרא. גמרא

אומר: מותר להכור לו תרגול לכן בין התרגולין, וזבון שהוא בפני עצמו – קומע את אצבעו ומוכרו לו, לפי שאין מקדשים חסר לעבודה זרה. וישאר כל הדברים – סתמן מותר, ופירושן אסור; רבי מאיר אומר: אף דקל טב וחצב ונקלב – אסור למכור לגויים. גמרא

מאי

עבודה אדריא - לפני אידיה - פרק ראשון דף יד עמוד א - מתוך מהדורות "אבן ישראל" (שטיינזלץ)

גמרא תורניתא – מין ארז, והיא שטה כדאמר בראש השנה (כג, א). הוסיפו עליהן – לענון שביעית. כל שאין לו עיקר – לחתקים בארץ בימות הגשמים, כגון קישואן ודילועין וכיוצא בהן. אין לו שביעית – ומותר לעשות מהן סחורה, ואינו מצווה להפקידן. **פירי דאריא** – גלות. בפסוקותיהן שנו – פטורות דמתניתין לאו מין הוא באפי נפשיה, אלא הכי קאמר: אין מוכרין להן כל אלו – איצטובלין ובנות שוח – בעוקציהן, לפי שחולין אותם בפני עבודה ודה דרכן לעבוד בן בכר. לבונה וכת – כגון לבונה אילת, שלשת ענבין – משקל שלשת מנין, דהא ודאי לסחורה קא מכוין. **אפילו מפקדין** – על "לפני עור" אנו מצווין שלא ליתן מכשול בדבר האסור לו, וכל הני דאסרין לבונה לזו משום "לפני עור לא תתן מכשול", דבן נח מוחרה על עבודה ודה. **אפילו לפני** – כגון הבא, דהאי ודאי אלו לעבודה ודה קבעי, ומשום דלא יחידן איהו לאתריי ומפקדין לאו מפקדין למיסר. מותר למכור לו – לגוי תרגול לכן, כיון דלא אידכר לכן לאו לעבודה ודה קבעי. **אילימא דאמר** תרגול לכן למי – ואמר ליה ישראל: לן מובניא לן אלא הדיא אפילו. **אפילו** בין התרגולין נמי לא – דהא גלי דעתיה דלעבודה ודה קבעי ליה, וניחא ליה דליבון שאר התרגולין בשביל לבון, הבא **במאי עסקין דאמר** זה וזה – ממתניתין, ולדבריהם עסקין עצמו לא ולתנא קמא לגמרי אסור – כגון דמעיקרא אדכר לבן ושחור ואדום, הלכך לבן לרבי יהודה וזהו עצמו אסור, כיון דמעיקרא אדכר יהודה שקול לבן ואדום. **מעיקרא נמי איכיון ללבן**, והאי דאדכר שחור – איערומי אערימי. **ידע** הוא דאי שאיל לבן לחידה לא ובין ליה ישראל. ובין תרגולין מותר, דמינו דשחור לאו לעבודה ודה לבן נמי לא לעבודה ודה. ורבנן אפילו בין תרגולין נמי אסור, הואיל דקתבין לבן, ומיהו למכור לבן סתמא. בין לרבי יהודה בין לרבנן מותר למכור לו תרגול לבן, כרבי יורא. **תניא נמי הכי** – כדריצא בר נחמן, בדאמר "זה וזה" פליגי. **אימתי** – תרגול לבן אסור למכור. בזמן שאמר תרגול זה לבן – מכור לו, והאי "זה" לאו דקא. **אבל אמר** זה וזה – אינו מותר למכור לו אלא בשניהם אלו. אלאנא רבי יהודה בדאמר "זה וזה" קאי, ומשום הכי בפני עצמו לא, האיל אמר לבן, ומורבי יהודה בשמע לרבנן. **ואפילו אמר** תרגול זה לבן – אם היה יגו ערשעה משתה לבנא, או שיש לו חולה בתוך ביתו. מותר – דלסעודתו קבעי ליה משום נוי, ולחוליה נמי קבעי ליה משום רפואה. **אינו אסור** – לשאת ולתת עמא אלו אתו היום, משום דמקריב אתו היום לעבודה ודה ואילו השתא ומדור. **במזווי** – האי "משתה" קדמה מותר למכור לו תרגול לבן – לאו במשתה חופת בגד, דהא ודאי לחקירות עבודה ודה קבעי ליה. אלא במשתה של מריעות שעושין תנערי.

זה עמך, וקורין פקפרישא, ולא חשיב כולי האי שקריבו לעבודה ודה. בזה בשבועות ובנדרים, כי סתמא אמר האשון מן הטובות אבל. ורבינו הם היה מפרש דגיס הכא גבי שביעית: מוכססין בנות שוח, והוא מין בנות שוח ולא בנות שוח ממש, ואותו פירי גרע. ומביא ראייה מפרק סנהדרין (ח, א) דאמרין להם: האי חרוב ודגמה הברדלס עיבורן שלש שנים וכגון לבנות שוח, נחש שבע שנים ולאו רשע לא מעניא חבר, ויש שומעין כנסות בנות שוח. ופירש שיש שם שדוא מין בנות שוח האינו חרוב ודגמה. **פירי** דארו – פירש הקונטרס: בלילין, והוא מאכל חוריים. ורבינו שמואל בן מאיר בשם רש"י: פירש: פירות אילן שקורין ויש בו גרעיןין ואינו ראוי לאכילה. וניחא, כי גם במסכת ראש השנה (כג, א) פירש רש"י תורניתא – פין, ושם מדבר בגוף הארז וכאן בפירות. והאי דקאמר בבבא בתרא (פ, ב) ארי אינו עושה פירות – ודאי אותו ששמו ארי אינו עושה פירות, וזה שמו ששה. **בגון** דאמר זה וזה – פירש רש"י: שאמר "תרגול לבן ושחור למי". ורבינו יצחק אומר דמיייר כגון שיש ביד הישראל הרהר תרגולים לבנים ושחורים, וקאמר "זה וזה". הכי משמע בסמוך, דקא דאמר: אימתי בזמן שאמר "תרגול זה לבן", משמע דקמיה קאי. ורש"י פירש "זה" לאו דקא.

וברעות מיירי הכא ובמסכת דמאי. ולכן קורא אותם בנות שוח – שחוליה הקלקלה במקולקל, אף על פי שמדום לא אבל אדם כי אם מן הטובות, והם אותם בנות שבע דמיייר שח ממש, ואותו פירי גרע. ומביא ראייה מדבורות (ח, א) דאמרין להם: האי חרוב ודגמה הברדלס עיבורן שלש שנים וכגון לבנות שוח, נחש שבע שנים ולאו רשע לא מעניא חבר, ויש שומעין כנסות בנות שוח. ופירש שיש שם שדוא מין בנות שוח האינו חרוב ודגמה. **פירי** דארו – פירש הקונטרס: בלילין, והוא מאכל חוריים. ורבינו שמואל בן מאיר בשם רש"י: פירש: פירות אילן שקורין ויש בו גרעיןין ואינו ראוי לאכילה. וניחא, כי גם במסכת ראש השנה (כג, א) פירש רש"י תורניתא – פין, ושם מדבר בגוף הארז וכאן בפירות. והאי דקאמר בבבא בתרא (פ, ב) ארי אינו עושה פירות – ודאי אותו ששמו ארי אינו עושה פירות, וזה שמו ששה. **בגון** דאמר זה וזה – פירש רש"י: שאמר "תרגול לבן ושחור למי". ורבינו יצחק אומר דמיייר כגון שיש ביד הישראל הרהר תרגולים לבנים ושחורים, וקאמר "זה וזה". הכי משמע בסמוך, דקא דאמר: אימתי בזמן שאמר "תרגול זה לבן", משמע דקמיה קאי. ורש"י פירש "זה" לאו דקא.

וַיִּחַב לֵיה שְׁחוֹר וּשְׁקַל – נראה דרך בעיה היא אפילו לרובן אסארי בין דתרגלים, אימא למינר דער נאן לא אסיר אלא בשיש שם כלבנים ושחורים ואמר 'זה חדר, ואז יושב לדתתיה אלכן, וקונה שחור מפני לכן שעמו, אבל הכא כי ייבוי ליה שחור ושקלי ליה אואל – אזי עור שיתנו לך **הצב** קשבא – פירש הקונטורס: חדא מן תמרים, חדי נמי משמע בפרק קמא דמגילה (ו, ה).

לא סתמן צורֵכא למימר דמוֹנִינֵנוּ, ולא פִּירִישׁן צִירִיכֵי למימר דלא מוֹנִינֵנוּ! אלא סתמן - דקאָמער חיפּי, פִּירִישׁן דקאָמער חוֹרְתאַ; מִכָּלל דתִּרְנְגוֹל אפּילו סתמן נמי לא! אָמֵר: לעוֹלָם סתמן - דקאָמער חיפּי חוֹרְתאַ, פִּירִישׁן דקאָמער לעבּוּדָה וְרַה; ופִּירִישׁן אַנצֶמְרִיקאַ ליה, סִלְקאַ דעֶתֶךְ דאַמֵּינֵי; האָי גָּבֵרַא לאו לעבּוּדָה וְרַה קאָ בְּעִי, אָלֵא מִיבֵּךְ הוּא דבִּאֲבִין פֻּעֲבֹדֶה וְרַה, וסְכֵר: פִּי חִיכִי דִּתְהוּא גָּבֵרַא אָבִיב בִּיה פּוֹלֵי עֲלָמָא נְמִי אָבִיקוּ, אִימַא חִכִּי כִּי חִיכִי דִּלְתֵּיבוּ, קַא מִשְׁמַע לֵן, בְּעִי רַב אִשִּׁי: "תִּרְנְגוֹל לָבֹן קטועֵי לִמִּי", מְהוּ לִמְפּוֹד לוֹ תִּרְנְגוֹל לָבֹן שְׁלָם? מִי אָמְרִינוּ: מִדְּקאָמֵר "קטועֵי" לֹא לעבּוּדָה וְרַה קֶבֶעִי, אוּ דִלְמָא אִיעֲרוּמִי קֹא מַעֲרִים? אַם תִּמְצִי לומר הֵא אִיעֲרוּמִי הוּא דקֹא מַעֲרִים, "תִּרְנְגוֹל לָבֹן לִמִּי, תִּרְנְגוֹל לָבֹן לִמִּי", ויִּהְבּוּ לִיה שְׁחוֹר וּשְׁקֵל, ויִּהְבּוּ לִיה אָדוּם וּשְׁקֵל, מְהוּ לִמְפּוֹד לוֹ לָבֹן? מִי אָמְרִינוּ: כִּינֵן דִּיהִבוּ שְׁחוֹר וּשְׁקֵל, אָדוּם וּשְׁקֵל - לֹאֹו לעבּוּדָה וְרַה קֹא בְּעִי, אוּ דִלְמָא אִיעֲרוּמִי קֹא מַעֲרִים? תִּיקִי. "רַבִּי מֵאִיר אומֵר: אָפֵךְ דָּקֵל" וכו', אָמֵר לִיה רַב כִּשְׁדֹּא לֵאבִימִי: גְּמִיר, דַּחְקֵה דָּקֵל וְרַה דִּאֲבֵרְהֶם אָבִינוּ אַרְבַּע מֵאָה וּחִינִן, וְאַנֵּן חֲמִישֵׁה תִּנֵּן; אִלֵּא דִיעֵינוּ מֵאִי קֶאָמְרִינוּ - רִימִי קִשְׁיֹא? וְדַחְתֵּי, רַבִּי מֵאִיר אומֵר: אָפֵךְ דָּקֵל טֵב, חֲצִב וְנִקְלֵם? אָסוּר לִמְפּוֹד לָגוּים: דָּקֵל טֵב הוּא דְלֹא מוֹנִינֵנוּ, הֵא דָּקֵל בִּישׁ מוֹנִינֵנוּ; וְהִתְנֵן: אִין מוֹכְרִין לָהֶם בִּמְחֹבֵר לִקְרָעֵי! אָמֵר לִיה: מֵאִי "דָּקֵל טֵב"? פִּירוֹת דָּקֵל טֵב, וְכֵן אָמֵר רַב חוּנַּא: פִּירוֹת דָּקֵל טֵב. "חֲצִב" - קִשְׁבֹּא. "נִקְלֵם" - כִּי אָתֹא רַב דִּימִי אָמֵר רַבִּי הִמָּא פִּר "סָפ: קוֹרִיטִי. אָמֵר לִיה אָבִי לָרֵב דִּימִי: תֵּנן "נִקְלֵם" וְלֹא דִיעֵינוּ מְהוּ, וְאַתָּה אָמַרְתָּ "קוֹרִיטִי" וְלֹא דִיעֵינוּ, מֵאִי אֲהִיתִי לֵן? אָמֵר לִיה: אֲהִיתִי לָבֹן, דְּכִי אִוֹלֵת הִתֵּם אָמַרְתָּ לָהּ "נִקְלֵם" וְלֹא דִיעִי, אָמַרְתָּ לָהּ "קוֹרִיטִי" - וְדִיעִי, וְקֹא מְהוּ לָהּ. **מִשְׁנֵה** מְקוּם שְׁנֵהֵנוּ לִמְפּוֹד בְּהִמָּה דִקֵּה לָגוּים - מוֹכְרִין, מְקוּם שְׁנֵהֵנוּ שְׁלֹא לִמְפּוֹד - אִין מוֹכְרִין, וְכָבֵל מְקוּם אִין מוֹכְרִין לָהֶם בְּהִמָּה גִּפְתָּה, עָלִים וּפִיִּיחִין; שְׁלֵמִין וּשְׁבוּרִין; רַבִּי יוֹדֵהָ מִתִּיר בְּשִׁבּוּרָה, וְכֵן בְּתִירָא מִתִּיר בְּסוּם. **גְּמֵרָא** לְמִמֵּר, דִּיאִסְפּוֹרָה לִיבֵּא, מְנַהֵגֵי מִתִּיר - דִּיאִבֵּא, חִיבֵא דְנִהְיֵי אִסּוּר - נִהְיֵ, חִיבֵא דְנִהְיֵי חִיתֵּר - נִהְיֵ; וְרִמְיֵה: אִין מַעֲמִידִין בְּהִמָּה כְּפִינְדִקְאוֹת שֶׁל גּוֹיִם, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוֹדִין עַל הַרְבֵּיעָה! אָמֵר רַב: מְקוּם שֶׁחֲתִירוּ לִמְפּוֹד חֲתִירוּ לִיחֵר, מְקוּם שֶׁאִסּוּר לִיחֵד אִסּוּר לִמְפּוֹד.

אפרו לאור ימים ימים בן חור לה עלמא בביתה יודי אמר לשחיטה זבחי, לפי שאינה ארוה
למלאכה כל ש, אבל אין לפשר דאמרי לארעה למלאכה כלל, דהא אמרין קעמדי (עמוד)
זהו, הו' א שרלא ששפר דרבי מרדכי, משמע דפרה בת מלאכה איהו, וכן שפ' בגמרא (לא
שכר לו רה וחורשת שבטיעה, אלמא בת מלאכה איהו רבינא שמואל בן מאיר. **ובן**
בתריא בוס - פירש הקונטרס: משום דלריכיה בעי יליד, כיון שאין מלאכתו אלא ר
המציג' (שבת דא, א) דאפילו בן מרדו דלכא חזי חטאת משום דור נרשא את עצמו, ללא
משום דסבירא לזו דאין חי' כזה דרשות נושא את עצמו? דלמא טעמיהו דרבי מרדו משום
מכר משום אלאה שריות סגוניה, אלמא שבע מנה סנה סנה יודי נתיני טעמיהו. **אמר** רב במוקד
לזו חשיש על הרביעה, דהו' דאין ליחיד, אלמא את בת טעמא מכר בחזר דרביעה. וקשה
דק בלתיים מוכרין ובמוקד שנתנו לא למכור אסור, דתם ליחיד חשיש דרביעה כל

- ולא תנוח ולא תרנונו לבן, אבל חשי וחרוחר
 - לרבי אריא דאמר: "תרנונו לבן" - מותר למכור לו
 נכרי ולא ליה ליהנהיה דרבי קנען - דהא אין דרין חסין
 בין ביה - קשור, ואילו קונן מידו שום חפץ לצורך
 עבודה וזה היה נותנה בוויל בתנן, שהוא אדוק
 לעבודה וזה, וסבור כי היכי באציקא בה
 ודיכנה בה כי מדי דאיהן ליה בוויל בלעדי עבודה
 וזה - כולי' עולמא נמי אדוקין בה, סבר, אימא
 לבעדה דאיהן בקעינא ויהבו ליה בוויל, ומדור אין
 לבו לעבודה דאיהן, וליתסר, קאמח שבעה ק' קטוע
 - רגל, איציקא עקרים - רידע הוא שאין
 מצי וימכור לו שלם, אלא להצריע מלכס, שלא
 יבינו שלצורך עבודה וזה הוא תנאי קטוע.
 ויהבו ליה שחור ושקיל - כלומר, שחור וקטוע
 שחור לבדו - שקיל ליה, ואליבא דרבי יהודה
 מביעני ליה הכי ולא לרבנן, דרבנן אפילו בין
 התלמידי אסרי, דקאמח ביש - שקני מיני
 דקרים הם, אין מוכרין לתן קאמח ביש - עני מני
 בדמפרש לקמן (ג, כ), משום דכתיב "לא תתנן"
 וכן לתן להם (ג, כ), כקריק, עקא - זמן
 תורס, סוף (מגילה ז, א) "מלא סקא קדשני",
 ואית דאמר: היינו חצובה שבו תיחס יהושע את
 הארץ (כבא ברחא ג, א), ועשא נאה הוא,
 קורייש - מין פירות, ויש אדמרם; עפרות
 קרטי לבנה, אין פיר, נראה, הוא כי אמאי לא
 ידעי, דכי אולת לחתם - לארץ ישראל.
משנה מקום שנשמו לרביה במה דקח -
 מקום אל נשמו לרביה, והכי מפרש
 בגמרא, "שלא תשעו אדם מפני המהולקת" לא
 גרס לה הכא, אלא בפסחים (ג, א) גרס לה, וככל
 סקום אין מוכרין לתן בחמה גסה - מפני
 מהותה למלאכה, וזהה שבתה גסה - מפני
 בשבת, ענינים וסיוחים שלמים ושבויה - ואפילו
 שבויהם שאין ראוי למלאכה גזרו דהו רבנן,
 דלמא לאיחלושי ואחי למחן לא גזרילם
 ושלמיה דראוי למלאכה, ואיכא למיחוש לא
 לשאלה ולשכירות ולנסיוני בדמפרש טעמא
 בגמרא, **פסחים** - מפרש טעמא בגמרא,
פסחים כותב - שאין לאמכור אלא לרביה,
 ורביה שבת הוא ולא מלאכה, משום דהו
 נושא את עצמו, לא איכפת לו אי אחי להשאלין
 ולהשכיר, **מגילה** מפני שהשוויין על דרביה
 ואיכא משום "לפני עור לא תתן מחילה",
 דבני נח נצטוו על דרביה, דכתיב (בראשית ב,
 ו) "ולבשר אדם, יצאו בחמה ויהי שאן
 ועשין שבת אחד" (סנהדרין נ, א), אמר רב
 במקום שחוריו למכור לו - כלומר, דאיהן נמי
 בתנאנא תליא מילתא, רמקום שנהנו למכור
 דקני תנתינן - גזר במקום שאין חשדו על
 הרביה, לפיכך היתיר ליה, ומקום שאסור
 לייחד - כדקתני: אין מעמידין - מיירי במקום
 שהשוויין על דרביה, שנמנהג כבן, ולפיכך
 אסורין למכור, והכל הולך אחר המנהג, ולא
 קשיא אתא קאמח נמי כי יאוי ליהנה: "מקום"
 שאסור למכור אסור לייחד" כי היכי דקאמר:
 משום "דחיתורי למכור" דקתני קאמח מדרור אמנותינן
 דאיהן ליה לא איירי אלמא באסור רמקום שאסור
 דאיהן מייחדינן" מייירי באסור יתור.

ורבי

ות. ולא דק, דודאי במיוחד לרכיבת אדם אמר:
אמר: מנא לן התם דטעמיהו דרבנן דאסרי הכא
ב שאר בהמה גסה, דטעמיהו ממה שיש איסור
ב: דטעמא דשרו רבנן במקום שנהגו למכור היינו
ב. דלמקן (טו, ב) בשמעתין: מקום שנהגו למכור
ישע: וצריך עיון. ולמאי דהדר ביה רב נחא.

וְיָבִי אֱלֶעָזֶר אוֹמֵר אֶף בְּמִקּוֹם שְׂאִסְרוּ לִי יֵחִיד – כִּדְרָגְתִּי בַּהֲרוּז דְּאִין מַעֲמִידִךָ הַחֲדָיו לְמִכּוּר. יְדִידוֹ כִּבֵּל מְקוֹם אֲסוּר מִשּׁוּם מִכְשׁוֹל דְּרִבְעִיעָה, וְלֹא בִּמְנַהֵג תֵּלֵיא מִלְתָּא. אֲבָל בְּמִכְרִיהָ לִיכָא לְמִיחֻש דְּרִבְעִיעָה, דְּהֵן חֵץ בַּחֲמוּת מְלֻרְבֶּעָה מֵאֲחֹר שְׂקֵהָא כִּד שְׂלֹא תַעֲקֹר, שְׁנַעֲשִׂית עֲקִירָה דְּרִבְעִיעָה, וְהָלֹךְ בְּמִנְהֵג תֵּלֵיא מִלְתָּא. הִדְבָּא דִּאֲחֻמּוֹר עֲלִיידָהּ לֹא מִזְבֵּי אֲחֻמּוֹר, דְּקִירָא לְדֵאל אֲחֻמּוֹר שְׂרִי. וְלִגְבִי תַעֲמֵדַת בַּחֲמוּת בַּפּוֹנְדֻקָּאֹת שֶׁל גּוֹיִם, שֶׁבַּחֲמוּתָא שֶׁ יִשְׂרָאֵל אֵלֵּי עוֹר הָתָן עֲלִיהָ מְלֻרְבֶּעָה, וְקֹא עֲבֵר אֲלִיפְנֵי עוֹר הָתָן מְכֻשְׁלִי, וְאֲחֻבִּי אֲסוּר. אֲחֵךְ וְכִד חֲדָר בִּזָּה – וְקִסְטֵר כְּבוֹדֵי אֲלִעָזֶר. בַּחֲדָרֵיהֶּנּוּ לֹא חִיִּישִׁינָּה – דְּגוֹי חָס עַל בַּחֲמוּתָא שְׂלֹא תַעֲקֹר. כִּיּוֹן דְּבִנְהַג קִנְיָה – וְאִנְיָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם "לִפְנֵי עוֹר לֹא תַחַת מִכְשׁוֹלָהּ" לֹא קִעֲבֵר, דְּבִנָּה עוֹר לֹא נִצְטוֹל עַל הַשְּׂבִיטִית, אֲבָל גְּבִי דְּרִבְעִיעָה לִיכָא לְמִימֹר הֵכִי, מִשּׁוּם דִּדְהֵם קִעֲבֵר אֲלִיפְנֵי עוֹר לֹא תַחַת מְכֻשְׁלִי (וְקִרְאִי עַל) לִפְנֵי שְׂבִיטָה עוֹר לֹא תַחַת מִכְשׁוֹלָהּ, אֲבָל עַל שְׂבִיטָה לֹא נִצְטוֹל עַל הָתָּהּ, וְהָא אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְזוּמֵר לְגוֹי "עֲשֵׂה לִי כִ"ךְ" וְזוֹ מִשּׁוּם "מִמְצוֹת חֲפֶצֶךְ דְּדִבְרֵי דְּבִרִי" (שְׁעִירוֹתָ חֹם) דְּבִדּוּר אֲסוּר. וְהָא מִשּׁוּם שְׂאֵלָה "אֵי שְׂרִינָּה לְזוּמְנֵי בַּחֲמוּת גִּסֵּה וְהוּא חִיִּישִׁינָּה לְמֹאזִי דְּעִבְדֵּיהּ לְמִלְכֵי מְשֻׁבָּה, אֲתִי הוּא לְאִשְׁוֹלִי

בדמיונו לגוי, ועבדו בה מלאכה בשבת, וקא עבר
 2 וְהָיָה לְרַבֵּי הַדְּבָרִים (ה') "לֹא תַעֲשֶׂה כֹל מְלָאכָה
 3 וְגו' וְכָל הַמְּדַבֵּר", דַּהֲשֵׁאת שְׁמַיִל יִשְׂרָאֵל אֵיךְ
 4 וּמִצֻּחוֹ הוּא עָלֵי שְׁבִיתוֹתָהּ. בְּהַלְלָה קִנְיָה - לִימֵי
 5 שְׁלָתָהּ, דְּכִין דְּרִיבֵי בְּאוֹנֶסֶךְ הָדִי הֵיא שְׁלֹ.
 6 כִּנְיֹו - מִנְּסַח לֹה אֵי אוֹרֵא שְׁפִיר שְׁמַיִל טַעֲמוֹ.
 7 וְאוֹלָם מְחַמֵּת - מַחְמַת לְשׁוֹן שְׂדֵי מְכַרְת
 8 וְהוֹלֶכֶת. מַחֲמֵר - לֵא שְׁפִיר לִמְרוֹר אֵלֶּא בְּהִבְחָה
 9 הַטַּעֲמוֹה שְׂמֵא, וּפְעֻמָּה שְׁנוֹן עֲלֵיהּ מִשָּׂא
 10 לְנִסְתוֹת אֵי שְׂדֵי יִפְתָּ, הוּא לִי מִלֵּךְ מַחֲמֵת, שְׁבֵת
 11 וְאִכָּא לְמֹאֵן דְּאִמְרַם בְּרַחַם בְּרַחַם מְבֻסֶּכֶת שֵׁבֶת
 12 (קֹדֶר, א) דְּחִיבֵי טַעֲמָה, דְּרַחֲמֵי פְּלוּגָתָא. אֵף בְּמִקּוֹם
 13 הֵכִי קִנְיָה בְּמִתְנִיחָהּ אֵין מְשַׁבְּיָן לָחֵן בְּתִים
 14 בְּרַצִּי יִשְׂרָאֵל, אֵל כַּחֲזֵן לֶאֱרֹץ מְשַׁבְּרִין, וְאִף
 15 בְּמִקּוֹם שְׂאֻמְרוֹ לְהַשְׁבִּי - לֹא לְבִית דִּירָה אֲמֹר
 16 שִׁדְּרוֹ בִּי הֲגִי, אֵלֶּא לְבִית הַעֲצִים לְבִית
 17 הָאֲרוּרוֹת. מִפִּי מְבֻסִּים לְתוֹכָה עֲבֻדָּה וְרַה. וְאֵי
 18 שְׁבִיּוֹת קִנְיָ - אֵין אִכָּפֶל לִי לִישְׂרָאֵל אֵל
 19 עֲלִי לִי עֲבֻדָּה וְרַה? בְּרִידִי אֵף מַעֲשִׂיל
 20 וְאִבְלִינָה בְּרִשְׁעֵי תִרְוַמָּה - אֵף עַל פִּי שְׂמוֹנוּתִיהָ
 21 עֲלִי אֵינוֹ גִּלּוֹן אֵם הָאֲבִילִית תִּרְוַמָּה כֹּהן, לְפִי
 22 שְׁתוּמָה מְכֻּן שְׂאֵל לֹה תוֹבַעְתָּה אֵי שְׁדִי
 23 נוֹתַה לְכָל בְּתוּן שִׁרְצָה, וְאֵם רִצָּה הִידִי יִכּוֹל
 24 לִיתַנָּה לְכֹחַ זֶה הַשְּׁחִיכֵי לִי פִּרְתָּה, וְאוֹתוֹ כֹּחַ
 25 לִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל
 26 לִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל
 27 לִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל
 28 לִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל
 29 לִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל
 30 לִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל
 31 לִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל
 32 לִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל וְלִי לִישְׂרָאֵל

מסתמא נתיח ליה אמו ומחיל אל האבילה דרבה
כרשיני תרומה, דמה לו להקפיד? והלא אינא מיוחדת לו. לפיכך, מתוך שידוע שנתון
לבהמתו מאותן כרשינין דרבה בעין יפה יותר משאליו היו שלו – נתיח ליה, ואינו גולן, אי
נמי, שנפלו לו מבית אבי אמו בכח. לא יאבילנה כרשיני תרומה – לפי שאינא שלו, ואינו
יכול להאבילנה תרומה אלא לבהמתו קרות כספו. אירא דפסיקא – על ידי חסרו ישראל,
הומכר נמי ישראל, ועוד לא מגלי מומא – כיון דהוא אומכר לקחה אינה רוצה שידוע בה
מום שבה, הטחא אל מושיל ואל מוכר. אימור לבהמתו – ויתלן ויבשרו ויתלן ומתמתין
בהבמה סמך אפילו בסתמא, אינמי בטחודו ובחפזו של תלך דלקומידיה קאי.

אחרים. ורבינו עמרם פירש: שור פסס לא מוטס עדין הוא אלא עומד להתפסס, ולכן אשור
שואל ב' שמו י' לאסור בו יותר משאר שורים, דאדמושה ליה לפטמו ממוליק ועבדו ביה מלאכה. וכן תאמר: דלא לשדושה ובלא, מכל מקום תירוש שמוי איביעה קודם שיטענה, כי יהוא
עובד ד"א עממדיין (עבדוה דרוב, כב.) בגוי שלקח אותה מן השוק, רבעה תוקא ואכלתו י' לומר: דמילתא דלא שכיח אלא גזר ביה רבנן. והשתא חזאי דלכלוי' עבדא, מכל מקום, בין לרבינו שמואל
בן מנאיר בין לרבינו חם, אסור למכור לגויים עבליהם וכל בדונה שמה, וכן י' ללמדה: במה היו חובטין למכור לגויים עבליהם וסודיהן עבליהם, ש' למחלה, עבדא אותן שאין מיהרם
אלא לרכיבה ניהא, דהא פסיק רבי יוחנן (עבדוה דה טו, א.) כבן בתירא המתיר בסוס לפי שעשוהו ב' מלאכה שאין בה איסור דאורייתא. ומטעם האובקא אין לאסור, דהאובקא בטל לגבי האדם הרוכב
עלי, אבל מאתם סוסי' שהם מיהרם למשוך בקרון, וכל פלמינס שהנין מפרש שקדורו בשביל מלאכת הדישה ומשיבת קרון, שקיאו י' לומר: דלפי מסקנת התלמוד שר' לרבינא איתא דספסיא,
ומפרש טעמא מיהר ליה קלתי – נידא, וגם בדמות שאין מיתן מוכרית בקולנו, וליבא למיחש לסניגין. וגם אין גירולת אשוריהם השחירים, מיהו, מאותם שרגילים לשכור לגויים שקיאו
י' לומר: דודא דה אדסור למכור בטעמא – היינו אבדין בימיהם שור ורבה הורס ביה, אדסור י' לומר: דלא לרומם במהא שאין קרף ליה הית מוכרה לחצירי אלא חספסיה, דלא ענה – ח
יעשה שלא ימצא למכור, ויפסידנה; ולכן נהרס האגוניס שבגולה היתר בדב'. ובהאי יונוא איכא לקטן, דהי' קרף אפילו חסי ושערי נמי לא נודבו משעני: אלא אפשר, אבל כתי' דאן אפשר
ש'י, ופסק רבינו ברוך, דלפי זה אין להחית אלא בשקונה הסוס לצורך עצמו ונמלק' עליו למכור, דאם לא ימכרנו יפסיד, אבל לוקח סוסיס למכרם כדי להרויח – אסור, ודא' לוקח ואם יפסיד בהם.

דמי דתם אין אדם מצווה על שביעת בהמות בשביעית - פירש הקונטרס: הלכך ליכא למיגור משום שביעת ושאלה ונסיונו, ואי משום "לפני עור לא תתן מכשול" תלינן בשחיטה. אבל גבי גוי לענין שבת - אדם מצווה על שביעת בהמות בשבת, ואיכא למיגור משום זני. ע"כ כן לענין הקונטרס, וקשיא, דאם כן מאי קפריך: והרי שדה? והא לא שייך בה

שאלה ונסיונו? תרע, דהא לא אסרינן מכירת שדה לגוי מטריא טעמא כי היכא דאסרינן בהמה ונסהו לכך נהיה לפשר: דתם אדם מצווה על שביעת בהמות בשביעית, פירושו: לפי שאין האיסור תלוי בגוף הבהמה אלא בגוף הקרקע, ואפילו השאל פרטו לגוי לחרושו בה בשביעית אין שום איסור שביעית על השאלה, דאין כאן גנאי, ויש להחריג למכור להכרחי חסוד מטעם תליה, דאימור לשחיטה זכנה. אבל גבי שבת, שחאיסור תלוי בגוף הבהמה ואיכא איסור לעבליס אם יחרשו בו הגוי - לפיכך אין להחריג למכרה מטעם תליה לשחיטה. ופרקי: והרי שדה, דאדם מצווה על שביעת שדה, וכשכחא ביד ישראל אחרי שי ביד איסור דאורייתא אם זרע בו ישראל, ויש לתקין להוציאהו "והרי כלים כי" - תמי: ודקרא ליה מאי קפאי ליה? וכלי היה יודע דשאני כלים משום שלא היה במה לתלות, וכל מה שחתרנו אינו אלא מטעם תלית שחיטה וחבוריה: ושמא יש לומר דהוה סלקא דעתיה דמקשה דהבא בני יש דה לתלות לשלורך שנה אחרת הוא קושה, ואפילו הכי אסור.

והחמורה - פירש הקונטרס שהוא רחא שדופכינ בה החמורה, וקריין אותה פ"א. וקשיא, דהא כתב (שבעה אל "ברחת ובמחזה", אלמא תרי מילי ניתוח לכך פירש רבינו יצחק דהוא כלי אחד של מחרישה.

והדקקר - פירש הקונטרס: הוא מרא שקרין פשוטיו. וקשיא לרבינו יצחק, דהא אמרינן (ביצה א.י): (הוא שיש לו דקר נעוץ, והא דרך ומרא) להניחו נעוץ במקרקעו לכך נראה לו שהוא כלי המחרישה שקרין קולטרא, ודרכו לזיזות נעוץ בקרקע.

רבה ובין חמרא לישראל החשוד למכור לגוי - ומפרש טעמיה, דאיכא למיתלי דלישראל מובין ליה. וקשיא, דהא רבה פניה דחי לעיל טעמא דר' חסדא דתליתא שחיטה, פריקי: בני דמיא ויש לומר: דלכורה דשמע מנייה בקבל אחיה. עד שי לומר, דלא דמי, דלעיל ליכא למיתלי כל כך בשחיטה, דרובא דרדיא זכני. ולפסירם דגרסי לעיל "רבה" והבא "רבה" נחא.

לגוי מובין ליה לישראל לא מובין בו - ובמסקנא מסקינן דאסור למובן לישראל חסוד. ואם תאמר: מאי אנא מילפ"ד לפני? דלעיל (ד, א) ויש לומר: דהתם מיידי בגוי, אהני מחוזה על "לפני עור", לפיכך אין אנו חוששין אם גוינו ימכור לחבירו. אבל הכא דמיידי בישראל החשוד - אנו מחזירין שלא יבא שום ישראל לדיד תקלה על דינו. דרבה רבינא אלחנן, ועוד, דחד "לפני" הוא - שלא חסא ישראל בשאלה ושביעת ונסיונו. **רה"י** בתריה - אף על גב דלעיל תלינן אימור דלשחיטה זכנה - הכא לא תלינן דלישראל מובן לה, שכר ימכור לזה מלזו.

לפסירא

ומאן תימרא דאמרין כי האי גוונא? דתנן, בית שמיא אומרים: לא ימכור אדם פרה החורשת בשביעית, ובית הלל מתירין, מפני שיכול לשווקה. **אמר רבה:** מו דמי? **התם אין אדם מצווה על שביעת בהמות בשביעית, הכא אדם מצווה על שביעת בהמות בשבת! אמר ליה אבי:** וכל היכא דאדם מצווה אסור? **והרי שדה, אדם מצווה על שביעת שדהו בשביעית, ותנן, בית שמיא אומרים:** לא ימכור אדם שדה ניר בשביעית, ובית הלל מתירין, מפני שכולם להובינה! **מתקין לה רב אשי:** וכל היכא דאין אדם מצווה שרי? **והרי כלים, דאין אדם מצווה על שביעת כלים בשביעית, ותנן, אלו הן כלים שאין אדם רשאי למכורן בשביעית: המחרישה וכל פליה, העול והמורה והדקר! אלא אמר רב אשי:** כל היכא דאיכא למיתלא - תלינן ואף על גב דמצווה, וכל היכא דליכא למיתלי - לא תלינן, אף על גב דאינו מצווה. **רבה ובין ההוא חמרא לישראל החשוד למכור לגוי, אמר ליה אבי:** מאי טעמא עבד מר הכי? **אמר ליה: אנא לישראל זבני. אמר ליה: והא אזיל ומזבין ליה לגוי - לגוי קא מזבין לישראל לא קא מזבין? איתבינה:** מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים - מוכרין, שלא למכור - אין מוכרין; מאי טעמא? אילימא משום דחשידי ארביעה, ומי חשידי? והתנאי: אין מעמידין בהמה בפונדקאות של גוים, וזכרים אצל וזכרים ונקבות אצל נקבות, ואין צריך לומר נקבות אצל וזכרים ונקבות אצל נקבות, ואין מוסרין בהמה לרועה שלהן, ואין מייחדין עמהם, ואין מוסרין להם תינוק ללמדו? **ספר וללמדו אומנות; אבל מעמידין בהמה בפונדקאות של פותים, וזכרים אצל נקבות ונקבות אצל נקבות, ומוסרין בהמה לרועה שלהן, ומייחדין עמהם, ומוסרין להם תינוק ללמדו? ספר וללמדו אומנות; אלא לאו? אמר ליה חשידי. ועוד תנאי: אין מוכרין להם לא יין ולא פלי יין, ואין מושחידי להן את הניין, ואין מוכרין להן לא סדן ולא קולרין, ולא פכלים ולא שלשלאות של פרול, אחד גוי ואחד פותי; מאי טעמא? אי נימא דחשידי אשפיכות דמים, ומי חשידי? האמרת: ומייחדין עמהם! אלא משום דאתי לבונה לגוי? וכי תימא: פותי לא עבדי תשובה, ישראל עבדי תשובה; והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה: בדרך שאמרו אסור למכור לגוי, כך אסור למכור לישראל החשוד למכור לגוי! **הייט בתריה תלתא פרסי, ואיכא****

דאמרין: פרסא בחלא, ולא ארריה. **אמר רב דמי בר אבא:** בדרך שאסור למכור לגוי, אסור למכור ללסטים ישראל. **הכי דמי? אי דחשיד דקטיל - פשמיא, היינו גו! ואי דלא**

קטיל, אמאי לא? לעולם דלא קטיל, והכא במאי עסקינן - במשמוטא, דיומני דעבדי לאצולי נפשיה. תנו רבנן: אין מוכרין להן תריסין, ויש אומרים: מוכרין להן תריסין. מאי טעמא? אילימא משום דמגנו עליהו, אי הכי

ומאן תימרא - דהיכא דאיכא למיתלי במכירה דלפני עור? תלינן קולא? דתנן כו. לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית - ישראל החשוד העשביעית, לא ימכור לו חבירו פרה המלומדת לחרושו, משום "לפני עור" וגו'. אין אדם מצווה על שביעת בהמות בשביעית - הלכך ליכא למיגור משום שחיטה - אדם מצווה על שביעת בהמות בשבת, ואיכא למיגור משום כל הני. איכא מצווה על שביעת שדה - "שנת שבתך וזה לא יכיר". לא ימכור - לו לישראל החשוד על השביעית. שדה ניר - חרשוה, דסתמא לרועה קיימא, ועבר א"לפני עור". לחבורה - לעשותה שדה בור, שלא לזרעה. המחרישה וכל פליה - דסתמא לעבודת חקלא, והשתא לאו משום שחא דלקמיה הבא קא ובין קבו, שחרי כל שעה הן מוציין. חמורה - פ"א, שבו וזרז את הגורן לרוח החרוש הקשו, ובשאינו וכל עורר בה את הקרקע. והדקר - מרא, פישורא. **דאיכא** קופץ לקנותו משום דאין מצוי לו כל שעה לקנותו, ומשום שחא דלקמן קא ובין ליה, דליכא לפיתלי - כגון כלים הללו. חמרא - ליכא למיתלי לשליש ישראל לא מזבין ליה - בתמייה. הלכך תלינן בישראל: בהמות - זכרים אצל גוים זכרים, דרביע ליה. נקבות - אצל גויות נקבות, כדמפרש בפרק שני (עבודה זרה כב, ב) דגוים מוצין אצל גוי חביריה, ויומנין ליה משכח להו דרבע דבהמה דחמרא, ואין צריך לומר זכרים אצל נקבות - לפי שנהיה נרבעת לזכר. ואין מוסרין בהמה לרועה גוי - משום רביעה. ואין מתייחדין עמהם - שחשוד דמשיכי לה למנותו, ועוד, משום משכב זכור, וכן מוזכרין עליו דבתכיה (בראשית א) "ודבק באשתו" - ולא בזכור. אלמא לא חשידי - פותים ארביעה, ואפילו הכי קטני בביריתא קמייחא דבהמה קטני תלמי, כגמנונא - דאם בהמה נסה אסור לזבני ליה, אלמא משום דהדר מובין ליה לגוי חישקין אין מוכרין להן - לגוים, לא איין - סריף חרומה. כל יין - בית דיר לרומח ונחן לסיף. סין - לשום בו רגלי אש, ובולשון אשכנז שטריק, בלעז פיש, בבליים = בויש, בלעז. שלשלאות - פרישיו, וכל דהך משום דלא לזיקו בהו ישראל. מאי טעמא? אבותי קאי. אי נימא פשות - דכותים אשפיכות דמים חשידי. והא אבא - לעיל: מתירידין עמהם, אלמא לא חשידי. לא עבדי תשובה - לחזור בו, ולחוש דלרבי חנניס שאסורו למכור לגוי. עבדי תשובה, וצייח, ולא מובין ליה לגוי - רשם - רבה. בתריה - והדאור ישראל, למיחור ולמובן חמרא מניה. בחלא = בין החולות, מקום קשה להליך. ולא ארריה = לא חשינו. ודומה לו פבלעז בגבעה (פוטטים ב) "כתרו את בנימין הירדפרה, מנחתה הירדפרה", בעריהם בנים מנחתם חשינו השבטים לכני בנימין. הכי רבינן: לעולם דלא קטיל ובמשמוטא דעבדי לאצולי נפשיה - לטטים השומעין מלום בעל מילי וגמלת העול, וכשדחשוטא אחריו נחמא ומצלי עצמו, ומאבד מהו את מאת ממונו.

תנו רבנן: אין מוכרין להן תריסין, ויש אומרים: מוכרין להן תריסין. מאי טעמא? אילימא משום דמגנו עליהו, אי הכי אפילו חשיי ופשערי גמי לא! אמר רב:

אי אפער - בלא איבה. דבי שלים וינייהו - כשכלים כלי ויין במלחמה קטלי בתריסין. עשישות = תחיתות עבות שוקרין משיש. דחליש מינייהו - מחלישין אותן בקורנס עד שנעשו דקות וערשין מןן כלי זין. אפילו מיר - פשויר. וחצני - דולדוריא. לא נובין להו. דחליש מינייהו כלי זין. **בפרילא חנינאה** - של ארץ חודו. שאן עושין אותה אלא לכלי זין. רמני עילון - נלחמים לשמור העיר ואת יושביה. שאניה יבולה להתרפאות - ומסתמא לשוטישה זבנה. לא משדל ליה, ולא חזי ליה ישראל בגי ליה ותרופק חורבה מינה לזבני שלימה. וחלא מרביעין עליה - ומשדו לה. ומאן דחזי לה בגי יליק מינה לזבני שלימה לבשתל - תאסרודה, דלא תלד לעולם. דקטלי בסחיפיה - תלמודו להרוג בידו את הגופלים במלחמה. סחיפיה = מכת יד בהמה ודחי קר סחיפא, עשבה כלפי מטה, כזר "סחיפ סכא" (שבת ס"ב, ב) ארנטי"ר בלעז. ומו בהמה כזר מאי חיה - כלבנה. אסיר טעם מכירת בהמה גסה מאי היא? הא לא עביד מלאכה דחייב חטאת, דגוור משום נסיוני מפתניו ברחיים - ואב מלאכה היא. שור של פסם - שפיטמו, ושמן ואינו ראוי למלאכה. מהו - למכור לגוי. אבל האי דאני לכל מלאכה אסור - ומשדו ליה חזוי ליה לאחר מן בדידה. ואף על גב דהשתא ליכא למיחש לסניני, מיהו נפקא מינה חורבה למכור שאר שוורים לגוי. לאו לשחיטה קיימא - דבחושה, ומשדו לה לגרל ולחלות. מקריבין - מס דודורין למלך. שור של פסם - ועבודת בוץ היתה. חיבר ארבע ריבבן - לשון טירה גבוהה ריבואות ממון לבטל שלא יקריבוהו ביזם אידם. אלא למחר - ולמעיקר פורתא מיכין. וכי משדו ליה בריא ועביד מלאכה - לא תפיקתא היא. כלומר, לא משדו ליה בריא ות למעמד מלאכה דקא בעית למיסריה? בריא - מתחזק. וברא - פסם היה. בר תורא - שור שפטמיה, משדו ליה עד דכחיש. ועביד עד חד תריין - בסוורים אחרים. **משנה** בסילין - לשון טירה גבוהה היא. כדאמר בסד יומא (כה, א) לשבת הגזית כמין בסילין גדולה היתה, ושם נדון בני אדם ומפליקין אותו ומת. גדרום - בנן אחד הוא לודן נפשות. ומהו "שנים שעלו לגדרום" בריא השנה (יה, א). איצטרייא - מקום שעושין שם איצטנטי שור, כמו: "שור האיצטנדין" (בבא קמא לא, א), מנהג הדורג אנשים, ושחוק הוא להם. כימס - נמי כעין טעם קצר הוא ונעז, כדאמר במסכת מגיל. (א) בימה של אבן, עושין לו בעורה, ואנו קורין אותו אלמבריא, ודחי עושין אותו לודדון משם אל לחמיתו. ובכל אלה יש נוק לרבים, וכדאם איש תיפשט ישראל שם אסור לבנות עבודה - בימסיות - גרסינן. בנן שאנו לצורך עבודה וזה, ומפרש לקמן בפרק "רבי שימיעאל" (נג, ב) וקורין לו אלטר, דקתני: בימסיותא של גרים ומורין,

לפרסאי רמננו עלן - ונראה דאנן נמי שרינן השתא למכור לגוים כלי זין מהאי טעמא. **מרביעין** עליה ויולדת - ובזכר נמי יכול להרביעו עד כמה נקבות. **אלמא** לא מקבלת זכר - לאו משום דסבר טריפה אינה יולדת, דבפרק "אלו תריש" (חולין נ"ג, ב) בעי למימר לרבי יודנה דילדת. אלא דלא מקבלת זכר. ובדמשמעו עליוש, מרלא קאמא "אלמא דלא לידה". **אלא** תורת בהמה גסה מאי היא - קשה: לימא דלית ליה חי נישא את עצמו בעופות, רבבנו ורבי לומר: מדאסר רבי משום תורת כלי זין - משמעו דאפילו מרביד לרביבת אדם, דמודו כולי' עלמא דחי נושא את עצמו, ואם כן תורת בהמה גסה מאי היא? ושלש מלוקות דבר. **אבל** האי דאי משדו ליה אתי לכלל מלאכה - תימה: למה לן האי טעמא? תיפוק לי! משום דאי משדו ליה לפיטום אתי למימר כחוש מכור לו, כי דחיי דגורין רבנן שבבורה דלא לית למימר שלמה מכרה לו ויש לומר: דודאי שבבורה שר ולמה, דרבנן רבנן אית להו מרביעין עליה זכר אם כן משדו לא זמן מרובה, אבל בזמן מועט דפיטום לית לן למיגור אי לאו טעמא דחיי למלאכה. **אבל** האי דלשחיטה קאי - לאו דוקא נקט "האי" דהוא סכסם שוורים ופיהו אמרינן: אימור לשחיטה זבינהו. אלא להכי נקט הכי - דאתא לאפקורי בהמה גסה דמנתינן, דממיר בהמה טמאה, נקט הכי. אבל בבמהה טהורה תלינן בשחיטה, ואף על גב דסתם שוורים נמי לרדיא זביני.

ארר

תורת בהמה גסה. בשלמא תורת כלי זין איכא, דקטיל בסחיפיה, אלא תורת בהמה גסה מאי היא? אמר רבי יוחנן: לבששקין מנחניו ברחיים בשפת. אמר רבי יוחנן: הלכה כבן בתירא. איבעיא להו: שור של פסם, מהו? תיבעי לרבי יהודה, תיבעי לרבנן, תיבעי לרבי יהודה: עד פאן לא קא שרי רבי יהודה - אלא בשבורה דלא אתי לכלל מלאכה, אכל האי דכי משדו ליה אתי לכלל מלאכה - אסור; או דלמא, אפילו לרבנן לא קא אסרי התם - אלא דסתמיה לאו לשחיטה קאי, אבל האי דסתמיה לשחיטה קאי - אפילו רבנן שרו? תא שמע, דאמר רב יהודה אמר שמואל: של בית רבי היו מקריבין שור של פסם ביום אידם, חסר ארבע ריבבן שאין מקריבין אותו היום אלא למחר, חסר ארבע ריבבן שאין מקריבין אותו חי אלא שחוט, חסר ארבע ריבבן שאין מקריבין אותו גל עוקר, מאי טעמא? לאו משום דלמא אתי לשחיטה? - ולטעמיה, שאין מקריבין אותו היום אלא למחר. מאי טעמא? אלא, רבי מייער מילתא בעי, וסבר: יעקר ואתי פויתא פויתא. וכי משדו ליה, בריא ועביד מלאכה? אמר רב אשי, אמר לי ובדאי: בר תורא משהינן ליה, ועביד על חד תריין. אמר מוכרין להם דובין ואריות וכל דבר שיש בו נוק לרבים. אין בוגין עמהם בסילין, גדרום, איצטרייא ובימה, אבל בוגין עמהם בימסיותא ובית מרחצאות. היגע לכיפה ששעמדין בה עבודה וזה - אסור **למלא** אמר רב חנין בר חסין בר חסדא, ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר רב: תיה גסה תרי היא כבהמה דקה לפירבוס, אבל לא למכירה; ואני אומר: אף למכירה, מקום שנהגו למכור - מוכרין, שלא למכור - אין מוכרין. תנן: אין מוכרין להן דובין ואריות ולא כל דבר שיש בו נוק לרבים; מטעמא דאית ביה נוק לרבים, הא לית ביה נוק לרבים שרי! אמר רבה בר עוביא: פארי שבור, ואליבא

ומאי "בימס" - בימה של אבן אתח מקריב בוים, דהוי תשמיש דתשמיש לעבודה וזה. ופרחצאות - בקרקע הן עושין עמוקין מאד, והמים נופלין מתחת ואנשים רוחצים מלמעלה על גבי הנסרים. כיפה - אריוולדי. דרך גוים להעמיד דמות אפרידיטא בבית המרחץ שלהן. **למלא** כבהמה דקה לפירבוס - כדאמר גבי בהמה מסוכנת בשחיטת חולין (ל, א) בהמה דקה שפשטה ידה אחר תשחיטה ולא החזירה - אסורה. דבהמה מסוכנת היא ואינה מותרת עד שתפרכס, ואם לא תפרכס היא כמותא קודם שחיטה. ופשוט יד לדקה אינה אלא הוצאת נפש, אבל גסה, כן פשטה ולא כפפה בן כפפה היא וכשרה, הכי מפרש התם. וזהו גסה נמי דרבה לפשוט יד בהוצאת נפש, הלכך שחט חיה גסה מסוכנת ולא פרכסה, אלא בשעה יד ולא החזירה - אסורה. אבל לא למכירה - למיתל במתנגא, אלא כבהמה גסה היא, ובכל מקום אין מוכרין. חמ - אי דלית ליה ניוקא, כגון ארי תרבות - שרי. אלמא חיה גסה מוכרין להן, וקשיא לרב וסייעתא לרב חנן. בארי שבור - הא דקתני מתנינן דארי תרבות שרי - בארי שבור.

ארי שבור הוא אצל מלאכה - פירש הקונטרס דאיתא כרבי יהודה דשרי בשבורה, אבל רבנן דאסרי בשבורה אסרי נמי בארי, ורבינו יצחק אומר דאפילו כרכנן נמי איתא, דער כאן לא אסרי רבנן אלא משום דאית' למימר שלימה מכרה לו, אבל בארי לא שייך האי טעמא, דלעילם שבור הוא אצל מלאכה.

מתקנה לה בר נחמן כי - פירש רבינו יצחק

דאשניא דלעיל נמי קאי, ויש פסחים
 שהוא כתוב נמי לעיל, ובהנא נמחק, **רב אשי**
 דייק ממתניתין - אומר רבינו יצחק דדיק נמי -
 המשנה דארי היה גסה הוא, דרדקא ארי שהוא
 שבור אצל מלאכה, ואל סלקא דעתך דהיה דקה
 היה ויהי דקה נמי מה אסורה, אם כן הוה ליה למימר -
 סתם: כל היה שיש בו נוק לרביס אין מוכרין
 ושייך למשנה לעיל עמוד א' **בימוסיותא** -
 פירש הקונטרס: בימה של אבן אתר שמקריבין
 עליהן ובחיים לעבודתו ורקויהן להם אלטר' וכו',
 ולהכי שרי, ולא הוה אלא תשמיש לשמש
 עבודה וזה, וקשיא, ולא משתמיט קרי' לבינוט
 משמש למשמשיה, אלא משמש לעבודה וזה
 עצמה קרי' בימוסיותא, כדנתן לקמן פרק "כל
 הצלמים" נמו, ובא אבן שחזבה תחילה לבינוט,
 ופירש הקונטרס: לשם מקום מושב עבודה וזה
 עצמה, ועובדי היינוט כבודי' עבודה וזה עצמה.
 ואמר נמי (עבודה וזה נמו, כ) בימוסיותא של מלכי
 גוים אסורין מפני שגמדיהן עליהם לעבודה וזה
 בשעה שהמלכים עובדין, אלאמא ממש תשמיש
 עבודה וזה עצמה אחר, ועוד, ודחי נמי שהוא
 משמש למשמשי עבודה וזה, אבאוי מותר לבנות
 עמקין וכו' אחר סברא דהיה לבנות עמקן מקום
 שיקטירו עליו במחנה לעבודה וזה: לכך נראה
 לרבינו יצחק גנידת הערוך, שפירש
 "דימוסיותא" ברירה, והוא לשון מרחצאות
 כדאמרין בשבת פרק "חבית" (קמ"ב: א) אסור
 לישב בקרקיעתה של דימוסיותא מפני שמעמלת
 ומרחצא. וכן אפריש (שם) מיא דרמוסיתא ומרחא
 דפרגיותא קמור שערות השטנים, ואמרין נמי
 במדרש: למחר אני פותח להם מרחצאות
 דימוסיותא, ובפירוש רבינו שמואל בן מאיר כתב
 "דימוסיותא", ופירש שהוא בנין שלא לצורך
 עבודה וזה.

דימוס פטור אתה - פירשו: בירמיה עבודה וזה

שלו שנכב, כי "דימוס" לשון רחמים
 הוא, כדאמרין בירושלמי דשבועית (דפ"ט)
 במעשה דרבי שמעון בן יוחי, אחר דנפס מן
 מערתא חמא חד צד עופות, שמע בת קלא כד
 היה אמר: "דימוס". היה פסגה, פירשו: היה העוף
 נמלט מן הפה, וזה היה אמר: "ספיקולא" הוא
 מתעבה, פירשו: הוא מתעבה בפח, "קולא" הוא
 תרגום של פת, אלאמא משמע ד"דימוס" הוא לשון
 רחמים, ושמעת מן הדא אפילו צופרא קלילא
 מבולעדי שמאי לא מתצרא, כל שכן בר אינשי.
 וינכב

ואליבא דרבי יהודה, רב אשי אמר: סתם ארי שבור
הוא אצל מלאכה. מיתבי: בשם שאין מוכרין להן
בהמה גסה קד אין מוכרין להן חיה גסה, ואפילו
במקום שמוכרין להן בהמה דקה, חיה גסה אין מוכרין
להן, תיובתא דרב תנן בר רבא: תיובתא, רבינא רמי
מתניתין אפרייתא ומשני: תנן אין מוכרין להן דיוני
ואריות ולא כל דבר שיש בו נוק לרביס, טעמא דאית
ביה נוק, תא לית ביה נוק - מוכרין, ורמיניה: בשם
שאין מוכרין בהמה גסה קד אין מוכרין חיה גסה,
ואפילו במקום שמוכרין בהמה דקה, חיה גסה אין
מוכרין! ומשני: בארי שבור, ואליבא דרבי יהודה, רב
אשי אמר: סתם ארי שבור הוא אצל מלאכה. מתקין
לה רב נחמן: מאן לימא לן דארי חיה גסה היא?
דלמא חיה דקה היא! רב אשי דייק מתניתין ומותיב
תיובתא: תנן: אין מוכרין להן דיונים ואריות ולא כל
דבר שיש בו נוק לרביס; טעמא דאית ביה נוק, תא
לית ביה נוק מוכרין, וטעמא ארי, דסתם ארי שבור
הוא אצל מלאכה, אבל מידי אחרנא דעביד מלאכה
לא, תיובתא דרב תנן בר רבא: תיובתא, ותיב גסה
מיתה מאי מלאכה עבדא? אמר אביי, אמר לי מר
יהודה: דבי מר יוחנני טעמי ריחים בערודי. אמר רבי
יורא: פי הוינן בי רב יהודה, אמר לן: גמירו מינאי
מינא, מילתא, דמנבאר רבה שמעי, ל, ולא ידענא אי
מרב אי משמואל: חיה גסה חרי היא כבהמה דקה
לפרופום. פי אתאי לקורקוניה, אשכחתיה לרב חייא
בר אשי, ותיב וקאמר משמואל דשמואל: חיה גסה
חרי היא כבהמה דקה לפרופום, אמינא: שמעי מינא
משמואל דשמואל איתמר, כי אתאי לסורא, אשכחתיה
לרבה בר רימיה דתיב וקאמר לה משמואל דרב: חיה
גסה חרי היא כבהמה דקה לפרופום, אמינא: שמעי
מינא איתמר משמואל דרב ואיתמר משמואל דשמואל.
פי סליקת להתם, אשכחתיה לרב אסי דתיב וקאמר,
אמר רב חמא בר גוריא משמואל דרב: חיה גסה חרי
היא כבהמה דקה לפרופום, אמרי ליה: ולא סבר לה
מר דמאן מרא דשמעתתא רבה בר רימיה? אמר לי:
פתאי אוקאמא, מינאי ומינדן חסתיים שמעתא, איתמר
נמי, אמר רבי יורא אמר רב אסי אמר רבה בר

רימיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: חיה גסה חרי היא כבהמה דקה לפרופום, "אין
בזנין" כו', אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, שלש כסילקאות הן: של מלכים, ושל
מרחצאות, ושל אוצרות. אמר רבא: שתיים לחיתור ואחד לאיסור, וסימין: "לאסור מלכיהם
בזקין". ואיקא דאמרי, אמר רבא: פולס לחיתור. והתנן: אין בזנין עמיהן כסילקי, גרודם,
איצטרייא ובימה! - אמיא: של גרודם ושל איצטרייא ושל בימה. תנו רבנן: כשתתפס רבי
אלעזר למינוח, העלוהו לגרודם לידון. אמר לו אותו הנמוז: וכן שקמוותך יעסוק בדרבנים
כסילים קלילי? אמר לו: נאמן עלי דיינין, כסבור אותו הנמוז עליו הוא אומר, והוא לא

אמר לו: הואיל והתאמתני עליך, דימוס, פטור אתה. בשבא לביתו נכנסו לתלמידיו אצלו לנחמו, ולא קיבל עליו תנחומין.
אמר לו רבי עקיבא: רבי, תרשיני לומר דבר אחר כמה שילמדתי? אמר לו: אמור. אמר לו: רבי, שבא מינוח בא לידך

ואליבא דרבי יהודה - דשרי דכוותיה בבחמה גסה, אבל לרבנן אסור. ולרבי יהודה נמי
ארי שלם אסור, וחיה גסה כבהמה גסה, כרב. רב אשי אמר - אפילו תימא בארי שלם,
ומתניתין רבי יהודה היא דשרי בשבורה, וכל אריות שבורין קד אצל מלאכה, דארי איה
בר מלאכה הוא. אבל רבנן דאסרי בשבורה אסרי נמי בארי, ורבי יהודה נמי, בשאר חיה

גסה כגון ערוד דטחני בהו וריחא כדלקמן, מודה
דאין מוכרין. הכי נרשינן: ואפילו במקום
שמוכרין להם בהמה דקה חיה גסה אין מוכרין -
ושמעו מניה חיה גסה אינה כבהמה דקה
למכירה. תיובתא דרב חנן בר רבא - דאמר:
ואני אומר אף לעלמיה. רבינא רמי מתניתין
אברייתא ב' - חיה גסה אין מוכרין, וארי
תרבות מניה מתניתין דמוכריה, ואף גב דחיה
גסה הוא. הכי נרשינן: מתקין לה רב נחמן מאן
לימא לן - דהאי ארי חיה גסה הוא? דלמא חיה
דקה הוא ורב אשי דייק מפתניתין ב' - ומותיב
תיובתא, דאין גרסינן (ומותיב מברייחא), ורבי
פירשו: אגן אותבינן לעיל לרב מדוקא
מתניתין ונקט דבר שיש בו נוק, ארי ארי
תרבות שרי, אגן סלקא דעתך דהוא חרין
לשאר חיה גסה. רב אשי שניח אליבא דרב
ארי שאני, דשבור הוא אצל מלאכה. ומחך
דוקא נקט במתניתין ארי, תא שאר חיה דבת
מלאכה הוא כדלקמן אף על גב דרבי נזקא
אסור, דייק רב אשי ומותיב תיובתא לרב. רב
בר רבא דפליג עליה דרב. וגרסינן במסכתא:
תיובתא דרב חנן בר רבא, דבי מר יוחנני
ריחא בערודי - פטור הבר. רבי יהודה - תלמידו
והוא תלמידו דשמואל, לחתם - לארץ ישראל.
אם כן לא פו - דהא שמעתא רבה בר
רימיה אמרה משמיה דרב? אגא אשכחתיא
בסוריה דתיב וקאמר לה משמואל דרב, אלא
איזו קיבלה מיניה, ואת אמרת דרב חמא בר
גוריא קיבלה מרב. פתאי אוקאמא - כלי שחור,
כמו (עבודתו ור' לג), דהי תפוחות דבי מיכס
אוקאמא: ששחורו דבי מלאכה, ובהם גם
אתה רגיל ותדיר תתורה, כמו (ברכות כו, א)
"מכותלי ביתך ניכר ששחמי אתה", ובהמה
מפוארה בבלי מוכער" (תענית א, א), דרבין של
תלמידיהם כהמים שמעטרו על לימוד תורה
ואינם מכבשים בגדיהם. מינאי ומינד - מינאי
דאמינא קל משמיה דרב חמא. ומינד -
שמעתי ליה מדרבה בר רימיה. פתתיים
שמעתא - היאמר שמועה בשם אמורה, דרבי
היה, דרב חמא בר גוריא קיבלה מרב ורבה
קיבלה מרב חמא. ושל אוצרות - לסגלות
המלך, הוה בנין חוק, לחיתור - בזנין עמיה.
ואחר - בזנין חוק, אמר רבא: שאין בזנין עמיה,
לאסור מלכיהם - של מלכים אסור, שדנין שם
נפשות. והתנו אין בזנין עמיה כסילקי - אלא
איכא כסילקי דאסריי, כסילקי של גרודם -
אבל כסילקי סתמא, שזאי לדרית מלכים,
מותרת. למינות - מינן תפסוהו לכופו לעבודה
וזה, עליו [הוא] אומר - כלומר, הדין עמך,
דדרביים כסילקי קל, והוא לא אמר כן - אלא:
נאמן עלי הדין האמת, נכאמת דנני ליתן לך
צרה שפשעת לקוני. האמנתי - במה שדנתני
עליך. דימוס פטור אתה - דימוס היא היתה

שם יראתו ונשבע בה.

והנאך
אמר אלא כגנדי אביו שששכים.
אמר לו: הואיל והתאמתני עליך, דימוס, פטור אתה. בשבא לביתו נכנסו לתלמידיו אצלו לנחמו, ולא קיבל עליו תנחומין.
אמר לו רבי עקיבא: רבי, תרשיני לומר דבר אחר כמה שילמדתי? אמר לו: אמור. אמר לו: רבי, שבא מינוח בא לידך

והנאך

ניזיל אפיתחא דבי זנות - מכאן יש ללמוד שדרך להרחיק מפתח עבודה זה כל מה שיכול, משום דכתיב: 'אל תקרב אל פתח בית' ומקומו לעיל בעבודה וזה, שהרי היה רוצה ללכת יותר אפיתחא דבי זנות. **כל** העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלה - מוכח מדכתיב 'ללא אלזי אמת' וזהו תיב 'ללא תורה', משמע דברישא קאמר: אף על פי שיש בו תורה הוא כמי שאין לו אלהים.

ובגמילות חסדים לא עסק - תימח: יאז פריך

מצדקה: יאז פריך - תימח: יאז פריך
 כדאמרין בסופה (מג, טז) צדקה לעניים, גמילות חסדים בין לעניים בין לשעירים ויש לומר: דמכל מקום משמע ליה דמי שירוב באת עוסק הוא גם באת. **אלא** אם כן ממונה עליו כו' - ומסתמא גם משלא היה נכון הדבר. **מעוה** של פורים נתחלף לי במעות של צדקה - פירש רש"י לשון אחר: מעוה של סעודת פורים, וקשיא, כי לא מצינו בכל התלמוד שמזכיר מעות של סעודת פורים. וגם שפירש רש"י מעות של פורים - שהפירש הוא לסעודת פורים שלו וחלקם ולא חזר לפרע מאנצין של צדקה, והוכיחו לטובו על כך, וקשה, כי זה חסר מן הספר, ושם המצוה שהוא מנהל לצדקה לצדקתו של מאנצין של צדקה היה לו לומר! וגם ללשון ראשון שפירש: מגבת פורים, וחלקתי לעניים לצדקה ואני פרעתי משלי של פורים, קשה, דעיקר מצוה חסדו של הספר לכן נראה לרבינו יצחק לפרש: האנצין הזה ממונה של פורים והיה סבור שהוא של צדקה, ונזכר שהם של מגבת פורים, ואפילו הכי לא חזר בעצמו, וחלקם לעניים אף על פי שידע אולי היה באנצין של צדקה כלום, מפני של היה רוצה לבייש מאחר שקבעם חיובם להם. ולפי זה עיקר המצוה היא בשעת חלוקה, אף על פי שנוכר לא רצה לבייש, וזה מסביר חזר ופרעם משלו כלם של פורים, ולשון "תתנצח" כמו (כבא בתרא ז, א): ארוב באיוב נתחלף לו, פירשו: שסבר לקחת ארוב ולקח איוב, וכך היה סבור שהם של צדקה ונזכר שהם של מעות פורים.

רבן של חסדים אני - פירש הקונטרס: גרדיים,

וכן מוכח כל הסוגיא, אבל בסופה פרק "החליל" (נא, ב) מנהג חסדים בפני עצמן וגרדיים בפני עצמן, וצריך לומר ששלשה מיני חסדים הם: גרדיים נקראין חסדים כדמוכא בגא, ובא גור צרפ' נחשת נקראים חסדים, כדמוכא בפרק "טרפות" (חולין נו, ב) הדעלה עליה מטלית של חסדים, והוא עור שגומעין לצפרים של אלא יקלקלו בגדיים והוא כס מאד. והוא אותם דפרק "החליל" (סוכה גא, ב) שנוהג כל הדמוכא בפני עצמן. ובגמילה פרק "בני העיר" (כו, א) מעשה בית הכנסת של חסדים, כי צרפ' נחשת אין בני אדם יכולין לבסלם כדמנעם פרק "דברות" (כתובות עז, א) דקא חשיב ליה ביהי דני דמכריז אנתן לחוציא, ועוד יש אומה אחת שכולם נקראו חסדים, כדאמרין מגילה (יג, ב) בנות ותרש שני חסדים היו ומספרים בלשון חסדים. **אתיא** דבורתא - פירש הקונטרס: יבורא - זכר, ויבורא - נקבה, ולא נראה, שאין ניכר כל כך במין קטן כזה בין זכר לנקבה, ויש מפרשים שהן שני מינין כמו (חולין סז, ב) תרגול ותרגולתא דאמנא, הוגבה

דנבים "צריה" - נשחט יצרא, אנשי כנסת הגדולה בקשו רחמים וגמסר בידם והרדוהו, כדאמרין ב"ארבע מיתות" בסנהדרין (סד, א), כלומר, נילב בהוהו שכליל ולא נילב אפיתחא דבי זנות, שלא ישלש בנו יצר הרע, **איכנעו** זונות מקמייהו - נכנסו מפניהם לקבות, **מנא** לך הא - דסמכת אנפשו למיתוי האב, ולא מסיפתיה מוצר הרע, וימא

ופתרנמינן עצת חמאין - "עצת" הוא תרגום של "זימה האב", ו"חמאין" הוא תוספת, התרגום מפרש שצעה זו רעה היא של חטא, אלאמא ד"זימה" גיטין לשון עצה, וזהו תרגום "עצה", דכתיב (ישעיהו כח) "הפליא עצה הגדול תשיח", ומשמע: תורה השמור עליך, **מזימא** מן הזנות, תשמור עליך תורה - דסיפיה דקרא "דזימא הנצחית" - מזהימה השמור עליך בכל דבר רע וזהו חטא, ואנו הולכין הלך דובר בדברי תורה, על חמשה דברים - ממש עלילות הן שואלין עלי, **מנא** לו אלה - להגן עלי, וכן גרסין, **מנא** ללל, רבי הוציא בן תרדיון גבאי של צדקה הוה, **מעוה** של פורים - שוביניו מנבי העיר לחלק לעניים לסעודת פורים, ותנן (בבא מציעא עז, ב) אין העני יראי ליקח מהן רצונה לסעודת פורים נתחלף לו במעות של צדקה, וסבור הייתי שהן של צדקה וחלקתם לעניים שלא לסעודת פורים, ואני פרעתי משלי ואתן של פורים, לשון אחר: מעוה של צדקה, וסבור הייתי שהן של צדקה, ולא חזרתי לפרע מאנצין של צדקה, גבת - גבגב ולסטים הייתי, **דמחא** **לימא** - כשם שחן העושה בי, הוא דאז אין שתיקן באדם אחד - כך אין בחבירתו בי, והאומר לבם עלי שקר נמצא בדבריו, **מנא** **מעמא** קרו לך רבי - הרי עזלה שלישית, **חורסיים** - גרדיים, **קיבורי** - פקעיות, **לימשליש**, הי דשתיא חר **דערבא** - איזה של שתי ואיזה של ערב, **חמא** **יבורא** - זכר, אוהבית על דערבא, ו**חמא** **יבורא** - נקבה, אוהבית על דשתיא, וחזק שיהא גם נקבה, ששתייה מקבל עור כנקבה ומקבלת זכר, **אבדין** - בית שאוכלין ושותין לכבוד עבודה וזה, ומובלסין ויזבל לעבודה וזה, ומפקעין על חסידות לידע מה הוא צריכה ומתנבין, עבדך - חסידות - זה גורו עלי, לפי שהוא דת יהודית, **אידידי** ליה - להחזא גברא, בישותיה הוא דקא אחוי - ידעיה תראה ותודיע שרשע אחת, והוא ניצל על ידי נס, הוא כתיבא חמא (יובא) **איתרא** - דבעו חשבוניו לשדורי לקסר על עסקיהן, שדרוהו הואא שעתא ביהיה ההוא גברא, פתקא - אליינו ורוק ארבע מאה פריס למען לא ישוב ועוד לביתו, כמו (ראש השנה כז, א) "שקל שקל פתח ביה" - עליו לשייפה - למה נעשך כך - לפי שרעה הוגה את השם באותיותיו, ודורש בארבעים ושתיים אותיות ועושה בו מה שהוא חפץ.

להתלמד
 עבדך לחירות? **אמר** להו: לא היו דברים מעולם. **קם** חד [מציניהו] **לאסחודי** ביה, **אתא** **אלהו** **אידידי** ליה **בחד** **מחשבי** **דמלכותא**, **אמר** ליה: **מדיאחרחיש** ליה **ניסא** **בבוליהו** **איתרא** **גברא** **בישותיה** הוא **דקא** **אחוי**, **ולא** **אשנח** ביה, **קם** **למימר** להו, **הוה** **פתיבא** **מאה** **פרסי**, **אזל** **ולא** **אתא**. **אתויהו** **לרבי** **חנינא** **בן** **תרדיון**, **אמר** ליה: **אמאי** **קא** **עסקת** **באורייתא**? **אמר** להו: **"באשר** **צוני** **ה' אלתי**". **מיד** **גזרו** **עליו** **לשריפה**, **ועל** **אשתו** **להריגה**, **ועל** **בית** **לישב** **בקובה** **של** **זונות**, **עליו** **לשריפה** - שהיה הוגה

נישאת בתולה מן הנישואין אימתי היא נישאת מופת עין כרבי מאיר אימתי היא נישאת נישמעינה מן הדא אם יש עדים שציצת בהינמא ולא אידכר רביעי הדא אמרה דלית רביעי כלום וללמנה ביום החמישי שאם אומר את לו באחד מכל ימות השבת אף הוא משכים ויוצא למלאכתו מתוך שאתה אומר לו בחמישי בשבת אף הוא שומח עמה חמישי ששי ושביעי משה התקין שבעת ימי המושטה ושבעת ימי האכל ולא התקין לאלמנה כלום אף על גב דתימר לא התקין לאלמנה כלום טעונה ברכה מבועז דכתיב (רות ד) ויסק בעז עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו אומר רבי אלכסנדר מייבן שאין קמן רשאי לישב עד שיאמר לו הגדול שב אמר רבי פינחס מייבן לבית דין שאין ממנין זקנים בבתי משתיות שלחן אומר רבי לעזר בי רבי יוסי מייבן לברכת חתנים שהיא בעשרה אומר ר' יודה בר פזי ולא סוף דכר בחור לבתולה אלא אפילו אלמון לאלמנה מבועז שהיה אלמון ורות היתה אלמנה וכתיב (שם א) ותחם כל העיר עליהם ואיפשר בן כל קרפא מתבטלה בגין נעמי על עליבתא אלא אשתו של בעז מתה באותו היום עד כל עמא גמל הסדא נכנסה רות עם נעמי ונמצא זו יוצאת וזו נכנסת תני אומרים ברפת חתנים כל שבעה אומר ליה רבי יוסי והא תני רבי הויה אומרים ברפת אכלים כל שבעה אית לך מומר מפקין מתא כל שבעה מאי כדון מה כאן מנחם עמו אף כאן משמח עמו מה כאן מזכירין אף כאן מזכירין תני אומר רבי יודה ביהודה בראשונה היו מעמידין אותן שני שושבינין אחד משל פלה ואחד משל חתן אף על פי כן לא היו מעמידין אותן אלא בשעת נישואין ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו מייחדין החתן אצל הפלה שעה כדי שיהא לבו גם בה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו השושבינין מפשפשיין במקום החתן ובמקום הפלה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו השושבינין ושינין במקום חתן ובמקום פלה ובגליל לא היו עושין כן

[דף ג' ע"א]

כל שלא נהג כמנהג זה אינו יכול למען טענת בתולים תפון תנינן כל גפן יש בה זין ושאין בה זין טרוקטי ר' ירמיה בעי מעתה אין טענת בתולים כר' יודה אומר רבי יוסה כל גרמא אמרה שיש טענת בתולים כרבי יודה דתני אומר רבי יודה ביהודה בראשונה היו מעמידין שני שושבינין א' משל חתן ואחד משל פלה אף על פי כן לא היו מעמידין אלא לנישואין ובגליל לא היו עושין כן וכו' עד ושינין במקום חתן ובמקום פלה ובגליל לא היו עושין כן מאי כדון עליה להביא ראיה שהיא ממשפחת טרוקטי רבי ירמיה סבר מומר מנהג יהודה בגליל אומר ליה רבי יוסי וכי מנהג יהודה בגליל עדות תורה היא אלא מנהג יהודה ביהודה ומנהג גליל בגליל מפיו דתימר אינה עדות תורה לא יעמוד אלא שלא יפרצו בנות ישראל בזימה אם בשביל שלא יפרצו בנות ישראל בזימה אפילו מעמיד לא

והא נאמן רבי יוסי בשם רבי אילא אין אדם עשוי להוציא וציאותיו ולהוציא שם רע על אשתו אם משום שאין אדם עשוי להוציא וציאותיו ולהוציא שם רע על אשתו אפילו אינו מעמיד והא נאמן אמר רבי הילא מפני חשד אחד מפני פרוץ אחר מה אנן קיימין אם בשפי'שפש ומצא הרי מצא אם בשלא מצא הרי פישפש לא פישפש אלא הכין אנן קיימין בשלא פישפש ומצא היא אומרת דם בתולים היא והוא אומר לא כי אלא דם צפור היא הורע כחו שלא נחג במנהג זה הדיא דתימר שלא להפסידה מכתובתה אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ותייא ביי דתנינן תמן בתולה ואלמנה וכו' וכולהן מן ההין דאמר רבי הילא בשם רבי לעזר מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה תני טענת בתולים כל שהן מעשה באשה אחת שלא נמצא לה בתולים אלא בעין החרדל ובאת לפני רבי ישמעאל בי רבי יוסי אמר לה כמותך ירבו בישראל רבי זכריה חתניה דרבי לוי מקללה באינשי ראוייה לסמייה סגי נהורא חבריה אמר מקנתר לה כל אשה שדמיה מעוטין וולדיה מעוטין רבי יוסי אמר

[דף ג' ע"ב]

מקלם לה כל אשה שדמיה מעוטין אינה מצויה לטמא מטהרות.

הלכה ב מתני' בתולה כתבתה מאתים ואלמנה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו שנשתחררו ושנתגירו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים:

גמ' הונה בשם שמואל בשקל הקודש רבי בא בר בינא אמר מטבע יוצא מתניתא מסייעה לר' בא בר בינא וחמש סלעים של בן במנה צורי שלשים של עבד חמשים של אונם ושל מפתה מאה של מוציא שם רע בולן בשקל הקודש במנה צורי ולא תנא כתובת אשה עמהן אמר ר' אבין כלום למדו מכתובת אשה לא מכונם וממפתה מכיון דתנינן האונם והמפתה כמאן דתנא כתובת אשה עמהן עד דדון בתולה אלמנה מאי אמר רבי היננא דיייה לאלמנה שתיטול מחצית בתולה אמר רבי הייה בר אדא אפילו ניתני כתובת אשה עמהן לית כל אילין רבנין פליגינן רבי חנניה ורבי יונתן תריהון אמרין מטבע יוצא רבי יהושע בן לוי אמר מטבע יוצא ר' יעקב בר אחא רבי אימי רבי שמעון בן לקיש בשם ר' יודן נשייא: מטבע יוצא. אמר רבי יוחנן: סלעים סבירניות מהגינות ירושלמיות, אילין אמרין אבן ואילין אמרין אבן, אלא אף הוא חזר וסבר דכוותהון ולית כל מיליאי אבן אילין אמרין אבן ואילין אמרין אבן הא אף הוא חזר ואמר דכוותהון, אתא עובדא קומי דרבי חנינה באשה שהיתה כתובתה פחותה ממאתים זוז, ואמר תטול מה שכתב לה אמר לרבי מנא שב וחתום אמר לה אשוי

שיטתו וכה הותם לא רבי חייא דאמר בשם שמואל בשקל הקודש רבי אבדמא דציפורי בשם רבי חונא משם

[דף ד' ע"א]

ויתור. מעונה אשה שהיתה פחותה ממואתים תמזין פתובתה כדי שתיטול בשקל הקודש אמר בשם ר' חונא במקום שאין כותבין פתובה אבל במקום שכותבין פתובה מה דו מפקא היא גובה אמר ר' יוחנן ותני בן חרש שנשא פיקחת אין לה עליו מזונות ולא פתובה ואם מתה היא יורשה שהיא רצתה לזוג לו נכסיה והוא לא רוצה לזוג לה בנכסיו פיקח שנשא חרשת יש לה עליו מזונות וכתובה ואם מתה אינו יורשה שהוא רוצה לזוג לה נכסיו והיא לא רצתה לזוג לו נכסיה וחרשת יש לה קניין ויש לה פתובה רבי ירמיה בשם רבי לעזר תיפתר בשפנסה פיקחת בנסה רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר שפנסה פיקחת ונתחרשה מכל מקום לא פיקחת בנסה רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר תיפתר שהיתה חרשת ונתפקחה בנסה פיקחת ונתחרשה שלא תאמר הואיל והיתה חרשת תחילה אין לה פתובה לפום בן צריך למימר יש לה רבי יוסי לא אמר בן אלא אילו מי שבא על החרשת שמא אין לה קנס וכל שאין לה קנס אין לה פתובה אמר רבי יודן וכי בקנס תדבר תלוי הרי בוגרת אין לה קנס ופתובתה מאתים הרי בתולה מן הנישואין יש לה קנס ופתובתה מתנה חרש או שוטה שפנסו פיקחת אף על פי שהור החרש ונתפקח שוטה ונשתפה אין לה פתובה רצה לקיימה פתובתה מנה. רבי לעזר בשם ר' חנינה והוא שבא עליה משנתפקח ומשנשתפה אבל אם לא בא עליה משנתפקח ומשנשתפה אפילו פתובת מנה אין לה פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד. רבי יוסי בשם ר' חייא בר אשי רבי יונה רב חייא בר אשי בשם רב למה זו דומה לעושה גומא בבשר והזור ומתמלא תני רבי חייא לעובר את העין והזורת וצוללת. אמר רבי יוסי מתניתא אמרה בן פחותות מיבן בנותן אצבע בעין אמר רבי אבין (תהלים נו) אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי בת שלש שנים ויום אחד ונמלכין בית דין לעוברו תבטולין חוזרין ואם לאו אין תבטולין חוזרין:

הלכה ג מתני' הגדול שבא על הקטנה והקטן שבא על הגדולה ומוכת עין

[דף ד' ע"ב]

פתובתן מאתים דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מוכת עין פתובתה מנה גמ' אי זהו קטן ואי זו היא קטנה משום רבי יהודה בן הגרא אמרו קטן פחות מכן תשע שנים ויום אחד וקטנה פחותה מבת שלשה שנים ויום אחד ניהא גדול שבא על הקטנה תבטולין חוזרין קטן שבא על הגדולה אין תבטולין

חזרין אמר רבי אבין תיפתר שבא עליה שלא בדרךה אמר רבי יוסי ברבי אבין ואפילו תימא בדרךה קטן ביאתו ביאה אבל אין בו כח ליגע בסימנין ותני בן מעשה שעיברה ובתוליה קיימין מתיבין לרבי מאיר בתולין אין כאן ותימר בתובתה מאתים אמר לון וכי בתולין הדבר תלוי הרי בוגרת אין לה בתולים ובתובתה מאתים הרי בתולה מן הנשואין יש לה בתולים ובתובתה מנה מאי בדין בוגרת לא בטל הינה בתולה מן הנשואין בטל הינה מה פליגין במופת עין ררבי מאיר אמר לא בטל הינה ורבנין אמרין בטל הינה בתולה הנבעלת מן הקטן וממי שאינו איש פשירה לכהונה תני ר' חלפתא בר שאול פשירה אפלו לכהן גדול ר' ירמיה ור' אמי מקשי מה בינה לבין הנבעלת באצבע אילו הנבעלת באצבע שמה אינה פסולה לכהונה אמר ר' חגי תיפתר שבא עליה שלא בדרךה בעא רבי חגי מיהדר ביה אמר ליה רבי אבא לא תהדר בך ולמה בעא רבי חגי מיהדר ביה מן הדין דכתיב (ויקרא כא) והוא אשה בבתוליה וקח עד שתהא בתולה משני צדדיה ודכוותה (בראשית כד) בתולה ואיש לא ידעה בתולה מדרךה ואיש לא ידעה שלא בדרךה אמר רבי יצחק בן אלעזר אפילו בדיה לא תבע בה שנאמר (תהלים קכח) פי לא ינוח שכמו הרשע על גורל הצדיקים מה עבד לה רבי חגי עד שלא יחזור בו פתר לה בהערייה ולמה לית רב יוסף

[דף ה' ע"א]

פתר ליה בהערייה. אמר רבי מנא: דהיא צריכה ליה. רבי יוסי בעא: הערייה בזכור מהו? הערייה בבהמה מהו? פד שמע רבי ירמיה הדא דרבי חגי, אמר: לא על הדא הוה רבי אמי מקשי. הלכה ד מתני' בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין בתובתן מנה ואין להן טענת בתולים, הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו או שנתגזירו או שנשתחררו יתרות על שלש שנים ויום אחד – בתובתן מנה, ואין להן טענת בתולים: גמ' איזו היא בתולה מן הנשואין? אמר רבי יוחנן: כל שנכנסה לחופה ועידיה מעידין אותה שלא נבעלה. אמר רבי יוסי: הדא אמרה נשא אשה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה – אין זה מקח טעות להפסידה מבתובת מנה. נשא אשה בחזקת שלא זינתה ונמצאת שזינתה – אין זה מקח טעות להפסידה מבתובת מנה. רבי לעזר שאל: הבא על שפחה משוחררת מהו? נישמעינה מן הדא – יכול הבא על שפחה ארמית יהא חיוב? תלמוד לומר (שמות כב): "מהר ימהרנה לו לאשה", את שיש לו הויה בה, יצא שפחה או מי שאין לו הויה בה. מפני שאין לו בה הויה, הא אם יש לו הויה בה יש לה קנס, וכל שיש לה קנס יש לה בתובה. אמר רבי יודן: וכי בקנס הדבר תלוי? הרי בוגרת אין לה קנס ובתובתה מאתים, הרי בתולה מן הנשואין יש לה קנס ובתובתה מנה? אמר רבי זעירא קומי רבי מנא: תיפתר בשנתגזירו או שנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד. אמר ליה: אם בשנתגזירו או שנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד פישראל הן, סומה

ואיילונית יש להן טענת בתולין, סומכוס אומר משם רבי מאיר: סומה אין לה טענת בתולים. ומה טעמא דרבי מאיר? אני אומר מצא ואיבד. מה טעמא דרבנן? יכולה היא לתפשו. מה עבד לה רבי מאיר? יכול הוא לדחותו ברזק. תני, טענת בתולים עד שלשים יום; דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים: מיד. מה אנן קיימין?

[דף ה' ע"ב]

אם בשבעל מיד, אם בשלא בעל, אפילו לאחר מיכן, עד כמה? אלא בן אנן קיימין, בסתם, רבי מאיר אומר: חזקה אדם מעמיד עצמו שלשים יום. ורבנן אמרי: אפילו יום אחד אין אדם מעמיד את עצמו. רבי ירמיה בעא: מהו שיהא נאמן לומר על דר' מאיר העמדתי עצמי שלשים יום כדי לעשות את הוולד שתוקי? גישמעיה מן הדא: היכמה שאמרה בתוך שלשים יום 'לא נבעלתי' בופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום – מבקשין ממנו שיחלוץ לה. ואמר רבי לעזר: דרבי מאיר היא. ואמר רבי לעזר: לא שנו אלא אצלה, הא אצל צרתה – לא, כמה דתימר תפון לא הפל ממנה לחוב לצרתה, וכא לא הפל ממנו לחוב לבנו. הלכה ה מתני' האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים – אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שהוא מתניח עמה. אחד אלמנת ישראל ואחד אלמנת כהנים פתובתן מנה. בית דין של כהנים היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז, ולא מיחו בידם חכמים. גמ' בראשונה גזרו שמד ביהודה, שכן מסורת להם מאבותם שיחודה הרג את עשו, דכתיב (בראשית מט): "ידך בערף אויביך", והיו הולכין ומשעבדין בהן ואונסין את בנותיהן, וגזרו שיהא איסטרטיוס בועל תחילה, התקינו שיהא בעלה בא עליה עודה בבית אביה, שמתוך שהיא יודעת שאימת בעלה עליה עוד היא נגדרת, מפל מקום אין סופה להיבעל מאיסטרטיוס – אנוסה היא, ואנוסה מותרת לביתה. כהנות מה היו עושות? מטמינות היו, ויטמינו אף בנות ישראל! קול יוצא ומלכותא שמעה, ואילין ואילין מתערבבין, מה סימן היה להן? קול מגרום בעיר – משתה שם משתה שם. אור הנר בכרור חיל – שבוע בן, שבוע בן. אף על פי שבטל השמד – הפנהג לא בטל. בלתו של רבי הושעיה נכנסה מעוברת. תני, ולא למנה מאתים. תני, אחד אלמנת ישראל ואחד אלמנת כהנים

[דף ו' ע"א]

בסדר הזה אומר רבי יוסי מסתברא בת כהן לישראל תגבה ששכטה גובה בת ישראל לכהן לא תגבה לא מסתייה דסליקא לכהונתא אלא דתימר תגבה אומר רבי מנא לא מסתברא דלא תליפין בת ישראל לכהן תגבה דסליקא לכהונתא ובת כהן לא תגבה דנחיתא מן כהונתא אומר ר' יוסי פי ר' בון אחת זו ואחת זו קנים קנסו בהן כדי שיהא אדם מידבק בשכמו ובמשפחתו: הלכה ו מתניתין הנושא

את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משאירסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיה והיה מקחי מקח טעות רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיינן אלא הרי היא בחזקת בעולה עד שלא תתאסר והטעתו עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' רבי ירמיה בעי מעתה אין טענת בתולים לא ברבן גמליאל וברבי אליעזר אלא ברבי יהושע וחזר ואמר יש טענת בתולים ברבן גמליאל וברבי אליעזר בשותקת ואפילו תימא במדברת באומרת מצא ואבד ותהא נאמנת לית יכיל דאמר ר' אילא בשם ר' לעזר מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת תמן שניהן מודין בשותפת פתוח תמן תנינן היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה רבי לעזר שאל לר' יוחנן מתניתא דרבן גמליאל ור' אליעזר דלא ברבי יהושע אמר ליה דברי הכל היא שנייא היא מומין שדרךך להנולד אמר רבי יוסי מקמא דנן חמיי רבנן מדמו מומין לבתולין אילין ילפין מן אילין ואילין ילפין מן אילין בתולים ממומין שאם בא עליה עודה בבית אביה צריך האב להביא ראיה מומין מבתולים שאם נולדו לה מומין ספק משנכנסה לרשותו ספק עד שלא תיכנס לרשותו

[דף ו' ע"ב]

הבעל צריך להביא ראיה מן אילין בתולין ובתולין וכי בטלו לא בבית אביה בטלו ואת אמר הבעל צריך להביא ראיה וכא הבעל צריך להביא ראיה: הלכה זו מתני' היא אומרת מוכת עין אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ר' יהושע אומר לא מפיה אנו חיינן אלא הרי זו בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' אומר רבי לעזר דרבי מאיר היא דרבי מאיר אומר מוכת עין בתובתה מאתים אומר רבי יוסי והוינן סברין מימר מה פליגין ר' מאיר ואילין רבנן בשכנסה בחזקת מוכת עין אבל אם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עין אף רבי מאיר מודי מן מה דתנינן היא אומרת מוכת עין אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את הדא אמרה אפילו כנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עין היא המחלוקת רבי ירמיה בשם רבי זעירא לא אמר כן אלא היא אומרת מוכת עין אני ובתובתה מאתים והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ואין לך עלי כלום מה אנן קיימין אם בשכנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עין אף רבי מאיר מודה אם בשכנסה בחזקת מוכת עין ונמצאת מוכת עין ניכר הוא בפתח פתוח בין בעין בין באדם רבי הונא בשם רבי זעירא לא אמר כן אלא היא אומרת מוכת עין אני כן אתנתי עמו והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את לא אתנתי עמו כלום: הלכה זו מתני' ראיה מדברת עם אחד מה מיבוי של זה איש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ור' אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיינן אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה:

[דף ז' ע"א]

גמ' מהו מדברת נבעלת ולמה תנינן מדברת לשון נקי רבי אומר נקי רבי יעקב בר אחא בשם ר' יאשיה הלכה כרבן גמליאל וברבי אליעזר משום שנים שרבו על אחד רבי יוסי בעי אם הלכה למה שנים ואם שנים למה הלכה מעתה אין יסבור רבי יוחנן ברבי יהושע אין הלכה כרבן גמליאל וברבי אליעזר אלא ברבי יהושע מאי כדון משום עדות שהאשה כשירה לה הוון בעיי מימר מה פליגין רבי יהושע ואילין רבנין במקום שרוב פסולין אבל במקום שרוב כשירין אף רבי יהושע מודי אתא רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן ור' אילא בשם רבי לעזר אפילו במקום שרוב כשירין היא מחלוקת סבר רבי יהושע הזנות רצה אחר הפסולים אמר רבי זעירא מתניתא אמרה אפילו כשירין מזנין דתני אפילו חסיד שבחסידים אין ממנין אותו אפיטרופוס על עריות: הלכה ט מתני' היתה מעוברת אמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפייה אנו חייין אלא הרי זו בחזקת מעוברת מנתין וממזר עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' אמר רבי לעזר הכל מודין בוולד שהוא שתוקי ותני בן כמה דברים אמורים בעידות אשה גופה אבל בוולד הכל מודין שהוא שתוקי אמר ליה ר' יוחנן שתוקי סתם מצינו שתוקי כהן גדול חיד עבידא סיעה של כהנים עוברת ופירש אחד מהן ובעל - הרי מצינו שתוקי כהן גדול. אמר ליה רבי לעזר: הרי אלמנת עיסה היא כשירה ובתה פסולה אמר ליה כדברי שהוא מכשיר בה מכשיר בבתה אמר רבי יעקב בר אחא לא אמר אלא כדברי מי שהוא מכשיר הא מפלג דאית חורן פוסל מני מכשיר רבי מאיר מני פוסל רבנן דתני אי זו היא עיסה כשירה כל שאין בה לא ממזר ולא גתין ולא עבדי מלכים רבי מאיר אומר כל שאין בה אחת מפלג אילו בתה כשירה לבחונה אבל

[דף ז' ע"ב]

משפחה שנשתתקע בה פסול רבי מאיר אומר בודק עד ארבע אמהות ומשיא וחקמים אומרים בודק לעולם רבי ירמיה בשם רבי זעירא לא אמר בן אלא רבי לעזר שאל לרבי יוחנן אלמנת עיסה מה היא אמר ליה כשירה בתה מה היא אמר ליה כדברי מי שהוא מכשיר בה מכשיר בבתה הוון בעיי מימר על דעתיה דרבי לעזר שתוקי פסול על דעתיה דרבי יוחנן שתוקי כשר אף רבי יוחנן אית ליה שתוקי פסול בשיטתו הטיבו בשיטתך שאת אומר אף שתוקי סתם מצינו שתוקי כהן גדול חיד עבידא סיעה של כהנים עוברת ופירש אחד מהן ובעל הרי מצינו שתוקי כהן גדול מילתא דרבי זירא אמר שתוקי כשר ר' זעירא בעא קומי רבי יוסי אף לעגנין משפחה בן אמר ליה בן אמר רבי שמעון בן לקיש תמן תנינן לעגנין משפחה ברם הכא לעגנין קדשי הגבול מילתא דרבי שמואל בר יצחק שתוקי פסול

רבי שמואל בר רב יצחק בעא מעתה אין שתוקי ברבן גמליאל וברבי אליעזר אלא ברבי יהושע חזר ואמר יש שתוקי ברבן גמליאל וברבי אליעזר בשותקת ואפילו תימר במדברת באומרת איני יודעת: הלכה י מתני' אמר ר' יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה אמר רבי יוחנן בן נורי אם רוב העיר משיאין לכהונה הרי זו תינשא לכהונה: גמ' רב יהודה בשם רב פהן קרונה של ציפורין הוה עובדה ר' ירמיה ר' חמא בר עיקבא תריהון אמרי בשם רבי חנינה בשם רבי ינאי

[דף ח' ע"א]

מודה רבי יהושע באנסה ר' חזקיה רבי אבהו בשם ר' יוחנן מודה רבי יהושע באנסה רב תייה בר אשי אמר בשם רב הלכה ברבי יוסי שאמר משם רבי יוחנן בן נורי רבי זעירא בעא קומי רבי יסא היר עבדין עובדא אמר ליה ברבי יוסי שאמר בשם רבי יוחנן בן נורי אמר רבי אילא בשם רבי ינאי תוכה שבציפורין בעל רבא בשם רבי ינאי ראו אותו פורש מציפורין ובעל חזקה שפוסל ששם בעל פלמיא מהו רבי ירמיה בר גוא אמר: ברוב. רבי יוסי אומר אינו ברוב. חיליה דרבי ירמיה מן הדא דמר רבי תייה בשם רבי יוחנן מבוי שכולה גוים וישאל אחד דר בתוכו ונפל בתוכו מפולת מפקחין עליו בשביל ישראל ששם ופלמיא הולכין אחר הרוב ומהו דאמר רבי בא בשם רבי ינאי ראו אותו פורש מציפורין ובעל חזקה שפסול ששם בעל על דעתיה דרבי ירמיה וכן שראוהו פורש מן הכתים ועל דעתיה דרבי יוסי אפילו בפלמיא היתה ציפורין נעילה רבי יוסי אומר עד שיוכיח וכו' רבי יוסי אומר ברוב חייליה דר' יוסי מן הדא דמר רבי זעירא רבי יוסי בשם ר' יוחנן נתחלפה קופתו אצל המוחן אם הוחזק עם הארץ להיות מוחן שם אותו היום הוישש ואם לאו אינו הוישש מה בינה ולסירקי לא בן תני סירקית שהיא מסתפקת יום אחד מן האיסור נעשה אותו היום הוכיח לכל הימים סירקית אפשר לה שלא להסתפק וכו' אני אומר

[דף ח' ע"ב]

לא הוחזק עם הארץ להיות מוחן שם באותו היום והוישש וכו' אני אומר לא ירד הפסול אלא למלאות שם באותו היום והוישש והא רבי אילא רבי ינאי אומר תוכה שבציפורין בעל והא ר' בא בשם ר' ינאי אומר ראו אותו פורש מציפורין ובעל חזקה פסול ששם בעל ובנמצא הולכין אחר הרוב מן קושיי מדמו לה רבנין לשרצים דתני תשע צפרדעים שרץ אחד ברשות היחיד ונגע באחד מהן ואין ידוע באיזו נגע ספיקו טמא פירש לרשות הרבים ונגע ספיקו טהור חזר לרשות היחיד ונגע ספיקו טמא ולנמצא הלך אחר הרוב אמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם אמר רבי אימי ברוך שבער בהם ובדבריהם! עד דאת מדמי לה לרשות היחיד דמיתה לרשות הרבים דתני תשעה שרצים

וצפרדע אחד ביניהן ברשות הרבים ונגע באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן נגע ספיקו טהור פירש לרשות היחיד ונגע בו ספיקו טמא חזר לרשות הרבים ונגע בו ספיקו טהור ולנמצא חלף אחר הרוב אמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם אמר רבי אימי פרוש שפחר בהן ובדבריהן קרונה של ציפורין לאו רשות הרבים הוא אמר ר' יוסי מכיון ששניהן יכולין להתייחד כמאן דהוא רשות היחיד מעשה בתינוקת שראו אותה משלכת לאשפה אתה עובדא קומי ר' ישמעאל בי ר' יוסי ואמר תיטפל לעיסה רבי ירמיה סבר מימר לעיסה כשירה רבי ישמעאל בי רבי יוסי חלוק על אביו אמר רבי יוסי ואפלו תימא לעיסה פסולה לית רבי ישמעאל בי רבי יוסי חלוק על אביו למה כשירים מונין ופסולין משליכין: הלכה א מתני' האשה שנתארמלה או שנתגרשה היא אומרת בתולה והוא אומר לא כי אלא אלמנה שאתיד אם יש עדים שיצאת בהינמא

[דף ט' ע"א]

וראשה פרוש כתובתה מאתים רבי יוחנן בן ברוקה אומר אף חלוק קליות ראיה: גמ' ניקח שנתגרשה נתאלמנה מי עוזר היורשים וחלף אחר הרוב ורוב הנשאות בתולות נישאות אמור מעתה בתולה נישאת זאת אומרת שלא הילכו למידת הדין ולממון אחר הרוב תמן תנינן שור שנגח את הפרה ונמצא עובריה בצדה וכי רוב הפרות מפילות אמור מחמת נגיחה הפילה אמר רבי אבהו זאת אומרת שלא הילכו למידת הדין ולממון אחר הרוב אמר רבי אבון ובדבר אחד הלכו במידת הדין ולממון אחר הרוב כהדא דתני רבי אחא אהא גמל שהיה אחר בין הגמלים ונמצא שם אחד מהן מת חייב אני אומר אותו שהיה אחר נשכו טענו מנה וכפר בו והביא עדים שחייב לו חמשים רבי חייה רבא אמר נשבע על השאָר רבי יוחנן אומר אינו נשבע על השאָר משנים אוהזין בטלית למד רבי חייה רבא דתנינן תמן שנים אוהזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה שתופס בחציה כמביא עדים שחציה שלו וחלה אומר פולה שלי וזה שהוא תופס בחציה כמביא עדים שחציה שלו והלכה אומר פולה שלי נשבע שאין פולה שלי ולא שמיע דמר רבי אילא בשם רבי יוחנן תפנת שבועה היא שלא יהא אדם רואה את חבירו בשוק ואומר לו טלית שעליך שלי הוא בוא וחלק עמי טליתך רבי אבין בשם רב מודה חביבי בשטר היד עכידה טענו מנה וכפר בו והוציא שטר שהוא חייב לו חמשים אין לו

[דף ט' ע"ב]

אלא חמשים ואמר רבי יוסי בי ר' בון נשמעינה מן הדא כסף סילעין די אינון ונמחקו אין פחות משנים מיכן ואילך הפלוגה אומר חמש וחלה אומר שלש בן עזאי אומר הואיל והודה מן הטענה ישבע

וחכמים אומרים אין הודאה מן הפענה מפני שאין הודאה מן הפענה והאם הודייה מן הפענה חייב וכא לא במי שהודייה מן הפענה היא כל עמא מודיי שהוא חייב לה מנה והיא כתובעת בידו מנה אחר והוא אינו מודה לה המוציא מחבירו עליו הראייה. בהינומה. תמן נמנומה רבני דהכא אמרין פיריומא. יוצאה וראשה פרוע. רבי חייה בשם רבי יוחנן בגין אילו שיצאו ביום הכיפורים וראשה פרוע ועידיה מעידין אותה שלא נבעלה וחש לומר שפא בתולה מן הנישואין היא זאת אומרת בתולה מן הנישואין אינה יוצאת וראשה פרוע וחש לומר שפא מופת עין היא אלא בר' מאיר דר' מאיר אומר מופת עין בתובתה מאתים ואמר רבי יוחנן לא חשו על דבר שאינו מצוי. ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף חילוק קליות ראייה וחש לומר שפא בתולה מן הנישואין היא זאת אומרת בתולה מן הנישואין אין לה חילוק קליות תני אבא שאול אומר אף מי שהולכו לפניה חבית של בסורות וחש לומר שפא מן הנישואין היא זאת אומרת בתולה מן הנישואין אין לה חבית של בסורות:

[דף י' ע"א]

חלכה ב מתני' מודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאמר הוא הפה שהתיר אם יש עדים שהיא של אביו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן:

גמ' מודי רבי יהושע ואין פליג בקמיתא אינו נאמן בשלא אכלה שני חזקה אבל אם אכלה שני חזקה נאמן בשלא מת אביו מתוכה אבל אם מת אביו מתוכה אפילו לא אכלה שני חזקה נאמן בהדא ראובן אוכל שדה בחזקת שהיא שלו וחביא שמעון עדים שמת אביו מתוכה מפסין לה מראובן ומחזירין ליה לשמעון חזר ראובן וחביא עדים שלא מת אביו מתוכה אמר רבי נתמן פר' יעקב אנא אפיקתיה מראובן אנא מחזיר ליה לראובן רבני דהכא סברין בן רבני דתמן אמרין משעה שיצאת עדות ברורה יצאת אמר רבי יוסי מודו רבני דתמן שאילו משעה ראשונה שנים אומרים מת אביו מתוכה ושנים אומרים לא מת מתוכה שהשדה בחזקת ראובן אמר רבי יוחנן ותני בן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת

[דף י' ע"ב]

לא תינשא ואם נישאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תינשא ואם נישאת תצא תמן אמרין לא שנייה היא מיתה היא גרושין לא תינשא ואם נישאת לא תצא על דעתיהון דרבני דתמן ניהא היא מיתה היא גירושין על דעתיהון דרבני דהכא מה בין מיתה מה בין גירושין ר' זעירא אמר לה סתם ר' חייה בשם ר' יוחנן הדעת מכרעת לעידי מיתה שאילו יבוא

מִסְכַּת בָּבָא בִּתְרָא פֶּרֶק עֲשִׂירִי

י, א האומר: "נתתי שדה פלונית לפלוני".
והוא אומר: "לא נתן לי כלום" - לא אמר
כלום, שמא זכה לו על ידי אחר. ואם אמר:
"כתבתי שטר ונטלתי מעות ונתתי לו".
והוא אומר: "לא נטלתי" - הודאת בעל דין
כמאה עדים. האומר: "עשיתי פלוני עבדי
בן חורין". והוא אומר: "לא עשאיני" - לא
אמר כלום, שמא זכה לו על ידי אחר. ואם
אמר: "כתבתי שטר ונתתי לו". והוא
אומר: "לא נטלתי" - הודאת בעל דין
כמאה עדים.

יב, האשה שהיתה יורשת, ועמדה
והשביחה את הנכסים והבאתם לידי הרבוי
- לא תאמר: "תנו לי מה שהשבחתי את
הנכסים". ולא עוד, אלא אם יש שם נכסים
שיש להן אחריות - גובה כתבתה. ואם לאו
- אין גובה כתבתה אלא לפי חשבון.
האחין שהניח להן אביהן נכסים, ולאחד
מהן יש לו בנים, ועמדו בניו של זה
והשביחו את הנכסים והביאום לבית
הרבוי - לא יאמר לו: "תנו לי מה
שהשביחו בני את הנכסים". וכן הן לא
יאמרו לו: "תן לנו מה שאכלו בניה" אלא
מה שאכלו - אכלו מן האמצע, ומה
שהשביחו - השביחו לאמצע. האחים
שהניח להן אביהן נכסים, ועמדו והשביחו
- השביחו לאמצע. ולא עוד, אלא אפילו
הניח להן אביהן ספל או קרדס והשביחו,
מה שהשביחו - לאמצע. האחין שנטל
אחד מהן מאתים זוז, והלך ללמד תורה או
ללמד אמונות - לא יאמר: "אלו הייתי כאן,
הייתי גזון מן האמצע". אלא אומרים לו:
"אלו הייתי כאן, היית גזון מן האמצע,
עכשו שגזונת גזונות משל עצמך". האחין
שנעשה אחד מהן גבאי או אפולמוטוס,
אם מחמת נכסים נפל - נפל לאמצע. ואם
מחמת עצמו נפל - נפל לעצמו. חלה
ונתרפא - נתרפא משל עצמו. אמר רבן
שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים?

ברפואה שיש לה קצבה, אבל רפואה שאין
לה קצבה - נתרפא מן האמצע. נשאו נשים
והכניסו להם שדות - זה נוטל את שהוא
שלו, וזה נוטל את שהוא שלו. ואם היתה
הוצאה מן האמצע - מביאין לאמצע
וחולקין. הכניסו להן כלים - זה נוטל את
שהוא מכיר, וזה נוטל את שהוא מכיר,
והשאר מביאין לאמצע וחולקין. עשו
כלים לנשיהם ולבניהם - הרי הן של עצמן.
עשו כלים לעצמן - מביאין לאמצע
וחולקין.

יג, שלח האב שושבינות, כשהיא חוזרת -
חוזרת בעיניה. נשתלחה לאב שושבינות,
כשהיא נגבית - נגבית מן האמצע.
השושבינות - אין בה משום רבית. חמשה
דברים נאמרו בשושבינות: אין בה משום
רבית, וחוזרת בעיניה, ונגבית מן האמצע,
ואין השביעית משמטתה, ואין הבכור
נוטל בה פי שנים. עשה עמו שושבינות
בפמבי, ומבקש שיעשה עמו בצנעא - יכול
לומר לו: "כדרך שעשית עמי בפמבי, אף
אני אעשה עמך בפמבי". עשה עמו
בבתולה, ומבקש שיעשה עמו באלמנה -
יכול לומר לו: "כדרך שעשית עמי
בבתולה, כך אני עושה עמך בבתולה".
עשה עמו שושבינות באשה אחת, ומבקש
שיעשה עמו בשתי נשים - יכול לומר לו:
לכשתשא אשה אחרת, אביא לך בשניה.

יד, השולח סבלונות לבית חמיו, ואכל שם
שבעי בנים או דברים אחרים, מה שאכלו -
אכלו, והסבלונות - קימות במקומן.
השולח סבלונות לבית חמיו, דברים
שדרבן להשתמש בהן בבית חמיה - אין
צריכה להחזיר בידה. ושאין דרבן
להשתמש בהן בבית חמיה - צריכה
להחזיר בידה. מתה, דברים שדרבן
להשתמש בהן בחייה - אין האב צריך
להחזיר. ושאין דרבן להשתמש בהן בחייה
- האב צריך להחזיר.

אם פשוט הוא, ואם אינו פשוט. אי זה הוא מקשר? כתב שם המלוה ושם הלווה, מקום הלוקח, מקום המוכר, מקום השדה, מקום המעוה, מקום הזמן, קושרו מלמעלה, והעדים מלמטה - כשר.

יא,ב גופו של שטר: ביום פלוני, בשבת פלוני, בחדש פלוני, בשנה פלונית, ובמלכות פלונית. לא כתב בו שם היום - ידו על התחתונה כל אותה שבת. לא כתב בו שם שבת - ידו על התחתונה כל אותו חדש. לא כתב בו שם חדש - ידו על התחתונה כל אותה שנה. לא היה כתוב בו שם שנה - ידו על התחתונה כל אותה מלכות. היה כתוב בו: "דהב" - נותן לו דינר של זהב. "דהב דינרין" - נותן לו שני דינרין של זהב. "בדינרין דהב" - נותן לו כשני דינרין דהב. "בדינרין ודהב" - נותן לו שני דינרין של כסף כדינר של זהב. היה כתוב: "כסף" - נותן לו דינר של כסף. "כסף דינרין" - נותן לו שני דינרין של כסף. "בדינרין כסף" - נותן לו שני דינרין של זהב כסף. "דינרין וכסף" - נותן לו שני דינרין של זהב ודינר כסף. "דהב דאת חיב לי" - אין פחות מדינר של זהב. "כסף דאת חיב לי" - אין פחות מדינר של כסף. "דהב דינרין דאינון דיתמי", והשאר מחוק - אין פחות מדינר זהב. "דריאבון" - נותן לו כל מה שדריאבון שהוא שוה. פיוצא בו: הנושא ונותן עם חברו בשוק, ואמר לו: "זהב דאת חיב לי" - אין פחות מדינר של זהב. "דריאבון" - נותן לו כל מה שדריאבון שוה.

יא,ג המוציא שטר בכבל - גובה עליו כסף בכבל. שטר בארץ ישראל - גובה עליו כסף ארץ ישראל. היה כתוב בו כסף סתם, והוציאו בכבל - גובה עליו כסף בכבל. בארץ ישראל - גובה עליו כסף ארץ ישראל. היה כתוב כסף סתם - הרי זה גובה כל (מקום) שירצה, מה שאין כן בכתבת אשה. בין שכתוב בו: "לוה פלוני מן פלוני", ובין שכתוב בו: "אני פלוני לויתי

יה, בריא שכתב נכסיו מתנה, אף על פי שלא שיר קרקע כל שהוא - מתנתו קימת. שכיב מרע - מוציא מיד. מיד מי הוא מוציא? מידו. והן - אין מוציאין מידו; דברי רבי יעקב. רבי נתן אומר: אם היה שכיב מרע - הן צריכין להביא ראיה שהיה בריא. ואם היה בריא - צריך הוא להביא ראיה שהיה שכיב מרע.

י,ו המספן שחלק נכסיו על פיו, בין בחול בין בשבת - דברי המת יעשו. אבל בריא - עד שיקנה בכסף ובשטר ובחזקה. רבי אליעזר אומר: נכסים שיש להן אחריות - נקנין בכסף בשטר ובחזקה. ושאין להן אחריות - אין נקנין אלא במשיכה. אמר רבי אליעזר: מעשה במדוני אחד שהיה בירושלים והיו לו מטלטלין הרבה, והיה מבקש לתנם במתנה, אמרו: אי אתה יכול מפני שאין לך קרקע! עמד וקנה סלע אחת סמוך לירושלים, אמר: "צפוננו של זה ועמו מאה חביות של יין נתונות לפלוני". "דרומו של זה ועמו מאה חביות של יין נתונות לפלוני" וקימו את דבריו. במה דברים אמורים? בחול, אבל בשבת - לא יעשה, ואם עשה - עשוי. רבי יהושע אומר: בחול אמרו, קל וחמר בשבת; דברי רבי מאיר. רבי יהודה ורבי אליעזר אומר: במה דברים אמורים? בחול, אבל בשבת - לא יעשה, ואם עשה - עשוי. רבי יהושע אומר: בשבת אמרו, קל וחמר בחול.

יז נפל הבית עליו ועל אמו, הואיל אלו ואלו באין מכח ריושה - אלו ואלו מודים שיחלוקו. אמר רבי עקיבה: מודה אני בזה בדברי בית הלל שהנכסים בחזקתן.

מסכת בבא בתרא פרק אחד עשר

יא,א פשוט שכתב עדיו מאחוריו, מקשר שכתב עדיו מתוכו - שניהן פסולין. רבי חנניא בן גמליאל אומר: מקשר שכתב עדיו מתוכו - כשר, מפני שיכול לעשותו פשוט. השיב רבי על רבי חנניא בן גמליאל: והלא זמנו של שטר מוכיח עליו,

מִן פִּלּוּנִי" וְהַעֲדִים לְמִטָּה - כֶּשֶׁר. לְעוֹלָם
הַתַּחֲתוֹן יִלְמַד מִן הָעֲלִיּוֹן בְּמִקְשָׁר. בָּאוֹת
אַחַת וְלֹא בִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. בֵּין חֲנַן לְחֲנִנִי
וּבֵין עֲנָן לְעֲנָנִי, עַל אוֹת אַחַת - מְקִימִין
אוֹתוֹ. עַל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת - אֵין מְקִימִין אוֹתוֹ.
וְאִיזְהוּ קִיּוּמוֹ? אֲנִי פִלּוּנִי לְוִיתִי מִן פִּלּוּנִי.
וּפִלּוּנִי וּפִלּוּנִי לָוֶה הֵימָנוּ. קוֹשְׁרוֹ לְמַעֲלָה
וְהַעֲדִים לְמִטָּה - כֶּשֶׁר.

יֵאָד, כּוֹתְבִין גֹּט לֹאִישׁ שְׁלֹא מַדְעַת אִשָּׁה,
אָבֵל אֵין כּוֹתְבִין אֶלֶּא מַדְעַת הָאִישׁ. כּוֹתְבִין
שׁוֹבֵר לֹאִשָּׁה שְׁלֹא מַדְעַת הָאִישׁ, אָבֵל אֵין
כּוֹתְבִין אֶלֶּא מַדְעַת הָאִשָּׁה. כּוֹתְבִין שְׁחוֹרֵר
לְרֵב שְׁלֹא מַדְעַת הָעֶבֶד, אָבֵל אֵין כּוֹתְבִין
שְׁלֹא מַדְעַת הָרֵב. אוֹיְנִקְסִיָּא - שְׁלֹא מַדְעַת
הַמַּלְלוֹה, אָבֵל אֵין כּוֹתְבִין אֶלֶּא מַדְעַת הַלְלוֹה.
דִּיִּיתִיקָאוֹת אֶפּוֹתִיקָאוֹת וּמַתְנּוֹת - שְׁלֹא
מַדְעַת הַנּוֹתָן, אָבֵל אֵין כּוֹתְבִין אֶלֶּא מַדְעַת
הַמְקַבֵּל. שְׁטֵרִי מְקַח וּמִמְכֵּר, שְׁטֵרִי אֶרֶסִיּוֹת
וּקַבֵּלַת בְּהִמָּה שְׁלֹא מַדְעַת נּוֹתָן, אָבֵל אֵין
כּוֹתְבִין אֶלֶּא מַדְעַת הַמְקַבֵּל. גִּזְרִידִין
וּפְרוֹסְבוֹלִין - שְׁלֹא מַדְעַת שְׁנִיָּהֶן. רַבִּי
אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי: שְׁאֵין כּוֹתְבִין פְּרוֹסְבוֹל
אֶלֶּא מַדְעַת הַלְלוֹה. מְשַׁנֵּין אֶת הַשְּׁטֵר
מֵעֵבְרִית לְיִוִּנִית, וּמִיּוֹנִית לְעֵבְרִית, וְעוֹשִׁין
לוֹ קִיּוּם בֵּית דִּין. נִמְחַק אוֹ שְׁהַרְקִיב, נִמּוֹק
אוֹ שְׁנַטְשֵׁט־ש - מְבִיא לְבֵית דִּין וְעוֹשִׁין לוֹ
קִיּוּם בֵּית דִּין. נִקְרַע אוֹ שְׁאָבֵד - מְבִיא עֲדִיו
לְבֵית דִּין, וְעוֹשִׁין לוֹ קִיּוּם בֵּית דִּין. אִיזְהוּ
קִיּוּם בֵּית דִּין? בְּמוֹתָב פִּלּוּנִי בֵּין פִּלּוּנִי
הוֹצִיא פִּלּוּנִי לְפָנֵינוּ שְׁטֵרוֹ קְרוּעַ, וּבִדְקָנוּ
עֲדוֹתָן שֶׁל עֲדִים וְנִמְצָאוֹת מַתְכַּנּוֹת - גּוֹבָה
וְאֵין צָרִיד לְהִבִּיא רְאִיָּה. וְאִם לֹא - צָרִיד
לְהִבִּיא רְאִיָּה.

יֵאָד, שְׁטֵר שֵׁישׁ בּוֹ מַחֲק אוֹ תְלוּי, מִגּוּפּוֹ -
פִּסּוּל. שְׁלֹא מִגּוּפּוֹ - כֶּשֶׁר. וְאִם הַחֲזִירוֹ
לְמִטָּה, אֶפְלוּ מִגּוּפּוֹ - כֶּשֶׁר. שְׁטֵר שְׁחַתְמוֹ
עֲדִיו לְאַחֵר שְׁאֵלַת שְׁלוֹם - פִּסּוּל, שְׁלֹא
חַתְמוֹ אֶלֶּא עַל שְׁאֵלַת שְׁלוֹם. הַחֲזִיר בּוֹ
דְּבַר אֶחָד אוֹ שְׁנֵי דְבָרִים מִעֲנִינוֹ שֶׁל שְׁטֵר -
כֶּשֶׁר. כְּתָבוּ בְּדָף זֶה וְחַתְמוּ עֲדִיו בְּדָף הַשְּׁנִי
- פִּסּוּל.

יֵאָד, הַרְחִיק אֶת הָעֲדִים מִן הַכְּתָב מִלֵּא שְׁנֵי
שִׁטִּין - פִּסּוּל. פְּחוֹת מִכָּאן - כֶּשֶׁר. וְכַמָּה
יִהְיוּ עֲדִיו רְחוּקִין מִן הַכְּתָב וְיִהְיֶה כֶּשֶׁר?
כְּדִי שִׁיְהוּ נִקְרִין עִמּוֹ; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: מִלֵּא שִׁטָּה אַחַת.
רַבִּי דוֹסְתַּאי בֶּר יִנְאִי אָמַר: מִלֵּא חֲתִימַת
שְׁנֵי עֲדִים. שְׁטֵר שְׁחַתְמוּ עָלָיו חֲמִשָּׁה
עֲדִים, וְנִמְצָאוּ שְׁלֹשָׁה הָרָאוֹשׁוֹנִים קְרוּבִין אוֹ
פִּסּוּלִין - תַּתְקִינִם עֲדוֹת בְּשָׂאָר עֲדִים. כְּתָבוּ
בְּחִמְשָׁה לְשׁוֹנוֹת, וְחַתְמוּ עָלָיו חֲמִשָּׁה עֲדִים
בְּחִמְשָׁה לְשׁוֹנוֹת - כֶּשֶׁר. נִקְרַע - כֶּשֶׁר.
נִתְקַרַע - פִּסּוּל. נִקְרַע בּוֹ קְרַע שֶׁל בֵּית דִּין -
פִּסּוּל. מְחוּק אוֹ שְׁהַרְקִיב, אוֹ שְׁנַעֲשֶׂה
כְּכִבְרָה - כֶּשֶׁר. נִמּוֹק אוֹ שְׁנַטְשֵׁט־ש וּכְבוּאָה
שֶׁלּוֹ קִימָת, אִם יָכוֹל לְקִירוֹת - כֶּשֶׁר. אִם
לֹא - פִּסּוּל. הָאֲחִין שֶׁהֵנִיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן
מִרְחָץ, אֶחָד עֲנִי וְאֶחָד עָשִׁיר - לֹא יֵאָמַר עֲנִי
לְעָשִׁיר: "הֲרִינִי לֹקַח כְּנָגְדָן מִן הַשּׁוּק"
וּמִרְחָץ, אֶלֶּא אוֹמֵר לוֹ: "אִם יֵשׁ לָךְ בּוֹא
וְהִרְחָץ". וְהוֹצֵאָה לְאַמְצַע. עֲשָׂאִם אֲבִיהֶן
לְשֹׁכֵר - הַשֹּׁכֵר לְאַמְצַע. אֶחָד מִרְחָץ וְאֶחָד
הִגֵּת וְאֶחָד בֵּית הַבַּד.

יֵאָד, הָאוֹמֵר: "עֲשׂוּ טָבִי עֲבָדִי בֶּן חוֹרִין".
וְהָיוּ שֵׁם שְׁנֵי טָבִין - אֵין דּוֹרְשִׁין לְשׁוֹן
הַדְיוּט לֹאמֹר, לָזֶה הָיָה אוֹהֵב וְלָזֶה לֹא הָיָה
אוֹהֵב, אֶלֶּא, שְׁנִיָּהֶן יוֹצֵאִין בְּנֵי חוֹרִין,
וְנוֹטְלִין מִשְׁנִיָּהֶן דְּמִי אֶחָד מֵהֶן. הָאוֹמֵר:
"תִּגְנוּ מֵאֲתִים דִּינָר לְיוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן". וְהָיוּ
שֵׁם שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן - אֵין דּוֹרְשִׁין לְשׁוֹן
הַדְיוּט לֹאמֹר לָזֶה הָיָה אוֹהֵב וְלָזֶה לֹא הָיָה
אוֹהֵב, אֶלֶּא שְׁנִיָּהֶם חוֹלְקִין בְּשׁוּהָ. יִצְאָת
עֲלִיָּהֶן כְּתַבַּת אִשָּׁה וּכְעַל חוֹב - שְׁנִיָּהֶן
נוֹתְנִין בְּשׁוּהָ. הוֹצִיא אֶחָד מֵהֶן שְׁטֵר עַל
חֶבְרוֹ שְׁחִיב לוֹ - לֹא יֵאָמַר לוֹ: "שְׁלִי הוּא
שְׁאָבֵד מִמֶּנִּי", אֶלֶּא כָּל שֶׁהַשְּׁטֵר בְּיָדוֹ גּוֹבָה.
נִמְצָא לְאַחַד בֵּין שְׁטֵרוֹתָיו: "שְׁטֵרוֹ שֶׁל
יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן פְּרוּעַ"
- שְׁטֵרוֹת שְׁנִיָּהֶן פְּרוּעִין. וּכְשֶׁהוּא גּוֹבָה -
אֵינוֹ גּוֹבָה אֶלֶּא מַדְעַת הַלְלוֹה. הָאוֹמֵר לְבָנוּ:
"שְׁטֵר בֵּין שְׁטֵרוֹתִי פְּרוּעַ" וְאֵין יָדוּעַ אִיזְהוּ

הוא - השטרות כלן פרועין. וכשהוא גובה - אינו גובה אלא מדעת הלל. הלל.

יא, ח המלוה את חברו על ידי ערב - לא יפרע מן הערב. ואם אמר: "על מנת שאפרע ממי שארצה" - יפרע מן הערב. המלוה את חברו על ידי שני ערבי - לא יפרע מאחד מהן. ואם אמר: "על מנת שאפרע מאחד מהן" - יפרע מאחד מהן. שטר היוצא מיד ערב - הרי זה אינו גובה. ואם כתב בו בעל חוב כבר התקבלתי הימנו - הרי זה גובה.

מסכת סנהדרין פרק ראשון

א, א דיני ממונות - בשלשה. רבי אומר: בחמשה, כדי שיגמר הדין בשלשה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: ביחיד. סמיכה - בשלשה, וסמיכת זקנים - בשלשה. רבי יהודה אומר: בחמשה. מטלטלין של הקדש, נטע רבעי, ומעשר שני שאין דמיו ידועין - נפדין על פי שלשה לקוחות, ולא על פי שלשה שאינן לקוחות. מום שבגלוי - הרי זה ישחט על פי בני הכנסת; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: אפלו רגלו קטועה ועינו סומא - לא ישחט אלא על פי ממחה.

א, ב וחכמים אומרים: המוציא שם רע, בזמן שטוענו טענת נפשות - בעשרים ושלשה. טענת ממון - בשלשה.

א, ג וכשם שהדין בשלשה, כך פשרה בשלשה. נגמר הדין - אין רשאי לבצע. רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: כל המבצע - הרי זה חוטא. המברך את המבצע - הרי זה מנאץ לפני המקום. על זה נאמר (תהלים י) ובוצע ברך נאץ ה'. אלא יקב הדין את הקר, שכן משה אמר יקב הדין את הקר. אבל אהרן היה עושה שלום בין אדם לחברו, שנאמר (מלאכי ג) בשלום ובמישור הלך אתי וגו'. רבי אליעזר בן יעקב אומר: מה תלמוד לומר ובוצע ברך נאץ ה'? משלו משל למה הדבר דומה,

לאחד שגנב סאה של חטים, טחנן אפאן והפריש מהן חלה והאכיל לבניו, היאך זה מברך? אינו מברך אלא מנאץ. ועל זה נאמר: ובוצע ברך נאץ ה'. רבי מאיר אומר: ובוצע ברך - אלו אחי יוסף שהיו אומרים (בראשית לו) מה בצע וגו'.

רבי יהושע בן קרחה אומר: מצוה לבצע, שנאמר (זכריה ח) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. והלא כל מקום שיש משפט אמת - אין שלום, וכל מקום שיש שלום - אין משפט אמת. אלא איזהו משפט שיש שלום? הרי אומר: זה בצוע. וכן הוא אומר (שמואל ב ח) ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו. והלא כל מקום שיש משפט אין צדקה, וכל מקום שיש צדקה אין משפט, אלא איזהו משפט שיש צדקה? הרי אומר: זה בצוע. דן את הדין, וזה את הזכאי, וחיב את החיב, אם חיב את העני - מוציא ונותן לו משלו, נמצא עושה צדקה עם זה ודן את זה. רבי אומר: דן את הדין וזה את הזכאי וחיב את החיב - נמצא עושה צדקה עם החיב שמוציא גזלה מתחת ידו, ודין עם הזכאי שמחזיר לו את שלו.

רבי שמעון בן מנסיא אומר: פעמים יבצע אדם, פעמים אל יבצע. כיצד? שנים שבאו אצל אחד לדין, עד שלא שמע דבריהן, או מששמע דבריהן ואין יודע להיכן הדין הוא נוטה - אתה רשאי שיאמר להן צאו ובצעו. אבל מששמע דבריהם ויודע להיכן הדין הוא נוטה - אין רשאי שיאמר להן צאו ובצעו, כגון שהוא אומר (משלי י) פוטר מים ראשית מדון וגו'. עד שלא נתגלה - אתה רשאי לנטשו. משנתגלה הדין - אי אתה רשאי לנטשו. רבי יהושע בן לקיש אומר: שנים שבאו אצל אחד לדין, אחד חזק ואחד רך, עד שלא שמע דבריהן. ואם מששמע דבריהן ואין יודע להיכן הדין הוא נוטה - רשאי שיאמר להן איני נזקק לכם שמא נתחייב החזק ונמצא חזק אויבו. מששמע דבריהן ויודע להיכן הדין הוא

נוטה - אין רשאי שיאמר להם איני נזקק לכם. וכן הוא אומר (דברים א): לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא.

אד, אמר רבי יהושע בן קרחה: מנין שאם היה יושב לפני דין, ויודע אתה זכות לעני וחובה לעשיר - אין אתה רשאי לשחק? תלמוד לומר: לא תגורו מפני איש - אל תכנס דבריו מפני איש. הדינים יהיו יודעין את מי דנין, ולפני מי הן דנין, ועם מי הן דנין, ומי הוא דן עמהן. ויהיו עדים יודעין את מי הם מעידין, ולפני מי הן מעידין, ועם מי הן מעידין, ומי הוא מעיד עמהם, שנאמר (דברים יט): ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'. ואומר (תהלים פב): אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט. וכן יהושפט אומר (דברי הימים ב יט): ויאמר אל השופטים ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי (אם) לה'. ושמואל יאמר הדין: "מה לי בצער הזה!" והלא כבר נאמר (שם) ועמכם דבר המשפט - אין לך אלא מה שעיניך רואות. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כשם שהדין דן בשלשה - כך פשרה בשלשה. יפה כח פשרה מכח הדין, כיצד? שנים שדנו - יכולין לחזר בהן. ושנים שפשרו - אין יכולין לחזר בהן.

מסכת סנהדרין פרק שני

בא קידוש עבור שנה - בשלשה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עבור שנה - בשלשה מתחילין, בחמשה נושאים ונותנים, וגומרים בשבעה. כיצד? אחד אומר לישוב עם, ושנים אומרים שלא לישוב - בטל היחיד במיעוטו. שנים אומרים לישוב, ואחד אומר שלא לישוב - מוסיפין שנים, ונושאים ונותנים בחמשה. שנים אומרים צריכה, ושלשה אומרים אינה צריכה - בטלו שנים במעוטם. שלשה אומרים צריכה, ושנים אומרים אינה צריכה - מוסיפים שנים, וגומרים בשבעה, שאין מנין פחות משבעה. האב אומר לעבר,

ובנו אומר שלא לעבר - שניהן נמנין שנים. האב ובנו אומרים לעבר, האב ובנו אומרים שלא לעבר - שניהן נמנין אחד. אמר רבי יוסי: פעם אחת הלכתי אני ואלעזר לעבר שנה, נמתי לו לאלעזר בני: "אני ואתה נמנין אחד".

בב, על שלשה סימנין מעברין את השנה: על האביב, ועל פירות האילן, ועל התקופה. על שנים מעברין, ועל אחד אין מעברין. ואם עברה - הרי זו מעברת. אם היה אביב אחד משני סימנין - היו שמחין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף על התקופה.

על שלש ארצות מעברין את השנה, על יהודה, ועל עבר הירדן, ועל הגליל. על שתיים - מעברין, ועל אחת - אין מעברין. ואם עברו - הרי זו מעברת. ואם היתה ארץ יהודה אחת משתי ארצות - היו שמחין מפני אביב שבאה הימנה. אין מעברין את השנה לא מפני הגדיים, ולא מפני הטלאים, לא מפני הגוזלות שלא הגיעו, וכולן סעד לשנה. ואם עברה - הרי זו מעברת. רבי ינאי אומר משם רבן שמעון בן גמליאל, שהיה אומר: בגזולא רכיכין הן, ובאמריא דעדקין, ושפר באנפאי, ואוסיפית על שתא דא תלתין יומין.

מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו עומדין על גב מעלות בהר הבית, ויוחנן סופר הלך לפניהם. ואמרו: כתוב לאחנא בני גלילא עילאָה ובני גלילא תתאי: שלמכון יסגא! מהודעין אנחנא לכון, דמטא זמן בעורא לאפוקיא מעשריא ממעטניא זיתא. ולאחנא בני דרומא עילאָה ובני דרומא תתא: שלמכון יסגא! מהודעין אנחנא לכון, דימטן זמן לאפוקי מעשריא מעומרי שובילא. ולאחנא בני גלותא דבבל ובני גלותא דמדי ושאר כל בני גלותא דישראל: שלמכון יסגא! מהודעין אנחנא לכון, דגוזלִיא רכיכין ואמריא דעדקין, וזימניה

ב,ו. אין מעברין את השנה מפני הטמאה. רבי יהודה אומר: מעברין את השנה מפני הטמאה. אמר רבי יהודה: מעשה בחזקיה המלך שעבר את השנה מפני הטמאה, שנאמר (דברי הימים ב ל, יח): "כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבולון לא הטהרו" וגו'. רבי שמעון אומר: אם לעבר אותה מפני הטמאה - כבר מעברת היא. אלא עבר ניסן בניסן, ואין מעברין אלא אדר. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: אף מפני שהעשו את הצבור לעשות פסח שני.

אין מעברין את השנה, אלא אם כן היתה צריכה. מעברין אותו מפני הצרכים, ומפני הדרכים, מפני התנורין, ומפני הגליות שלא יצאו ממקומם. אבל אין מעברין אותה לא מפני הצנה, ולא מפני השלגים, ולא מפני הגליות שעלו ועדיין לא הגיעו. וכולן סעד לשנה. ואם עברה - הרי זו מעברת.

אין מעברין את השנה אלא ביהודה, ואם עברה בגליל - הרי זו מעברת. העיד חנינא איש אונו לפני רבן גמליאל: שאין מעברין את השנה אלא ביהודה, ואם עברה בגליל - שהיא מעברת. ומעברין את השנה כל אדר. שבראשונה היו אומרים: אין מעברין אלא עד הפורים, עד שבאו רבי יהושע ורבי פפייס והעידו: שכל אדר ואדר - כשר לעבר. רבן שמעון בן גמליאל ורבי אלעזר בן רבי צדוק אומרים: אין מעברין את השנה, ואין עושין כל צרכי צבור - אלא על תנאי כדי שיקבלו רוב הצבור עליהם.

ב,ז. אין מעברים את השנה בלילה, ואם עברה - אינה מעברת. אין מקדשין את החדש בלילה, ואם קדשוהו - אינו מקודש.

ב,ח. אין מלך יושב בסנהדרין, ולא מלך ולא כהן גדול יושבין בעבור.

דאביבא לא מטא, ושפר באנפאי ובאנפי חבראי, ואוספנא על שתא דא תלתין יומין.

ב,ג. אין מעברין את השנה אלא עד רובו של חדש. וכמה רובו? ששה עשר יום. רבי יוסי אומר: שתי ידות בחדש, עשרים יום. רבי יהודה אומר: מחשבין את השנה כמה היתה צריכה, אם היתה חסרה ששה עשר יום לפני הפסח - מעברין אותה. לפני החג - אין מעברין אותה. רבי שמעון אומר: אפילו חסרה ששה עשר יום לפני החג - מעברין אותה.

אין מעברין את השנה לפני ראש השנה, ואם עברה - אינה מעברת. אבל מפני הדוחק - מעברין אותה אחר ראש השנה מיד. ומכאן ואילך אין מעברין אלא אדר.

ב,ד. אין מעברין את השנה, לא פחות חדש, ולא יותר חדש. ואם עברה - אינה מעברת. אין מעברין את השנה משנה לחברתה, ואם עברה - אינה מעברת. אין מעברין שנה אחר שנה. רבי שמעון אומר: מעברין שנה אחר שנה. אמר רבי שמעון: מעשה ברבי עקיבה שהיה חבוש בבית האסורים, ועבר שלש שנים זו אחר זו. אמרו לו: משם ראיה? מפני שבית דין יושבין ומחשבין אחת אחת בזמנה.

ב,ה. אין מעברין את השנה לא שביעית, ולא מוצאי שביעית. אימתי רגילין לעבר? בערב שביעית. אין מעברין את השנה מפני רעבון. רבי מאיר אומר: הרי הוא אומר (מלכים ב ד, מב): "ואיש בא מבצל שלישה וגו' בצקלוננו". והלא אין לך מקום שמתכפר בארץ ישראל קודם לבצל שלישה, ואף על פי כן לא בכר אלא מאותו המין שהביא לאיש האלהים! יכול שהביאו קודם לעומר? תלמוד לומר (שם): "ויאמר תנו אל העם ויאכלו" - מלמד שלא הביאו אלא לאחר העומר. והלא אותה שנה ראויה לעבר, מפני מה לא עברה אלישע? מפני שהיתה שנת רעבון, וכל העם רצין לגרנות.

מִסְכַּת סְנֵהֲדִין פָּרָק שְׁלִישִׁי

ג, א שור שהמית. אחד שור שהמית, ושאר בהמה וחייה ועופות שהמיתו - מיתתן בעשרים ושלשה. רבי אליעזר אומר: שור שהמית - מיתתו בעשרים ושלשה, ושאר בהמה חיה ועוף שהמיתו - כל הקדש להרגן זכה לשמים, שנאמר (ויקרא כ): "והרגת את האשה ואת הבהמה", ואומר (שם): "ואת הבהמה תהרגו". שור הנסקל - בעשרים ושלשה, שנאמר (שמות כא): "השור יסקל וגם בעליו יומת"; כמיתת הבעלים כך מיתת השור, מה מיתת הבעלים - בסקילה ובדחיה ובעשרים ושלשה, אף מיתתו - בסקילה ובדחיה ועשרים ושלשה. מה בין שור לאדם? שהשור - פותחין את דינו ביום, וגומרין אף בלילה. פותחין וגומרין בו ביום, בין לזכות בין לחובה, מטין על פי עד אחד בין לזכות בין לחובה, הכל מלמדין זכות וחובה, המלמד זכות - יכול לחזור וללמד חובה. מה שאין כן באדם.

ג, ב אין שורפין את הפרה, ואין עורפין את העגלה, ואין עושין זקן ממרא על פי בית דין. ואין מביאין פר העלם דבר של צבור. אין מעמידין, לא מלך ולא כהן גדול אלא בבית דין של שבעים ואחד. כיצד הן עושין? בית דין מהלכין, ושתי תודות אחריהן. הפנימית נאכלת החיצונה נשרפת. וכל שלא בכל אלו - הנכנס שם אין חייבין עליה. שתי תודות שאמרו - בלחמן אבל לא בכשרן. אבא שאול אומר: שתי בצעין היו בירושלים, התחתונה והעליונה, התחתונה נתקדשה בכל אלו, והעליונה לא קדשו. כשעלו מן הגולה שלא במלך ושלא באורים ובתומים, התחתונה שהיתה קדשה גמורה - עמי הארץ אוכלין בה קדשים קלים ומעשר שני, וחכמים - קדשים קלים אבל לא מעשר שני. העליונה שלא היתה קדשה גמורה, עמי הארץ אוכלין בה קדשים קלים אבל לא מעשר שני. וחכמים - לא קדשים

קלים ולא מעשר שני. ומפני מה לא קדשה? מפני שתתפרה של ירושלים משם, ונוחה לכבש משם.

ג, ג רבי יוסי אומר שלשה דברים משם שלשה זקנים - רבי עקיבה אומר: יכול יהא אדם מעלה בכורות מחוץ לארץ לארץ? תלמוד לומר (דברים יד): "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות" - ממקום שאתה מביא מעשר דגן, אתה מביא בכורות, מחוצה לארץ שאי אתה מביא מעשר דגן אי אתה מביא בכורות. שמעון בן זומא אומר: יכול כשם שנתנה תורה מחיצה בין קדשי קדשים לקדשים קלים, כך נתנה תורה מחיצה בין הבכור למעשר שני, ודין הוא, הבכור טעון הבאת מקום ומעשר שני טעון הבאת מקום, מה בכור אין נאכל אלא לפני מן החומה אף מעשר שני לא יהא נאכל אלא לפני מן החומה, מה לבכור שמעטו מקום אכילתו שכן מעט זמן אכילתו, תאמר במעשר שני שרפה זמן אכילתו, הואיל ורבה זמן אכילתו נרבה מקום אכילתו? תלמוד לומר: "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות" - מה בכורות אין נאכלין אלא לפני מן החומה, אף מעשר שני לא יהא נאכל אלא לפני מן החומה. רבי ישמעאל אומר: יכול יהא אדם מעלה מעשר שני לירושלים בזמן הזה ואוכלו, ודין הוא, הבכור טעון הבאת מקום, אף מעשר שני טעון הבאת מקום, מה בכור אין נאכל אלא בפני הבית, אף מעשר שני לא יהא נאכל אלא בפני הבית, ולא, אם אמרת בבכור שיש הימנו דמים ואמורין לגבי מזבח, תאמר במעשר שני שאין הימנו דמים ואמורין לגבי מזבח? בכורים יוכיחו! שאין מהן דמים ואמורים לגבי מזבח, ואין נאכלין אלא בפני הבית, ולא, אם אמרת בבכורים שהן טעונין הנחה לפני המזבח, תאמר במעשר שני שאין טעונין הנחה לפני המזבח? תלמוד לומר: "ואכלת לפני

אחר: "לא תענה על ריב" הוסיף עליהן הפתוב עוד אחד. דבר אחר: "לנטות, אחרי רבים להטות", שלא תאמר בשעת הדין 'דין לעבד שיהא כרבו'; אמור מה שבדעתך.

ג,ה רבי יהודה אומר: סנהדרין של שבעים ומשה עמהן מן המנין. אמרו לו אין בית דין שקול. וכן היה רבי יהודה: אומר כל עיר שיש בה כדי שלש שורות של עשרים ועשרים ושלשה, ושטרין הדינין, והנדון, והעדים, והזוממין, וזוממי זוממיהן - ראויין לעשות סנהדרין. רבי נחמיה אומר: מאתים ושלשים, והלכה כדבריו. רבי מאיר אומר: מאתים ושבעה סנהדרין נוהגת בארץ ובחוץ לארץ, שנאמר (במדבר לה): "והיו לכם לחקת משפט לדורותיכם" - בארץ ובחוץ לארץ. אם כן למה נאמר (דברים טז): "שופטים ושוטרים תתן לה בכל שעריך"? אלא בארץ ישראל עושין אותן בכל עיר ועיר, בחוץ לארץ עושין אותן פלכים פלכים. רבי שמעון בן גמליאל אומר: "לשבטיך ושפטו" (דברים טז) - מצוה על השבט שיהא דן את שבטו. רבי דוסתאי בן רבי יהודה אומר: חייבי מיתות שפברחו מן הארץ לחוץ לארץ - ממיתין אותן מיד. ושפברחו מחוץ לארץ לארץ - אין ממיתין אותן מיד, אלא נדונין בתחלה.

מסכת סנהדרין פרק רביעי

ד,א כהן גדול שהרג את הנפש, מזיד נהרג ושוגג גולה. עבר על מצות עשה ועל מצות לא תעשה ושאר כל המצות - הרי הוא כהדיוט לכל דבר, ולא חולץ ולא חולצין לאשתו, ולא מיבם אבל מיבמין לאשתו, עומד בשורה להתנחם, הסגן מימינו וראש בית אב משמאלו, וכל העם אומרים לו: 'אנו כפרתך!' והוא אומר להן: 'תתברכו מן השמים!' עומד בשורה לנחם את אחרים, הסגן וכהן שעבר מגדלתו מימינו, ואכל משמאלו, ואין רואין אותו ערום, ולא כשהוא מסתפר, ולא בבית המרחץ,

ה' אלהיה מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכורות" - מה בכור אין נאכל אלא בפני הבית, אף מעשר שני לא יהא נאכל אלא בפני הבית. אחרים אומרים: יכול בכור שעבר זמנה משנה לחברתה יהא פסול כפסולי מקדשים? תלמוד לומר (דברים טו): "ואכלת לפני ה' אלהיה [וגו'] מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכורות בקרך", אם ללמד על הבכור שיהא נאכל לפניו מן החומה - אינו צריך! והלא כבר נאמר (דברים טו): "לפני ה' אלהיה תאכלנו שנה בשנה", ואם ללמד על מעשר שני שיהא נאכל לפניו מן החומה - אינו צריך! והלא כבר נאמר (דברים יב): "לא תוכל לאכל בשעריך מעשר", אם כן למה נאמר "מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכורות"? מקיש בכור למעשר שני, מה מעשר נאכל משנה לחברתה, אף הבכור נאכל משנה לחברתה.

ג,ד מנין לקטנה שיהא של עשרים ושלשה? תלמוד לומר (במדבר לה): "ושפטו העדה והצילו העדה", עשרה מזכין ועשרה מחיבין. שלשה מנין? "לא תהיה אחרי רבים לרעות" (שמות כג). מכלל שאי אתה הוה עמהן לרעה - אתה הוה עמהן לטובה. יכול לא תהיה עמהן לרעה כל עקר? תלמוד לומר (שם): "אחרי רבים להטות" - אף לרעה, אמור מעתה, הואיל ואמרה תורה 'הרג על פי עדים הרג על פי מטין', מה עדים שנים אף מטין שנים, אין בית דין שקול - מוסיפים עליהן עוד אחד, הרי עשרים ושלשה. רבי אומר: ממשמע שנאמר "לא תהיה אחרי רבים לרעות", שומע אני שאומר: 'הוי עמהן לטובה!' אם כן למה נאמר "אחרי רבים להטות"? לא כהטיף לטובה הטיף לרעה, הטיף לטובה על פי עד אחד, ולרעה על פי שנים, אין בית דין שקול - מוסיפין עליהן עוד אחד, הרי זה עשרים ושלשה. רבי יוסי הגלילי אומר: "לא תענה על ריב לנטות" (שמות כג) - עשה לה בית דין נטוי. דבר

דג, לא ירבה לו נשים כאיזבל, אכל פאביגיל - מתר; דברי רבי יהודה. "לא ירבה לו סוסים" (מלכים א-א) - סוסים בטלים, אפלו אחד, שנאמר (מלכים א-א): "למען הרבות סוס". רבי יהודה אומר: הרי הוא אומר (מלכים א-ה): "ויהי לשלמה ארבעים אלף אריות סוסים למרפבתו", ויפה עשה שנאמר (מלכים א-ד): "יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרב"; כשהוא אומר (מלכים א-ה): "ושנים עשר אלף פרשים", שהשאר בטלנין היו, והדיוט - מתר בכלל. רבי יוסי אומר: כל האמור בפרשת המלך - המלך מתר בה. רבי יהודה אומר: לא נאמרה פרשה זו אלא בשביל לאים עליהם, שנאמר (דברים יז): "שום תשים עליך מלך", וכן היה רבי יהודה אומר: שלש מצות נצטוו ישראל בביאתן לארץ - למנות עליהן מלך, ולבנות בית הבחירה, ולהכרית זרע עמלק. אם כן למה נענשו בימי שמואל? אלא לפי שהקדימו על דין! רבי יהודה אומר: לא נאמרה פרשה [זו] אלא מפני תרעמת, שנאמר (דברים יז): "ואמרת אשימה עלי מלך". רבי אליעזר בן רבי יוסי אומר: זקנים שאלו כהלכה, שנאמר (שמואל א-ח): "תנה לנו מלך לשפטנו", [אבל] עמי הארץ חזרו וקלקלו, שנאמר (שמואל א-ח): "והיינו גם אנחנו וגו'. הרוגי בית דין נכסיהן ליורשיהן, הרוגי המלך נכסיהן למלך; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: הרוגי המלך נכסיהן ליורשיהן. אמר להם רבי יהודה: הרי הוא אומר (מלכים א-כא): "הנה הוא בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו"! אמרו לו: מפני שבן אחי אביו היה וראוי לו ליורשו. אמר להם: וכי לא היה לו בנים? אמרו לו: והלא אותו ואת בניו הרג, שנאמר (מלכים ב ט): "אם לא [את] דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי אמש נאם ה' ושלמתי לך בחלקה הזאת נאם ה'".

דד, וכותב לו ספר תורה ללמד לשמו, שלא יהא גאות בשל אבותיו, אלא בשלו,

שנאמר (ויקרא כא): "והכהן הגדול מאחיו אשר יצק על ראשו" - שיהיו אחיו הכהנים נוהגין בו גדלה. ואם רצה שירחצו אחרים עמו - הרשות בידו. רבי יהודה אומר: אם רצה לנהג בדיון בעצמו - אין שומעין לו, שנאמר (ויקרא כא): "וקדשתו" - על כרחו! אמרו לו לרבי יהודה: אינו אומר (ויקרא כא): "ומן המקדש לא יצא" אלא בשעת עבודה בלבד, והולך להברות את אחרים, ואחרים באין להברותו.

דב, מלך ישראל - אין עומד בשורה להתנחם, ואין עומד בשורה לנחם את אבלים, ואינו הולך להברות את אחרים, אבל אחרים באין אצלו להברותו, שנאמר (שמואל ב-ג): "ויבא כל העם להברות את דוד לחם בעוד היום"; ועובר על מצות עשה ועל מצות לא תעשה, ושאר כל המצות, והרי הוא כהדיוט לכל דבר, לא חולץ ולא חולצין לאשתו, ולא מיבם ולא מיבמין לאשתו. רבי יהודה אומר: רצה לחלץ - הרשות בידו. אמרו לו: נמצאת פוגם כבודו של מלך, ואין נושאין אלמנותו, שנאמר (שמואל ב-כ): "ותהיינה צרורות עד יום מותן אלמנות חיות"; ובזר לו נשים מכל מקום שיירצה כהנות לויות וישראליות. ואין רוכבין על סוסו, ואין יושבין על כסאו, ואין משתמשין בכתרו ובשרביטו, ולא באחד מכל משמשיו. מת - בלן נשרפין עליו. שנאמר (ירמיהו לד): "בשלוש תמות ובמשרפות אבותיך" וגו'. וכשם ששורפים על המלכים - כך שורפים על הנשיאים, אבל לא על ההדיוטות. מה הן שורפין עליהן? מטתו וכל כלי תשמישו. כל העם עומדין והוא יושב, ולא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. וכל העם שותקין והוא מדבר, הוא קורא אותן 'אחי ועמי', שנאמר (דברי הימים א כח): "שמעוני אחי ועמי", והן קורין אותו 'אדונינו ורבנו', שנאמר (מלכים א-א): "אכל אדונינו המלך דוד המלך את שלמה".

שֶׁנֶאֱמַר (דְּבָרִים יז): "וְכָתַב לוֹ" - שֶׁתְּהֵא כְּתוּבָה לְשִׁמּוֹ, וְאֵין רְשׁוּת לְהִדְיוּט לְקִרְוֹת בָּהּ, שֶׁנֶאֱמַר (דְּבָרִים יז): "וְקָרָא בּוֹ" - הוּא וְלֹא הִדְיוּט. וּמִנִּיחִין אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל כֹּהֲנִים, וּבְבֵית דִּין שֶׁל לְוִיִּם, וּבְבֵית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַמְּשִׁאיִין לְכַהֲנָה, יוֹצֵא לְמַלְחָמָה - הִיא עִמּוֹ. נִכְנָס - הִיא עִמּוֹ. יוֹשֵׁב בְּבֵית דִּין - הִיא אֶצְלוֹ. נִכְנָס לְבֵית הַמִּים - מִמֶּתְנֶת לוֹ עַל הַפֶּתַח. וְכֵן דָּוִד אוֹמֵר (תְּהִלִּים טז): "שְׁוִיִּתִּי ה' לְגִגְדִי תְּמִיד" וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סֵפֶר תּוֹרָה מִימֵינוּ וּתְפָלִין מִשְׁמַאלוֹ.

ד, ה רבי יוסי אומר: ראוי היה עזרא שתנתן תורה על ידו, אלמלא קדמו משה, נאמרה במשה עליה נאמרה בעזרא עליה, נאמרה במשה עליה (שמות ט): "ומשה עליה אל האלהים". נאמרה בעזרא עליה (עזרא ז): "הוא עזרא עליה מבבל", מה עליה האמורה במשה - למד תורה לישראל, שנאמר (דברים ד): "ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם", אף העליה האמורה בעזרא - למד תורה לישראל, שנאמר (עזרא ז): "כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה', ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט", ואף הוא נתן על ידו כתב ולשון, שנאמר (עזרא ד): "וכתב הנשתון כתוב ארמית ומתרגם ארמית", מה תרגומו ארמית אף כתוב ארמית. ואומר (דניאל ה): "ולא כהלין כתבא למקרא וגו', מלמד שבאותו היום נתן. ואומר (דברים יז): "וכתב לו את משנה התורה הזאת", תורה העתידה לשתנות. למה נקרא שמו אשורי? על שום שעלה עמהן מאשור. רבי אומר: בכתב אשורי נתנה תורה לישראל, וכשחטאו - נהפכה להן לשון. וכששבו בימי עזרא - חזרה להן אשורית, שנאמר (זכריה ט): "שובו לבצרון" וגו'. רבי שמעון בן אלעזר אומר משם רבי אלעזר בן פרטא, שאמר משם רבי אליעזר המודעי: בכתב זה נתנה תורה לישראל, שנאמר (שמות כז): "ווי העמודים" - ווין שהן דומים לעמודים, ואומר (אסתר ח): "ואל היהודים ככתבם וכלשונם", מה

לשונם בלשון הזה - אף כתבם בלשון הזה. למה נקרא שמו אשורי? על שם שהוא מאשר בכתבו! אם כן למה נאמר (דברים יז): "וכתב לו את משנה התורה הזאת"? מלמד ששתי תורות כותב לו, אחת שנכנסת ויוצאה עמו, ואחת שמנחת לו בתוך הבית, זו שנכנסת ויוצאה עמו - לא תכנס עמו, לא למרחץ, ולא לבית המים, שנאמר (דברים יז): "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו" וגו' - במקום הראוי לקרות בו. והלא דברים קל וחמר, ומה אם מלך ישראל שלא עסק אלא בצרכי צבאו, נאמר בו "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו", שאר בני אדם על אחת כמה וכמה! וכיוצא בו (דברים לד): "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו" וגו'. וכן הוא אומר (שמות לג): "ויהושע בן נון נער", וכן הוא אומר (יהושע א): "לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה", והרי דברים קל וחמר, ומה יהושע בן נון שעסק בכבוש הארץ, ועומד לחלקה לישראל, נאמר בו "לא ימוש" וגו' שאר בני אדם על אחת כמה וכמה.

ד, ו אין מעמידין מלך ישראל בחוץ לארץ, אין מעמידין מלך בארץ ישראל אלא אם כן היה נשוי לכהנה, ואין מושחין מלכים אלא על גבי מעין, שנאמר (מלכים א-א): "ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם והרכבתם" וגו', ואין מושחין מלכים אלא מפני המחלקת, מפני מה משחו את שלמה? מפני אדוניה. ואת יהוא? מפני יהורם. ואת יואש? מפני עתליה. ואת יהואחז? מפני יהויקים אחיו שהיה גדול הימנו שתי שנים. מלך - טעון משיחה. בן מלך - אין טעון משיחה. כהן גדול בן כהן גדול, אפלו עד עשרה דורות - טעון משיחה. אין מושחין מלכים אלא מן הקרן. שאיל ויהוא נמשחו מן הפך, מפני שמלכותן עתידה להשבר, דוד ושלמה נמשחו מן הקרן, מפני שמלכותן מלכות עולמים.

מסכת סנהדרין פרק חמישי

הא, זה פוסל דינו של זה וזה פוסל דינו של זה - דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: לא כל הימנו לפסל את הדין הממחה לרבים. אמר לו 'נאמן עלי אבא, נאמן עלי אבין, נאמנין עלי שלשה רועי בקר' - יכול לחזור בו עד שישמע מפי הדין; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין יכול לחזור בו. היה חייב לחברו שבועה, ואמר 'דור לי בחיי ראשך', בקטא, במקטיור דנקיט' - יכול לחזור בו עד שיקבל עליו שבועה בפני הדין; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין יכול לחזור בו. רבי יהודה אומר: אמר להן 'אין יחידי דין', אמרו לו 'אין לנו אלא דעתך' וקבלו עליהן - אין יכול לחזור בו. וכן היה רבי יהודה אומר: מי שנתחייב שבועה לחברו בבית דין, ואמר לו 'דור בחיי ראשך' וקבל עליו - אין יכול לחזור בו. ומעשה באחד שנתחייב שבועה לחברו בבית דין, ונדר לו בחיי הקיץ וקבל עליו.

הב, משחק בקביא - זו משחק בפסיפסין. אחד המשחק בפסיפסין, ואחד המשחק בקליפי אגוזים, ובקליפי רמונים - לעולם אין יכול לחזור בו עד שישבר את פסיפסין, ויחזור בו חזרה גמורה. המלוה ברבית - אין יכול לחזור בו, עד שיקרע שטרותיו, ויחזור בו חזרה גמורה. מפרחי יונים - זה הממרה את היונין. אחד ממרה את היונין ואחד ממרה שאר בהמה חיה ועוף, לעולם אין יכול לחזור בו, עד שישבר את פיגמיו ויחזור בו חזרה גמורה. סוחרי שביעית - זה היושב ובטל בשאר שני שבוע, כיון שהגיע שנת השמטה התחיל מפשיט ידיו ורגליו, ונושא ונותן בפרות עברה, לעולם אין יכול לחזור בו עד שתגיע שמטה אחרת, וידבק ויחזור בו חזרה גמורה. רבי נתניה אומר: חזרת ממון ולא חזרת דברים. כיצד? אמר מאתים דינר אלו כנסתי מפרות עברה - חלקו אותן לעניים. רבי מאיר היה קורא

אותן 'אוספי שביעית'. רבי יהודה היה קורא אותן 'סוחרי שביעית'. אמר רבי שמעון: מקים אני דבר שניהן. הא כיצד? עד שלא רבו האונסין היו קורין 'אוספי שביעית' ומשרבו האונסין היו קורין אותן 'סוחרי שביעית'. ובבבלי, היה רבי יהודה אומר: בזמן שיש להן אומנות אחרות - הרי אלו פסולין. חזרו בהן - הרי כשרים. וחכמים אומרים: אף בזמן שיש להן אומנות - הרי אלו פסולין. במה דברים אמורים? בקדוש החדש ובעבור שנה, בדיני ממונות ובדיני נפשות, אבל עדות שהאשה כשרה לה - הן כשרין לה.

הג, גיסו לבדו. רבי יהודה אומר: חורגו לבדו, אין דנין לא זה את זה, ולא זה עם זה, ולא זה על זה, ולא זה בפני זה, ואין מעידים לא זה את זה, ולא זה עם זה, ולא זה על זה, ולא זה בפני זה. היה יודע עליו עדות עד שלא נעשה חתנו, מתה בתו עד שלא נעשה סוחר שביעית, ומשנעשה סוחר שביעית חזר בו, חרש ונתפקח, סומא ונתפתח, שוטה ונשתפה, נכרי ונתגיר - פסול. עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו, ומשנעשה חתנו מתה בתו עד שלא נעשה סוחר שביעית, נעשה סוחר שביעית ומשנעשה סוחר שביעית חזר בו, פקח ונתחרש, חזר ונתפקח, פקח ונסתמא, וחזר ונתפתח, שפוי ונשתטה, וחזר ונשתפה - כשר. זה הפלל, כל שתחלתו וסופו כשר - כשר. תחלתו פסול וסופו כשר - פסול. היה יודע לו עדות בשטר ונעשה חתנו, הוא אין יכול לקים כתב ידו, אבל אחרים מקימין לו כתב ידו.

הד, לקח הימנו בית או שדה במאה מנה, והיה יודע לו עדות בהן - הרי זה אינו מעיד, שאין מעיד על ידי עצמו.

הה, הוסיפו עליהן הרועין, והגזלנין, החמסנין, וכל החשודין על הממון - עדותן פסולה לעולם.

הוּא אֵין עֲדוּתָן שֶׁל הָעֲדִים מִתְקַיֶּמֶת, אֲלָא
אִם כֵּן רָאוּ זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה
אוֹמֵר: אֲפֹלוּ זֶה שְׁלֹא כִנְגַד זֶה, לְעוֹלָם אֵין
עֲדוּתָן מִתְקַיֶּמֶת שֶׁל עֲדִים, אֲלָא אִם כֵּן הָיוּ
שְׁנֵיהֶן כְּאַחֵד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שׁוֹמְעִין
דְּבָרָיו שֶׁל זֶה הַיּוֹם, וְכַשִּׁיבּוֹא שְׁנֵי לְמַחֵר –
שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו.

וידבר י-הוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:

ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

זאת תקח התורה אשר-צוה י-הוה לאמר דבר ו אל-בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אין-בה מום אשר לא-עלה עליה על:

זאת תקח התורה – לפי שהשטן ואמות העולם מונין את ישראל, לומר: מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה 'תקח': גזרה היא מלפני, אין לה רשות להרהר אחריה. ויקחו אליה – לעולם היא נקראת על שמה, פרה שעשה משה במדבר. אדמה תמימה – שתהא תמימה באדמיות, שאם היו בה שתי שערות שחורות – פסולה.

ונתתם אתה אל-אלעזר הכהן והוציא אתה אל- מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו:

ותתנון יתה לאלעזר כהנא ויפיק יתה למברא למשריתא ויכוס יתה קזמוהי:

אלעזר – מצותה בסגן. אל מחוץ למחנה – חוץ לשלש מחנות. ושחט אתה לפניו – זר שוחט ואלעזר רואה.

ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל-נכח פני אהל-מועד מדמה שבע פעמים:

ויסב אלעזר כהנא מדמה באצבעיה וידי לקביל אפי משכן זמנא מדמה שבע זמנין:

אל נכח פני אהל מועד – עומד במזרחו של ירושלים, ומתכונן ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם.

ושחרף את-הפרה לעיניו את-ערה ואת-בשרה ואת- דמה על-פרשה ישרף:

ויזקיד ית תורתא לעינוהי ית משפה וית בשרה וית דמה על אוכלה יזקיד:

ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל-יתוד שרפת הפרה:

ויסב כהנא אעא דארנא ואיזובא וצבע זהורי וירמי לגו יקידת תורתא:

וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל- המחנה וטמא הכהן עד-הערב:

ויצבע לבושוהי כהנא ויסחי בשריה במינא ובתר כן ייעול למשריתא ויהי מסאב כהנא עד רמשא:

אל המחנה – למחנה שכניה; שאין טמא משלח חוץ לשתי מחנות, אלא זב ובעל קרי ומצרע. וטמא הכהן עד הערב – סרסו ונדרשוהו, וטמא עד הערב ואחר יבא אל המחנה.

והשחרף אתה יכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים וטמא עד-הערב:

ודמוקיד יתה יצבע לבושוהי במינא ויסחי בשריה במינא ויהי מסאב עד רמשא:

ואסף איש טהור את אפר הפרה והגיש מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעזת בני-ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא:

ויכנוש גבר דכי ית קטמא דתורתא ויצנע מברא למשריתא באתר דכי ותהי לכנשתא דבני ישראל למטרא למי אדיותא חטאת היא:

והגיש מחוץ למחנה – לשלשה חלקים מחלקה: אחד נתן בהר המשקה, ואחד מתחלק לכל המשמרות, ואחד נתן בסיל. זה של משמרות הנה, לטל ממנו בני העזרות וכל הצריכין להטהר, וזה שבהר המשקה – כהנים גדולים לפרות אחרות מקדשין הימנו, וזה שבסיל – נתון למשמרת מגזרת הכתוב, שנאמר: "והיתה לעזת בני ישראל למשמרת". למי נדה – למי הנדה, כמו: "וידו אבן בני"; "לידות את קרנות הגוים", לשון זריקה. חטאת הוא – לשון חטוי, כפשוטו. ולפי הלכותיו קראה הכתוב "חטאת", לומר שהיא כקדשים, להאסר בהנאה.

וכבס האסף את-אפר הפרה את-בגדיו וטמא עד- הערב והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לתקת עולם:

ויצבע דכניש ית קטמא דתורתא ית לבושוהי ויהי מסאב עד רמשא ותהי לבני ישראל ולגיויריא דיתגירון ביניהון לקים עלם:

הנגע במת לכל-נפש אדם וטמא שבעת ימים:

דיקרב במיתא לכל נפשא דאנשא ויהי מסאב שבעא יומין:

הוא יתחטא-בֹּ ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם-לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר:

הוא יתחטא בו – באפר הפרה.

הוא ידי עלוהי ביוםא תליתאה וביוםא שביעאה ידפי ואם לא ידי עלוהי ביוםא תליתאה וביוםא שביעאה לא ידפי:

כל דיקרב במיתא בנפשא דאנשא דימות ולא ידי עלוהי ית משכנא דיי סאיב וישתיצי אנשא ההוא מישראל ארי מי אדיותא לא אנדריקו עלוהי מסאב יהי עוד סאובתיה ביה:

כל-הנגע במת בנפש האדם אשר-ימות ולא יתחטא את-משכן ו-היה טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל כי מי נדה לא-זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו:

במת בנפש – ואיזה מת של נפש האדם; להוציא נפש בהמה, שאין טמאתה צריכה הנאה. דבר אחר: בנפש, זו רביעית דם. את משכן ה' טמא – אם נכנס לעזרה, אפלו בטבילה, בלא הנאת שלישי ושביעי. עוד טמאתו בו – אף על פי שטבל.

זאת התורה אדם פי-ימות באהל פליהבא אל-האהל וכל-אשר באהל יטמא שבעת ימים:

כל הבא אל האהל – בעוד שהמת בתוכו.

וכל פלי פתות אשר אין-צמיד פתיל עליו טמא הוא:

וכל פלי פתות – בכלי חרס הכתוב מדבר, שאין מקבל טמאה מגבו אלא מתוכו. לפיכך אם אין מגופת צמידתו פתולה עליו לפה בחבור – טמא הוא; הא אם יש צמיד פתיל עליו, טהור. פתיל – לשון מחבר בלשון ערבי; וכן: "נפתולי א-להים נפתלתי", נתחברתי עם אחותי.

וכל אשר-יגע על-פני השדה בחלל-חרב או במת או-בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים:

על פני השדה – רבותינו דרשו: לרבות גולל ודופק. ופשוטו: על פני השדה, שאין שם אהל, מטמא המת שם בנגיעה.

ולקחו לטמא מעפר שרפת התטאת ונתנו עליו מים חיים אל-פלי:

שני

ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על-האהל ועל-כל-הכלים ועל-הנפשות אשר היו-שם ועל-הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר:

והזה הטהר על-הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחתאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורתץ במים וטהר בערב:

וחתאו ביום השביעי – הוא גמר טהרתו.

ואיש אשר-יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל פי את-מקדש ו-היה טמא מי נדה לא-זרק עליו טמא הוא:

ואיש אשר יטמא וגומר – אם נאמר 'מקדש' למה נאמר 'משכן' כיליה, כדאיתא בשבועות.

והיתה להם לחקת עולם ומזה מי-הנדה וכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד-הערב:

ומזה מי הנדה – רבותינו אמרו שהמזה טהור, וזה בא ללמד שהנושא מי טמא – טמא טמאה חמורה לטמא בגדים שעליו, מה שאין כן בנוגע. וזה שהוציא בלשון מזה, לומר לה שאינו מטמאין עד שיהא בקו שיעור הנאה. והנגע וגומר יטמא – ואין טעון כבוס בגדים.

וגבר דיסתאב ולא ידי עלוהי וישתיצי אנשא ההוא מגו קהלא ארי ית מקדשא דיי סאיב מי אדיותא לא אנדריקו עלוהי מסאב הוא:

והיה להון לקים עלם ודמדי מי אדיותא יצבע לבושהי ודיקרב במי אדיותא יהי מסאב עד רמשא:

וְכָל אֲשֶׁר-יִגְעֶ-בּוּ הַטָּמֵא וְהַנִּפְשׁ הַנִּפְגַּעַת וְכָל דִּיקָרָב בֵּיהּ מִסָּאבָא יְהִי מִסָּאב וְאַנְשׁ דִּיקָרָב בֵּיהּ יְהִי מִסָּאב עַד רַמְשָׂא:

וכל אשר יגע בו השטם - הנה שנטםא במת, יטמא. והנפש הנגעת - בו, בטמא מת, תטמא עד הערב - כאן למדנו שהמת אבי אבות השטמא, והנגע בו - אב השטמא ומטמא אדם. זהו פרושה לפי משמעה והלכותיה. ומדרש אגדה העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשן, וזהו: וניקחו אליה - משלהם; כשם שהם פקרו נמי הנהב לעגל משלהם, כך יביאו זו לכפרה משלהם. פרה אדמה - משל לכן שפחה שטמא פלטין של מלך, אמרו: תבא אמו ותקנח הצואה; כך תבא פרה ותכפר על העגל. אדמה - על שם "אם יאדימו כתולע", שהטמא קרוי אדם. תמימה - על שם ישראל, שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין; תבא זו ותכפר עליהם, ויחזרו לתמותם. לא עלה עליה על - כשם שפקרו מעליהם על שמם. אל אלעזר הכהן - כשם שנקהל על אהרן, שהוא כהן, לעשות העגל. ולפי שאהרן עשה את העגל - לא נתנה לו עבודה זו על ידו, שאין קטגור נעשה סגור. ושרף את הפרה - כשם שגשרף העגל. עץ ארז ואזוב ושני תולעת - שלשה מינין הללו כנגד שלשת אלפי איש שגפלו בעגל. וארז הוא הגבה מכל האילנות, ואזוב נמוך מכלם; סימן שהגבה שנתגאה וחסא - ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו. למשמרת - כמו שפשע העגל שמור לדורות לפרענות, ואין לה פקדה שאין בה מפקדת העגל, שנאמר: "וביום פקדי ופקדתי" וגומר. וכשם שהעגל מטמא כל העוסקין בו, כך פרה מטמאה כל העוסקין בה. וכשם שנטהרו באפרו, שנאמר: "ניזר על פני המים" וגומר, כך "ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת" וגומר.

וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְּבַר־צֹר בַּחֲדָשׁ
הָרִאשׁוֹן וַיָּשֻׁב הָעָם בְּקֶדֶשׁ וּתְמִתָּ שֶׁם מְרִיִם וַתִּקְבֹּר
שָׁם:

וַאֲתוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנִשְׁתָּא לְמִדְבָּרָא דְצִיֹּר בְּיִרְחָא
קְדָמָא וַיִּתִּיב עִמָּא בְרָקִם וּמִיתָת תַּמָּן מְרִיִם
וַאֲתִקְבֵּרַת תַּמָּן:

כָּל הַעֲדָה – עֲדָה הַשְּׁלֵמָה; שְׁפָכָר מְתוּ מְתֵי מִדְבָּר, וְאֵלֹו פָּרְשׁוּ לַחַיִּים. **וַתָּמָת שָׁם מָרְיָם** – לָמָּה נִסְמְכָה מִיתַת מָרְיָם לַפְּרָשֶׁת פָּרָה אֲדָמָה לְוֹמֵר לָהּ: מֵהַ קְרִבְנוֹת מִכְפָּרִיו, אִף מִיתַת צִדִּיקִים מִכְפָּרַת. **וַתָּמָת שָׁם מָרְיָם** – אִף הִיא בְּנִשְׁקָה מֵתָה. וּמִפְּנֵי מָה לֹא נֶאֱמַר בָּהּ "עַל פִּי ה'" שְׁאִינוֹ דָּרָךְ כְּבוֹד שֶׁל מַעֲלָה. וּבִאֲהָרֹו נֶאֱמַר "עַל פִּי ה'" בְּאֵלֶּה מִסְעֵי.

וְלֹא-תִהְיֶה מַיִם לַעֲדָה וּבִקְהָלוֹ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן:
וְלֹא תִהְיֶה מֵיָּא לְכַנְשֹׁתָא וְאַתְּכַנְיִשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל
אַהֲרֹן:

וְלֹא הָיָה מִיָּם לַעֲדָה – מִכָּאן שְׁכָל אֲרַבְעִים שָׁנָה הָיָה לָהֶם הַבָּאָר בְּזִכּוֹת מִרְיָם.

וַיִּרְבֵּה הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לְאַמֵּר וְלוֹ גִּנְעֵנוּ בְּגִנְעָה
אֲחֵינוּ לִפְנֵי י-הוָה:

ולוי גִּוְעָנוּ – הָלֹאִי שְׁגוּעָנוּ. **בְּגוּעַ אַחֲיָנוּ** – בְּמִיתַת אַחֲיָנוּ בַדָּבָר; שְׂמִיתַת צָמָא מְגֵנָה מְמֵנָה. **בְּגוּעַ** – שֵׁם דְּבָרָה הוּא, כְּמוֹ 'בְּמִיתַת אַחֲיָנוּ'. וְלֹא יִתְכַּן לְפָרְשׁוֹ 'כְּשִׁמְתוֹ אַחֲיָנוּ', שְׂאֵם כּוֹ, הִיָּה לוֹ לְהִנָּקֵד "בְּגוּעַ".

וְלִמָּה הִבָּאתֶם אֶת־קֹהֶל יִי־הוֹה אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוֹת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבַעֲיֵרָנוּ:

וּלְמָא אֲתִיתוּן יְת קַהֲלָא דִּי לְמַדְבְּרָא הַדִּין לְמַמַּת תַּפְּוֹן אֲנַחְנָא וּבַעֲיֵרָנָא:

וְלִמָּה הָעֲלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא מִקּוֹם זָרַע וּתְאֵנָה וְלֶפָן וְרִמּוֹן וַיְמִים אֵין לִשְׁתּוֹת:

וַיִּבְאֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהָל אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְבוֹד-יְיָ הוּא אֲלֵיהֶם:

עשלי עשי

וַיִּדְבֹּר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

קָח אֶת־הַמָּטָה וְהַקֶּהֱל אֶת־הָעֵדָה אִתָּהּ וְאַהֲרֹן אֶחָיִךְ
וּדְבַרְתֶּם אֵלֶי־הַסֵּלַע לְעִינֵיהֶם וְנָתַן מִיָּמָיו וְהוֹצֵאתָ
לָהֶם מַיִם מִן־הַסֵּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת־הָעֵדָה וְאֶת־
בְּעִירָם:

וְאֵת בְּעִירָם – מִכָּאן שֶׁחֵס הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מְמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמָּטָה מִלִּפְנֵי יְ-הוָה בְּאֲשֶׁר צִוָּהוּ:

וַיִּסְיב מֹשֶׁה יָת חוּטָרָא מִן קָדָם יְיָ כְּמֵא דְפִקְדִּיה:

וַיִּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקָּהֵל אֶל־פְּנֵי הַסֵּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁמַעוּ־נָא הַמִּרְיָם הַמִּן־הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מַיִם:

וּכְנֻשׁוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יָת קָהֵל לְקָדָם כִּיפֹא וַאֲמַר לַהוֹן שְׁמַעוּ כַּעַן סְרַבְנִיָּא הַמִּן כִּיפֹא הַדִּין נִפִּיק לְכוּן מִיָּא:

וַיִּקְהִלוּ וַיֹּאמֶר – זֶה אֶחָד מִן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהִתְחַזַּק מֵעַט אֶת הַמִּרְבָּה. **הַמִּן הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצִיא** – לִפִּי שֶׁלֹּא הָיוּ מְכִירִין אוֹתוֹ, לִפִּי שֶׁהֵלֶךְ הַסֵּלַע וַיָּשׁוּב לוֹ בֵּין הַסֵּלָעִים כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק הַבָּאָר, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָהֶם: מַה לָּכֶם מֵאִיזָה סֵלַע תּוֹצִיאוּ לָנוּ מַיִם לֶכָּךְ אָמַר לָהֶם "הַמִּרְיָם", סְרַבְנִים. לִשׁוֹן יוֹנִי, שׁוֹטִיִּם. מוֹרִים אֶת מוֹרִיהֶם; **הַמִּן הַסֵּלַע הַזֶּה** שֶׁלֹּא נִצְטוּינוּ עָלָיו **נוֹצִיא לָכֶם מַיִם**.

וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ אֶת־הַסֵּלַע בְּמַטְהוּ פַּעֲמָיִם וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים וַתִּשְׁתַּה הָעֵדָה וּבְעִירָם:

וְאָרִים מֹשֶׁה יָת יָדִיה וּמָחָא יָת כִּיפֹא בְּחוּטָרִיה תַּרְתִּין זְמַנִּין וַיִּפְקוּ מִיָּא סְגִיָּאִי וּשְׁתִּיָּאִת כְּנֻשְׁתָּא וּבְעִירָהוֹן:

פַּעֲמָיִם – לִפִּי שֶׁבְּרֵאשׁוֹנָה לֹא הוֹצִיא אֵלָּא טַפִּין; לִפִּי שֶׁלֹּא צִוָּה הַמָּקוֹם לַהֲכוֹתוֹ, אֲלָא "וַדְּבַרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע", וְהִמָּה דְּבָרוֹ אֵל סֵלַע אַחֵר וְלֹא הוֹצִיא. אָמְרוּ: צָרִיךְ לַהֲכוֹתוֹ כְּבְּרֵאשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִכִּיתָ בַצּוּר", וַיִּנְדָּמֶן לָהֶם אוֹתוֹ סֵלַע וְהִכָּהוּ.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־אַהֲרֹן יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת־הַקָּהֵל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן חֲלֹה דְלָא הֵימְנַתוֹן בְּמִימָרִי לְקַדְשׁוֹתִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכִין לֹא תַעֲלוּן יָת קָהֵל הַדִּין לְאַרְעָא דִּיהַבִּית לַהוֹן:

יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי – גִּלְגָּה הַכְּתוּב שֶׁאֱלוּלִי חֲטָא זֶה בַּלְבַּד – הָיוּ נִכְנָסִין לְאַרְצָא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ עֲלֵיהֶם: כַּעֲשׂוֹן שְׂאָר דּוֹר הַמִּדְבָּר, שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִכְנָסוּ לְאַרְצָא, כִּךְ הָיָה עוֹן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וְהֵלֵךְ "הַצֹּאֵן וּבִקְרָא יִשְׁחַט" קוּשָׁה מִזֹּו אֵלָּא לִפִּי שֶׁבִּסְתֵּר, חֲסֹד עָלָיו הַכְּתוּב; וְכֵאֵן, שֶׁבְּמַעֲמַד כָּל יִשְׂרָאֵל, לֹא חֲסֹד עָלָיו הַכְּתוּב, מִפְּנֵי קְדוּשַׁת הַשֵּׁם. **לְהַקְדִּישֵׁנִי** – שֶׁאֱלוֹ דְּבַרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע וְהוֹצִיא, הֵייתִי מְקַדֵּשׁ לְעֵינֵי הָעֵדָה, וְאֹמְרִים: מַה סֵּלַע זֶה, שֶׁאֵינוֹ מִדְּבַר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִפְרֻנְסָה, מְקָם דְּבוּרוֹ שֶׁל מָקוֹם – קַל וְחֹמֶר אֲנִי. **לָכֵן לֹא תָבִיאוּ** – בְּשִׁבּוּעָה, כְּמוֹ: "לָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עַלִּי"; נִשְׁבַּע בְּקַפִּיצָה, שֶׁלֹּא יִרְבוּ בַתְּפִלָּה עַל כָּךְ.

הִמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְ-הוָה וַיִּקְדָּשׁ בָּם:

אֲנוּן מִי מִצּוֹתָא דְנִצּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם יְיָ וְאַתְקַדָּשׁ בְּהוֹן:

הִמָּה מִי מְרִיבָה – הֵם הַנִּזְכָּרִים בְּמָקוֹם אַחֵר; אֶת אֱלוֹי רָאוּ אֲצִטְגִּינִי פְרַעָה, שֶׁמוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לוֹקָה בָּמִים, לֶכָּךְ גָּזְרוּ: "כָּל הַבֶּן הַיָּלֹוד הַיֹּאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ". **וַיִּקְדָּשׁ בָּם** – שֶׁמֶתוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל יָדָם. שֶׁכִּשְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בְּמִקְדָּשָׁיו – הוּא יִרְאוּי וּמִתְקַדָּשׁ עַל הַבְּרִיּוֹת; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "נִזְרָא אֶ־לֵהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ" וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "בִּקְרָבִי אֶקְדָּשׁ".

רביעי

פְּרִשְׁת אָדוּם

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקֹּדֶשׁ אֶל־מִלֹּךְ אֲדוּם כֹּה אָמַר אֲחִידָא יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצְאָתָנוּ:

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֲזַגְדִּין מֶרְקָם לִוְת מִלְכָּא דְּאָדוּם כְּדָנוּ אָמַר אַחִידָא יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ יָת כָּל עֲקָתָא דְּאַשְׁכַּחְתָּנָא:

אַחִידָא יִשְׂרָאֵל – מַה רָאָה לְהַזְכִּיר כֵּאֵן אַתְּנָה אֵלָּא אָמַר לוֹ: אַחִים אַתְּנָנוּ, בְּנֵי אֲבִרְהָם שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ: "כִּי גֵר יִהְיֶה נִרְעָד", וְעַל שְׁנֵינּוּ הָיָה אוֹתוֹ חֹחוֹב לִפְרָעוֹ. **אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל הַתְּלָאָה** – לִפְיָכָךְ פָּרַשׁ אֲבִיכֶם מֵעַל אֲבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּלְךָ אֵל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אַחִיו", מִפְּנֵי הַשָּׂטֵר חֹחוֹב הַמָּטָל עֲלֵיהֶם, וְהִטִּילוּ עַל יַעֲקֹב.

וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרִימָה וַיַּנְשִׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיִּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וּלְאַבְתֵּינוּ:

וַיִּנְתָּנוּ אֲבֹתָנָא לְמִצְרַיִם וַיִּתִּיבְנָא בְּמִצְרַיִם יוֹמִין סְגִיָּאִין וְאַבְאִישׁוּ לָנָא מִצְרָאִי וּלְאַבְתָּנָא:

וַיִּרְעוּ לָנוּ – סָבְלוּ צָרוֹת רַבּוֹת. **וּלְאַבְתֵּינוּ** – מִכָּאן שֶׁהָאֲבוֹת מִצְטַעְרִים בְּקִבְרָא כְּשֶׁפְּרַעְנוֹת בָּאָה עַל יִשְׂרָאֵל.

וַיַּנְשִׁב בְּמִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ וַיִּשְׁלַח מִלְכָּד וַיֵּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקֹדֶשׁ עִיר קֶצֶה גְבוּלָד:

וַצִּלִּינָא קָדָם יְיָ וְקַבִּיל צִלוֹתָנָא וַיִּשְׁלַח מִלְכָּא וַאֲפִקְנָא מִמִּצְרַיִם וְהִיא אֲנַחְנָא בְּרָקָם קֶרְתָּא דְּבִסְטֵר תַּחוּמָד:

וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ – בְּפִרְכָּה שֶׁבְּרַכְנוּ אֲבִינוּ, "הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב", שֶׁאֲנוּ צוֹעֲקִים וְנִעֲנִים. **מִלְכָּד** – זֶה מֹשֶׁה. מִכָּאן שֶׁהַנְּבִיאִים קְרוּאִים מִלְאָכִים; וְאוֹמֵר: "וַיִּהְיוּ מַלְעָכִים בְּמִלְכָּאֵי הָא־לֵהִים".

נִשְׁפָּרֶה-נָא בְּאַרְצֶךָ לֹא נִעְבֹּר בְּשַׂדֶּה וּבְכֶרֶם וְלֹא
בְּשִׂטָּה מִי בְּאֵר דָּרָךְ הַמֶּלֶךְ נִלְוֶה לֹא נִטָּה וְיָמִין
וּשְׂמֹאל עַד אֲשֶׁר-נִעְבֹּר הִבְלִיךְ:

נַעֲבֹר כְּעֵן בְּאַרְעֵךְ לֹא נַעֲבֹר בַּחֲקֵל וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתִּי מִי גֹוֶב בְּאוֹרֶחַ מַלְכָּא נִיזִיל לָא נִסְטִי לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא עַד דְּנַעֲבֹר תַּחוּמֵךְ:

נַעֲבֹדָהּ נָא בְּאַרְצָהּ – איין לך לעוונר על הַנְרָשָׁה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁ
מִי בָאָר – 'מי בורות' הִיָּה צְרִיף לומר אֵלָּא כִּף אָמַר מִשָּׁה: אַף עַל פִּי
אֵכָל וּמִים לִהְנַאתְכֶּם. מִכָּאן לֵאכֶסְנָא, שָׂאָף עַל פִּי שְׂיֵשׁ בִּנְדוּ לֵאכֶל,
חוֹסְמִים אֶת בְּהֶמְתָּנּוּ, וְלֹא יְטוּ לְכָאן וּלְכָאן לֵאכֶל.

ים וְשֵׁלֹא פִּרְעָתָהּ הַחוּב; עֲשֵׂה לָנוּ עֶזֶר מְעֻט, לַעֲבֹר דֶּרֶךְ אֶרֶצְךָ. וְלֹא נִשְׁתָּה יִשְׂרָאֵל בְּיָדֵינוּ מִן הָאֵלֵל וּבְאֵר לִשְׁתוֹת, לֹא נִשְׁתָּה מִמֶּנּוּ, אֲלֵא נִקְנָה מִכֶּם יִקְנָה מִן הַתַּנְגָּנִי, כְּדִי לִהְיוֹת אֶת אוֹשְׁפִיזוֹ. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ גִּלְדִּי וְגוֹמֵר — אֲנִי

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱלֹהִים לֹא תִעָבֵר בִּי פֶּרֶבְיָהוּ אֵצֶא
לִקְרֹאתָךְ:

וַאֲמַר לִיָּה אֲדֹמָאָה לֹא תַעֲבֹר בְּתַחֲוִמַי דְּלִמָּא בְּדִקְטָלִין
בְּחֵרְבָא אַפּוּק לְקַדְמוּתָךְ:

פֶּן בְּחֶרֶב אֵצֶא לִקְרֹאתְךָ – אַתֶּם מִתְנָאִים בְּקוֹל שְׁהוֹרִישְׁכֶם אֲבִיכֶם וְ
אֲבִי, "וְעַל סִרְבָּךָ תִּחְיֶה".

אומרים: "ונצחק אל ה' וישמע קולנו", ואני אצא עליכם במה שיהורישני

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִסְלָה נַעֲלָה וְאִם־מִיָּיֶד
נִשְׁתָּה אֲנִי וּמִקְנִי וְנִתְּתִי מִכְרָם בְּךָ אִיו־דָּבָר בְּרִגְלֵי
אֲעֹבְרָה:

**וַאֲמָרוּ לִיה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאוֹרַח כְּבִישָׁא נָסַק וְאִם מִזִּיד
נִשְׁתִּי אָנָּה וּבְעִירִי וְאֶתִּין דְּמִיהוֹן לְחוּד לִית פִּתְגָם בִּיש
בְּרַגְלֵי אַעֲבָר:**

רק איין דָּבָר – איין שום דָּבָר מִזִּיקָה.

וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיַּצֵּא אֱדֹם לִקְרֹאתוֹ בְּעַם כְּבֹד
וַיִּבֶד חֲזָקָה:

**וַאֲמַר לָא תַעֲבֹר וַנִּפְק אַדְוֹמָאָה לְקַדְמוּתֶיהָ בְּחִיל רַב
וּבִיד מְקִיפָא:**

וּבִיד חֲזָקָה – בְּהִבְטָחַת זְקֵנֵינוּ: "וְהַיִּדִּים יָדֵי עֲשָׂו".

וַיִּמְאֶן אֱלֹהִים נָתַן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבָר בְּגָבָלוֹ וַיֵּט
יִשְׂרָאֵל מֵעָלָיו:

וְסָרִיב אֲדוֹמָאָה לֹא עָשִׁבָה יֵת יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְר בְּתַחוּמֶיהָ
וְסָטָא יִשְׂרָאֵל מְלֻתֶיהָ:

תמישי

וַיִּסְעוּ מִקֵּדֶשׁ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה תָּרֶה:

וַיִּטְלוּ מֵרָקֶם וְאֶתוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנֻשָּׁתָא לְהוֹר טוֹרָא:

כָּל הַעֲדָה – כָּלם שְׁלָמִים וְעוֹמְדִים לְהַכִּנס לָאָרֶץ, שְׁלֹא הָיָה בָּהֶן אֶחָד שֶׁפָּתוּב בָּהֶן: "חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם." **הַר הַהָר** – הַר עַל גְּבִי הַר, כְּתוּבָתוֹ הַהָרִים – שְׁלֹשָׁה נִשְׂאָרוֹ בָּהֶן: הַר סִינַי – לְתוֹרָה, הַר הָהָר – לְקִבּוּרֵי

זו מאותם שנגזרה גזרה עליהם, שפבר פלו ממי מדבר; ואלו – מאותן
 ש קטן על גבי תפוח גדול. ואף על פי שפענן הולך לפניהם ומשנה את
 אהרן, וזה נבו – לקבורת משה.

וַיֹּאמֶר יְיָ הִנֵּה אֶל־מִנְשָׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהָר הַהוּא עַל־
גִּבּוֹל אֶרֶץ־אֲדוֹם לֵאמֹר:

**וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן בְּהוֹר טוֹרָא עַל תְּחֻמֵּי אֶרֶץ
דְּאִדּוּם לְמִימֶר:**

על גבול ארץ אדום – מגיד, שִׁמְכִּי וְשִׁנְתִּיכִי פָאן לִהְתְּקֵרֵב לַעֲשׂוֹת
 "בְּהִתְפַּקֵּד עִם אֲסִינְיָהוּ פֶרֶץ ה' אֶת מַעֲשֵׂיךָ".

מִרְשָׁע – נִפְרָצוּ מַעֲשֵׂיהֶם וְחִסְרוּ הַצַּדִּיק הַזֶּה. וְכֵן הִגְבִּיא אוֹמֵר לִיהוֹשָׁפָט:

וַיֹּסֶף אֶהְרֹן אֶל-עַמּוּי כִּי לֹא יבֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נָתַתִּי לַבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר-מָרִיתֶם אֶת-פִּי לַמִּי
מִרְיָבָה:

**יְתִכְנֶיֶשׁ אֶהְרֹן לְעַמִּיָּה אָרִי לֹא יִיעוֹל לְאַרְעָא דִּיהֶבִית
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּסָרִיבְתוֹן עַל מִימָרֵי לְמִי מַצּוֹתָא:**

קח אֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-אַלְעָזָר בְּנָיו וְהַעֲלֵ אֹתָם הָרֹהֶר:

דְּבַר יְת אֶהְיוּ וְיֵת אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וּמַסִּיק יִתְהוֹן לְהוֹר

קח את אהרן – בדברי נחומים. אמר לו: אשריך שתראה כתרך נתון לבנה, מה שאין אני זכאי לכה.

**והפֿשט אַת-אֶהְרֹן אֶת-בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת-אַלְעָזָר
בְּנוֹ וְאֶהְרֹן יֵאָסֶף וּמֵת שָׁם:**

**וּמִשְׁלַח יְת אֶהְרֹן יֵת לְבוֹשׁוֹהִי וּמִלְפִישָׁנוֹן יֵת אֶלְעָזָר
בְּרִיָּה וְאֶהְרֹן יִתְכַנֵּיִשׁ וַיִּמּוֹת תַּמָּן:**

את בגדי כהנה גדולה, והפשיטם מעליו לתתם על בנו בפניו. אמר לו: הכנס למערה, ונכנס. ראה מטה מצעת ונר דלוק. אמר לו: עלה למטה, ועלה. פשט ידיו, ופשט קמץ פיו, וקמץ. עצם עיניו, ועצם. מיד חמד משה לאותה מיתה; וזהו שנאמר לו: "כאשר מת אהרן אחיד", מיתה שנתאוית לה.

ויעש משה כאשר צוה י-הוה ויעלו אל-הר ההר לעיני כלהעדה:
ועבד משה כמא דפקיד יי וסליקו להור טורא לעיני כל פגשתיא:

ויעש משה – אף על פי שהדבר קשה לו, לא עכב.

ויפשיט משה את-אהרן את-בגדיו וילבש אתם את-אלעזר בנו ונימת אהרן שם בראש ההר וירד משה ואלעזר מו-ההר:
ואשלח משה ית אהרן ית לבושוהי ואלביש יתהון ית אלעזר בריה ומית אהרן תמן בריש טורא ונחת משה ואלעזר מן טורא:

ויראו כלהעדה כי גוע אהרן ויבכו את-אהרן שלשים יום כל בית ישראל:
ונחזו כל פגשתיא ארי מית אהרן ובכו ית אהרן תלתינ יומין כל בית ישראל:

ויראו כל העדה וגומר – כשראו משה ואלעזר יורדים, ואהרן לא ירד, אמרו: היכן הוא אהרן אמר להם: מת. אמרו: אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה, ישלט בו מלאך המות מיד בקש משה רחמים והקאהו מלאכי השרת להם מטל במטה; ראו והאמינו. כל בית ישראל – האנשים והנשים; לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה, ובין איש לאשתו. כי גוע – אומר אני, שהמתרגם "דקא מית" – טועה הוא, אלא אם כן מתרגם ויראו – "ואתחזיו". שלא אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "כי זה ממש בלשון 'דקא'", אלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד, וכדאמר רבי אבהו: "אל תקרי 'ויראו' אלא 'ויראו'". ועל לשון זה נופל לשון "דקא", לפי שהיא נתינת טעם למה שלמעלה הימנו: למה ויראו לפי שהרי מת אהרן. אבל על תרגום "ונחזו כל פגשתיא" אין לשון "דקא" נופל, אלא לשון "אשר", שהוא מגזרת שמוש "אי". שמצינו "אם" משמש בלשון "אשר", כמו: "ואם מדוע לא תקצר רוחי"; והרבה מפרשים מזה הלשון: "אם חרוצים ימיו".

וישמע הפנעני מלך-ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי:
וישמע פנענאה מלכא דערד יתיב דרומא ארי אתא ישראל אורח מאלליא ואגית קרבא בישראל וישבא מניה שביא:

וישמע הפנעני – שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד כוליה, כדאיתא בראש השנה. ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, מנזמן בכל עת לפרענות. יושב הנגב – זה עמלק, שנאמר: "עמלק יושב בארץ הנגב". ושנה את לשונו לדבר בלשון פנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקדוש ברוך הוא לתת פנענים בידם, והם אינן פנענים. ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים, וילשונם לשון פנען; אמרו: נתפלל סתם, שנאמר: "אם נתן תמן את העם הזה בדי". דרך האתרים – דרך הנגב, שהלכו בה מרגלים, שנאמר: "ויעלו בנגב". דבר אחר: "דרך האתרים", דרך הסיר הגדול הנוסע לפניהם, שנאמר: "דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה". וישב ממנו שבי – אינה אלא שפחה אחת.

וידר ישראל גדר לי-הנה ויאמר אם-נתן תמן את-העם הזה בידי והתרמתי את-עריהם:
וקיים ישראל קים קדם יי ואמר אם ממסר תמסר ית עמא קדין בידי ואגמר ית קרוניהון:

והתרמתי – אקדיש שכלם לגבוה.

וישמע י-הוה בקול ישראל ויתן את-הפנעני ויתרם אתהם ואת-עריהם ויקרא שם-המקום חרמה:
וקביל יי צלותיה דישראל ומסר ית פנענאה וגמר יתהון וית קרוניהון וקרא שמיה דאתרא חרמה:

ויתרם אתהם – בהריגה. ואת עריהם – חרמי גבוה.

ויסעו מהר ההר דרך ים-סוף לסבב את-ארץ אדום ותקצר נפש-העם בדרך:
ונטלו מהור טורא אורח ימא דסוף לאקפא ית ארעא דאדום ועקת נפשא דעמא באורחא:

דרך ים סוף – כינו שמת אהרן ובאת עליהם מלחמה זו, חזרו לאחוריהם דרך ים סוף; הוא הדרך שחזרו להם כשנגזרה עליהם גזרת מרגלים, שנאמר: "ויסעו המדברה דרך ים סוף". וכאן חזרו לאחוריהם שבע מסעות, שנאמר: "ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן". וכי במוסרה מת והלא בהר ההר מת אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאלו הוא בפניהם. וצא ובלק במסעות, ותמצאם שבע מסעות מן מוסרה עד הר ההר. לסבב את ארץ אדום – שלא נתנם לעבר בארצו. ותקצר נפש העם בדרך – בטורח הדרך שהקשה להם. אמרו: עכשו היינו קרובים לפנס לארץ, ואנו חוזרים לאחורינו כך חזרו אבותינו, ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום; לפיכך קצרה נפשמ בענני הדרך. ובלשון לעז אינקרו"ט לו"ר. ולא יתכן לומר "ותקצר נפש העם בדרך" – בהיותם בדרך, ולא פרש בו במה קצרה. שכל מקום

וַתִּמָּצָא קַצוֹר נָפֶשׁ בַּמִּקְרָא, מִפְּרֶשׁ שֵׁם בְּמָה קָצָרָה; כַּגֹּן: "וַתִּקְצַר נִפְשִׁי בָהֶם", וּכְגֹן: "וַתִּקְצַר נִפְשׁוֹ בַּעֲמַל יִשְׂרָאֵל". וְכָל דָּבָר הַקָּשָׁה עַל אָדָם, נוֹפֵל בּוֹ לְשׁוֹן קַצוֹר נָפֶשׁ, כְּאָדָם שֶׁהִטְרַח בָּא עָלָיו, וְאֵין דַּעְתּוֹ רַחֲבָה לִקְבֹּל אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְאֵין לוֹ מְקוֹם בְּתוֹךְ לְבוֹ לְגוֹר שֵׁם אוֹתוֹ הַצָּעֵר. וּבַדָּבָר הַמְטְרִיחַ נוֹפֵל לְשׁוֹן גָּדֹל, שֶׁגָּדוֹל הוּא וְכָבֵד עַל הָאָדָם, כַּגֹּן: "וְגַם נִפְשָׁם בְּחִלָּה בִּי", גְּדִלָּה עָלָי; "וַיִּגָּאָה כַּשְׁחַל תְּצוּדֵנִי". כִּלְלוֹ שֶׁל פְּרוּשׁ, כָּל לְשׁוֹן קַצוֹר נָפֶשׁ בַּדָּבָר – לְשׁוֹן 'שְׂאִין יָכוֹל לִסְבֹּלוֹ' הוּא, שְׂאִין הַדַּעַת סוֹבְלָתוֹ.

וַיַּדְבֵּר הָעָם בָּא-לֵהִים וּבַמִּשְׁהׁ לְמָה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וּנִפְשָׁנוּ קָצָה בַּלָּחֶם הַקָּלֵקֶל:
וְאַתְרַעֵם עִמָּא קָדָם יְיָ וְעַם מִשְׁהׁ נִצּוּ לְמָא אֲסִיקְתוּנָא מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בַּמִּדְבָּר אָרִי לִית לָחֶמָא וְלִית מַיָּא וּנִפְשָׁנָא עַקַּת בְּמִנָּא הַדִּין דְּמִיכְלִיָּה קִלְיָל:

בא-להים ובמישה – השוו עבד לקונו. **למה העליתנו –** שניהם שווים. **ונפשנו קצה –** אף זה לשון קצור נפש ומאוס. **בלחם הקלקל –** לפי שהמן נבלע באיברים, קראוהו קלקל; אמרו: עתיד המן הזה שיתפח במעינו כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא.

וישלח י-הוה בעם את הנחשים השרפים וינשכו את-העם וימת עם-רב מישראל:
וגרי יי בעמא ית חיוון קלן ונכיתו ית עמא ומית עם סגיי מישראל:

את הנחשים השרפים – ששורפים את האדם בארס שניהם. **וינשכו את העם –** יבא נחש, שלקה על הוצאת דבה, ויפרע ממוציאי דבה; יבא נחש, שכל המיניו נטעמין לו טעם אחד ויפרע מכפוניו טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים.

ויבא העם אל-מישה ויאמרו חטאנו כי-ידברנו בי-הוה ובך התפלל אל-י-הוה ויסר מעלינו את-הנחש ויתפלל מישה בעד העם:
ונאתא עמא לות מישה ואמרו חבנא ארי אתרעמנא קדם יי ועמד נצינא צלי קדם יי ויעדי מננא ית חוין וצלי מישה על עמא:

ויתפלל מישה – מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה, שלא יהא אכזרי מלמחל.

ויאמר י-הוה אל-מישה עשה לך שרף ושים אתו על-גס ויהי כל-הנשוף וראה אתו וחי:
ואמר יי למישה עביד לך קליא ושו יתיה על את ויהי כל דיתגכית ויחזי יתיה ויתקיים:

על גס – על פלונס שקורין פירק"א בלעז. וכן: "וכנס על הגבעה"; "ארים גסי"; "שאו גס". ולפי שהוא גבה לאות ולראיה, קוראו "גס". **כל הנשוף –** אפלו כלב או חמור נושכו, היה בזוק ומתנונה והולך; אלא שגשיכות הנחש ממקרת להמית. לכן נאמר כאן: **וראה אתו**, ראה בעלמא, ובגשיכות הנחש נאמר: "והביט", "והיה אם נשף הנחש את איש והביט" וגומר, שלא היה ממקור נשוף הנחש להתרפאות אלא אם כן מביט בו בכונה. ואמרו רבותינו: וכי נחש ממית או מסיח אלא, בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתרפאים; ואם לאו, היו נמוקים.

ויעש מישה נחש נחשת וישמהו על-הגס והיה אם-נשף הנחש את-איש והביט אל-נחש הנחשת וחי:
ועבד מישה חוין דנחשא ושונייה על את והני כד נכית חוין ית גוברא ומסתפל בחוין דנחשא ומתקיים:

נחש נחשת – לא נאמר לו לעשותו של נחשת; אלא אמר מישה: הקדוש ברוך הוא קוראו נחש, ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון.

שישי
פרשת המסעות והבאר

ויסעו בני ישראל ויחנו באבת:
ונטלו בני ישראל ושרו באובות:

ויסעו מאבת ויחנו בעיני העברים במדבר אשר על-פני מואב ממזרח השמש:
ונטלו מאובות ושרו במגזת עבראי במדברא דעל אפי מואב ממדנח שמשא:

בעיני העברים – לא ידעתי למה נקרא שמם 'עיים'. 'ועי' לשון חרבה הוא, דבר הטאט במטאטא, והעיי"ן בו יסוד לבדה; והוא מלשון "עיים"; "ויצה ברד". **העברים –** דרך מעבר העוברים שם את הר נבו אל ארץ פנעו, שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי. **על פני מואב ממזרח השמש –** במזרחה של ארץ מואב.

משם נסעו ויחנו בגחל זרד:
מתמן נטלו ושרו בגחלא דזרד:

משם נסעו ויחנו מעבר ארנון אשר במדבר היצא מגבל האמרי כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמרי:
מתמן נטלו ושרו מעברא דארנון דבמדברא דנפיק מתחום אמוראא ארי ארנון תחום מואב בין מואב ובין אמוראא:

מגבל האמרי – תחום סוף מצר שלהם. וכן גבול מואב, לשון קצה וסוף. **מעבר ארנון –** הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה, עד שבאו מעבר השני לארנון בתוך ארץ האמורי, בצפונה של ארץ מואב. **היצא מגבל האמרי –** רצועה יוצאה מגבול האמורי, והיא של אמוריים,

וּנְכַנְסֶת לַגְּבוּל מוֹאָב עַד אֲרָנוֹן, שֶׁהוּא גְבוּל מוֹאָב. וְשָׁם חָנוּ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בָּאוּ לַגְּבוּל מוֹאָב, כִּי אֲרָנוֹן גְּבוּל מוֹאָב, וְהֵם לֹא נָתְנוּ לָהֶם רִשּׁוֹת לַעֲבֹר בָּאֲרָצָם. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא פָרְשָׁה מִשָּׁה, פָּרְשָׁה יִפְתָּח, כְּמוֹ שֶׁאָמַר יִפְתָּח: "וְגַם אֶל מְלֶךְ מוֹאָב שְׁלַח וְלֹא אָבָה"; וּמִשָּׁה רָמְזָה: "כֹּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְנֵי עֲשׂוֹ הַיִּשְׂבִּים בְּשַׁעֲרֵי הַמּוֹאָבִים הַיֹּשְׁבִים בְּעֵר"; מָה אֵלּוּ לֹא נִתְּנוּם לַעֲבֹר בְּתוֹךְ אֲרָצָם, אֲלֵא הַקִּיפּוּם סְבִיב, אֵף מוֹאָב כּוּן.

על-כן יאמר בספר מלחמת י-הנה את-נהב בסופה על כן יתאמר בספר קרבין עבד יי על ימא דסוף ואת-הנחלים ארנון:

על כן – על חֲנִיָּה זוֹ וְנָסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהּ, **יאמר בספר מלחמת ה'**: כְּשֶׁמִּסְפָּרִים נָסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְאַבְרָהָם, וְסָפְרוּ אֶת נְהָב וְגוֹמֵר. **את נהב** – כְּמוֹ 'את נֶהֱב', כְּמוֹ שֶׁיֵּאמַר מִן 'נֶעַד' וְנֶעַד", כֵּן יֵאמַר מִן 'נֶהֱב' וְנֶהֱב. וְהִנֵּי יוֹ יִסּוֹד הוּא, כְּלוּמָר: אֶת אֲשֶׁר יֵהֵב לָהֶם וְהִרְבֵּה נָסִים בָּיָם סוּף. **ואת הנחלים ארנון** – כָּשֶׁם שֶׁמִּסְפָּרִים בְּנָסִי יָם סוּף, כֹּךְ יֵשׁ לִסְפָּר בְּנָסִי נַחְלֵי אֲרָנוֹן, שֶׁאֵף כָּאֵן נַעֲשׂוּ נָסִים גְּדוּלִים. וּמָה הֵם הַנָּסִים –

ואישל הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול ומשפוח לנחליא דמדברין לקביל לחיית ומסתמיה מואב:

ואישל הנחלים – תַּרְגוּם שֶׁל 'שָׁפָה', אֲשֶׁד'. שָׁפָה הַנָּחַלִים, שֶׁנִּשְׁפָּף שָׁם דָּם אֲמֹרִיִּים, שֶׁהָיוּ נִחְבָּאִים שָׁם. לְפִי שֶׁהָיוּ הַהָרִים גְּבוּהִים, וְהַנָּחַל עֲמֵק וְקָצֵר, וְהַהָרִים סְמוּכִים זֶה לָזֶה; אָדָם עוֹמֵד עַל הַהָר מִזֶּה וּמִדְּבָר עִם חֲבֵרוֹ בְּהָר מִזֶּה, וְהַדָּרֵךְ עוֹבֵר בְּתוֹךְ הַנָּחַל. אֲמָרוּ אֲמֹרִיִּים: כְּשֶׁיִּכְנָסוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹךְ הַנָּחַל לַעֲבֹר, נֵצַא מִן הַמַּעְרוֹת שֶׁבַּהָרִים שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהֶם, וְנִהְרְגָם בַּחֲצִים וּבְנֵי בְּלִיסְטְרָאוֹת. וְהָיוּ אוֹתָן הַנִּקְעִים בְּהָר שֶׁל צֵד מוֹאָב, וּבְהָר שֶׁל צֵד אֲמֹרִיִּים הָיוּ כְּנֻגָּד אוֹתָן נִקְעִים כְּמִין קִרְנוֹת וְשִׁ-דִּים בּוֹלְטִין לַחוּץ. כִּיֵּן שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹר, נִדְּעָזַע הַהָר שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשִׁפְחָה הַיּוֹצֵאת לַהֲקַבִּיל פָּנֵי גְבֻרָתָהּ, וְנִתְקַרֵּב לַצֵּד הָרָשָׁה שֶׁל מוֹאָב, וְנִכְנָסוּ אוֹתָן הַשִּׁ-דִּים לְתוֹךְ אוֹתָן נִקְעִים וְנִהְרְגוּם. וְזֶהוּ אֲשֶׁר נִטָּה לַשִּׁבְתָּ עַר, שֶׁהָהָר נִטָּה מִמָּקוֹמוֹ וְנִתְקַרֵּב לַצֵּד מוֹאָב וְנִדְּבַק בּוֹ. וְזֶהוּ וְנִשְׁעָן לַגְּבוּל מוֹאָב.

ומשם בארה הוא הבאר אשר אמר י-הנה למשה ואסר את-העם ואתנה להם מים:

ומשם בארה – מִשָּׁם בָּא הָאֲשֶׁד אֶל הַבָּאָר. כִּיצַד אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: מִי מוֹדִיעַ לְבְנֵי הַנָּסִים הַלָּלוּ. לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ, חָזְרוּ הַהָרִים לְמִקְוָם, וְהַבָּאָר יָרְדָה לְתוֹךְ הַנָּחַל וְהַעֲלֵתָה מִשָּׁם דָּם הַהָרוּגִים וְזִרְעוֹת וְאִיבָרִים וּמוֹלִיכֶתָן סְבִיב הַמַּחְנֶה, וְיִשְׂרָאֵל רָאוּ וְאָמְרוּ שִׁירָה.

אז ישיר ישראל את-השירה הזאת עלי באר ענוי לה:

עלי באר – מִתּוֹךְ הַנָּחַל, וְהַעֲלִי מָה שֶׁאֵת מַעְלָה. וּמִיָּנִין שֶׁהַבָּאָר הוֹדִיעָה לָהֶם שֶׁנֶּאֱמַר: **ומשם בארה**; וְכִי מִשָּׁם הָיְתָה וְהִלָּא מִתְחַלֶּת אַרְבָּעִים שָׁנָה הָיְתָה עִמָּהֶם אֲלֵא שֶׁיָרְדָה לְפָרֶסֶם אֶת הַנָּסִים. וְכֵן **אז ישיר ישראל**, הַשִּׁירָה הַזֹּאת נֶאֱמָרָה בְּסוּף אַרְבָּעִים, וְהַבָּאָר נִתְּנָה לָהֶם מִתְחַלֶּת אַרְבָּעִים; מָה רָאָה לְכַתֵּב כָּאֵן אֲלֵא הָעִנּוּן הַזֶּה נִדְּרַשׁ לַמַּעְלָה הַיְמָנָה.

באר חפרוה שרים פרוה נדיבי העם במחקק במשענתם וממדבר מתנה:

באר חפרוה – זֹאת הִיא הַבָּאָר אֲשֶׁר **חפרוה שרים**, מִשָּׁה וְאֶהֱלֵן. **במשענתם** – בַּמִּטָּה. **וממדבר** – נִתְּנָה לָהֶם.

וממתנה נחליאל ומנחליאל במות:

וממתנה נחליאל – כְּתַרְגוּמוֹ.

ומבמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה ונשקפה על-פני הישימון:

ומבמות הגיא אשר בשדה מואב – כִּי שָׁם מֵת מִשָּׁה, וְשָׁם בְּטֻלָה הַבָּאָר. דָּבָר אַחֵר: "פְּרוּיָה נְדִיבֵי הָעָם" **לעיל פסוק יח**); כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא, כְּשֶׁהָיוּ חֹנָנִים, נוֹטֵל מִקְלוֹ וּמוֹשֵׁף אֲצֵל דָּגְלוֹ וּמַחְנֶהוּ, וְיָמִי הַבָּאָר נִמְשָׁכִין דָּרֵךְ אוֹתוֹ סִימָן וּבִאִין לְפָנֵי חֲנֻנִת כָּל שִׁבְט וְשִׁבְט. **במחקק** – עַל פִּי מִשָּׁה, שֶׁנִּקְרָא מְחֻקֵּק, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי שָׁם חָלַקְתָּ מְחֻקֵּק סִפּוֹן". וְלָמָּה לֹא נִזְכַּר בְּשִׁירָה זֶה לְפִי שֶׁלָּקָה עַל יָדֵי הַבָּאָר. וְכִיֵּן שֶׁלֹּא נִזְכַּר שְׁמוֹ שֶׁל מִשָּׁה, לֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ מְזַמְנִין אוֹתוֹ לְסַעֲדָה; אָמַר: אִם אוֹהֲבֵי שָׁם אֲנִי שָׁם, וְאִם לֹא אֲנִי הוֹלֵךְ. **ראש הפסגה** – כְּתַרְגוּמוֹ, "רִישׁ רִמְתָּא". **פסגה** – לְשׁוֹן גְּבֵה, וְכֵן: "פִּסְגוֹ אֲרָמְנוּתֶיהָ", הַגְּבִיָּהוּ אֲרָמְנוּתֶיהָ. **ונשקפה** – אוֹתָהּ הַפִּסְגָּה עַל פְּנֵי הַמָּקוֹם שֶׁשְׁמוֹ **ישימון**, וְהוּא לְשׁוֹן מְדָבָר, שֶׁהוּא שְׁמֵם. דָּבָר אַחֵר: **ונשקפה** הַבָּאָר **על פני הישימון**, שֶׁנִּגְנְזָה בְּיָמָהּ שֶׁל טְבָרְיָא, וְהָעוֹמֵד עַל הַיְשִׁימוֹן – מִבֵּיט וְרוֹאֶה כְּמִין כְּבֵרָה בָּיָם, וְהִיא הַבָּאָר; כֹּךְ דְּרִשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא.

וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר:
וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֲזַנָּדִין לְנֹת סִיחֹן מַלְכָּא אֲמֹרָא לְמִימַר:

וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים – וּבְמָקוֹם אַחֵר תּוֹלָה הַשְּׁלִיחוֹת בְּמִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַאֲשַׁלַּח מַלְאָכִים מִמִּדְבַּר קִדְמוֹת", וְכֵן: "וַיִּשְׁלַח מִשָּׁה מַלְאָכִים מִקְדֹּשׁ אֶל מֶלֶךְ אֲדוֹם". וּבִיפְתָח הוּא אוֹמֵר: "וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל מֶלֶךְ אֲדוֹם" וְגוֹמֵר הַכְּתוּבִים הִלְלוּ צְרִיכִים זֶה לָזֶה, זֶה נוֹעֵל וְזֶה פּוֹתֵחַ; שֶׁמִּשָּׁה הוּא יִשְׂרָאֵל, וַיִּשְׁרָאֵל הֵם מִשָּׁה. לוֹמַר לָךְ, שֶׁנִּשְׁאֵי הַדּוֹר הוּא כָּכָל הַדּוֹר, כִּי הַנִּשְׁאֵי הוּא הַכֹּל.

אֲעֵבְרָה בְּאַרְצְךָ לֹא נֹשֶׂה בְּשִׁדָּה וּבְכָרֵם לֹא נִשְׁתֵּה מִי בְּאֵר בְּדָרְךָ הַמֶּלֶךְ גִּלְדָּה עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלְךָ:
אֲעֵבֵר בְּאַרְעֶךָ לֹא נִסְטִי בַחֲקֵל וּבְכָרֵם לֹא נִשְׁתִּי מִי גּוֹב בְּאוֹרֶחַ מַלְכָּא גִיזִיל עַד דְּנַעֲבֵר תַּחוּמָךְ:

אֲעֵבְרָה בְּאַרְצְךָ – אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִצְטוּוּ לִפְתָּח לָהֶם בְּשָׁלוֹם, בִּקְשׁוּ מֵהֶם שְׁלוֹם.

וְלֹא־נָתַן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיֹּאסֹף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרֹאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יִהְיֶה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:
וְלֹא נָתַן סִיחֹן וְגוֹמֵר – לִפִּי שֶׁכָּל מַלְכֵי כְנָעַן הָיוּ מַעֲלִין לוֹ מֵס, שֶׁהֵינָה שׁוֹמְרֵם שֶׁלֹּא יַעֲבְרוּ עֲלֵיהֶם גְּזִסוֹת. כִּינּוּ שֶׁאָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל: "אֲעֵבְרָה בְּאַרְצְךָ", אָמַר לָהֶם: כָּל עַצְמִי אֵינִי יוֹשֵׁב כָּאֵן אֶלֹא לְשֹׁמְרֵם מִפְּנֵיהֶם, וְאַתֶּם אוֹמְרִים כֹּךְ וַיֵּצֵא לִקְרֹאת יִשְׂרָאֵל – אֵלֶּי הֵיטָה חֲשָׁבוֹן מִלֵּאָה יְתוּשִׁין, אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָה לְכַבֵּשָׁה; וְאֵם הִיָּה סִיחֹן בְּכַפֵּר חֲלֵשׁ, אֵין כָּל אָדָם יְכוּל לְכַבֵּשׁוֹ, וְכָל שָׂכֵן שֶׁהֵינָה בְּחֻשְׁבוֹן. אָמַר הַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: מָה אֲנִי מְטָרִיחַ עַל בְּנֵי כָל זֹאת, לְצוּר עַל כָּל עֵיר וְעֵיר נִתֵּן בְּלֵב כָּל אֲנָשִׁי הַמִּלְחָמָה לְצֹאת מִן הָעִירוֹת, וְנִתְקַבְּצוּ כָּלֶם לְמָקוֹם אֶחָד, וְשָׁם נִפְּלוּ, וּמִשָּׁם הִלְכוּ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעָרִים וְאֵין עוֹמֵד לִנְגֹּדָם, כִּי אֵין שָׁם אֶלֹא נָשִׁים וְטָף.

וַיַּכּוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חֶרֶב וַיִּירֹשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאֲרֹנָן עַד־יַבֶּל עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עָז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן:
וּמַחֲהִי יִשְׂרָאֵל לַפְתָּגָם דְּחֶרֶב וַיִּרִית יֵת אַרְעִיהָ מֵאֲרֹנָנָא עַד יוֹבְקָא עַד בְּנֵי עַמּוֹן אַרִי תַקִּיף תַּחוּמָא דְּבְנֵי עַמּוֹן:

כִּי עָז – וַיִּמָּהוּ חֲזָקוֹ הַתְּרָאֲתוֹ שֶׁל הַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁאָמַר לָהֶם: "אַל תִּצְרֹם" וְגוֹמֵר.

וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכָל־בְּנֵי־הָאֱמֹרִי:
וַנְּסִיב יִשְׂרָאֵל יֵת כָּל קְרוּיָא הָאֵלִין וַיְתִיב יִשְׂרָאֵל בְּכָל קְרוּיָא אֲמֹרָאָה בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכָל כְּפָרְנֵהָ:

בְּנֵי־הָאֱמֹרִי – כְּפָרִים הַסְּמוּכִים לָהּ.

כִּי חֻשְׁבוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא גִלְחָם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרֹאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד־אַרְנוֹן:
אַרִי חֻשְׁבוֹן קִרְתָּא דְּסִיחֹן מַלְכָּא אֲמֹרָאָה הִיא וְהוּא אַגִּית קִרְבָּא בְּמַלְכָּא דְּמוֹאָב קִדְמָאָה וַנְּסִיב יֵת כָּל אַרְעִיהָ מִנִּיהָ עַד אֲרֹנָן:

וְהוּא גִלְחָם וְגוֹמֵר – לָמָּה הִצְרָךְ לְהַכְתִּיב לִפִּי שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל תִּצְרֹם אֶת מוֹאָב", וְחֻשְׁבוֹן מִשָּׁל מוֹאָב הֵיטָה, כְּתִיב לָנוּ שֶׁסִּיחֹן לִקְחָה מֵהֶם, וְעַל יָדוֹ טְהָרָה לְיִשְׂרָאֵל. מִיָּדוֹ – מִרְשׁוּתוֹ.

עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמִּשְׁלִים בְּאוֹ חֻשְׁבוֹן תִּבְנֶה וְתִכְנֹנַן עִיר סִיחֹן:
עַל כֵּן יִימְרוּן מַתְלִיָּא עוֹלוֹ לְחֻשְׁבוֹן תִּתְבְּנִי וְתִשְׁתַּכְּלַל קִרְתָּא דְּסִיחֹן:

עַל כֵּן – עַל אוֹתָהּ מִלְחָמָה שֶׁנִּלְחַם סִיחֹן בְּמוֹאָב. יֹאמְרוּ הַמִּשְׁלִים – בְּלָעַם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ". הַמִּשְׁלִים – בְּלָעַם וּבְעוֹר; וְהֵם אָמְרוּ: "בְּאוֹ חֻשְׁבוֹן", שֶׁלֹּא הִיָּה סִיחֹן יְכוּל לְכַבֵּשָׁה, וְהִלָּךְ וְשָׁכַר אֶת בְּלָעַם לְקַלְלוֹ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לוֹ בָּלָק: "כִּי יִדְעִיתִי אֶת אֲשֶׁר תַּבְּרֹךְ מִבְּרָךְ" וְגוֹמֵר. תִּבְנֶה וְתִכְנֹנַן – חֻשְׁבוֹן בְּשֵׁם סִיחֹן, לְהִיּוֹת עִירוֹ.

כִּי־אֵשׁ יֵצְאָה מִחֻשְׁבוֹן לְהִבָּה מִקְרַנֵּת סִיחֹן אֶכְלָה עֵר מוֹאָב בְּעָלֵי בְּמוֹת אֲרֹנָן:
אַרִי קְדוּם תַּקִּיף כְּאִישׁא נִפְק מִחֻשְׁבוֹן עֲבָדֵי קִרְבָּא כְּשִׁלְהִבִּיתָא מִקְרַתָּא דְּסִיחֹן קִטְּלוּ עַמָּא דְּשָׂרוּ בְּלַחֲטִית מוֹאָב כּוּמְרִיָּא דְּפִלְחִין בֵּית דַּחְלַת רְמַתָּא דְּאַרְנוֹן:

כִּי אֵשׁ יֵצְאָה מִחֻשְׁבוֹן – מִשְׁכַּבְשָׁה סִיחֹן. אֶכְלָה עֵר מוֹאָב – שֵׁם אוֹתָהּ הַמְּדִינָה קְרוּי 'עֵר' בְּלִשׁוֹן עִבְרִי וְ'לַחֲטַת' בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי. עֵר מוֹאָב – עֵר שֶׁל מוֹאָב.

כִּי אֵשׁ יֵצְאָה מִחֻשְׁבוֹן – מִשְׁכַּבְשָׁה סִיחֹן. אֶכְלָה עֵר מוֹאָב – שֵׁם אוֹתָהּ הַמְּדִינָה קְרוּי 'עֵר' בְּלִשׁוֹן עִבְרִי וְ'לַחֲטַת' בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי. עֵר מוֹאָב – עֵר שֶׁל מוֹאָב.

אוי-לך מואב אבדת עם-פמוש נתן בנני פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון: אוי לך מואב – שקללו את מואב שימסרו בידו. כמוש – שם א-להי מואב. נתן – הנותן את בנני של מואב. פליטים – נסים ופליטים מחרב, ואת בנותיו בשבית וגומר.	
אוי לך מואב – שקללו את מואב שימסרו בידו. כמוש – שם א-להי מואב. נתן – הנותן את בנני של מואב. פליטים – נסים ופליטים מחרב, ואת בנותיו בשבית וגומר.	
פסקת מלכו מחשבון עדא שולטן מדיבון וצדיאו עד נופח דסמיד על מידבא:	ונירם אבד חשבון עד-דיבון ונשים עד-נפח אשר עד-מידבא:
ונירם אבד – מלכות שלהם. אבד חשבון עד דיבון – מלכות ועל שהיה למואב בחשבון, אבד משם; וכן עד דיבון, תרגום של "סר" – "עד", כלומר: סר ניר מדיבון. "ניר" – לשון מלכות ועל ממשלת איש, כמו: "למען היות ניר לדוד עבדי". ונשים – שי"ן דגושה, לשון שממה; כך יאמרו המושלים: ונשים אותם עד נפח, השמונים עד נפח.	
ויתב ישראל בארע אמוראה:	וישב ישראל בארץ האמרי:
וישלח משה לרגל את-יעזר וילקדו בנתיה ויורש את-האמרי אשר-נשם:	וישלח משה לרגל את יעזר וגומר – המרגלים לכדוה; אמרו: לא נעשה כראשונים, בטוחים אנו בכם תפלתו של משה להלחם.
ויפנו ויעלו דרך הבשן ונצא עוג מלך-הבשן לקראתם הוא וכל-עמו למלחמה אדרעי:	ויפנו ויעלו דרך הבשן ונצא עוג מלך-הבשן לקראתם הוא וכל-עמו למלחמה אדרעי:
ויאמר יי למשה לא תדחל מניה ארי בידך מסרית יתיה ות כל עמיה וית ארעיה ותעביד ליה כמא דעבדתא לסיחון מלכא אמוראה דיתב בחשבון:	ויאמר י-הוה אל-משה אל-תירא אתו כי בידך נתתי אתו ואת-כל-עמו ואת-ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחון מלך האמרי אשר יושב בחשבון:
אל תירא אתו – שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמד לו זכותו של אברהם, שנאמר: "ויבא הפליט", הוא עוג, שפלט מן הרפאים שהכו בדרךלעמר וחבריו בעשתרות קרנים, שנאמר: "רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים".	
ויפנו אתו ואת-בניו ואת-כל-עמו עד-בלתי הנשאר לו שריד ויירשו את-ארצו:	ויפנו אתו ואת-בניו ואת-כל-עמו עד-בלתי הנשאר לו שריד ויירשו את-ארצו:
ויפנו אתו – משה הרגו, כדאיתא בברכות בהרואה, עקר טורא בר תלתא פרסי וכיליה.	
וינטלו בני ישראל וישרו במישריא דמואב מעברא לירדנא דיריחו:	ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב מעבר לירדן ירחו:

ד. שִׁמְעוּ הַדְּבָר הַזֶּה פְּרוֹת הַבָּשָׂן אֲשֶׁר בְּהַר שִׁמְרוֹן הָעֵשְׂקוֹת דָּלִים הָרָצָצוֹת אֲבִיוֹנִים הָאֲמֹרֹת לְאֻדְנִיָּהם הָבִיָּאָה וְנִשְׁתָּה: בְּשִׁבְעָא דְגִי יִי-הוּא בְּקֻדְשׁוֹ כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים עָלֵיכֶם וְנִשְׂא אֶתְכֶם בְּצִנּוֹת וְאֶתְרִיתְכֶן בְּסִירוֹת דּוּגָה: וּפְרָצִים תִּצְאֲנָה אִשָּׁה נִגְדָּה וְהִשְׁלַכְתֶּנָּה הַהֲרֻמוֹנָה נְאֻם-יְיָ-הוּא: דְּבָאוּ בֵּית-אֱלִי וּפִשְׁעוּ הַגְּלָגַל הָרָבּוּ לְפִשְׁעָא וְהָבִיאוּ לְבִקְרָא זְבָחֵיכֶם לְשִׁלְשֵׁת יָמִים מַעֲשֵׂוֹתֵיכֶם: וְקִטְרַח מִחֲמִץ תּוֹדָה וְקִרְאוּ נִדְבוֹת הַשְּׁמִיעוּ כִּי כֹן אֶהְבֶּתֶם בְּגִי יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֱ-דְגִי יִי-הוּא: וְגַם-אֲנִי נִתְתִּי לָכֶם נִקְיוֹן שְׁנִימָל בְּכָל-עֲרִיכֶם וְחֶסֶד לְחֶם בְּכָל מְקוֹמֵיכֶם וְלֹא-שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם-יְיָ-הוּא: וְגַם אֲנֹכִי מִנְעַתִּי מִכֶּם אֶת-הַגֶּשֶׁם בְּעוֹד שְׁלֵשָׁה חֳדָשִׁים לְקִצִּיר וְהַמְטַרְתִּי עַל-עֵיר אַחַת וְעַל-עֵיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר חֶלְקָה אַחַת תִּמְטֹר וְחֶלְקָה אֲשֶׁר-לֹא-תִמְטֹר עָלֶיהָ תִּיבֹשׁ: וְנִנְעוּ שְׂתִימָל שְׁלֹשׁ עָרִים אֶל-עֵיר אַחַת לִשְׁתוֹת מַיִם וְלֹא יִשְׁבְּעוּ וְלֹא-שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם-יְיָ-הוּא: הִפֵּיתִי אֶתְכֶם בְּשִׁדְפוֹן וּבִירְקוֹן הַרְבּוֹת גִּנּוֹתֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם וְתַאֲנִיכֶם וְזִיתֵיכֶם יֵאָכֵל הַגֶּזֶם וְלֹא-שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם-יְיָ-הוּא: וְשִׁלַּחְתִּי בְכֶם דָּבָר בְּדֶרֶךְ מִצְרַיִם הַרְגַּתִּי בַחֲרֹב בַּחֲוִרֵיכֶם עִם שְׂבִי סוֹסֵיכֶם וְאֶעֱלֶה בְּאֵשׁ מִחֲנִיכֶם וּבִאֲפֻכְכֶם וְלֹא-שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם-יְיָ-הוּא: הִפְכֹּתִי בְכֶם כְּמַהֲפֹכֶת אֱ-לֹהִים אֶת-סֹדֶם וְאֶת-עַמּוֹרָה וְתַהֲוּ כְּאוֹד מִצָּל מִשְׁרַפָּה וְלֹא-שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם-יְיָ-הוּא: לָכֵן כֹּה אֶעֱשֶׂה-לָּךְ יִשְׂרָאֵל עֵקֶב כִּי-נִצַּחְתָּ אֶעֱשֶׂה-לָּךְ הַפּוֹן לְקִרְאָתִי אֱ-לֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל: כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרָא רוֹת וּמַגִּיד לְאָדָם מַה-שְּׁחֹו עֲשֶׂה שְׁחֹר עֵיפָה וְדֶרֶךְ עַל-בְּמַתִּי אֶרֶץ יְיָ-הוּא אֱ-לֹהֵי-צֶ-בָאוֹת שְׁמוֹ:

ה. שִׁמְעוּ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי נִשְׂא עָלֵיכֶם קִינָה בֵּית יִשְׂרָאֵל: גִּפְלָה לֹא-תוֹסִיף קוֹם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל נִשְׂשָׂה עַל-אֲדָמָתָה אֵין מְקִימָה: גִּי כֹה אָמַר אֱ-דְגִי יִי-הוּא הָעֵיר הַיָּצֵאת אֶלְהָ תִשְׁאִיר מִמָּה וְהַיָּצֵאת מִמָּה תִשְׁאִיר עֲשֵׂרָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל: דְּכִי כֹה אָמַר יְיָ-הוּא לְבֵית יִשְׂרָאֵל דְּרִשׁוֹנִי וְחִיו: וְאֶל-תִּדְרָשׁוּ בֵּית-אֱלִי וְהַגְּלָגַל לֹא תִבָּאוּ וּבְאֵר שִׁבְעָא לֹא תַעֲבְרוּ כִּי הַגְּלָגַל גָּלָה יִגְלָה וּבֵית-

אֱלִי יִהְיֶה לְאָנוֹן: דְּרִשׁוּ אֶת-יְיָ-הוּא וְחִיו פְּרִי-יִצְלַח כְּאֵשׁ בֵּית יוֹסֵף וְאֶכְלָה וְאֵין-מִכְכָּה לְבֵית-אֱלִי: וְהַפְּכִים לְלַעֲנָה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְאֶרֶץ הַגִּיחוֹ: עֲשֶׂה כִימָה וְכִסִּיל וְהַפֶּךְ לְבִקְרָא צִלְמוֹת וְיוֹם לִילָה הַחֲשִׁיד הַקּוֹרָא לְמִי-הֵלֶם וְיִשְׁפְּכֶם עַל-פְּנֵי הָאֶרֶץ יְיָ-הוּא שְׁמוֹ: הַמְּבַלִּיג שִׂד עַל-עֵז וְשִׂד עַל-מִבְצָר יָבוֹא: שְׁנֵאוּ בִשְׁעָר מוֹכִיחַ וְדָבָר תָּמִים יִתְעַבּוּ: לָכֵן יַעֲזוּ בּוֹשְׁסֵכֶם עַל-דָּל וּמִשְׁאֵת-בֵּר תִּקְחוּ מִמֶּנּוּ בְּתִי גִזִּית בְּנִיתֶם וְלֹא-תִשְׁבּוּ בָּם כְּרַמִּי-חֲמִיד נִשְׁעַתֶּם וְלֹא תִשְׁתּוּ אֶת-יֵינָם: גִּי יִדְעַתִּי רַבִּים פִּשְׁעֵיכֶם וַעֲצָמִים חֲטָאֵיכֶם צִרְיִי צִדִּיק לְקַחִי כֶּסֶף וְאֲבִיוֹנִים בִּשְׁעָר הָטוֹ: לָכֵן הַמְּשִׁפִּיל בִּעֵת הַהִיא יָדָם כִּי עֵת רָעָה הִיא: דְּרִשׁוּ-טוֹב וְאֶל-רָע לִמְעַן תִּחְיוּ וְיִהְיֶיכֶן יְיָ-הוּא אֱ-לֹהֵי-צֶ-בָאוֹת אֶתְכֶם כְּאֲשֶׁר אָמַרְתֶּם: שְׁנֵאוּ-רָע וְאֶהְבּוּ טוֹב וְהַצִּיגוּ בִשְׁעָר מִשְׁפָּט אוֹלִי יִחְנֹן יְיָ-הוּא אֱ-לֹהֵי-צֶ-בָאוֹת שְׂאֵרִית יוֹסֵף: לָכֵן כֹּה-אָמַר יְיָ-הוּא אֱ-לֹהֵי צֶ-בָאוֹת אֱ-דְגִי בְּכָל-רַחְבוֹת מִסְפָּד וּבְכָל-חֻצוֹת יִאֲמְרוּ הוֹי-הוּ וְקִרְאוּ אֶכֶר אֱ-לֹהֵי-אֱבֵל וּמִסְפָּד אֱ-לִי יוֹדְעִי גִהִי: וּבְכָל-כְּרַמִּים מִסְפָּד כִּי-אֶעֱבֹר בְּקִרְבֶּךָ אָמַר יְיָ-הוּא: הִיוּ הַמִּתְאֲוִים אֶת-יוֹם יְיָ-הוּא לְמַה-זֶּה לָכֶם יוֹם יְיָ-הוּא הוּא-חֲשִׁיד וְלֹא-אוֹר: כְּאֲשֶׁר יָנוֹס אִישׁ מִפְּנֵי הָאֵרִי וּפִגְעוּ הָדָב וּבֵא הַבֵּית וְסַמְד יָדוֹ עַל-הַקִּיר וּנְשָׁכוּ הַנֶּחֱשׁ: הִלֵּא-חֲשִׁיד יוֹם יְיָ-הוּא וְלֹא-אוֹר וְאֶפֶל וְלֹא-נִגָּה לוֹ: שְׁנֵאוֹתִי מֵאֲסַתִּי חֲגִיכֶם וְלֹא אֶרִית בַּעֲצֹרֵיכֶם: גִּי אִם-תַּעֲלוּ-לִי עֲלוֹת וּמִנְחֹתֵיכֶם לֹא אֶרְצֶה וְשָׁלֵם מְרִיאֵיכֶם לֹא אֶבִּיט: הִסֵּר מַעֲלֵי הַמּוֹן שְׁרִיף וְזִמְרַת גְּבִלִיף לֹא אֶשְׁמַע: וְיִגְל כְּפִי מִשְׁפָּט וּצְדָקָה כְּנַחֵל אֵיתָן: הִתְזַבְּחִים וּמִנְחָה הַגִּשְׁתֶּם-לִי בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל: וּנִשְׁאֲתֶם אֶת סִכּוֹת מִלְכְּכֶם וְאֶת כִּיּוֹן צִלְמֵיכֶם כּוֹכֵב אֱ-לֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם: וְהַגְּלִיתִי אֶתְכֶם מִהֲלָאָה לְדַמְשִׁק אָמַר יְיָ-הוּא אֱ-לֹהֵי-צֶ-בָאוֹת שְׁמוֹ:

ו. הִיוּ הַשְּׂאֲנָגִים בְּצִיּוֹן וְהַבְּשָׁתִים בְּהַר שִׁמְרוֹן נִקְבְּלוּ רֵאשִׁית הַגּוֹלָם וּבָאוּ לָהֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל: וַעֲבְרוּ כְלָנָה וּרְאוּ וּלְכוּ מִשָּׁם חֲמַת רַבָּה וּרְדּוּ גַת-פְּלִשְׁתִּים הַטּוֹבִים מִן-הַמְּמַלְכוֹת הָאֵלֶּה אִם-רַב

גְּבוּלָם מִגְּבֻלָּכֶם: הַמִּנְדִּים לַיּוֹם רָע וּתְאֵשׁוֹן שָׁבַת
 חָמֵס: הַשְּׂכָבִים עַל־מִטּוֹת שֹׁן וּסְרָחִים עַל־
 עֲרֻשֹׁתָם וְאֹכְלִים פָּרִים מִצֹּאן וְעֹגְלִים מִתּוֹךְ
 מִרְבֵּק: הַפְּרֻטִּים עַל־פִּי הַגָּבֵל כְּדוֹיֵד חֹשְׁבּוֹ לָהֶם
 כְּלִי־שִׁיר: הַשְּׁתִּים בְּמִזְרְקֵי יַיִן וְרֹאשֵׁית שְׂמָנִים
 יִמְשְׁחוּ וְלֹא נָחְלוּ עַל־שֹׁכֵר יוֹסֵף: לָכֵן עָתָה יִגְלוּ
 בְּרָאשׁ גָּלִים וְסָר מִרְצַח סְרוּחִים: גִּשְׁבַּע אֶ־דָּנִי
 יִ־הִזָּה בִּנְפֻשׁוֹ נֹאֵם־יְיָ הִנֵּה אֶ־לֹהִי צֶ־בָאוֹת מִתְּאֵב
 אֲנֹכִי אֶת־גִּזְאוֹן יַעֲקֹב וְאַרְמִנְתִּיו שִׁנְאֵתִי וְהַסִּגְרָתִּי
 עִיר וּמְלָאָה: וְהִזָּה אִם־יִוָּתְרוּ עֲשֻׁרָה אֲנָשִׁים
 בְּבֵית אֶחָד וּמָתוּ: וַיִּנְשְׂאוּ דוֹדוֹ וּמִסְרָפּוֹ לְהוֹצִיא
 עֲצָמִים מִן־הַבֵּית וְאָמַר לְאִשְׁרֵי בִּירְכָתִי הַבֵּית
 הַעוֹד עִמָּךְ וְאָמַר אֶפֶס וְאָמַר הֵס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר
 בְּשֵׁם יְיָ־הַזֶּה: כִּי־הִנֵּה יְיָ־הַזֶּה מִצִּיּוֹן וְהִכָּה הַבֵּית
 הַגָּדוֹל רְסִיסִים וְהַבֵּית הַקָּטָן בְּקַעִים: הִי־רָצוֹן
 בְּסֻלָּע סוּסִים אִם־יִתְרוֹשׁ בְּבִקְרִים כִּי־הִפְכָתָם
 לְרֹאשׁ מִשְׁפָּט וּפָרִי צִדְקָה לְלַעֲנָה: הַשְּׁמֻחִים
 לֹא דָבַר הָאֲמָרִים הַלּוֹא בַחֲזֻקָנוּ לְקַחְנוּ לָנוּ
 קִרְנִים: כִּי הִנֵּנִי מְקִים עֲלֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל נֹאֵם־
 יְיָ־הַזֶּה אֶ־לֹהִי הֵצֵ־בָאוֹת גּוֹי וְלַחֲצוֹ אֶתְכֶם מִלְּבֹא
 חֲמַת עַד־גִּחַל הָעֵרְבָה:

ז כֹּה הִרְאֵנִי אֶ־דָּנִי יְיָ־הַזֶּה וְהִנֵּה יוֹצֵר גִּבִּי בַתְּחִלַּת
 עֲלוֹת הַלֵּקֶשׁ וְהִנֵּה־לֵקֶשׁ אַחֵר גִּבִּי הַמֶּלֶךְ: וְהִזָּה
 אִם־כֹּלֶה לֶאֱכֹל אֶת־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאָמַר אֶ־דָּנִי
 יְיָ־הוֹה סִלַּח־נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטָן הוּא: גִּתָּם
 יְיָ־הַזֶּה עַל־זֹאת לֹא תִהְיֶה אָמַר יְיָ־הַזֶּה: כֹּה הִרְאֵנִי
 אֶ־דָּנִי יְיָ־הַזֶּה וְהִנֵּה קָרָא לְרֹב בָּאֵשׁ אֶ־דָּנִי יְיָ־הַזֶּה
 וּתְאֹכַל אֶת־תְּהוֹם רַבָּה וְאֹכְלָה אֶת־תְּחֻלָּק: וְאָמַר
 אֶ־דָּנִי יְיָ־הוֹה תְּדַל־נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטָן הוּא:
 גִּתָּם יְיָ־הַזֶּה עַל־זֹאת גִּם־הִיא לֹא תִהְיֶה אָמַר
 אֶ־דָּנִי יְיָ־הַזֶּה: כֹּה הִרְאֵנִי וְהִנֵּה אֶ־דָּנִי נָצַב עַל־
 חוֹמַת אֲגָף וּבִידּוֹ אֲגָף: וַיֹּאמֶר יְיָ־הַזֶּה אֵלֵּי מַה־
 אַתָּה רֹאֵה עֲמוֹס וְאָמַר אֲגָף וַיֹּאמֶר אֶ־דָּנִי הִנֵּנִי
 שֹׁם אֲנִי בְּקֶרֶב עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא־אוֹסִיף עוֹד עֹבֹר
 לוֹ: וַיִּנְשְׂמוּ בַמּוֹת יִשְׁתַּק וּמִקְדָּשֵׁי יִשְׂרָאֵל יִתְרַבּוּ
 וּמִתֵּי עַל־בֵּית יִרְבַּעַם בְּחָרָב: וַיִּשְׁלַח אֲמַצְיָה
 כֹּהֵן בֵּית־אֵל אֶל־יִרְבַּעַם מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר קִשֶׁר
 עָלֶיךָ עֲמוֹס בְּקֶרֶב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא־תוּכַל הָאָרֶץ

לְהַכִּיל אֶת־כָּל־דְּבָרָיו: כִּי־כֹה אָמַר עֲמוֹס בְּחָרָב
 יָמוֹת יִרְבַּעַם וְיִשְׂרָאֵל גָּלָה יִגְלָה מֵעַל אֲדָמָתוֹ:
 וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָה אֶל־עֲמוֹס חֲזֵה לָךְ בְּרַח־לָךְ אֶל־
 אָרֶץ יְהוּדָה וְאֹכַל־שֵׁם לָחֶם וְשֵׁם תִּנְבָּא: וּבֵית־
 אֵל לֹא־תוֹסִיף עוֹד לְהִנָּבֵא כִּי מִקְדָּש־מֶלֶךְ הוּא
 וּבֵית מִמְלָכָה הוּא: וַיַּעַן עֲמוֹס וַיֹּאמֶר אֶל־
 אֲמַצְיָה לֹא־נָבִיא אֲנִי וְלֹא בֶן־נָבִיא אֲנִי כִּי־
 בּוֹקֵר אֲנִי וּבּוֹלֵס שִׁקְמִים: וַיִּקְחֵנִי יְיָ־הַזֶּה מֵאֲחֵרֵי
 הַצֹּאן וַיֹּאמֶר אֵלַי יְיָ־הַזֶּה לָךְ הִנָּבֵא אֶל־עַמִּי
 יִשְׂרָאֵל: וַעֲתָה שָׁמַע דְּבַר־יְיָ־הַזֶּה אַתָּה אָמַר לֹא
 תִּנְבֵּא עַל־יִשְׂרָאֵל וְלֹא תִטִּיף עַל־בֵּית יִשְׁחָק: לָכֵן
 כֹּה־אָמַר יְיָ־הַזֶּה אֲשַׁתִּי בְּעִיר תִּזְנֶה וּבִגְדֶיהָ וּבִנְתִּיהָ
 בְּחָרָב יָפְלוּ וְאֲדָמָתָךְ בְּחָבֵל תִּחְלַק וְאַתָּה עַל־
 אֲדָמָה טְמֵאָה תָמוֹת וְיִשְׂרָאֵל גָּלָה יִגְלָה מֵעַל
 אֲדָמָתוֹ:

ח כֹּה הִרְאֵנִי אֶ־דָּנִי יְיָ־הַזֶּה וְהִנֵּה כְּלוֹב קָיִץ:
 וַיֹּאמֶר מַה־אַתָּה רֹאֵה עֲמוֹס וְאָמַר כְּלוֹב קָיִץ
 וַיֹּאמֶר יְיָ־הַזֶּה אֵלַי בָּא הַקֵּץ אֶל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא־
 אוֹסִיף עוֹד עֹבֹר לוֹ: וְהִילִילוּ שִׁירֹת הֵיכַל בָּיִת
 הַהוּא נֹאֵם אֶ־דָּנִי יְיָ־הַזֶּה רַב הַפֶּגֶר בְּכָל־מְקוֹם
 הַשְּׁלִיף הֵס: שְׁמַעוּ־זֹאת הַשְּׂאֲפִים אֲבִיוֹן
 וְלִשְׁבִּית עֲנִי־אָרֶץ: הֲלֹא־אָמַר מִתִּי יַעֲבֹר הַחֲדָשׁ
 וְנִשְׁבִּירָה שֹׁכֵר וְהַשֹּׁבֵת וְנִפְתַּח־הַבֹּר לְהַקְטִין
 אִיפָה וְלִהְגִּדִּיל שִׁקֵּל וְלַעֲנוֹת מֵאֲזִנֵּי מִרְמָה: לִקְנוֹת
 בַּכֶּסֶף דָּלִים וְאֲבִיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלִים וּמִפֶּל בֹּר
 נִשְׁבִּיר: גִּשְׁבַּע יְיָ־הַזֶּה בְּגִזְאוֹן יַעֲקֹב אִם־אֶשְׁכַּח
 לְנֻצַח כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם: הֲעַל זֹאת לֹא־תִרְגֹּז הָאָרֶץ
 וְאֲבַל כָּל־יּוֹשֵׁב בָּהּ וְעַלְתָּה כָּאֵר כֹּלֶה וְנִגְרָשָׁה
 וְנִשְׁקָעָה פִּיאֹר מִצָּרִים: וְהִנֵּה | בָּיִת הַהוּא נֹאֵם
 אֶ־דָּנִי יְיָ־הַזֶּה וְהִבֵּאתִי הַשֶּׁמֶשׁ בְּצִהָרִים וְהַחֲשִׁכְתִּי
 לְאָרֶץ בָּיִת אֹר: וְהִפְכָתִי תַגִּיכֶם לְאֲבָל וְכָל־
 שִׁירֵיכֶם לְקִינָה וְהַעֲלִיתִי עַל־כָּל־מִתְנַבִּים שֶׁק וְעַל־
 כָּל־רֹאשׁ קָרְחָה וְשִׁמְתִּיהָ כְּאֲבָל יָחִיד וְאַחֲרִיתָהּ
 כָּיִת מָר: הִנֵּה | יָמִים בָּאִים נֹאֵם אֶ־דָּנִי יְיָ־הַזֶּה
 וְהַשְׁלַחְתִּי רָעַב בָּאָרֶץ לֹא־רָעַב לְלָחֶם וְלֹא־צָמָא
 לַמַּיִם כִּי אִם־לְשִׁמְעַ אֶת דְּבָרֵי יְיָ־הַזֶּה: וַיִּנְעוּ מִיָּם
 עַד־לָיִם וּמִצָּפוֹן וְעַד־מִזְרָח יִשׁוּטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת־
 דְּבַר־יְיָ־הַזֶּה וְלֹא יִמָּצְאוּ: בָּיִת הַהוּא תִתַּעֲלֹפְנָה

הַבְּתוּלָת הַיָּפוֹת וְהַבְּחוּרִים בַּצָּמָא: הַנּוֹשְׁבֵעִים
בְּאַשְׁמַת שְׁמֵרוֹן וְאַמְרוּ תִּי אֶל־לִהְיֶה לָּךְ וְתִי דָרָךְ
בְּאֶרֶץ־שֹׁבַע וְנָפְלוּ וְלֹא־יָקוּמוּ עוֹד:

ט אֶרְאִיתִי אֶת־אֶל־דָּנִי נֹצֵב עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הֵךְ
הַכַּפְתָּוֹר וַיִּרְעָשׁוּ הַסָּפִים וּבְצַעַם בְּרָאשׁ כָּלָם
וְאַחֲרֵיתָם בַּחֲרֵב אֶהְרֹג לֹא־יָנוּס לָהֶם זָס וְלֹא־
יִמְלֹט לָהֶם פָּלִיט: אִם־יִחַתְּרוּ בִשְׁאוּל מִשֵּׁם יָדִי
תִּקְחֵם וְאִם־יַעֲלֶה הַשָּׁמַיִם מִשֵּׁם אוֹרִידֵם: וְאִם־
יִחַבְּאוּ בְּרָאשׁ הַכַּרְמֶל מִשֵּׁם אֶחָפֶשׁ וּלְקַחְתִּים
וְאִם־יִסְתָּרוּ מִנְּגֵד עֵינִי בְּקֶרֶקֶע הַיָּם מִשֵּׁם אֲצִנָּה
אֶת־הַנֶּחֱשׁ וְנִשְׁכָּם: וְאִם־יִלְכוּ בַשָּׂבִיל לִפְנֵי
אִיבֵיהֶם מִשֵּׁם אֲצִנָּה אֶת־הַחֲרֵב וְהַרְגָתָם וְשִׁמְתִי
עֵינִי עֲלֵיהֶם לַרְעָה וְלֹא לְטוֹבָה: וְאֶל־דָּנִי יִי־הוֹה
הַצ־בָּאוֹת הַנוֹגֵעַ בָּאֶרֶץ וְתִמְוֹג וְאָבְלוּ כָל־יְנוֹשְׁבֵי
בָּהּ וְעָלְתָה כִּיָּאֵר כָּלָה וְשִׁקְעָה פִּיָּאֵר מִצָּרִים:
וְהַבּוֹנָה בַשָּׁמַיִם מַעֲלוֹתָו וְאַגְדָתָו עַל־אֶרֶץ יִסְדָּהּ
הַקָּרָא לְמִי־הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל־פְּנֵי הָאֶרֶץ יִי־הוֹה
שְׁמוֹ: הֵלֹא כִבְנִי כְשֵׁיִם אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
נְאֻם־יִי־הוֹה הֵלֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל הַעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתָּוֹר וְאַרְם מִקִּיר: הִנֵּה
עֵינִי אֶל־דָּנִי יִי־הוֹה בַּמַּמְלָכָה הַחֲטָאָה וְהַשְׁמַדְתִּי
אֶתָּה מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֶפֶס כִּי לֹא הַשְׁמִיד
אֲשִׁמִּיד אֶת־בֵּית יִעֲקֹב נְאֻם־יִי־הוֹה: כִּי־הִנֵּה אֲנֹכִי
מִצְוֶה וְהַנְּעוּתִי בְּכָל־הַגּוֹיִם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל
כַּאֲשֶׁר יִנּוּעַ בַּכְּבֹּדָה וְלֹא־יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ: בַּחֲרֵב
יָמוּתוּ כָּל חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמֹרִים לֹא־תִגִּישׁ וְתִקְדִּים
בַּעֲדֵינוּ הָרָעָה: בְּיָוִם הַהוּא אֲקִים אֶת־סִפְת דָּוִיד
הַנִּפְלֹת וְגִדְרָתִי אֶת־פְּרָצִיהֶן וְהִרְסֹתִיו אֲקִים
וּבְנִיתִיהָ פִּימִי עוֹלָם: לְמַעַן יִירָשׁוּ אֶת־שְׂאֲרֵית
אֲדוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם־
יִי־הוֹה עֲשֵׂה זֹאת: הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יִי־הוֹה
וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בַּקָּצֵר וְדָרָךְ עֲנָבִים בַּמִּשְׁךְ הַזֶּרַע
וְהַטִּיפוּ הַהָרִים עָסִיס וְכָל־הַגְּבָעוֹת תִּתְמוּגְגָנָה:
וַיִּשְׁבְּתִי אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ עָרִים
נִשְׁמוֹת וַיִּשְׁבּוּ וַיִּטְעוּ כְרָמִים וְשָׂתוּ אֶת־יַיִנָּם וַעֲשׂוּ
גִבּוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיָּהֶם: וַיִּטְעֻתִּים עַל־אֲדָמָתָם
וְלֹא יִנְתָּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם
אֹמֶר יִי־הוֹה אֶל־לִהְיֶה:

עוֹבְדִיָּה

א אֶחֱזֹן עוֹבְדִיָּה כַּה־אֹמֶר אֶל־דָּנִי יִי־הוֹה לְאֲדוֹם
שְׁמוּעָה שְׁמַעְנוּ מֵאֵת יִי־הוֹה וְצִיר בְּגוֹיִם שְׁלַח
קוֹמוּ וְנִקְוָמָה עָלֶיהָ לְמַלְחָמָה: הִנֵּה קָטָן נִתְתִּיךְ
בְּגוֹיִם בְּצוּי אַתָּה מֵאֵד: גִּדְּדוֹן לִבְךָ הַשִּׁיאָךְ שְׁכֵנִי
בַּחֲגוּי־סֹלַע מְרוֹם שְׁבָתוֹ אֹמֶר בְּלִבּוֹ מִי יוֹרֵדֵנִי
אֶרֶץ: אִם־תִּגְבִּיָּה כְּנֹשֶׁר וְאִם־בֵּין כּוֹכְבִים שָׁמַיִם
קִנְיָךְ מִשֵּׁם אוֹרִידֶךָ נְאֻם־יִי־הוֹה: אִם־גְּנָבִים בָּאוּ־
לְךָ אִם־שׁוֹדֵדִי לִילָה אִיךָ נִדְמִיתָה הֵלֹא יִגְנְבוּ
דֵּיִם אִם־בְּצָרִים בָּאוּ לְךָ הֵלֹא יִשְׁאִירוּ עַלְלוֹת:
אִיךָ נִחַפְשׂוּ עֲשׂוּ נִבְעֻ מִצְפָּנִיו: וְעַד־הַגְּבוּל
שְׁלַחוּךָ כָּל אֲנָשִׁי בְּרִיתְךָ הַשִּׁיאָוֶךָ יָכְלוּ לְךָ אֲנָשִׁי
שְׁלֵמָה לְחֻמָּךְ יִשְׁיִמוּ מִזֹּר תַּחְתִּיךָ אֵין תְּבוֹנָה בּוֹ:
הֵלֹא בְיוֹם הַהוּא נְאֻם־יִי־הוֹה וְהַאֲבַדְתִּי חֲכָמִים
מֵאֲדוֹם וְתְבוֹנָה מִתֵּר עֲשׂוּ: וְנִחַתּוּ גְבוּרֶיךָ תִּימָן
לְמַעַן יִכְרַת־אִישׁ מִתֵּר עֲשׂוּ מִקְטָל: מִחֲמַס אַחֲיָךְ
יַעֲקֹב תִּכְסֶּס בּוֹשָׁה וְנִכְרַתָּ לְעוֹלָם: בְּיוֹם עֲמֻדָךְ
מִנְּגֵד בְּיוֹם שְׁבוֹת זָרִים חִילוּ וְנִכְרָים בָּאוּ שְׁעָרוֹ
וְעַל־יְרוּשָׁלַם יָדוּ גוֹרֵל גַּם־אַתָּה כָּאֶחָד מֵהֶם:
וְאֶל־תִּרְאָה בְּיוֹם־אַחֲיָךְ בְּיוֹם נִכְרוֹ וְאֶל־תִּשְׁמַח
לְבָנִי־יְהוּדָה בְּיוֹם אֲבָדָם וְאֶל־תִּגְדֹּל פִּיךָ בְּיוֹם
צָרָה: אֶל־תִּבּוֹא בְּשַׁעַר־עַמִּי בְּיוֹם אִידָם אֶל־
תִּרְאָה גַם־אַתָּה בְּרַעְתּוֹ בְּיוֹם אִידּוֹ וְאֶל־תִּשְׁלַחְנָה
בְּחִילוֹ בְּיוֹם אִידּוֹ: וְאֶל־תַּעֲמֹד עַל־הַפָּרָק
לְהַכְרִית אֶת־פְּלִיטָיו וְאֶל־תִּסְגֹּר שְׁרִידָיו בְּיוֹם
צָרָה: כִּי־קָרוֹב יוֹם־יִי־הוֹה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר
עָשִׂיתָ יַעֲשֵׂה לְךָ גְּמֻלָּה יָשׁוּב בְּרָאשָׁךְ: כִּי כַּאֲשֶׁר
שָׂתִיתָם עַל־תֵּר קִדְשֵׁי יִשְׁתּוּ כָל־הַגּוֹיִם תִּמְיִד
וְשָׂתוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלֹא הָיוּ: וּבִתֵּר צִיּוֹן תִּהְיֶה
פְּלִיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ וַיִּרְשׁוּ בֵּית יִעֲקֹב אֶת
מוֹרְשֵׁיהֶם: וְהָיָה בֵּית־יִעֲקֹב אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף
לְהִבָּה וּבֵית עֲשׂוֹ לְקֶשׁ וְדִלְקוּ בָּהֶם וְאֶכְלוּם וְלֹא־
יִהְיֶה שְׂרִיד לְבֵית עֲשׂוֹ כִּי יִי־הוֹה דָּבָר: וַיִּירָשׁוּ
הַגָּב אֶת־תֵּר עֲשׂוֹ וְהַשְׁפִּילָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיִּירָשׁוּ
אֶת־שִׁדָּה אֶפְרַיִם וְאֶת שִׁדָּה שְׁמֵרוֹן וּבְנִימָן אֶת־
הַגִּלְעָד: וְגִלְתָּ הַחֲלִיָּה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
כְּנַעֲנִים עַד־צָרְפָּת וְגִלְתָּ יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּסִפְרָד
יִרְשׁוּ אֶת עָרֵי הַגָּב: וַיִּעֲלוּ מוֹשְׁעִים בְּתֵר צִיּוֹן

לשפט את־הַר עשׂו וְהִיתָה לִי־הוֹה המְלוּכָה:

יוֹנָה

א וַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֶל־יוֹנָה בֶן־אָמִתַּי לֵאמֹר:
קוּם לֵךְ אֶל־גִּינּוֹה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ כִּי־
עָלְתָה רַעְתָּם לִפְנָי: וַיָּקָם יוֹנָה לְבָרֶחַ תַּרְשִׁישָׁה
מִלִּפְנֵי יְ-הוָה וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמָּצֵא אֹנִיָּה | בָּאָה
תַּרְשִׁישִׁי וַיִּתֵּן שָׂכָרָה וַיֵּרֶד בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם
תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְ-הוָה: וַיְ-הוֹה הַטִּיל רוּחַ־
גְּדוֹלָה אֶ־ל־הַיָּם וַיְהִי סַעַר־גְּדוֹל בַּיָּם וְהָאֹנִיָּה
חִשְׁבָּה לְהִשָּׁבֵר: וַיִּירָאוּ הַמִּלְחִים וַיִּזְעְקוּ אִישׁ
אֶל־אֶ־לְהִי וַיִּטְלוּ אֶת־הַפְּלִים אֲשֶׁר בָּאֹנִיָּה אֶל־
הַיָּם לְהַקֵּל מֵעֲלִיהֶם וַיּוֹנָה יָרַד אֶל־יַרְפְּתִי הַסְּפִינָה
וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם: וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחִבְלִי וַיֹּאמֶר לוֹ
מַה־לָּךְ בָּרָדָם קוּם קְרָא אֶל־אֶ־לְהִי אוֹלִי יִתְעַשֶּׂת
הָאֶ־לְהִים לָנוּ וְלֹא נֹאבָד: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ
לְכוּ וְנִפְּסִילָה גּוֹרְלוֹת וְנִגְדָּעָה בְּשַׁלְמֵי הָרָעָה הַזֹּאת
לָנוּ וַיִּפְּלוּ גּוֹרְלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל־יוֹנָה: וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו הַגִּידָה־נָּא לָנוּ בְּאֲשֶׁר לָמִי־הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ
מִה־מְלֹאכְתְּךָ וּמֵאֵין תָּבוֹא מָה אֲרָצְךָ וְאִי־מִזֶּה עָם
אַתָּה: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַבְרִי אֲנִי וְאֶת־יְ-הוָה
אֶ־לְהִי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרָא אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶת־הַיָּם
וְאֶת־הַיַּבְשָׁה: וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְּדוֹלָה
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי־יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים
כִּי־מִלִּפְנֵי יְ-הוָה הוּא בָרַח כִּי הִגִּיד לָהֶם: וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו מַה־נַּעֲשֶׂה לָּךְ וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלִינוּ כִּי הַיָּם
הוֹלֵךְ וְסֹעֵר: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׂאוּנִי וְהַטִּילְנִי
אֶ־ל־הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדַע אֲנִי כִּי
בְּשָׁלִי הַסַּעַר הַגְּדוֹל הִנֵּה עֲלֵיכֶם: וַיִּתְּתוּ
הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶ־ל־הַיַּבְשָׁה וְלֹא יָכְלוּ כִּי הַיָּם
הוֹלֵךְ וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם: וַיִּקְרָאוּ אֶל־יְ-הוָה וַיֹּאמְרוּ
אָנָּה יְ-הוָה אֱלֹהֵי־נָא נֹאבְדָה בְּנַפְשִׁי הָאִישׁ הַזֶּה וְאֶל־
תֵּתֵן עָלֵינוּ דָם נִקְיָא כִּי־אַתָּה יְ-הוָה כַּאֲשֶׁר חִפְצָתָ
עָשִׂיתָ: וַיִּשְׁאוּ אֶת־יוֹנָה וַיִּטְלֵהוּ אֶ־ל־הַיָּם וַיַּעֲמֵד
הַיָּם מִזְעָפוֹ: וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְּדוֹלָה אֶת־
יְ-הוָה וַיִּתְּבוּ־זָבַח לִי־הוָה וַיִּדְּרוּ בְּדָרִים:

ב וַיִּמָּן יְ-הוָה דָּג גְּדוֹל לִבְלָעַ אֶת־יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה
בַּמַּעֲי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת: וַיִּתְּפֹלֵל

יוֹנָה אֶל־יְ-הוָה אֶ־לְהִי מִמַּעַי הַדָּגָה: וַיֹּאמֶר
קְרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל־יְ-הוָה וַיַּעֲנֵנִי מִבֶּטֶן שְׂאוֹל
שׁוּעָתִי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי: וַתִּשְׁלִיכֵנִי מִצִּוְלָה בְּלִבְבִּי
יָמִים וַנִּהְרָ וְסִבְבֵּנִי כָל־מַשְׁפָּרִיךְ וּגְלִיךְ עָלַי עָבְרוּ:
וַיֹּאנֵי אֲמָרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִגִּגַּד עֵינֶיךָ אַךְ אוֹסִיף
לְהַבִּיט אֶ־ל־הַיִּכָּל קְדֹשְׁךָ: וְאַפְפוּנִי מַיִם עַד־נַפְשִׁי
תִּהְיוּ וְסִבְבֵּנִי סוּף חֲבוּשׁ לְרֹאשִׁי: וְלִקְצָבִי הָרִים
יָרְדְּתִי הָאָרֶץ בְּרַחֲמֶיךָ בַּעֲדִי לְעוֹלָם וַתַּעַל מִשְׁחַת
חַיִּי יְ-הוָה אֶ־לְהִי: וְהִתְעַטָּף עָלַי נַפְשִׁי אֶת־
יְ-הוָה זָכַרְתִּי וַתָּבוֹא אֵלָיךְ תִּפְלָתִי אֶ־ל־הַיִּכָּל
קְדֹשְׁךָ: מַשְׁמָרִים הִבְלִי־שׁוֹא חֹסְדָם יַעֲזֹבוּ: וְאֲנִי
בְּקוֹל תּוֹדָה אֲזַבְחָה־לָּךְ אֲשֶׁר נִדְרָתִי אֲשַׁלֶּמָּה
וַשׁוּעָתָה לִי־הוֹה: וַיֹּאמֶר יְ-הוָה לְדָג וַיִּקָּא אֶת־
יוֹנָה אֶ־ל־הַיַּבְשָׁה:

ג וַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֶל־יוֹנָה שְ�נִיַּת לֵאמֹר: כּוּם
לֵךְ אֶל־גִּינּוֹה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא אֲלֶיהָ אֶת־
הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר אֵלֶיךָ: וַיָּקָם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ
אֶל־גִּינּוֹה כְּדָבָר יְ-הוָה וַגִּינּוֹה הִיתָה עִיר־גְּדוֹלָה
לֹא־לְהִים מִהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: וַיִּתֵּחַל יוֹנָה לָבוֹא
בְּעִיר מִהֶלֶךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר עוֹד אַרְבָּעִים
יוֹם וַגִּינּוֹה נִהְפָּכָת: וַיֹּאמְרֵנוּ אֲנָשִׁי גִינּוֹה
בָּא־לְהִים וַיִּקְרָאוּ־צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ שֹׂקִים מִגְּדוֹלָם
וְעַד־קֶטֶטָם: וַיִּגַּע הַדָּבָר אֶל־מֶלֶךְ גִּינּוֹה וַיָּקָם
מִכִּסְאוֹ וַיַּעֲבֵר אֶת־רִתּוֹ מֵעָלָיו וַיִּכַּס שֹׂק וַיִּשָּׁב עַל־
הָאָפֶר: וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּגִינּוֹה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וּגְדָלּוֹ
לֹא־מָר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבְּקָר וְהַצֹּאן אֶל־יִטְעָמוּ
מֵאוֹמָה אֶל־יָרְעוּ וּמִיִּם אֶל־יִשְׁתּוּ: וַיִּתְּפֹסוּ שֹׂקִים
הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וַיִּקְרָאוּ אֶל־אֶ־לְהִים בְּחִזְקָה
וַיִּשְׁבוּ אִישׁ מִדֶּרֶכוֹ הָרָעָה וּמִן־הַחֲמָס אֲשֶׁר
בְּכַפֵּיהֶם: מִי־יִדְעַע יָשׁוּב וְנָחֵם הָאֶ־לְהִים וַיָּשָׁב
מִתְרוֹן אָפוֹ וְלֹא נֹאבָד: וַיִּרָא הָאֶ־לְהִים אֶת־
מַעֲשֵׂיהֶם כִּי־שָׁבוּ מִדֶּרֶכָם הָרָעָה וַיִּנָּחֵם הָאֶ־לְהִים
עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר־דָּבָר לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא עָשָׂה:

ד וַיִּירַע אֶל־יוֹנָה רָעָה גְּדוֹלָה וַיִּחַר לוֹ: וַיִּתְּפֹלֵל
אֶל־יְ-הוָה וַיֹּאמֶר אָנָּה יְ-הוָה הֲלוֹא־נָחָה דְּבָרִי עַד־
הַיּוֹתִי עַל־אֲדָמָתִי עַל־כֵּן קִדְּמָתִי לְבָרֶחַ תַּרְשִׁישָׁה
כִּי יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי־חַיִּים וְרַחוּם אַרְךָ אַפְּסִים

וּרְב־חֶסֶד וְנֶחֱם עַל־הָרָעָה: וְעַתָּה יִהְיֶה קַח־נָא אֶת־נַפְשִׁי מִמָּוֶי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי: וַיֹּאמֶר יְיָ־הוֹה הַהִיטָב תָּרָה לָךְ: וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן־הָעִיר וַיָּשָׁב מִקְדָּם לָעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שָׁם סֶכֶה וַיָּשָׁב תַּחְתֶּיהָ בָּצֵל עַד אֲשֶׁר יֵרָאֶה מֵה־יְהִינָה בָּעִיר: וַיִּמָּן יְיָ־הוֹה־אֱלֹהִים קִיקְיוֹן וַיַּעַל מַעַל לַיוֹנָה לַהֲנוֹת צֵל עַל־רֹאשׁוֹ לְהַצִּיל לוֹ מִרַעְתּוֹ וַיִּשְׁמַח יוֹנָה עַל־הַקִּיקְיוֹן שִׁמְחָה גְדוֹלָה: וַיִּמָּן הָאֱלֹהִים תּוֹלַעַת בַּעֲלֹת הַשָּׁחַר לְמַחֲרַת וַתֵּךְ אֶת־הַקִּיקְיוֹן וַיִּיבֹשׁ: וַיְהִי כִּנְרֵם הַשָּׁמֶשׁ וַיִּמָּן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים תְּרִישִׁית וַתֵּךְ הַשָּׁמֶשׁ עַל־רֹאשׁ יוֹנָה וַיַּתְעַלֶּף וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יוֹנָה הַהִיטָב תָּרָה לָךְ עַל־הַקִּיקְיוֹן וַיֹּאמֶר הִיטָב תָּרָה־לִּי עַד־מוֹת: וַיֹּאמֶר יְיָ־הוֹה אַתָּה חֹסֵף עַל־הַקִּיקְיוֹן אֲשֶׁר לֹא־עָמַלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּ שָׁבוּ־לִלָּה הִנֵּה וּבֹן־לִלָּה אָבָד: וַיֹּאמֶר לֹא אֲחוּס עַל־נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יִשְׁבֶּהָ הָרַבָּה מִשְׁתִּים־עֹשֶׂהָ רַבּוֹ אֲדָם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע בֵּין־יָמִינוֹ לְשִׁמְאֻלוֹ וּבִהְמָה רַבָּה:

מִיכָה

א ׀ דְּבַר־יְיָ־הוֹה אֲשֶׁר הָיָה אֶל־מִיכָה הַמֶּרְשָׁתִּי בִּימֵי יוֹתָם אֲתָזוּ יַחֲזִקְיָה מַלְכִּי יְהוּדָה אֲשֶׁר־תָּחַזָה עַל־שֹׁמְרוֹן וִירוּשָׁלַם: שָׁמְעוּ עַמִּים כָּלֶם הַקְּשִׁיבִי אֶרֶץ וּמְלָאָה וַיְהִי אֶ־דָּנִי יְיָ־הוֹה בְּכֶם לַעֲדֹ אֶ־דָּנִי מִהִיכַל קָדְשׁוֹ: כִּי־הִנֵּה יְיָ־הוֹה יֵצֵא מִמָּקוֹמוֹ וַיֵּרֶד וְדָרַךְ עַל־בְּמַתִּי אֶרֶץ: וַיִּנְמְסוּ הַהָרִים תַּחְתָּיו וְהַעֲמָקִים יִתְבַּקְּעוּ כַּדּוֹנֵג מִפְּנֵי הָאֵשׁ כַּמִּים מִגְרִים בְּמוֹרֶד: הַבֶּשֶׁעַ יַעֲקֹב כָּל־זֹאת וּבִשְׁטָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל מִי־פֶשַׁע יַעֲקֹב הִלּוּא שֹׁמְרוֹן וּמִלִּ בָּמוֹת יְהוּדָה הִלּוּא יְרוּשָׁלַם: וַיִּשְׁמַתִּי שֹׁמְרוֹן לַעֲי הַשָּׁדָה לַמַּטְעִי כָרֶם וְהַגְרָתִּי לַגִּי אֲבֹנֶיהָ וַיִּסְדֶּיהָ אֲגָלָה: וְכָל־פְּסִילֶיהָ יִכְתּוּ וְכָל־אֲתֻנֶּיהָ יִשְׂרָפוּ בָאֵשׁ וְכָל־עַצְבֶּיהָ אֲשִׁים שִׁמְמָה כִּי מֵאֲתָנָן זִוְנָה קִבְּצָה וְעַד־אֲתָנָן זִוְנָה יָשׁוּבוּ: ׀ עַל־זֹאת אֲסַפְּדָה וְאִילִילָה אִילָכָה שׁוֹלָל וְעָרוֹם אֶעֱשֶׂה מִסְפַּד כַּתְנִים וְאֶבֶל כַּבְנוֹת יַעֲנָה: כִּי אֲנוּשָׁה מִפּוֹתֶיהָ כִּי־בָאָה עַד־יְהוּדָה נִגַּע עַד־שָׁעַר עַמִּי עַד־יְרוּשָׁלַם: בַּגַּת אֶל־תִּגִּידוּ בָכוּ אֶל־תִּבְכוּ בְּבֵית לַעֲפָרָה עֶפֶר

הַתְּפִלָּשִׁי: ׀ עֲבָרִי לָכֶם יוֹשֶׁבֶת שָׁפִיר עָרִי־בִשֵּׁת לֹא יֵצֵאָה יוֹשֶׁבֶת צֹאנָן מִסְפַּד בֵּית הָאֶצֶל יִקַּח מִכֶּם עֲמֻדָתוֹ: כִּי־תָלָה לְטוֹב יוֹשֶׁבֶת מְרוֹת כִּי־יֵרֶד רָע מֵאֵת יְיָ־הוֹה לְשָׁעַר יְרוּשָׁלַם: יִרְתֶּם הַמֶּרְכָּבָה לָרֶכֶשׁ יוֹשֶׁבֶת לְכִישׁ רֹאשִׁית חֲטָאֹת הִיא לְבַת־צִיּוֹן כִּי־בָךְ נִמְצְאוּ פִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל: לָכֵן תִּתְּנִי שְׁלוֹחִים עַל מוֹרָשֶׁת גַּת בְּתִי אֲכַזִּיב לְאֲכָזִיב לְמַלְכִּי יִשְׂרָאֵל: ׀ עַד הִירָשׁ אָבִי לָךְ יוֹשֶׁבֶת מְרֹשָׁה עַד־עֲדָלָם יָבוֹא כְבוֹד יִשְׂרָאֵל: ׀ קִרְחִי וְגִזִּי עַל־בְּנֵי תַעֲנוּגֶיךָ הַרְחֲבִי קִרְחָתְךָ כַּנֶּשֶׁר כִּי גָלוּ מִמֶּךָ:

ב ׀ הִי חֲשִׁבִי־אֲנִי וּפַעֲלִי רָע עַל־מִשְׁכַּבוֹתֶם בְּאוֹר הַבֶּקָר יַעֲשׂוּךָ כִּי יִשְׁלָאֵל יָדָם: וַתִּמְדּוּ שְׂדוֹת וַתְּגַזְּלוּ וּבְתִים וּנְשָׁאוֹ וַעֲשֻׁקוֹ גָּבַר וּבִיתוֹ וְאִישׁ וַנִּחַלְתּוּ: גִּלְכֹן כֹּה אָמַר יְיָ־הוֹה הִנְנִי חֹשֵׁב עַל־הַמִּשְׁפָּחָה הַזֹּאת רָעָה אֲשֶׁר לֹא־תִמְיִשׁוּ מִשָּׁם צִוְאֲרֵתִיכֶם וְלֹא תִלְכוּ רוּמָה כִּי עַתָּה רָעָה הִיא: בַּיּוֹם הַהוּא יִשָּׂא עֲלֵיכֶם מִשָּׁל וְנִהְיָ נָהִי נִהְיָ אָמַר שָׂדוֹד נִשְׁדָּנוּ תִּלְקַ עַמִּי יָמִיר אֵיךְ יָמִישׁ לִי לְשׁוֹבֵב שֶׁ־דִּינוּ יִחַלֶּק: לָכֵן לֹא־יְהִינָה לָךְ מִשְׁלִיךְ תִּחַבֵּל בַּגּוֹרֵל בַּקֶּהֶל יְיָ־הוֹה: וְאֶל־תִּטְּפוּ יִטְיָפוֹן לֹא־יִטְּפוּ לֹאֲלָה לֹא יִסַּג כָּל־מוֹת: הֵאמֹר בֵּית־יַעֲקֹב הַקָּצֵר רוּחַ יְיָ־הוֹה אִם־אֲלָה מַעֲלָלִיו הִלּוּא דְּבַרִּי יִיטִיבוּ עִם הַיִּשָּׁר הַלֵּךְ: ׀ וְאֶתְמוּל עַמִּי לְאוֹיֵב יִקּוּמֶם מִמוּל שׁוֹלֵמָה אֲדָר תִּפְשֹׁטוֹן מִעֲבָרִים בְּטַח שׁוּבִי מִלְחָמָה: ׀ וְנָשִׁי עַמִּי תִתְּגַרְשׁוֹן מִבֵּית תַּעֲנוּגֶיהָ מַעַל עֲלָלֶיהָ תִּקְחוּ הַזָּרִי לְעוֹלָם: קוּמוּ וּלְכוּ כִּי לֹא־זֹאת הַמְּנוּחָה בַּעֲבוּר טְמֵאָה תִּחַבֵּל וְתִחַבֵּל נִמְרָץ: ׀ לֹא־אִישׁ הַלֵּךְ רוּחַ וְשָׁקָר כֶּזָּב אֲטָף לָךְ לִיָּו וְלִשְׁכָר וְהִנֵּה מִטִּיף הָעָם הַזֶּה: ׀ אֲסֹף אֲאָסֹף יַעֲקֹב כָּלֵךְ קִבֵּץ אֲקַבֵּץ שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל יַחַד אֲשִׁימְנֵם כִּצְאוֹ בְּצִירָה כְּעֹדֵר בְּתוֹךְ הַדְּבָרוֹ תִּהְיִמְנָה מֵאֲדָם: ׀ עֲלָה הַפָּרֵץ לִפְנֵיהֶם פָּרְצוּ וַיַּעֲבְרוּ שָׁעַר וַיֵּצְאוּ בּוֹ וַיַּעֲבֹר מִלָּכֶם לִפְנֵיהֶם וַי־הוֹה בְּרֹאשָׁם:

ג ׀ וַאֲמַר שָׁמְעוּ־נָא רֹאשֵׁי יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הִלּוּא לָכֶם לָדַעַת אֶת־הַמִּשְׁפָּט: שְׁנֹאִי טוֹב וְאֶהְבִּי רָע גִּזְלֵי עוֹרֶם מַעֲלִיָּהֶם וּשְׂאֲרֶם מַעַל עַצְמוֹתֶם: וְאֲשֶׁר אָכְלוּ שְׂאֵר עַמִּי וְעוֹרֶם מַעֲלִיָּהֶם

הַפְּנִיטוּ וְאֶת-עֲצָמֹתֵיהֶם פָּצְחוּ וּפָרְשׁוּ כַּאֲשֶׁר
בִּסְרִיר וּכְבִּישׁ בְּתוֹךְ קָלְחָת: הָאֵז יִזְעָקוּ אֶל-יְהוָה
וְלֹא יַעֲנֶה אוֹתָם וַיִּסְתֵּר פָּנָיו מֵהֶם בַּעֲת הַהִיא
כַּאֲשֶׁר הִרְעוּ מַעֲלֵלֵיהֶם: הִכָּה אָמַר יְהוָה עַל-
הַנְּבִיאִים הַמְתַּעֲבִים אֶת-עַמִּי הַנּוֹשְׁכִים בְּשִׁנֵּיהֶם
וְקִרְאוּ שְׁלוֹם וְאֲשֶׁר לֹא-יִתֵּן עַל-פִּיהֶם וְקִדְּשׁוּ
עַלְיוּ מִלְחָמָה: וְלֹכֹן לִילָה לָכֶם מִחֲזוֹן וְחִשְׁבָּה לָכֶם
מִקֶּסֶם וּבָאָה הַשְׁלֵמָה עַל-הַנְּבִיאִים וְקִדְּרָ עֲלֵיהֶם
הַיּוֹם: וּבָשׂוּ הַחֲזִים וְחִפְּרוּ הַקִּסְמִים וַעֲטוּ עַל-
שָׁפָם כָּלָם כִּי אֵין מַעֲנֶה אֶל-לֵהִים: הִנְאוּלָם אֲנֹכִי

מִלֵּאתִי כֶחַ אֶת-רוּחַ יְהוָה וּמִשְׁפָּט וּגְבוּרָה לְהַגִּיד
לִיעֲקֹב פִּשְׁעוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל חַטָּאתוֹ: שִׁמְעוּ-נָא זֹאת
רֵאשִׁי בֵּית יַעֲקֹב וּקְצִינִי בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמִּתְעַבִּים
מִשְׁפָּט וְאֶת כָּל-הַיִּשְׁרָה יַעֲקֹשׁוּ: בִּגְגָה צִיּוֹן בְּדָמִים
וִירוּשָׁלַם בְּעוֹלָה: יִרְאֵשִׁיָּהּ | בְּשִׁחַד יִשְׁפֹּטוּ
וְכַהֲנֵיהֶּ בַּמִּתִּיר יוֹרוּ וּנְבִיאֵיהֶּ בְּכֶסֶף יִקְסְמוּ וְעַל-
יְהוָה יִשְׁעֲנוּ לֹאמָר הֲלוֹא יְהוָה בְּקִרְבָּנוּ לֹא-
תָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה: יִלְכֹן בְּגִלְלָכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה
תִּתְחַרַּשׁ וִירוּשָׁלַם עֵינֶיךָ תִּהְיֶה וְהָר הַבַּיִת לְבָמוֹת
יָעַר:

הַלְבוֹת מְכִירָה פָּרֶק יג

יג, א הַמְחִלִּיף בָּלִים בְּבָלִים אוּ בְּהִמָּה בְּבִהֶמָה, אִפְלוּ מִחַט בְּשִׁרְיוֹן, אוּ טָלָה בְּסוּם אֵין לוֹ הוֹנִיָּה, שְׁזָה רוֹצֶה בְּמַחֲט יֵתֵר מִן הַשִּׁרְיוֹן; אֲבָל הַמְחִלִּיף פָּרוֹת בְּפָרוֹת, בֵּין שְׁשָׁמוּ אוֹתָם קָדָם הַמְכִּירָה בֵּין שְׁשָׁמוּ אוֹתָם אַחֵר הַמְכִּירָה יִשׁ לָחֵן הוֹנִיָּה.

יג, ב הַלּוֹקֵחַ בְּדָמִים אֲכִסְרָה, כְּגוֹן שֶׁחָפֵן בְּמַעוֹת וְאָמַר לוֹ מְכַר לִי פָּרְתְּךָ בְּאֵלּוּ אֵפֶי עַל פִּי שְׁקוּנָה בְּחִלְפִין, קָנָה וּמַחְזִיר הוֹנִיָּה כִּמּוֹ שְׁבֹאֲרָנוּ. וְהוּא חֲדִין לַלּוֹקֵחַ פָּרוֹת אֲכִסְרָה בְּסָלַע אוּ בְּשִׁתִּים, שְׁקָנָה וּמַחְזִיר הוֹנִיָּה.

יג, ג בַּעַל הַבֵּית שֶׁמְכַר כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ, אֵין לוֹ הוֹנִיָּה, שְׂאֵלּוּ לֹא הִרְבּוּ לוֹ בְּדָמִים, לֹא הָיָה מוֹכֵר לוֹ כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ.

יג, ד הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ עַל מְנַת שְׂאִין לָךְ עָלִי הוֹנִיָּה, יֵשׁ לוֹ עָלָיו הוֹנִיָּה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּסִתָּם, שְׂאִינּוּ יוֹדֵעַ בְּמָה הוֹנִיָּה יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי שְׂיִמְחָל. וְאֵין צָרִיד לֵאמֹר אִם אָמַר לוֹ עַל מְנַת שְׂאִין בּוֹ הוֹנִיָּה, שְׁחָרִי יֵשׁ בּוֹ. אֲבָל בַּמִּפְרָשׁ אֵין לוֹ הוֹנִיָּה, שֶׁכָּל תַּנְאִי שֶׁבְּמִמוֹן קָיָם.

יג, ה פִּיצָד: מוֹכֵר שֶׁאָמַר לַלּוֹקֵחַ חֲפִין זֶה שְׂאִי נֹתֵן לָךְ בְּמֵאֲתָיִם, יוֹדֵעַ אֲנִי שְׂאִינּוּ שׁוֹחַ אֵלֶּא מְנָה, עַל מְנַת שְׂאִין לָךְ עָלִי הוֹנִיָּה, אֲנִי מוֹכֵר לָךְ אֵין לוֹ עָלָיו הוֹנִיָּה. וְכֵן לּוֹקֵחַ שֶׁאָמַר לַמּוֹכֵר חֲפִין זֶה שְׂאִי לּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ בְּמֵאָה, יוֹדֵעַ אֲנִי שְׁשׁוֹחַ מֵאֲתָיִם, עַל מְנַת שְׂאִין לָךְ עָלִי הוֹנִיָּה, אֲנִי לּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ אֵין לוֹ עָלָיו הוֹנִיָּה.

יג, ו הַנּוֹשֵׂא וְנֹתֵן בְּאֲמוּנָה, אֵין לוֹ עָלָיו הוֹנִיָּה. פִּיצָד: חֲפִין זֶה בְּכֶף וְכֶף לְקַחְתִּיו, וְכֶף וְכֶף אֲנִי מוֹשֵׁתֵּךְ בּוֹ אֵין לוֹ עָלָיו הוֹנִיָּה. וְהַנּוֹשֵׂא וְנֹתֵן בְּאֲמוּנָה, אִם לָקַח בָּלִים רַבִּים אוּ בְּגָדִים רַבִּים בְּמִמְכָּר אֶחָד לֹא יַחֲשֹׁב אֶת הָרַע בְּאֲמוּנָה וְאֶת הַיִּפְסָה בְּשׁוּיּוֹ, אֵלֶּא אוּ זֶה וְזֶה בְּאֲמוּנָה אוּ זֶה וְזֶה בְּשׁוּיּוֹ.

יג, ז וַיֵּשׁ לוֹ לְהַעֲלוֹת עַל הַמִּקְחָ שְׂכָר הַכֶּתֶף, וְשְׂכָר הַחֲמֶר, וְשְׂכָר הַפְּנֵדֶק. אֲבָל שְׂכָר עֲצָמוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּפוּעַל אֵינּוּ מוֹסִיף אוֹתוֹ עַל הַמִּקְחָ, אֵלֶּא מִפְּרָשׁ וְאוֹמֵר לוֹ כֶּף וְכֶף אֲנִי מוֹשֵׁתֵּךְ.

יג, ח הַגּוֹי אֵין לוֹ הוֹנִיָּה, שְׁנֵאָמַר "אִישׁ אֶת-אֶחָיו". וְגוֹי שֶׁהוֹנָה אֶת יִשְׂרָאֵל, מַחְזִיר הַחוֹנִיָּה בְּדִינָן שְׁלָנּוּ: לֹא יִהְיֶה זֶה חֲמוּר מִיִּשְׂרָאֵל.

יג, ט אֵלּוּ דְּבָרִים שְׂאִין לָהֶם הוֹנִיָּה הַקְּרָקְעוֹת, וְהַעֲבָדִים, וְהַשְּׁטָרוֹת, וְהַחֲקֻדְשוֹת; אִפְלוּ מְכַר שׁוֹחַ אֶלֶף בְּדִינָר, אוּ שׁוֹחַ דִּינָר בְּאֶלֶף אֵין בְּחֵן הוֹנִיָּה: שְׁנֵאָמַר "אוּ קָנָה מִיָּד עֲמִיתְךָ", דְּבַר הַנִּקְנָה מִיָּד לִיד יֵצְאוּ קְרָקְעוֹת, וְיֵצְאוּ עֲבָדִים שֶׁחֻקְשׁוּ לַקְּרָקְעוֹת, וְיֵצְאוּ שְׁטָרוֹת שְׂאִין גּוֹפֵן קִנּוּי אֵלֶּא לִרְאִיָּה שֶׁבְּחֵן; "עֲמִיתְךָ", וְלֹא חֲקֻדֶּשׁ.

יג, י בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמוֹכֵר נְכִסֵּי עֲצָמוֹ. אֲבָל חֲשִׁלִּיחַ שְׁטָעָה בְּכָל שְׁחִוָּא, בֵּין בְּמַטְלָטְלִין בֵּין בְּקְרָקְעוֹת חוּזָר. וְיִרְאָה לִי שֶׁכֵּן חֲדִין בְּאֲפִטְרוּפּוֹם שְׁטָעָה בְּכָל שְׁחִוָּא, בֵּין בְּמַטְלָטְלִין בֵּין בְּקְרָקְעוֹת חוּזָר; וְאֵינּוּ דוֹמָה לְבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יַחִיד.

יג, יא בֵּית דִּין שֶׁמְכָרוּ נְכִסֵּי יְתוּמִים וְטָעוּ, בֵּין בְּמַטְלָטְלִין בֵּין בְּקְרָקְעוֹת אִם טָעוּ בְּפָחוֹת מִשְׁתָּנוֹת, חָרִי זֶה מַחִילָה כְּהִדְיוּט; טָעוּ בְּשִׁתּוֹת, בְּטַל הַמִּקְחָ. וְאִם רָצוּ שְׂאֵל לְבַטֵּל הַמִּמְכָּר, וְיַחְזִירוּ הַחוֹנִיָּה מַחְזִירִין: לֹא יִהְיֶה כּוֹחַ הַדִּיּוּט חֲמוּר מִנֶּהן.

יג, יב יִרְאָה לִי שְׁבִית דִּין שֶׁמְכָרוּ קְרָקַע אוּ עֲבָדִים שְׁלִיתוּמִים שׁוֹחַ מְנָה בְּמֵאֲתָיִם, אֵין חֲלּוּקָה יָכוֹל לַחֲזוֹר בְּחֵן: לֹא יִהְיֶה כּוֹחַ הַדִּיּוּט חֲמוּר מִכּוֹחַ הִיתוּמִים. וְכֵן חֲדִין בְּאֲפִטְרוּפּוֹם שֶׁמְכַר קְרָקַע וְעֲבָדִים שְׂאִין חֲלּוּקָה יָכוֹל לַחֲזוֹר בְּהוֹנִיָּה, כְּדִין הַהִדְיוּט.

יג, יג הָאֶחָיו וְהַשְּׁתֵּפִין שֶׁחֲלָקוּ מַטְלָטְלִין, חָרִי הֵן כְּלָקוּחוֹת: פָּחוֹת מִשְׁתָּנוֹת, נִקְנָה מִקְחָ וְאֵין מַחְזִיר בָּלוּם; יֵתֵר עַל שְׁתּוֹת, בְּטַל מִקְחָ; שְׁתּוֹת,

הלכות מכירה פרק יד

יד, א כִּבְר בְּאַרְנוּ שְׁהֵנוּשָׂא וְנוֹתֵן בְּאַמוּנָה, וְאָמַר כֶּן וְכֵן אֲנִי מְשַׁתֵּבֵר אֵין לוֹ הוֹנָה: אֶפְלוּ אָמַר זֶה לִקְחָתִי בְּסָלַע וּבְעֶשֶׂר אֲנִי מוֹכֵר, מִתֵּר. אֲבָל בֵּית דִּין חִיבִין לְפָסֵק הַשְּׁעָרִים, וּלְחַעֲמִיד שׁוֹטְרִין לְכֶן; וְלֹא יִהְיֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְשַׁתֵּבֵר כָּל מִזֶּה שִׁירָצָה, אֲלֹא שְׁתּוֹת בְּלִבָּר יִפְסְקוּ לָהֶם בְּשִׁבְרָם, וְלֹא יִשְׁתַּבֵּר הַמוֹכֵר יֵתֵר עַל שְׁתּוֹת.

יד, ב בְּמִזֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּדְבָרִים שְׁיֵשׁ בָּהֶם חַיִּי נֶפֶשׁ כְּגוֹן יִינוֹת שְׁמָנִים וְסִלְתּוֹת. אֲבָל הָעִיקָרִיו, כְּגוֹן הַחֶמֶס וְהַקֶּשֶׁט וְהַלְבוּנָה וְכִיּוּצָא בָּהֶן אֵין פּוֹסְקִין לָהֶם שְׁעָר, אֲלֹא יִשְׁתַּבֵּר הַמְשַׁתֵּבֵר כָּל מִזֶּה שִׁירָצָה. וְאֵין מְשַׁתֵּבֵרִין פְּעָמִים בְּבִיצִים; אֲלֹא הַתֵּגֵר הָרֹאשׁוֹן הוּא מוֹכֵרֵן בְּשִׁבְרָ, וְהַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ מוֹכֵרֵן בְּקֶרֶן בְּלִבָּר.

יד, ג אֲסוּר לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּדְבָרִים שְׁיֵשׁ בָּהֶן חַיִּי נֶפֶשׁ; אֲלֹא זֶה מְבִיא מִגֵּרָנוּ וּמוֹכֵר זֶה מְבִיא מִגֵּרָנוּ וּמוֹכֵר, בְּדִי שְׁיִמְכְּרוּ בְּזוּלָה. וּבִמְקוֹם שֶׁחֲשָׁמֹן מְרַבֵּה, מִתֵּר לְהִשְׁתַּבֵּר בְּשָׁמֹן.

יד, ד אֵין אוֹצְרִין פְּרוֹת שְׁיֵשׁ בָּהֶן חַיִּי נֶפֶשׁ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְכֵן בְּכָל מְקוֹם שֶׁרְבוּ יִשְׂרָאֵל: שְׁחָרִי מוֹגִיעַ מִדְּבָר זֶה, צָעַר לְיִשְׂרָאֵל. בְּמִזֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּלִזְקָה מִן הַשּׁוּק; אֲבָל הַמְכָּנִים מִשְׁלֹו, מִתֵּר לוֹ לַעֲשׂוֹת קָבוֹ אוֹצֵר.

יד, ה מִתֵּר לְאַצֵּר פְּרוֹת שְׁלֹוֹשׁ שָׁנִים, עֶרֶב שְׁבִיעִית וּשְׁבִיעִית וּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וּבִשְׁנֵי בַצֵּרֶת אֶפְלוּ קָב חַרוּבִין לֹא יֵאָצֵר, מִפְּנֵי שְׁמִכְנִים מֵאַרְחָה בְּשְׁעָרִים. וְכָל הַמִּפְקִיעַ שְׁעָרִים, אוֹ שְׁאָצֵר פְּרוֹת בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ בְּמְקוֹם שֶׁרְבוּ יִשְׂרָאֵל חָרִי זֶה כְּמִלְוָה בְּרַבִּית.

יד, ו בְּמִזֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּפְרוֹת שְׁיֵשׁ בָּהֶן חַיִּי נֶפֶשׁ. אֲבָל חֶתֶבְלִין, כְּגוֹן כַּמּוֹן וּפְלִפְלִין מִתֵּר לְאַצֵּר אוֹתָן בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל וּלְהוֹצִיא אוֹתָן

קָנָה וּמַחְזִיר הוֹנָה. וְאִם הִתְנוּ בִּינֵיהֶם שְׁיִחְלְקוּ בְּשׁוּם חֲדָיִנִין, וְטַעוּ בְּשְׁתּוֹת בְּטִלָּה חֲלָקָה: שְׁחָדִינִין שְׁשָׁמוּ וּפְחָתוּ שְׁתּוֹת, אוֹ הוֹתִירוּ שְׁתּוֹת מִכֶּרֶן בְּטִלָּה.

יג, יד הַבְּהֵמָה, וְהַמְּרוֹגְלִית, וְהַפִּיָּה, וְסַפְרֵי הַתּוֹרָה חָרִי הֵן כְּשֹׂאֵר מִטְּלָטְלִין, וְיֵשׁ בָּהֶן הוֹנָה. אֵין לָהּ דְּבָר שְׁאֵין בּוֹ הוֹנָה, חוּץ מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים שְׁמָנוּ חֲכָמִים: וְהוּא, שְׁיִחְיָה מוֹכֵר אוֹ קוֹנֶה בְּנִכְסֵי עֲצָמוֹ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

יג, טו כְּשֵׁם שְׁאֵין לְקַרְקְעוֹת הוֹנָה כֶּן שְׁכִירוֹת קְרָקַע, אֵין לוֹ הוֹנָה: אֶפְלוּ שֶׁכֶּר טְרַקְלִין גָּדוֹל בְּדִינָר בְּשָׁנָה, אוֹ רַפֵּת קִטְנָה בְּדִינָר בְּכָל יוֹם אֵין לוֹ הוֹנָה.

יג, טז הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עֲמֹו, בֵּין בְּקַרְקַע בֵּין בְּמִטְּלָטְלִין אֵין לוֹ הוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּקוֹנֶה אוֹתוֹ לְזָמָן, וְעַבְדִּים, אֵין בָּהֶם הוֹנָה.

יג, יז שְׁכָרוֹ לְזָרַע לוֹ קְרָקַע, וְאָמַר זֶרְעָתִי זָרַע הָרֹאשִׁי לָהּ, וּבָאוּ עֲדִים, וְהָעִידוּ שֶׁזָרַע בָּהּ פָּחוֹת מִן הָרֹאשִׁי לָהּ חָרִי זֶה סָפֵק אִם יֵשׁ לוֹ הוֹנָה, מִפְּנֵי הָזָרַע, אוֹ אֵין לוֹ הוֹנָה, מִפְּנֵי הַקְרָקַע. לְכִיפֶךָ אֵין מוֹצִיאִין מִיַּד הַנֶּתֶבֶע; וְכֵן אֵין מוֹשְׁבִיעִין אוֹתוֹ אֲלֹא שְׁבוּעַת הַסֵּת, מִפְּנֵי צַד הַקְרָקַע שְׁיֵשׁ כָּאֵן.

יג, יח הַשּׁוֹכֵר אֶת הַכֶּלִי אוֹ אֶת הַבְּהֵמָה, יֵשׁ בָּהֶם הוֹנָה: שְׁחֲשִׁירוֹת, מְכִירָה בֵּת יוֹמָה חֵיא. וְאִם יֵשׁ בָּהּ הוֹנָה שְׁתּוֹת אוֹ יֵתֵר, בֵּין שְׁנֵת־אַנְהָ שׁוֹכֵר בֵּין שְׁנֵת־אַנְה מוֹשְׁכִיר חָרִי זֶה מַחְזִיר הוֹנָה, וְאֶפְלוּ לְאַחַר זָמָן מְרַבֵּה.

יג, יט יִרְאָה לִי שְׁחַקְבִּלָן, יֵשׁ לוֹ הוֹנָה. בִּיצָד: כְּגוֹן שְׁקַבֵּל עָלָיו לְאַרְגָּ בְּגָד זֶה בַּעֲשָׂרָה זוּזִים, אוֹ לְתַפֵּר חֲלוּקָה זֶה בִּשְׁנֵי זוּזִים חָרִי זֶה יֵשׁ לוֹ הוֹנָה; וְכָל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם, בֵּין קִבְלָן בֵּין פִּעַל הַבְּגָד חוּזֵר לַעֲזֹלָם כְּמוֹכֵר.

ממקום למקום, פשאר העיקרין.

יד, וזו אין מוציאין פרות שיש בהן חיי נפש, כגון יינות שמנים וסלתות, מארין ישראל לחוצה לארץ ולא לסוריה, ולא מרשות מלך זה לרשות מלך אחר בארץ ישראל.

יד, ח רשאים בני העיר לקין להם שער לכל דבר שירצו, ואפלו לבשר וללחם, ולחתנות ביניהם כל מי שיעבר על התנאי, יענשו אותו כד וכד. וכן רשאים אנשי אמוניות לפסק ביניהם שלא יעשה אחד ביום שיעשה חברו, וכיוצא בזה, וכל מי שיעבר על התנאי, יענשו אותו כד וכד.

יד, ט במה דברים אמורים, במדינה שאין בה חכם חשוב לתקן מעשה המדינה ולהצליח דרכי יושביה. אבל אם יש בה חכם חשוב, אין התנאי שלחן מועיל כלום; ואינן יכולין לענש ולהפסיד על מי שלא קבל מן התנאי, אלא אם כן התנה עמהם ועשו מידעת החכם. וכל מי שהפסיד לפי התנאי שאינו מידעת החכם, משלם.

יד, פשם שהונה במקח וממכר, כד הונה בדברים שנאמר "ולא תנו איש את-עמיתו, ויראת מאלהיך... אני ה'", זו הונה דברים. פיצד: היה בעל תשובה, לא יאמר לו זכר מעשיך הראשונים. ואם היה בן גרים, לא יאמר לו זכר מעשה אבותיך.

יד, יא היה גר ובא ללמד תורה, לא יאמר לו פה שאכל נבלות וטרפות יבוא וילמד תורה שנתנה מפי הגבורה. היו חללים ויפורים באין עליו, או שהיה מקבר את בניו לא יאמר לו בדרך שאמרו חבריו שלא יוב, "חלא יראתך, בסלתך... זכר-נא מי הוא נקי אבד".

יד, יב היו חמרין מבקשין תבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני שמוכר תבואה, והוא יודע בו שאינו מוכר תבואה מעולם. נשאלה שאלה

שלידבר חכמה לא יאמר למי שאינו יודע אותה חכמה מה תשיב בדבר זה, או מה דעתך בדבר זה. וכן כל כיוצא באלו הדברים.

יד, יג כל המונה את חגר, בין בממון בין בדברים עובר בשלושה לאוין: שנאמר "וגר לא-תונה", זו הונה דברים; "ולא תלחצנו", זו הונה ממון. הא למדת שהמונה את חגר, עובר בשלושה לאוין משום "לא תנו איש את-עמיתו", ומשום "אל-תנו, איש את-אחיו", ומשום "וגר לא-תונה".

יד, יד וכן אם לחצו והונה ממון, עובר בשלושה משום "אל-תנו, איש את-אחיו", ומשום "ולא תנו איש את-עמיתו", ומשום "ולא תלחצנו".

יד, טו ומפני מה עובר בגר על לאו שלהונה דברים, אף בהונה ממון, ועל לאו שלהונה ממון, אף בהונה דברים מפני שהוציא חבתוב את שניהם בלשון הונה סתם, וכפל חלאוין בגר בשני הדברים בפרוש: לא תונה, ולא תלחץ.

יד, טז גדולה הונה דברים מהונה ממון שזו נתנה להשבון, וזו לא נתנה להשבון, וזה בממונו, וזה בגופו; ודרי הוא אומר בהונה דברים "ויראת מאלהיך", לפי שהדבר מסור ללב. הא כל דבר שהוא מסור ללב, נאמר בו "ויראת מאלהיך". וכל חצוץ מהונה דברים נענה מיד, שנאמר "פי אני ה'".

הלכות מכירה פרק טו

טו, א המוכר לחברו במדה, או במשקל, או במנין, וטעה בכל שהוא חוזר לעולם: שאין הונה אלא בדמים; אבל בחשבון, חוזר.

טו, ב פיצד: מכר לו מאה אגוז בדינר, ונמצאו מאה ואחד או תשעה ותשעים נקנה המקח ומחזיר את הטעות, ואפלו אחר כמה שנים.

וְכֵן אִם נִמְצְאוּ הַמַּעוֹת יִתֵּר אוֹ חֶסֶר מִן הַמִּנְיָן שֶׁשֶּׁמֶקוֹ, חוֹזֵר; וְאִפְלוּ אַחֵר שֶׁקֵּנּוּ מִיָּדוֹ שְׁלֹא נִשְׁאָר לוֹ אֶצֶל חֲבֵרוֹ כָּלוּם חוֹזֵר, שֶׁקֵּנְיָן בְּטָעוֹת הוּא. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֹה.

טו,ג וְכֵן הַמּוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ קֶרֶקַע, אוֹ עֶבֶד, אוֹ בַּהֲמָה, אוֹ שָׂאֵר מִטְּלָטְלִין, וְנִמְצָא בַּמָּקָח מוֹם שְׁלֹא יָדַע בּוֹ הַלּוֹקֵחַ מִחֲזִירוֹ אִפְלוּ אַחֵר כַּמָּה שָׁנִים, שֶׁזֶּה מָקָח טָעוֹת הוּא: וְהוּא, שְׁלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמָּקָח אַחֵר שֶׁיֵּדַע בַּמוֹם; אֲבָל אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אַחֵר שֶׁרָאָה הַמוֹם חֲרִי זֶה מִחֵל, וְאִינוּ יָכוֹל לְהַחֲזִיר.

טו,ד אֵין מִחֲשָׁבִין פְּחַת הַמוֹם. אִפְלוּ מִכֹּר לוֹ כְּלֵי שׁוּחַ עֲשֶׂרָה דִּינָרִין, וְנִמְצָא בּוֹ מוֹם הַמִּפְחִיתוֹ מִדָּמִיו אִיסָר מִחֲזִיר אֶת הַכְּלֵי, וְאִינוּ יָכוֹל לֵאמֹר לוֹ הֵא לָךְ אִיסָר פְּחַת הַמוֹם: שֶׁהַלּוֹקֵחַ אוֹמֵר בְּחֻפִּין שָׁלֵם אֲנִי רוֹצֶה.

טו,ה וְכֵן אִם רָצָה הַלּוֹקֵחַ לָקַח פְּחַת הַמוֹם, הָרְשוּת בְּיַד הַמּוֹכֵר: שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ אִם תִּקְנֶנָּה אוֹתוֹ כַּמּוֹת שֶׁהוּא, אוֹ טַל דָּמִים שְׁלָךְ וְלָךְ.

טו,ו כָּל שֶׁהִסְפִּימוּ עָלָיו בְּנֵי הַמְּדִינָה שֶׁהוּא מוֹם שֶׁמִּחֲזִירִין בּוֹ מָקָח זֶה, מִחֲזִירִין בּוֹ; וְכָל שֶׁהִסְפִּימוּ עָלָיו שְׁאִינוּ מוֹם, חֲרִי זֶה אִינוּ מִחֲזִיר בּוֹ אֲלֹא אִם פֶּרֶשׁ: שֶׁכָּל הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן סֶתֶם, עַל מִנְהַג הַמְּדִינָה הוּא סוֹמֵךְ.

טו,ז כָּל הַלּוֹקֵחַ סֶתֶם, אִינוּ לֹקֵחַ אֲלֹא דָּבָר הַשָּׁלֵם מִכָּל מוֹם. וְאִם פֶּרֶשׁ הַמּוֹכֵר וְאָמַר, עַל מִנְתְּ שְׁאִין אֶתָּה חוֹזֵר עָלַי בַּמוֹם חֲרִי זֶה חוֹזֵר עַד שִׁיפְרֹשׁ הַמוֹם שִׁישׁ בְּמִמְכָּרוֹ, וְיִמְחַל הַלּוֹקֵחַ, אוֹ עַד שִׁיאֹמֵר לוֹ כָּל מוֹם שִׁימְצָא בַּמָּקָח זֶה הַפּוֹחַת דָּמָיו עַד כֶּךָ וְכֶךָ, קִבַּלְתִּי אוֹתוֹ: שֶׁהַמּוֹחֵל צָרִיךְ לֵידַע הַדָּבָר שִׁימְחַל בּוֹ וַיִּפְרֹשׁ אוֹתוֹ, כִּמּוֹ הַמּוֹפְרֵשׁ בַּחֲזָנָה.

טו,ח הַמּוֹכֵר פָּרָה לַחֲבֵרוֹ, וּמִנָּה בָּהּ מוֹמִין גָּלְוִיִּים וּמוֹמִין שְׁאִינוּ נִכְרִין, וְלֹא הָיָה בָּהּ מוֹם מֵאוֹתָן הַמוֹמִין הַגָּלְוִיִּין שֶׁמִּנָּה, וְנִמְצָא בָּהּ מוֹם

מֵאוֹתָן שְׁאִינוּ נִכְרִין חֲרִי זֶה מָקָח טָעוֹת וְחוֹזֵר, אִם עַל פִּי שֶׁפֶּרֶשׁ הַמוֹם שֶׁנִּמְצָא: שֶׁחֲרִי הַלּוֹקֵחַ אוֹמֵר כְּשֶׁרָאִיתִי שְׁאִין בָּהּ אֲלוֹ הַמוֹמִין הַנִּכְרִיִּין שֶׁמִּנָּה, אֲמַרְתִּי כֶּךָ אֵין בָּהּ אֲלוֹ שְׁאִינוּ נִכְרִיִּין שֶׁמִּנָּה, וְאִינוּ מִפְּרֹשׁ מוֹמִין אֲלוֹ, אֲלֹא כִּדִּי לַחֲשָׁבִית דַּעֲתִי.

טו,ט פִּיּוּצָא: פָּרָה זוֹ עוֹרֶת הִיא, חֲגֻרָת הִיא, נִשְׁכָּנִית הִיא, רִבְצָנִית הִיא, וְנִמְצָאָת נִשְׁכָּנִית בְּלִבָּהּ, אוֹ רִבְצָנִית חֲרִי זֶה מָקָח טָעוֹת. חִיו בָּהּ כָּל הַמוֹמִין שֶׁמִּנָּה, אֵין זֶה מָקָח טָעוֹת. וְכֵן אִם הָיְתָה חֲגֻרָתָהּ, וְנִמְצָאָת נִשְׁכָּנִית אִם עַל פִּי שְׁאִינָהּ עוֹרֶתָהּ, אֵין זֶה מָקָח טָעוֹת.

טו,י הָרָאָה לוֹ הַמוֹם שִׁישׁ בָּהּ, וְאָמַר לוֹ מוֹם זֶה יֵשׁ בָּהּ וּמוֹם פְּלוֹנִי וּמוֹם פְּלוֹנִי אִם עַל פִּי שְׁאוֹתָן הַמוֹמִין שֶׁמִּנָּה אֵינוּ נִכְרִיִּין, וְנִמְצָאוּ בָּהּ אוֹ מִקְצָתָן אֵין זֶה מָקָח טָעוֹת.

טו,יא וְכֵן הַמּוֹכֵר שֶׁפְּחַח לַחֲבֵרוֹ, וְאָמַר לוֹ חֲגֻרָת הִיא, גִּדְּמָת הִיא, סוֹמָה הִיא, שׁוֹטָה הִיא, נִכְפִּית הִיא, וְלֹא הָיָה בָּהּ מוֹם מֵאוֹלֹ הַמוֹמִין שֶׁמִּנָּה, וְנִמְצָאָת נִכְפִּית חֲרִי זֶה מָקָח טָעוֹת. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֹה.

טו,יב מִכָּאֵן אֲנִי אוֹמֵר שֶׁהַמּוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ חֻפִּין כַּמָּאָה דִּינָרִין, וְאָמַר לוֹ חֻפִּין זֶה אִינוּ שׁוּחַ אֲלֹא זֶה אֶחָד, עַל מִנְתְּ שְׁאִין לָךְ עָלִי חוֹזֵנָה חֲרִי זֶה יֵשׁ לוֹ עָלָיו חוֹזֵנָה: שֶׁחֲרִי זֶה אוֹמֵר פִּיּוֹן שֶׁרָאִיתִי שְׁאִינוּ שׁוּחַ זֶה, יִדַּעְתִּי שְׁאִינוּ מִתְכַּוֵּן אֲלֹא לַחֲשָׁבִית דַּעֲתִי. עַד שִׁיפְרֹשׁ כִּדִּי הַחֲזָנָה שִׁישׁ בַּמָּקָחוֹ בּוֹדָאי אוֹ קְרוֹב לָהּ, בְּכִדִּי שֶׁהִדַּעַת נּוֹטָה שֶׁחֲרִי זֶה יִדַּע בּוֹדָאי הַדָּבָר שֶׁמִּחַל בּוֹ. וְכֹזֶה רָאוּ לְדוֹן.

טו,יג הַמּוֹכֵר עֶבֶד אוֹ שֶׁפְּחַח אֵין הַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לַחֲזִירוֹ מִפְּנֵי מוֹמֵי הַנּוֹשֵׂא שְׁאִין מִבְּטָלִין אוֹתוֹ מִמְּלֹאכֶתוֹ, וְחֵן הַנִּקְרָאִין סְמִפּוֹן: שֶׁאִם הָיָה סְמִפּוֹן זֶה גָּלוּי, כָּבֵר רָאָחוּ; וְאִם אִינוּ נִכְרָאָה כְּגוֹן שׁוֹמָה בְּבִשָּׁר, אוֹ נְשִׁיכָת כָּלָב, אוֹ רִיחַ

הִפָּח אוֹ חֲחָטָם, וְכִיּוּצָא בְּהֵן הוֹאִיל וְאִינוּ
מִבְטְלוּ מִמְּלֹאכְתּוֹ, אִינוּ מַחְזִיר, שְׂאִין הָעֲבָדִים
לְתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה, אֵלָּא לְמִלְאכָה.

טו, יד נִמְצָא בּוֹ שְׂחִין רָע, אוֹ חֲלֵי הַמֵּת שֶׁ אֵת
בּוֹחֵו, אוֹ שְׁחִיָּה נִכְפָּה, אוֹ מִשְׁעָמָם חָרִי זֶה מוֹם,
מִפְּנֵי שֶׁמִּבְטְלוּ מִמְּלֹאכְתּוֹ. וְכֵן אִם נִמְצָאת בּוֹ
צָרַעַת וְכִיּוּצָא בָּהּ מִדְּבָרִים אֵלּוּ הַמִּגְאָלִים חָרִי
זֶה מוֹם, מִפְּנֵי שֶׁנִּפְשׁוּ שְׁלֹאֲדָם אוֹנְנָת מִחֶם;
וְנִמְצָא שְׂאִינוּ מִתְעַפֵּק לוֹ בְּמִלְאכָת אֲכִילָה
וְשִׁתְיָה.

טו, טו וְכֵן אִם נִמְצָא לְסָטִים מְזִין חָרִי זֶה מוֹם
הַמֵּאֲבֵד אֵת כָּלוּ, מִפְּנֵי שֶׁהַמְּלֶךְ תּוֹפֵס אוֹתוֹ
וְחוֹרְגוֹ. וְכֵן אִם נִמְצָא מִכְתָּב לְמַלְכוּת חָרִי זֶה
מוֹם וּמַחְזִירוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהַמְּלֶךְ תּוֹפֵסוֹ לְמִלְאכְתּוֹ
בְּכָל עֵת שִׁירָצָה.

טו, טז אֲבָל אִם נִמְצָא גִנֵּב אוֹ חוֹטֵף אוֹ גֹּנֵב
נִפְשׁוֹת, אוֹ בּוֹרַח תָּמִיד, אוֹ זוֹלֵל וְסוֹבָא,
וְכִיּוּצָא בְּדָבָרִים אֵלּוּ אִינוּ יָכוֹל לְהַחְזִיר, שְׁפָל
הָעֲבָדִים בַּחֲזָקַת שִׁישׁ בְּהֵן כָּל הַדְּעוֹת הָרְעוּת:
אֵלָּא אִם פֶּרֶשׁ.

הַלְכוֹת מְכִירָה פֶּרֶק טז

טז, א הַמּוֹכֵר זֶרַעוֹנִי גִנָּה, שְׂאִין עֲצָמָן
שֶׁלְזֶרַעוֹנִים נֶאֱכָל, לְחַבְרוֹ, וְלֹא צָמְחוּ חֵיב
בְּאַחֲרֵיוֹתָן וּמַחְזִיר לוֹ הַדָּמִים שֶׁלָּקַח מִמֶּנּוּ,
שֶׁחֲזָקָתָן לְזִרְיָה: וְהוּא, שֶׁלֹּא צָמְחוּ מִחֲמַת
עֲצָמָן; אֲבָל אִם לָקַת הָאָרֶץ בְּבָרֵד וְכִיּוּצָא בּוֹ
אִינוּ חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתָן, שְׁמַא מִחֲמַת הַבָּרֵד לֹא
צָמְחוּ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֹה.

טז, ב מִכָּר לוֹ זֶרַעִים הִנְאָכְלִין, כְּגוֹן חֲטִיִּם
וְשִׁעוּרִים, וְזֶרַעוֹ, וְלֹא צָמְחוּ אִינוּ חֵיב
בְּאַחֲרֵיוֹתָן; אֲפָלוּ חָיו זֶרַע פֶּשֶׁתָּן, שָׂרֵב בְּנֵי
אָדָם קוֹנִין אוֹתוֹ לְזִרְיָה הוֹאִיל וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ,
אִינוּ חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹת זִרְיָתוֹ. וְאִם הוֹדִיעָו שֶׁהוּא
קוֹנֵה לְזֶרַע, חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתָן. וְהוּא חָדִין לְדָבָרִים
הַנִּמְכָּרִים לְרַבּוּאָה, וְלִצְבִּיעָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא

בְּזֹה.

טז, ג מִכָּאן אֵתָּה לָמַד שֶׁחֲלוּקָה מִקָּח מִחֲבָרוֹ,
וְחוֹדִיעָו שֶׁהוּא מוֹלִיכּוֹ לְמַדִּינָה פְּלוֹנִית לְמִכְרוֹ
שָׁם, וְאַחֵר שֶׁהוֹלִיכּוֹ לְשָׁם נִמְצָא בּוֹ מוֹם אִינוּ
יָכוֹל לֵאמֹר לוֹ חֲזֹר לִי מִקָּחִי לְכָאן; אֵלָּא מַחְזִיר
לוֹ אֵת הַדָּמִים, וְהַמּוֹכֵר מִטְפֵּל לְהַבִּיא מִמִּכְרוֹ
אוֹ לְמִכְרוֹ שָׁם. וְאֲפָלוּ אֲבֵד אוֹ נִגְנֵב אַחֵר
שֶׁחוֹדִיעָו, חָרִי הוּא בְּרִשׁוֹת מוֹכֵר.

טז, ד אֲבָל אִם לֹא הוֹדִיעָו שִׁיּוּלִיכּוֹ לְמַדִּינָה
אַחֶרֶת, וְהוֹלִיכּוֹ וְנִמְצָא בּוֹ שָׁם מוֹם חָרִי זֶה
בְּרִשׁוֹת חֲלוּקָה, עַד שִׁיַּחְזִיר הַמִּקָּח בְּמוֹמוֹ
לְמוֹכֵר.

טז, ה חֲלוּקָה מִקָּח וְנִמְצָא בּוֹ מוֹם, וְאֲבֵד אַחֵר
כֶּךָ אוֹ נִגְנֵב חָרִי זֶה בְּרִשׁוֹת לוֹקָה, עַד שִׁיַּחְזִירוֹ
לְמוֹכֵר; וְאִם הִתְלִיעַ וְנִפְסַד מִחֲמַת חֲזָמָן, חָרִי
זֶה בְּרִשׁוֹת מוֹכֵר. וְאִם הָיָה לוֹ לְהוֹדִיעַ הַמּוֹכֵר,
וְלֹא הוֹדִיעָו חָרִי זֶה בְּרִשׁוֹת לוֹקָה.

טז, ו הַמּוֹכֵר שׂוֹר לְחַבְרוֹ, וְנִמְצָא נֶגַח יָכוֹל
לֵאמֹר לוֹ לְשַׁחֲטָה מִכְרָתִיו לָךְ. בְּמַה דְּבָרִים
אֲמוּרִים, בְּשַׁחֲטָה חֲלוּקָה קוֹנֵה לְשַׁחֲטָה
וְלַחֲרִישָׁה; אֲבָל אִם הָיָה יָדוּעַ שֶׁהוּא קוֹנֵה
לַחֲרִישָׁה בְּלִבָּד, חָרִי זֶה מִקָּח טְעוּת וְחִזּוֹר. וְכֵן
כָּל פִּיּוּצָא בְּזֹה.

טז, ז הַמּוֹכֵר בְּהֵמָה לְטֵבָה, וְשַׁחֲטָה וְנִמְצָאת
טְרֵפָה אִם נִדְּעַ בּוֹדָאי שֶׁהִיָּתָה טְרֵפָה כְּשֶׁלָּקַחָהּ,
חָרִי זֶה מַחְזִיר לוֹ אֵת הַשְּׁחִיטָה וְיַחְזִיר הַמּוֹכֵר
אֵת הַדָּמִים. מִכָּאן אֵתָּה לָמַד שֶׁהַמּוֹכֵר שֶׁחֲטָה
מוֹם בְּמִמְכָּרוֹ, וְעָשָׂה בּוֹ חֲלוּקָה מוֹם אַחֵר קִדְּם
שִׁיּוּדָע לוֹ הַמוֹם הָרִאשׁוֹן אִם עָשָׂה דָּבָר שֶׁדָּרְכּוֹ
לַעֲשׂוֹתוֹ, כְּגוֹן זֶה שֶׁשַּׁחֲטָה אֵת הַטְּרֵפָה פְּטוּר;
וְאִם שִׁנָּה, וְעָשָׂה מוֹם אַחֵר קִדְּם שִׁיּוּדָע לוֹ הַמוֹם
מַחְזִיר הַמִּקָּח לְבַעֲלָיו, וּמִשְׁלֵם דָּמֵי הַמוֹם
שֶׁעָשָׂה.

טז, ח קָנָה בֶּגֶד וְקָרְעוֹ לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ חֲלוּקָה, וְאַחֵר
כֶּךָ נִדְּעַ הַמוֹם מִחֲמַת הַקְּרִיעָה מַחְזִיר לוֹ אֵת

הַקָּרָעִים. תִּפְרֹו, וְאַחַר כֵּן נִדְּעַ הַמוֹם אִם
הַשְּׂבִיתָ, נוֹטֵל שְׂבַח הַתִּפְרִיחַ מִן הַמוֹכֵר. וְכֵן
כָּל פִּיּוּצָא בְּזֹה.

טז, הַמוֹכֵר קָרַקַע לַחֲבֵרוֹ, וְאָכַל פְּרוּתִיהָ,
וְלֹא־אֶחָד זָמַן נִרְאָה לוֹ בָּהּ מוֹם אִם רָצָה לְהַחְזִיר
הַקָּרַקַע לְבַעֲלִים, מַחְזִיר כָּל הַפְּרוּת שְׂאֵכֵל; וְאִם
הִיתָה חָצֵר וְדֵר בָּהּ, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר.

טז, הַמוֹכֵר דָּבָר שֵׁישׁ בּוֹ מוֹם שְׂאִינוּ נִרְאָה,
וְאִבֵּד הַמִּקְחָה מִחֲמַת אוֹתוֹ הַמוֹם הָרִי זֶה מַחְזִיר
אֶת הַדְּמִים. פִּיּוּצָא: הַמוֹכֵר שׁוֹר לַחֲבֵרוֹ שְׂאִין
לוֹ טוֹחֲנוֹת, וְהַנִּיחוֹ הַלּוֹקָח עִם הַבָּקָר שְׁלוֹ, וְהָיָה
מִנִּיחַ הַמֵּאֲכָל לְפָנָי כֵּלָן וְאוֹכְלִין, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ
שֶׁזֶה אֵינוֹ אוֹכֵל עַד שְׁמַת בָּרַעַב הָרִי זֶה מַחְזִיר
לוֹ אֶת הַנִּבְלָה, וְיַחְזִיר לוֹ אֶת הַדְּמִים. וְכֵן כָּל
פִּיּוּצָא בְּזֹה.

טז, יֵאָדָּא הָיָה הַמוֹכֵר סִפְסָר שְׁלֹקָח מִזֶּה וּמוֹכֵר
לְזֶה, וְאֵינוֹ מִשְׁחָה הַמִּקְחָה עִמּוֹ, וְלֹא יָדַע בְּמוֹם
זֶה הָרִי הַסִּפְסָר נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַסֵּת שְׁלֹא יָדַע
בְּמוֹם זֶה, וְיִפְטָר: מִפְּנֵי שֶׁהָיָה עַל הַלּוֹקָח לְבַדֵּק
הַשׁוֹר בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְלַחְזִירוֹ לוֹ קֹדֶם שְׁיִמּוּתוֹ;
וְהָיָה הַסִּפְסָר מַחְזִירוֹ עַל הַמוֹכֵר תְּרַאשׁוֹן.
וְהוֹאִיל וְלֹא עָשָׂה, הוּא הַפְּסִיד עַל עֲצָמוֹ. וְכֵן
כָּל פִּיּוּצָא בְּזֹה.

טז, יֵב הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּכוֹר וּמִכֹּר, וְנִדְּעַ שְׁלֹא
הִרְאָהוּ לְמַמְחָה מִה שְׂאֵכֵל אָכַל, וְיַחְזִיר לוֹ אֶת
הַדְּמִים; וְהַנִּשְׁאָר מִן הַבָּשָׂר בִּיד הַלְקוּחוֹת
יִקָּבֵר, וְיַחְזִיר לָהֶם אֶת הַדְּמִים. וְכֵן הַשּׁוֹחֵט אֶת
הַפֶּרֶה וּמִכֹּרָהּ, וְנִדְּעַ שֶׁהָיָה טֵרֶפַח מִה שְׂאֵכֵל
אָכַל, וְיַחְזִיר לוֹ אֶת הַדְּמִים; וּמִה שְׁלֹא אָכַל
יַחְזִיר הַבָּשָׂר לַטֶּבַח, וְיַחְזִיר לוֹ אֶת הַדְּמִים.

טז, יֵג מִכֹּר הַלּוֹקָח בָּשָׂר זֶה שְׁלִטְרַפָּה לַגּוֹיִים, אוֹ
שֶׁהֶאֱכִילוֹ לְכֹלָבִים יַחֲשֹׁב עִם הַטֶּבַח עַל דְּמֵי
הַטֵּרֶפַח, וְיַחְזִיר לוֹ הַטֶּבַח אֶת הַמוֹתָר. וְכֵן כָּל
פִּיּוּצָא בְּזֹה.

טז, יֵד הַמוֹכֵר בָּשָׂר לַחֲבֵרוֹ, וְנִמְצָא בָּשָׂר בְּכוֹר,

פְּרוּת, וְנִמְצָאוּ טְבָלִים, יֵין, וְנִמְצָא יֵין נֶסֶךְ מִה
שְׂאֵכֵל אָכְלוֹ, וְיַחְזִיר לָהֶן אֶת הַדְּמִים. וְכֵן כָּל
הַמוֹכֵר דָּבָר שְׂאֵסוֹר לְאָכְלוֹ מִן הַתּוֹרָה, כֵּן הוּא
דִּינוֹ בֵּין שֶׁהָיָה אֶסְרוֹ בְּכִרְתּוֹ, בֵּין שֶׁהָיָה בְּלֹא
בְּלִבָּד.

טז, טוֹ אָכַל הַמוֹכֵר דָּבָר שְׂאֵסוֹר אָכִילתוֹ מִדְּבָרֵי
סוֹפְרִים אִם הָיוּ הַפְּרוּת קִימוּן מַחְזִיר אֶת
הַפְּרוּת, וְנוֹטֵל אֶת דְּמֵיו; וְאִם אָכֵלן אָכֵלן, וְאִין
הַמוֹכֵר מַחְזִיר לוֹ כָּלוּם. וְכָל אֶסְרוֹי הִנֵּיחַ, בֵּין
מִן הַתּוֹרָה בֵּין מִדְּבָרֵיהֶם מַחְזִיר אֶת הַדְּמִים,
וְאִין בָּהֶן דִּין מְכִירָה כָּלָל.

הַלְבוֹת מְכִירָה פֶּרֶק יז

יז, אֶרְבַּע מִדּוֹת בַּמוֹכְרִין: מִכֹּר לוֹ חֲטִים יְפוֹת
וְנִמְצָאוּ רָעוֹת הַלּוֹקָח יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ, וְלֹא
הַמוֹכֵר. רָעוֹת וְנִמְצָאוּ יְפוֹת הַמוֹכֵר יָכוֹל לַחְזֹר
בּוֹ, וְלֹא הַלּוֹקָח. רָעוֹת וְנִמְצָאוּ רָעוֹת, יְפוֹת
וְנִמְצָאוּ יְפוֹת אֵף עַל פִּי שְׂאִינָן יְפוֹת שְׂאִין
לְמַעַלָּה מִחֵן, וְלֹא רָעוֹת שְׂאִין לְמַטָּה מִחֵן, וְהָרִי
יֵשׁ שֵׁם הוֹנִיחַ שְׁתּוֹת אֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לַחְזֹר
בּוֹ, אֲלֹא קָנָה וּמַחְזִיר הוֹנִיחַ.

יז, ב אָכַל הַמוֹכֵר חֲטִים שְׁחֲמָמִית וְנִמְצָאָתָהּ
לְבִנָּה, אוֹ לְבִנָּה וְנִמְצָאָתָהּ שְׁחֲמָמִית, עֲצִים
שְׁלֹזִית וְנִמְצָאוּ שְׁלֹשְׁקָמָה, שְׁלֹשְׁקָמָה וְנִמְצָאוּ
שְׁלֹזִית, יֵין וְנִמְצָא חֲמִין, חֲמִין וְנִמְצָא יֵין כָּל
אֶחָד מִשְׁנִיחֵן יָכוֹל לַחְזֹר בַּחֲבֵרוֹ, שְׂאִין זֶה חֲמִין
שְׂאֵמֵר שְׂיִמְכֹר לוֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֹה.

יז, ג הַמוֹכֵר יֵין לַחֲבֵרוֹ, וְנִתְּנוֹ הַלּוֹקָח בְּקִנְיָנִים
וְהַחֲמִיץ מִיָּד אֵינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ, וְאֵף עַל פִּי
שְׂאֵמֵר לוֹ לְתַבְשִׁיל אֲנִי צָרִיךְ לוֹ; וְאִם יָדַע
שְׂיִינוֹ מַחְמִיץ, הָרִי זֶה מִקְחָ טְעוֹת.

יז, ד מִכֹּר לוֹ יֵין, וְהָרִי הוּא בְּקִנְיָנֵי הַמוֹכֵר
וְהַחֲמִיץ אִם אָמַר לוֹ לְמִקְפָּה אֲנִי צָרִיךְ מַחְזִיר
וְאִמֵּר לוֹ הָרִי יֵינָה וְקִנְיָנָהּ, שְׂאֵנִי לֹא קִנִּיתִי
לְשִׁתּוֹתֵי אֲלֹא לְבִשָּׁל מְעַט מְעַט. וְאִם לֹא אָמַר
לוֹ לְמִקְפָּה הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזִירוֹ, שְׁהָרִי אוֹמֵר

לו לְמַחַל לֹא שָׁתִיתָ אוֹתוֹ, וְלֹא הָיָה לְךָ לְשַׁחֲתוֹ
עַד שִׁיחֲמִיץ.

יִזְהָר הַמוֹכֵר חֲבִית שְׁלֹשָׁה לְחִבְרוֹ, וְהַחֲבִית
שְׁלֹמוֹכָר, וְהַחֲמִיצָה בְּתוֹךְ שְׁלוֹשָׁה יָמִים
הָרִאשׁוֹנִים הָרִי זֶה בְּרִשׁוֹת הַמוֹכֵר, וּבְמַחֲזִיר אֶת
הַדָּמִים; מִכָּאן וְאֵלָּה, בְּרִשׁוֹת לֹקַח. הַמוֹכֵר
חֲבִית שְׁלִיין לְחִבְרוֹ כְּדִי לְמַכְרָה מַעֲט מַעֲט,
וְהַחֲמִיצָה בְּמַחֲצִיתָהּ אוֹ בְּשְׁלִישָׁה חֳזֶרֶת
לְמוֹכְרָה; וְאִם שָׁנָה חֲלֹקֶת חֲנֻקָּב שְׁלֹשָׁה, אוֹ שְׁתַּגִּיעַ
יוֹם הַשּׁוּק וְשָׁחָה וְלֹא מָכַר הָרִי הִיא בְּרִשׁוֹת
חֲלֹקֶת.

יִזְוֹ וְכֵן הַמִּקְבֵּל חֲבִית שְׁלִיין מִחִבְרוֹ כְּדִי
לְחַלְקֶיהָ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי וְלְמַכְרָה שָׁם, וְקִנְדָם
שְׁתַּגִּיעַ לְשָׁם חֲזָל חֲיִין אוֹ הַחֲמִיצָה הָרִי זֶה
בְּרִשׁוֹת הַמוֹכֵר, מִפְּנֵי שֶׁהַחֲבִית וְחֲיִין שָׁלוֹ. וְכֵן
כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יִזְוֹ הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ יִין מִבֶּשֶׂם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ,
חַיֵּב לְהַעֲמִיד לוֹ עַד הַעֲצָרֶת. אָמַר לוֹ יִין יִשָּׁן
אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, נוֹתֵן לוֹ מִשְׁלֹשָׁנָה שְׁעֵבְרָה;
מִיִּשְׁוֹן, מִשְׁלֹשָׁלֹשׁ שָׁנִים; וְצָרִיף שִׁיעֵמֵד וְלֹא
יַחֲמִיץ עַד הַחֵג. וּבְמָקוֹם שִׁישׁ שָׁם מִנְהַג יִדְוַע,
חֶבֶל כְּמִנְהַג הַמִּדְיָנָה.

יִזְחָה הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ מִרְתָּף זֶה שְׁלִיין אֲנִי מוֹכֵר
לְךָ לְמַקְפָּה, אוֹ שְׁמֹכָר לוֹ מִרְתָּף שְׁלִיין סֶתֶם הָרִי
חֲלֹקֶת מִקְבֵּל עָלָיו עֲשָׂרָה קֶנְקֻנִים בְּכָל מֵאָה
שָׁלָא יַחֲיָה יִינָם טוֹב, אֲלֹא כָּכָר הַתְּחִיל
לְהַשְׁתַּנּוֹת; יִתֵּר עַל זֶה לֹא יִקְבֵּל.

יִזְטֵט אָמַר לוֹ מִרְתָּף שְׁלִיין לְמַקְפָּה אֲנִי מוֹכֵר
לְךָ, אוֹ שְׁאֹמֵר לוֹ חֲבִית שְׁלִיין אֲנִי מוֹכֵר לְךָ
נוֹתֵן לוֹ יִין שְׁפֵלוֹ יִפָּה וְרִאֲוִי לְתַבְשִׁיל. אָמַר לוֹ
מִרְתָּף זֶה שְׁלִיין נוֹתֵן לוֹ יִין הַנִּמְכָּר בְּחֻנּוֹת,
שְׁחָרִי הוּא בִּינוֹנִי לֹא רָע וְלֹא יִפָּה. אָמַר לוֹ
מִרְתָּף זֶה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, וְלֹא הַזְכִּיר יִין אֲפִלּוּ
כִּלּוֹ חֲמִין, חֲגִיעוּ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יִזְיִי הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ עֶרְבָה שְׁלֵעִין אֲנִי מוֹכֵר לְךָ,

אוֹ קוֹרֶת בֵּית הַכֹּדֶר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ אֲנִינוּ נוֹתֵן לוֹ
עֵין שְׁרִאֲוִי לְחֶפֶר בּוֹ עֶרְבָה, אוֹ קוֹרֶה שְׁרִאֲוִי
לְקוֹרֶת בֵּית הַכֹּדֶר, אֲלֹא עֶרְבָה בְּצוֹרֶתָהּ, אוֹ
קוֹרֶת בֵּית הַכֹּדֶר בְּצוֹרֶתָהּ, שְׁפֵל הַרְוָאָה אוֹמֵר
זֶה עֶרְבָה, אוֹ זֶה קוֹרֶת בֵּית הַכֹּדֶר. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
בְּזֶה.

הַלְבוֹת מְכִירָה פֶּרֶק יח

יח,א אָסוּר לְרַמּוֹת אֶת בְּנֵי אָדָם בְּמָקוֹח וּבְמִמְכָּר,
אוֹ לְגַנֵּב אֶת דַּעְתָּם; וְאֶחָד גּוֹיִים וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל,
בְּדָבָר זֶה. הָיָה יוֹדֵעַ שִׁישׁ בְּמִמְכָּרוֹ מוֹם, יוֹדִיעוּ
לְלֹקַח. וְאֲפִלּוּ לְגַנֵּב דַּעַת הַפְּרִיּוֹת בְּדָבָרִים,
אָסוּר.

יח,ב אֵין מִפְּרָכְסִין לֹא אֶת הָאָדָם, וְלֹא אֶת
הַבְּחֻמָּה, וְלֹא אֶת הַפְּלִים הַיִּשְׁנִים כְּדִי שְׁיִרְאוּ
בְּחֻדָּשִׁים. אֲבָל מִפְּרָכְסִים הַחֲדָשִׁים, כְּדִי שְׁיִשְׁוּף
וַיִּגְחֵץ וַיִּיפֶּה כָּל צָרְפוֹ.

יח,ג אֵין מִשְׁרַבְטִין אֶת הָאָדָם בְּמִים שְׁלַחֲזִרִין
וְכִיּוּצָא בְּחֵן כְּדִי שְׁיִתְפַּח וַיִּרְאוּ פְּנֵיו שְׁמֻנִים,
וְלֹא צוֹבְעִין אֶת הַפְּנִים בְּסָרֶק וְכִיּוּצָא בּוֹ, וְלֹא
נוֹפְחִין אֶת הַקְּרָבִים, וְלֹא שוֹרִין אֶת הַבָּשָׂר
בְּמִים; וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּדָבָרִים אֵלּוּ אָסוּרִין.
וְאֵין מוֹכְרִין בָּשָׂר נִבְלָה לְגוֹי בְּכָלֵל בָּשָׂר
שְׁחוּטָה, אִפֹּה עַל פִּי שְׁחֻנְבִּלָה אֲצִלּוֹ בְּשַׁחוּטָה.

יח,ד מִתֵּר לָבֵר אֶת הַגְּרִיסִין, אֲבָל לֹא עַל פִּי
הַמְּגוֹרָה, שְׁאִינוּ אֲלֹא כְּגוֹנֵב אֶת הָעֵין, וַיִּדְמָה
שְׁחֵבֵל בְּרוּר. וּמִתֵּר לְחַנּוּנִי לְחַלֵּק קְלִיּוֹת
וְאֶגְזִיזִים לְתִינּוּקוֹת וְלִשְׁפָחוֹת כְּדִי לְהַרְגִּילָן
לְבוֹא אֲצִלּוֹ; וּפּוֹחַת מִשְׁעָר שְׁפִשׁוּק כְּדִי
לְהַרְבּוֹת בְּמַקְיִפִּין מִמֶּנּוּ, וְאֵין בְּנֵי הַשּׁוּק יְכוּלִּין
לְעַכֵּב עָלָיו, וְאֵין בְּזֶה גְּנֻבַת דַּעַת.

יח,ה אֵין מְעַרְבִין פְּרוֹת בְּפְרוֹת, אֲפִלּוּ חֲדָשִׁים
בְּחֲדָשִׁים, וְאֵין צָרִיף לֹאמֹר יִשְׁנִים בְּחֲדָשִׁים;
וְאֲפִלּוּ הַיִּשְׁנִים בְּיָקָר וְהַחֲדָשִׁים בְּזוּל, מִפְּנֵי
שֶׁחֲלֹקֶת רוּצָה לִישָׁנָן.

יח,ו בִּינן חֲתִירוֹ לְעָרֵב קָשָׁה בָּרָךְ בֵּין חֲגֻתוֹת
בְּלָבָד, מִפְּנֵי שְׁמִשְׁבִּיחוֹ. וְאִם הָיָה טַעְמוֹ נָפֵר,
מִתֵּר לְעָרֵב בְּכָל מָקוֹם: שְׁכָל דָּבָר הַנֶּכֶד טַעְמוֹ,
הַלּוֹקֵחַ מִרְגִּישׁ בּוֹ; וְלִפְיָךְ מִתֵּר לְעָרֵב אוֹתוֹ.

יח,ז אֵין מְעָרְבִין מַיִם בִּינָן. וּמִי שֶׁנִּתְעָרַב לוֹ
מַיִם בִּינּוֹ לֹא יִמָּכְרֵנוּ בַּחֲנוּת, אֲלֵא אִם כֵּן
מוֹדִיעֵנו; וְלֹא לְתַגָּר אִתּוֹ עַל פִּי שְׁמוֹדִיעֵנו, שֶׁמָּא
יִרְמָה בּוֹ אֲחֵרִים. וּמָקוֹם שֶׁנִּתְחַגְּגוּ לְהַטִּיל מַיִם
בִּינָן, יִטִּיל: וְחֹוֹא, שְׂוִיָּה בֵּין חֲגֻתוֹת.

יח,ח הַתֵּגָר נוֹטֵל מִחֲמִשׁ גִּתּוֹת, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ
פִּיטָם אֶחָד; מִחֲמִשׁ גִּרְנוֹת, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ מְגוּרָה
אַחַת: וּבְלָבָד, שֶׁלֹּא יִתְפּוֹן לְעָרֵב.

יח,ט אֲסוּר לְעָרֵב שְׁמָרִים בֵּין בִּינָן בֵּין בְּשָׁמֶן,
וְאִפְלוּ כָּל שְׁחֹוֹא; וְאִפְלוּ שְׁמָרִים שֶׁלֹּא־מִשׁ
בְּשָׁמָרִים שְׁלִיָּוִם, אֲסוּר. אֲבָל אִם עָרַח חֵינָן
מִבְּלִי לְבָלִי, נוֹתֵן שְׁמָרָיו לְתוֹכּוֹ.

יח,י הַמוֹכֵר לְחִבְרוֹ שְׁמֶן מִזְקָה, אֵינוֹ מְקַבֵּל
שְׁמָרִים. מָכַר לוֹ שְׁמֶן סֵתֵם, מְקַבֵּל לוֹ; וּמִחֲצָה
שְׁמָרִים לְכָל מֵאָה לוֹ; וּמִקַּבֵּל בִּשְׁאָר שְׁמָרִים
שְׁמֶן עֲבוּר הָעוֹלָה לְמַעַלָּה עַל פְּנֵי חֲשָׁמֶן, יִתֵּר
עַל חֲשָׁמָרִים הִידוּעִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. בְּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁנְתָן לוֹ הַמַּעֲוֹת בְּתִשְׁרֵי
שְׁחֲשָׁמֶן עֲבוּר, וְלָקַח חֲשָׁמֶן בְּנִיסָן בְּמִדַּת
תִּשְׁרֵי, שְׁחִיָּא גְדוּלָּה מִפְּנֵי אוֹתוֹ חֲשָׁמֶן הַקּוֹפֵחַ
לְמַעַלָּה. אֲבָל אִם לָקַח בְּמִדַּת נִיסָן, שְׁחִיָּא קִטְנָה
מִפְּנֵי שֶׁכָּבֵד צָלַל חֲשָׁמֶן אֵינוֹ מְקַבֵּל אֲלֵא
חֲשָׁמָרִים בְּלָבָד.

יח,יא הַמוֹכֵר חֲטִיִּים לְחִבְרוֹ, מְקַבֵּל עָלָיו רִבְע
קִיטוּנוֹת לְכָל סֵאָה. שְׁעוּרִים, מְקַבֵּל עָלָיו רִבְע
נִשּׁוּבוֹת לְכָל סֵאָה. עֲדָשִׁים, מְקַבֵּל עָלָיו רִבְע
עֲפְרוּרִית לְסֵאָה. תֵּאֲנִיִּם, מְקַבֵּל עָלָיו עֶשְׂרֵי
מִתְּלִיעוֹת לְכָל מֵאָה. מָכַר לוֹ שְׁאָר פְּרוֹת, מְקַבֵּל
עָלָיו רִבְע טַנּוּפוֹת לְכָל סֵאָה.

יח,יב נִמְצָא בָּהֶן יִתֵּר עַל חֲשַׁעוּרֵין הָאֵלּוּ כָּל
שְׁחֹוֹא יִנָּפֵחַ אֶת הַבֵּל, וְיִתֵּן לוֹ פְּרוֹת מִנְּפִין

וּבְרוּרֵין שְׂאִין בָּהֶן כָּלוּם. וְאֵין כָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים
אֲמוּרִים, אֲלֵא בְּמָקוֹם שְׂאִין לָהֶם מִנְּחָג; אֲבָל
בְּמָקוֹם שִׁישׁ לָהֶם מִנְּחָג, הַבֵּל בְּמִנְּחָג הַמְּדִינָה.
יח,יג יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּתְחַגְּגוּ שְׂוִיָּהוּ כָּל הַפְּרוֹת
בְּרוּרֵין וּמִנְּקִין מִכָּל דָּבָר, וְשְׂוִיָּהוּ חֵינּוֹת
וְחֲשָׁמָנִים צְלוּלִין, וְלֹא יִמָּכְרוּ שְׁמָרִים כָּלָל. וְיֵשׁ
מְקוֹמוֹת שֶׁנִּתְחַגְּגוּ אִפְלוּ הָיוּ בָּהֶן מִחֲצָה שְׁמָרִים,
אוֹ שְׂוִיָּה בְּפְרוֹת מִחֲצָה עֶפֶר אוֹ תֵּבֶן אוֹ מִין
אַחֵר, יִמָּכַר כְּמוֹת שְׁחֹוֹא.

יח,יד לְפִיכָךְ הַבּוֹרֵר צְרוּר מִתּוֹךְ גִּרְנוֹ שֶׁלְּחִבְרוֹ,
נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי חֲטִיִּים כְּשֶׁעוֹר צְרוּר שְׁבֵרָר, שֶׁאֵלּוּ
הַנִּיחוֹ, הָיָה נִמָּכַר בְּמִדַּת חֲטִיִּים; וְאִם תֵּאֲמַר
יַחֲזִירֵנוּ, חֲרִי אֲמָרוּ אֲסוּר לְעָרֵב כָּל שְׁחֹוֹא.

יח,טו הַמוֹכֵר קִנְקֻנִּים בְּשָׂרוֹן בְּמָקוֹם שְׂאִין
מִנְּחָג, מְקַבֵּל לְכָל מֵאָה עֶשְׂרֵה פִּטְמוֹת: וְחֹוֹא,
שְׂוִיָּהוּ נָאוֹת וְעֲשׂוּיוֹת בְּגִפְרִית.

הַלְּכוֹת מִכִּירָה פֶּרֶק יט

יט,א אֲסוּר לְמוֹכֵר לְמִכְּרֵי לְחִבְרוֹ קֶרֶק אוֹ
מִטְלִטְלִין שִׁישׁ עֲלִיָּחַן עֶסְקִין וְיֵשׁ בָּהֶן דִּין, עַד
שִׁיּוּדִיעֵנו: שֶׁאִתּוֹ עַל פִּי שְׁחֲאֲחֵרִיּוֹת עָלָיו, אֵין
אָדָם רוֹצֵה שְׂוִיָּתָן מַעוֹתָיו, וְיִירֵד לְדִין וְיִתִּיחַ
נִתְבָּע מֵאַחֲרִים.

יט,ב הַמוֹכֵר קֶרֶק לְחִבְרוֹ, וְאַחֵר שֶׁקִּנְיָה הַלּוֹקֵחַ
בְּאַחֵד מִן הַדְּרָכִים שְׁקוּנִין בָּהֶן, קִדָּם שִׁישְׁתַּמֵּשׁ
בָּהֶן, יֵצֵאוּ עָלָיָה מְעַרְעְרֵין חֲרִי זֶה יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ:
שְׂאִין לָךְ מוֹם גְּדוּל מִזָּה, שֶׁעֲדִין לֹא נִתְּנָה בּוֹ
וּבִאֵנוּ הַתּוֹבָעִין. לְפִיכָךְ יִבְטֵל הַמִּקְח, וְיַחֲזִיר
הַמוֹכֵר אֶת הַדָּמִים וְיַעֲשֶׂה דִין עִם הַמְּעַרְעְרֵין.

יט,ג וְאִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הַלּוֹקֵחַ כָּל שְׁחֹוֹא, וְאִפְלוּ
דֵּשׁ הַמִּצָּר שָׁלָה וְעָרְבוּ עִם הָאָרֶץ אֵינוֹ יָכוֹל
לַחֲזוֹר בּוֹ, אֲלֵא עוֹשֶׂה דִין עִם הַמְּעַרְעְרֵין; וְאִם
הוֹצִיאוֹהָ מִיָּדוֹ בְּדִין, יַחֲזוֹר עַל הַמוֹכֵר כְּדִין כָּל
הַנִּטְרָפִין.

יט,ד כָּל הַמוֹכֵר קֶרֶק אוֹ עֶבֶד אוֹ שְׁאָר

מטלטלין, תרי זה חייב באחריותו. ביצד: אם הוציאו המקח מיד הלוקח מחמת המוכר חוזר הלוקח ונוטל כל הדמים שנתן מן המוכר, שחרי נלקח המקח מחמתו.

יט, ה בך הוא הדין בכל מוכר, אף על פי שלא פרש הלוקח דבר זה אלא קנה סתם. אפלו מוכר הקרקע בשטר, ולא הזכיר בו האחריות תרי זה חייב באחריותה: שהאחריות שלא הזכרה, טעות סופר היא.

יט, ב במה דברים אמורים, בשחוציאו המקח מיד הלוקח בית דין שלישראל, כגון שהיה המקח מטלטלין והיו גנובין או גזולין, או שהיתה הקרקע גזולה, או שבא בעל חוב שלמוכר וטרפה מיד הלוקח; והכל בבית דין שלישראל.

יט, ז אבל אם הגוי הוא שחוציאו המקח מיד הלוקח בין בדין המלה, בין בערפיות שלהן אין המוכר חייב באחריותו; ואף על פי שהגוי טוען שהמוכר גנב חפץ זה או גזלו ממנו, והביא עדי גוים על כך אין המוכר חייב כלום: שזה אנם הוא, ואין המוכר חייב באחריות האנם.

יט, ח המוכר קרקע לחברו, והתנה עמו שכל אנם שינולד בקרקע זו יהיה חייב לשלם אפלו בא גוי וגזלה מחמת המוכר, חייב לשלם. אבל אם נפסק הנחר שהיה משקה אותה, או שחזר הנחר לעבר בתוכה ונעשת ברכה, או שבאה זועה והשחיתה אותה תרי זה פטור: שאילו וכיוצא בהן אנם שאינו מצוי הוא, ולא עלה על לב המוכר דבר זה הפלא בעת שהתנה; וכל אנם שאינו מצוי, אינו בכלל תנאי זה.

יט, ט והוא הדין לכל תנאי שבממון, שאומדין דעת המתנה, ואין בוללין באותו התנאי אלא הדברים הידועין שבגללן היה התנאי, והם שהיו בדעת המתנה בעת שהתנה.

יט, י מעשה באחד ששכר מלחים להעביר

שמשמין למקום פלוני, והתנה עמהם שהן חייבין בכל אנם שיארע להם עד שיגיעו השמשמין למקום פלוני, ונפסק הנחר שהיו מוליכין בו; ואמרו חכמים זה אנם שאינו מצוי, ואין חייבין להוליך שמשמין אלו על גבי בהמה עד אותו המקום. וכן כל כיוצא בזה.

יט, יא המוכר קרקע לחברו, והתנה המוכר שלא יהיה עליו אחריות אפלו נודע בודאי שזו הארץ גזולה, ויצאת מיד הלוקח אין המוכר חייב כלום; ואין צריך לומר אם בא בעל חוב וטרפה, שאינו מחזיר לו כלום: שכל תנאי שבממון קיים.

יט, יב ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, ובא לוי להוציאה מיד שמעון אם רצה ראובן לעשות דין עם לוי, עושה; ואין לוי יכול לומר לו מה לי ולך, ותרי אין עליך אחריות שהרי ראובן אומר לו אין רצוני שתהיה לשמעון תרעמת עלי, שהרי הפסיד בגללי.

יט, יג ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, וחזר ולקחה משמעון באחריות, ובא בעל חוב שלראובן לטרף אותה ממנו אינו יכול לחזור על שמעון: שאף על פי שלא קבל עליו אחריות לשמעון, אחריות עצמו קבל, שלא יהיה הוא המוכר, והוא המוציא לעצמו.

יט, יד אבל אם בא בעל חוב שליפקוב אביהם, וטרפה מיד ראובן חוזר בכל הדמים על שמעון: מפני ששמעון קבל לו האחריות, וראובן לא קבל לשמעון אחריות אחרים כלל.

29 Jun	ראשון Sunday	ג 3	בבלי: עבודה זרה יא ירושלמי: כתובות ג תוספתא: בבא בתרא י נ"ך: עמוס ד-ה רמב"ם: מכירה יג	נץ החמה..... 5:28 סו"ז קר"ש - גר"א 9:13 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:28 צה"כ לשיטת ר"ת 9:43	עלות השחר..... 4:15 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:37 סו"ז תפלה - מג"א . 10:04 שקיעה 8:30
30 Jun	שני Monday	ד 4	בבלי: עבודה זרה יב ירושלמי: כתובות ד תוספתא: בבא בתרא יא נ"ך: עמוס ו-ז רמב"ם: מכירה יד	נץ החמה..... 5:29 סו"ז קר"ש - גר"א 9:14 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת 9:43	עלות השחר..... 4:16 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:38 סו"ז תפלה - מג"א . 10:05 שקיעה 8:30
1 Jul	שלישי Tuesday	ה 5	בבלי: עבודה זרה יג ירושלמי: כתובות ה תוספתא: סנהדרין א נ"ך: עמוס ח-ט רמב"ם: מכירה טו	נץ החמה..... 5:29 סו"ז קר"ש - גר"א 9:14 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת 9:43	עלות השחר..... 4:16 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:38 סו"ז תפלה - מג"א . 10:05 שקיעה 8:30
2 Jul	רביעי Wednesday	ו 6	בבלי: עבודה זרה יד ירושלמי: כתובות ו תוספתא: סנהדרין ב נ"ך: עובדיה א - יונה א רמב"ם: מכירה טז	נץ החמה..... 5:30 סו"ז קר"ש - גר"א 9:14 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת 9:43	עלות השחר..... 4:17 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:38 סו"ז תפלה - מג"א . 10:05 שקיעה 8:30
3 Jul	המישי Thursday	ז 7	בבלי: עבודה זרה טו ירושלמי: כתובות ז תוספתא: סנהדרין ג נ"ך: יונה ב-ג רמב"ם: מכירה יז	נץ החמה..... 5:31 סו"ז קר"ש - גר"א 9:15 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:30 צה"כ לשיטת ר"ת 9:43	עלות השחר..... 4:18 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:39 סו"ז תפלה - מג"א . 10:06 שקיעה 8:30
4 Jul	ששי Friday	ח 8	בבלי: עבודה זרה טז ירושלמי: כתובות ח תוספתא: סנהדרין ד נ"ך: יונה ד - מיכה א רמב"ם: מכירה יח	נץ החמה..... 5:31 סו"ז קר"ש - גר"א 9:15 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:30 צה"כ לשיטת ר"ת 9:43	עלות השחר..... 4:18 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:39 סו"ז תפלה - מג"א . 10:06 שקיעה 8:30
5 Jul	שב"ק Shabbos	ט 9	הפטרה: ויפתח הגלעדי בבלי: עבודה זרה יז ירושלמי: כתובות ט תוספתא: סנהדרין ה נ"ך: מיכה ב-ג רמב"ם: מכירה יט	נץ החמה..... 5:32 סו"ז קר"ש - גר"א 9:15 סו"ז תפלה - גר"א .. 10:30 צה"כ לשיטת ר"ת 9:42	חקת, פירק ה עלות השחר..... 4:19 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:39 סו"ז תפלה - מג"א . 10:06 שקיעה 8:29

ווען אַ מענטש האט אַמונה, איז אים דער אייבערשטער מוחל זיין אויף אלע זיינע עבירות.

ווען אַ מענטש האט אַמונה, איז אים דער אייבערשטער מוחל זיין אויף אלע זיינע עבירות.